

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
2021-YL-104

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN İLK YILLARINDA
İZMİR'DE SPOR YAŞAMI (1923-1938)

HAZIRLAYAN
Şeyda SEKBAN

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğretim Üyesi Günver GÜNEŞ

AYDIN 2021

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

.../.../2021

Şeyda SEKBAN

ÖZET

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA (1923-1938) İZMİR'DE SPOR YAŞAMI

Şeyda SEKBAN

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Günver GÜNEŞ

2021, XIX+329 sayfa

Bu çalışmada; Türk Spor Tarihi temelinde, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Atatürk döneminde (1923-1938) İzmir'deki spor hayatının çeşitliliği değerlendirilmiştir. Bu çeşitlilik değerlendirilirken şehrin toplumsal ve sosyal durumu göz önünde bulundurularak, spor hayatının İzmir toplumundaki yeri ve önemi tespit edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşuna kadar, Osmanlı Devleti'ndeki spor hayatı geleneksel ve modern anlamda olmak üzere iki boyutta incelenmiştir. İkinci Meşrutiyet'in ilanının Osmanlı ülkesine getirdiği özgürlük ortamı içerisinde, Türk milletinin spora olan ilgisi artmış ve bunun sonucunda spor hayatı hareketlilik kazanmıştır. Bu hareketliliği İzmir'de de gözlemlemek mümkündür. Nitekim Yabancılar ve azınlıkların yanında Müslüman Türklerde başta futbol olmak üzere sporun farklı branşlarında boy göstermeye başladılar. I. Dünya Savaşı ve hemen ardından yaşanan mütareke ve işgal döneminde spor faaliyetleri de olumsuz etkilenmiştir. İzmir bu dönemin karanlık izlerini uzun bir süre üzerinden atmakta zorlanmıştır. Yunan işgalinden kurtuluşla birlikte yanmış yakılmış İzmir'in önceliği kentin yeniden imarı olmuştur.

Millî Mücadele döneminin ardından yeni düzenin oluşturulmasıyla birlikte İzmir de spor yaşantısı bir hareketlilik kazanmış, bu hareketlilik sonucu birçok spor kulübü kurulmuş ve sporun kurumsallaşması adına çalışmalar yapılmıştır. İzmir'de kurulan her bir spor kulübü şehrin spor yaşantısına önemli katkılarda bulunmuş ve gelişmesini sağlamıştır.

Cumhuriyet döneminin önemli yapıları olan Türk Ocakları ve Halkevleri de İzmir'deki spor hayatının gelişmesi ve ilerlemesi hususunda fayda sağlamıştır. Bu hususta okullarda yapılan spor etkinlikleri de şehrin spor hayatını önemli ölçüde etkilemiştir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Altay Spor Kulübü, Atatürk, Cumhuriyet, Futbol, İzmir Halkevi, İzmir Türk Ocağı, İzmir, Karşıyaka Spor Kulübü, Spor.

ABSTRACT

SPORT LIFE IN IZMIR IN THE FIRST YEAR OF THE REPUBLIC (1923-1938)

Şeyda SEKBAN

Master Thesis, Department of History

Supervisor: Dr. Günver GÜNEŞ

2021, XIX+329 pages

In this study; On the basis of Turkish Sports History, the diversity of sports life in Izmir was depicted in the period of Atatürk (1923-1938) in the first years of the Republic. While depicting this diversity, the social and social situation of the city was taken into consideration and the place and importance of sports life in İzmir society was determined.

Until the establishment of the Republic of Turkey, sports life in the Ottoman Empire was examined in two dimensions, traditional and modern. Within the atmosphere of freedom that the declaration of the Second Constitutional Monarchy brought to the Ottoman country, the interest of the Turkish nation in sports increased and as a result, the sports life gained mobility. It is possible to observe this activity in İzmir as well. As a matter of fact, besides foreigners and minorities, Muslim Turks began to appear in different branches of sports, especially football. Sports activities were also adversely affected during the World War I and the armistice and occupation period that followed. İzmir had a hard time getting rid of the dark traces of this period for a long time. The priority of Izmir, which was burned down with the liberation from the Greek occupation, was the reconstruction of the city.

With the establishment of the new order after the National Struggle period, the sports life in İzmir gained momentum, as a result of this activity, many sports clubs were established and studies were carried out for the institutionalization of sports. Each sports club established in Izmir has made significant contributions to the city's sports life and provided its development. The Turkish Hearths and Community Centers, which were important structures of the Republican period, also contributed to the development and advancement of sports life in Izmir. In this regard, sports events held in schools have also significantly affected the city's sports life.

KEY WORDS: Altay sports club, Atatürk, Football, İzmir people house, İzmir turkish ojects hearth, İzmir, Karşıyaka sports club, Republic, Sports,

ÖNSÖZ

Spor, Türk Milletinin tarihinde, her çağda vazgeçilmez bir etkinlik olarak varlığını sürdürmüştür. Türk Milleti tarih boyunca hem toplum hayatında hem de savaş meydanında atik ve çevik bir mizaç sergilemiştir. Bütün bu özellikler Türk milletinde sporun ve beden terbiyesinin; tarihin birçok devrinde hayatın merkezinde olduğuna dair bir gösterge olarak kabul edilebilir.

Kendisinden önceki Türk devletlerinde olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de spor, toplumsal hayatın önemli bir parçası olmasına rağmen, devletin son dönemlerinde siyasi şartların getirdiği bazı olumsuzluklardan etkilenerek eski değerini ve önemini yitirmiştir. Batı tarzında yapılan reformların etkisini göstermesiyle 19. Yüzyıl sonları ile 20. Yüzyıl başlarındaki dönemlerde toplumsal hayat içerisinde başlatılan çalışmalar meyvesini vermeyi başlamış, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin sporla ilgili çalışmalarının temelleri atılmış ve spor politikalarına yön veren kişiler bu dönemde yetişmişlerdir.

Türkiye'nin önemli şehirlerinden biri olan İzmir, birçok alanda adından söz ettirmiştir. Güzellik abidesi olan İzmir, spor tarihi açısından da önemli bir merkez olmuş ve bu alandaki birçok yenilikleri ile Türk spor tarihindeki yerini almıştır. Özellikle futbolun mucidi İngilizlerin 1890'larda Bornova'da futbol oynamaları ile İzmir ve Türkler futbol ile tanışmışlardır.

Bu çalışmada Cumhuriyet'in ilanından Cumhuriyet'imizin baş mimarı olan Atatürk'ün vefatına kadar ki geçen süreçte Türkiye Cumhuriyeti'nin spor alanındaki teşkilatlanma süreci, hükümetlerin spor politikaları, sporun İzmir halkı arasında yeniden modern unsurlara göre yaygınlaştırılması ve yapılandırılması doğrultusunda gerçekleştirilen faaliyetler ele alınmıştır.

Bu vesileyle tez konusunun belirlenmesi sürecinden, hazırlanması ve bitirilmesine kadar her konuda destek veren tez danışmanım kıymetli Dr. Günver GÜNEŞ hocamıza teşekkürlerimi borç bilirim. Ayrıca tez çalışma sürecimde bana sağladığı yardımlar ve desteklerinden ötürü aileme şükranlarımı ve sevgilerimi sunarım.

Şeyda SEKBAN

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	vii
TABLOLAR DİZİNİ.....	xvi
RESİMLER DİZİNİ.....	xvii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xix
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	3
1. TÜRKLERDE SPOR.....	3
1.1. Spor Kavramı	3
1.2. Türk Kültüründe Spor	3
1.3. Osmanlı Döneminde Türklerde Spor Yaşamı.....	5
1.3.1. Osmanlı Devleti'nde Milli Sporlar	5
1.3.2. Osmanlı Devleti'nde Modern Sporlar	9
1.3.3. II. Meşrutiyet Döneminde Osmanlıda Spor	11
1.3.4. Osmanlı Devleti'nin Modern Olimpiyatlara Katılımı.....	14
1.4. Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Spor	19
1.4.1. Cumhuriyet'in Kurulmasından Sonra Türkiye'de Spor Yaşamının Şekillenmesi	21
1.4.2. Alman Spor Bilimcilerinin Türkiye'ye Gelişi	22
1.4.3. TSK'nin Kuruluşu ile Beden Terbiyesi ve Sporun Devlet Kontrolü Altına Girmesi	23

1.4.4. Beden Terbiyesi Kanunu.....	27
1.4.5. Milli ve Modern Sporların Canlandırılması.....	31
1.4.6. Milli Sporlar	32
1.4.7. Modern Sporlar	33
1.5. Atatürk ve Spor.....	37
1.5.1. Türk Devriminin Lideri Mustafa Kemal Atatürk'ün Spora Bakışı.....	37
1.5.2. Atatürk ve Sporcular	40
1.5.3. Atatürk'ün Spor Kulüpleri ile Temasları	42
2. BÖLÜM.....	47
2. CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA İZMİR'DEKİ SPOR YAŞAMINA GENEL BAKIŞ.....	47
2.1. Mütareke ve İşgal Yıllarında İzmir'de Spor Yaşamı.....	47
2.2. Kurtuluş Sonrası İzmir'in Genel Durumu	54
2.3. İzmir'deki Spor Yaşamı Üzerine Değerlendirme	55
2.4. İzmir'de Spor Kollarına Göre Yapılan Faaliyetler	57
2.4.1. İzmir'de Futbol.....	57
2.4.1.1. 1923-1938 İzmir Futbol Ligleri.....	60
2.4.1.2. İzmir'deki Futbol Yaşamına Dair Örneklemeler.....	66
2.4.2. İzmir'de Basketbol	83
2.4.3. İzmir'de Voleybol	84
2.4.4. İzmir'de Atletizm	86
2.4.5. İzmir'de Güreş	90
2.4.6. İzmir'de Yelken	95
2.4.7. İzmir'de Tenis	96
2.4.8. İzmir'de Masa Tenisi	97

2.4.9. İzmir’de Kayakçılık ve Dağcılık.....	97
2.4.10. İzmir’de Eskrim	97
2.4.11. İzmir’de Boks.....	98
2.4.12. İzmir’de Bisiklet.....	99
2.4.13. İzmir’de Halter	101
2.4.14. İzmir’de Atıcılık.....	102
2.4.15. İzmir’de Yüzme	102
2.4.16. İzmir’de At Yarışı	111
2.5. İzmir’de İdman Bayramı ve 19 Mayıs Kutlamaları.....	114
2.6. Mahalli ve Ulusal Basında İzmir’de Spor Faaliyetleri ile İlgili Haberler.....	119
3. BÖLÜM	129
3. İZMİR’DE KURULAN SPOR KULÜPLERİ VE FAALİYETLERİ.....	129
3.1. Kulüplerin Ortaya Çıkışı.....	129
3.2. Karşıyaka Spor Kulübünün Kuruluşu ve Faaliyetleri.....	130
3.2.1. Atatürk ve Karşıyaka Spor Kulübü	140
3.2.2. 1923 Senesi KSK’nin Düzenlemiş Olduğu Spor Bayramı	143
3.2.3. KSK’de Su Sporları Faaliyetleri ve Kürek Şubesinin Kuruluşu.....	144
3.2.4. KSK Tenis Şubesinin Kuruluşu	145
3.2.5. KSK’nin Voleybol Faaliyetleri	146
3.2.6. KSK Basketbol Şubesinin Kuruluşu	147
3.2.7. İzmir’in İlk Futbolu Bırakmış (Veteran) Takımı	148
3.2.8. Karşıyaka Spor Kulübü’nün Şampiyonluk Yılı	148
3.2.9. Karşıyaka Spor Kulübü’nün Unutulmaz Oyuncularından Lütfü Aksoy ve İbrahim Tusder’in Anıları.....	153
3.2.10. Karşıyaka Spor Kulübünün Fenerbahçe ile Karşılaşması.....	155

3.2.11. KSK- Karşıyaka Türkspor'un 20-0 Skorlu Karşılaşması	156
3.2.12. KSK ve Karşıyaka Türkspor Kulübü'nün Birleşme Hususu	158
3.2.13. İsmet İnönü'nün Karşıyaka Spor Kulübüne Ziyareti	160
3.2.14. Karşıyaka Spor Kulübü'nün Rozetleri	160
3.2.15. Alsancak Stadı.....	162
3.2.16. Karşıyaka Stadı	165
3.2.17. KSK Altay Dostluğu	167
3.3. 1914 Altay Spor Kulübünün Kuruluşu ve Faaliyetleri	168
3.3.1. Kulübün Altay Spor Kulübü Adını Alması.....	172
3.3.2. Altay Spor Kulübü'nün Kurulmasına Etki Eden İsimler	173
3.3.3. Mütareke Döneminde Altay Spor Kulübü'nün Faaliyetleri.....	173
3.3.4. Millî Mücadele Döneminden Sonra Altay Spor Kulübü'nün Faaliyetleri	174
3.3.5. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Altay Spor Kulübünün Faaliyetleri	175
3.3.6. Altay'ın İlk Ankara Seyahati ve Bölünme	178
3.3.7. 1923-1930 İzmir Ligleri ve Altay	181
3.3.8. Atatürk ve Altay	189
3.3.9. Altay'ın İzmir Ligi Şampiyonlukları Üzerine Değerlendirme.....	190
3.3.10. Altay'ın Geçirdiği Zorlu Günler	191
3.3.11. 1937 Yılında Gerçekleşen Birleşme.....	193
3.3.11.1. Birleşen Kulüplerin Ayrılması	194
3.3.12. 1923-1938 Yılları Arasında Altay'ın Yabancı Takımlarla Yapmış Olduğu Maçlar.....	195
3.3.13. Türkiye Birincilikleri ve Milli Küme Mücadeleleri.....	197
3.3.13.1. Türkiye Birincilikleri.....	197
3.3.13.2. Milli Küme	198

3.3.14. Altay Spor Kulübünün Diğer Branşlardaki Faaliyetleri.....	198
3.3.14.1. Atletizm.....	198
3.3.14.2. Bisiklet	199
3.3.14.3. Basketbol.....	201
3.3.14.4. Voleybol.....	202
3.4. 1923 İzmirspor Kulübü'nün Kuruluşu ve Faaliyetleri.....	204
3.4.1. İzmirspor'un İlk Resmi Maçı	206
3.4.2. İzmirspor'un İlk Dış Teması	207
3.4.3. Malûl Gaziler Kupası	207
3.4.4. İzmirspor-Namzetti Maçı	208
3.4.5. Ankara'da Yapılan İzmirspor-Diyarbakır Maçı.....	209
3.4.6. Donanma Kupası Maçı.....	210
3.4.7. Türkiye Futbol Birinciliği	210
3.4.8. Olaylı Maç.....	211
3.5. Altınordu Spor Kulübü'nün Kuruluşu ve Faaliyetleri	213
3.5.1. İlk Maç Şifa Kupası	215
3.5.2. Altınordu Spor Kulübü'nün İlk Kongresi	216
3.5.3. Altınordu Spor Kulübü'nün İlk ve Diğer Şampiyonlukları	217
3.5.4. Altınordu Atletizmi	218
3.5.5. Altınordu Voleybolu ve Basketbolu.....	219
3.6. Göztepe Spor Kulübü'nün Kuruluşu ve Faaliyetleri	221
3.6.1. 1925-1938 Yıllık Tarih ve Sezon Maçları	223
3.6.1.1. 1926-1927 Sezonu	223
3.6.1.2. 1927-1928 Sezonu	224
3.6.1.3. 1928-1929 Sezonu	225

3.6.1.4. 1929-1930 Sezonu	225
3.6.1.5. 1930-1931 Sezonu	226
3.6.1.6. 1931-1932 Sezonu	227
3.6.1.6.1. Yunanistan-Göztepe Karşılaşması.....	228
3.6.1.7. 1932-1933 Sezonu	230
3.6.1.7.1. Macar-Göztepe Karşılaşması.....	231
3.6.1.8. 1933-1934 Sezonu	232
3.6.1.9. 1934-1935 Sezonu	233
3.6.1.10. 1935-1936 Sezonu	234
3.6.1.11. 1936-1937 Sezonu	235
3.6.1.12. 1937-1938 Sezonu	236
3.6.1.13. 1938-1939 Sezonu	237
3.6.2. Şilt Kupası Maçları	238
3.6.3. Göztepe'nin 1932-1936 Yılları Arasında Yabancı Takımlarla Oynadığı Özel Maçlar	239
3.7. 1928 Bucaspor Kulübü'nün Kuruluşu ve Faaliyetleri	239
3.7.1 Bucaspor'un Yenilgilerden Kurtulamaması.....	244
3.7.2 Buca'lı Voleybolcular	252
4. BÖLÜM	253
4. 1923 – 1938 YILLARI ARASI İZMİR'DE KURUMLARIN VE OKULLARIN SPOR FAALİYETLERİ.....	253
4.1. Kurumlarda Yapılan Sportif Faaliyetler	253
4.1.1. İzmir Türk Ocakları Kuruluş Tarihçesi.....	253
4.1.2. Cumhuriyetin İlk Yıllarında İzmir Türk Ocağı	253
4.1.3. İzmir Türk Ocağı'nın Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Spor Faaliyetleri.....	254
4.1.4. Halkevleri Kuruluş Tarihçesi	255

4.1.5. Halkevlerinin Örgütsel Özellikleri ve Çalışma Alanları.....	256
4.1.6. Halkevlerinin Spor ile Olan Münasebeti.....	256
4.1.7. İzmir Halkevi Spor Şubesinin Çalışmaları.....	259
4.1.8. İzmir Halkevi'nde Mıntıka Spor Kongresinin Toplanması	262
4.1.9. İzmir Halkevi'nde Resmi ve Özel Bayramlarla, Bazı Milli Günlerin Kutlanması	263
4.1.10. İzmir Halkevi'nin Başka Kuruluşlarla Yaptığı Çalışmalar	264
4.2. Okullarda Yapılan Sportif Faaliyetler.....	265
4.2.1. Amerikan Koleji Tarihçesi.....	265
4.2.1.1. Cumhuriyet Döneminde Amerikan Koleji'ndeki Sportif Faaliyetler.....	266
4.2.2. İzmir Atatürk Lisesi Tarihçesi	273
4.2.2.1. İzmir Atatürk Lisesi Spor Karşılaşmaları.....	274
4.2.2.2. Meşrutiyet Yıllarında İzmir Mekteb-i İdadi'sinin Spor Etkinlikleri	277
4.2.2.3. Cumhuriyet Dönemi'nde İzmir Atatürk Lisesi'nin Spor Faaliyetleri	280
4.2.3. İzmir Karşıyaka Lisesi Tarihçesi	287
4.2.3.1. Atatürk Karşıyaka Lisesi'nde.....	288
4.2.3.2. Karşıyaka Lisesi'ne Ait Gerçekleştirilen Spor Müsabakalarına Dair Görseller.....	290
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	295
6. KAYNAKLAR	300
7. EKLER.....	310
EK 1. 1925 Altay Basketbol Takımı – Fehim Kuruloğlu - Altay Spor Kulübü Tarihi – Syf 141	310
EK 2. 1928-1929 Göztepe Takımı – Faruk Şamlı – 92 Yıllık Çınar – Syf 101.....	311
EK 3. 1930-1931 Sezonu Göztepe Takımı – Faruk Şamlı – 92 Yıllık Çınar – Syf 105.....	312
EK 4. İzmir Bisiklet Yarışları – Ahenk Gazetesi – 31 Aralık 1928	313

EK 5. 1924-1925 Altay Takımı – Fehim Kuruloğlu – Altay Spor Kulübü Tarihi – Syf 89 ..	314
EK 6. Altay'ın Beşiktaş Zaferi Sonrası – Fehim Kuruloğlu – Altay Spor Kulübü Tarihi – Syf 91	315
EK 7. Altınordu'nun Kurulması – Kenan Akseki - Altınordu Müze Müdürü - Türkiye Cumhuriyeti İzmir Vilayeti Umur-U Hukukiye Müdürlüğü	316
EK 8. Buca'lı Futbolcular – Tayfur Göçmenoğlu - 1928'den Günümüze Fırtına Bucaspor – Syf 13	317
EK 9. Buca'lı Futbolcular (1930) – Tayfur Göçmenoğlu – 1928'den Günümüze Fırtına Bucaspor Syf 20	318
EK 10. Doğanspor Amblemi – Faruk Şamlı – 92 Yıllık Çınar – Syf 45	319
EK 11. Doğanspor Kulübü – 1938-1939 Doğanspor Şampiyonluğu – Faruk Şamlı – 92 Yıllık Çınar – Syf 119	320
EK 12. El İttihat – Hüsnü Tekeşin – Nerelisin? Karşıyakalı! Syf 76	321
EK 13. Göztepe–Altay Karşılaşması – Faruk Şamlı – 92 Yıllık Çınar – Syf 22.....	322
EK 14. İzmir'de Düzenlenen Bisiklet Yarışı – Fehim Kuruloğlu – Altay Spor Kulübü Tarihi – Syf 132.....	323
EK 15. Said Odyak – Fehim Kuruloğlu – Altay Spor Kulübü Tarihi – Syf 129.....	324
EK 16. Levskili Oyuncular Altay- Karşıyaka Muhteliti İle – Fehim Kuruloğlu – Altay Spor Kulübü Tarihi – Syf 103	325
EK 17. Göztepe'nin İlk Yurtdışı Seyahati – Faruk Şamlı – 92 Yıllık Çınar – Syf 109.....	326
EK 18. Alsancak Stadi'nda Yapılan Spor Harekâtı – Işık Gazetesi - 30 Eylül 1933	327
EK 19. İzmir Valisi Kazım Dirik, Ksk Başkanı Sadi İplikçi Ve Ksk – Yaşar Aksoy – Karşıyaka Ve Kaf Sin Kaf Tarihi - Syf 120	328
ÖZGEÇMİŞ	329

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Yunanistan Turnesi.....	239
------------------------------------	-----

RESİMLER DİZİNİ

Resim 2.1. Işık Gazetesi'nin 15 Nisan 1933 tarihli yayınında	113
Resim 2.2. Akşam Gazetesi'nin 29 Temmuz 1938 tarihli bir haberinde.....	113
Resim 2.3. KSK'nin İlk Kadrosu (1912)	139
Resim 2.4. KSK'nin 1912'deki kadrosu	139
Resim 2.5. Karşıyaka Spor Kulübü'nü ziyaret eden Atatürk.....	143
Resim 2.6. KSK'lı Tenisçiler.....	146
Resim 2.7. Voleybol Birincilikleri.....	147
Resim 2.8. İzmir şampiyonluğu kız öğrenmen okulu kazanmıştır.	147
Resim 2.9. İlk şampiyon takımı	150
Resim 2.10. 1926 şampiyonluğu.....	150
Resim 2.11. 1926 kazanılan kupa ve armağanlar	151
Resim 2.12. İlk maçta altınordu 4-1 göztepeye yenildi	157
Resim 2.13. Karşıyaka spor kulübünün ilk ve ikinci rozeti.....	161
Resim 2.14. Karşıyaka spor kulübünün üçüncü rozeti	161
Resim 2.15. Karşıyaka spor kulübünün bütün takımlarının formalarının göğsünü süsleyen bir başka ay-yıldızı rozet.....	162
Resim 2.16. 1926 Alsancak Stadı	164
Resim 2.17. Alsancak Stadı 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın mitingi	164
Resim 2.18. Altay'ın İlk Amblemi	170
Resim 2.19. 1923 Yılındaki Kongreden Sonraki Altaylılar.....	176
Resim 2.20. Bir Karşıyaka Maçı Öncesi Altaylı Oyuncular (1925)	177
Resim 2.21. Altaylılarla Ankara Lisesi Spor Kulübü arasında yapılan voleybol maçında da Altaylılar 15-8 galip gelmişlerdir.	179
Resim 2.22. Altaylı Sporcular ve İngiliz Takımı Oyuncuları Bir Arada	184

Resim 2.23. 1924 yılında İzmir'e gelen Fenerbahçe ve Altay Takımı	186
Resim 3.24. Altay'ın Işık Gazetesi'nin 18 Mayıs 1933 tarihli haberine	197
Resim 3.25. Macar takımı ve izmirspor.....	209
Resim 3.26. 29 Eylül 1924 Alsancak sahasında Altınordu.....	216
Resim 3.27. Altay maçı öncesi Altınordu takım kadrosu	217
Resim 3.28. Altınordu voleybol ve basketbol maçları ile ilgili haber	220
Resim 3.29. Göztepe'nin Mağlubiyeti	229
Resim 3.30. 1931-1932 Sezonu Kadrosu.....	230
Resim 3.31. Macar-Göztepe Maçı	232
Resim 4.1. Bazı Milli Günlerin Kutlanması	263
Resim 4.2. Gazi Mustafa Kemal	289
Resim 4.3. Gazi Mustafa Kemal	290
Resim 4.4. Karşıyaka'da İlk İzci Teşkilatı (1927).....	291
Resim 4.5. İzmir Karşıyaka Lisesi Tenis, İzci, Güreş, Futbol Takımı Öğrencileri (1926)....	291
Resim 4.6. İzmir Karşıyaka Lisesi Futbol Takımı'nın Kazandığı Kupa (1938).....	292
Resim 4.7. İzmir Karşıyaka Lisesi Atletleri.....	292
Resim 4.8. İzmir Karşıyaka Lisesi Atletleri.....	293
Resim 4.9. Karşıyakalı Türk Tenis Sporcuları (1923).....	294

KISALTMALAR DİZİNİ

A	: Altay
AO	: Altınordu
BTGD	: Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DR	: Doktor
FAI	: Uluslararası Havacılık Federasyonu
İY	: İdman Yurdu
KM	: Kilometre
KSİK	: Karşıyaka Sebat İdman Yurdu
KSK	: Karşıyaka Spor Kulübü
M :	Metre
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
PTT	: Posta Telefon Telgraf
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİCİ	:Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı
TSK	: Türk Spor Kurumu
VB	: Ve Benzeri
YY	: Yüzyıl

GİRİŞ

Spor, insanlığın başlangıcından bu yana doğayla giriştiği savaş sırasında geliştirdiği araç, beceri ve yöntemlerin, benzetim yoluyla boş zamana uygulanmasıdır. Bir boyutuyla taşıma-ulaştırma, (binicilik, yüzme, kayak, kızak, kürek vb.) öteki boyutuyla savunma-saldırı (boks, güreş, eskrim, okçuluk vb.) kökenli bir modeldir. Daha ileri dönemlerde, 19. yüzyılın başlarında ortaya çıkmaya başlayan ‘‘takım sporları’’ olgusu da üretimin giderek toplumsallaştığı ve takım çalışmasını gerektirdiği bir ortamda, ileri bir toplum düzeninin karmaşıklaşmış, uzmanlaşmış iş birliğinin getirisiidir.

Yüzyıllar boyunca İzmir farklı milletlere ve dinlere mensup insanları barındırmış, kültürlerin ve fikirlerin kesiştiği bir nokta olmuştur. 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılın başında, şehrin kozmopolit yapısı aynı zamanda spor üzerinden ifadesini bulmuş, modern spor dalları İzmirliilerin günlük rutinlerine dahil olmuştur. İzmir Rumlarının spor faaliyetleri de bu bağlamda şehrin sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel profilinde etkili olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu’nun yüzyıllar sonra yaşadığı çöküş süreci gerek bilimsel ve teknolojik gerekse siyasi ve sosyolojik bir çok önemli gelişmenin yaşandığı döneme, 19. yüzyılın sonlarına ve 20. yüzyılın başlarına denk gelmektedir. Futbol, basketbol ve voleybol gibi modern-batılı sporların doğuşu ve olimpiik yarışmaların başlangıcı da bu dönemle eş zamanlı bir seyir göstermiştir. Osmanlı İmparatorluğu’nun çekirdeğini oluşturan Anadolu’nun batı kıyısında kurulu önemli liman şehri İzmir, çok kimlikli ve kültürlü sosyo-ekonomik yapısı nedeniyle, bu sürecin etkilerini oldukça fazla yaşamıştır. Yüzyıllarca barış ortamında ve kendine özgü bir uyum içinde yaşayan farklı kimliklerin, merkezi otoritenin zayıflaması, ekonominin bozulması ve tüm dünyayı etkileyen savaşlarla beraber sarsılmasıyla birbirlerine rakip, hatta düşman haline gelmesi üzücü bir gerçektir. İşte tam da bu dönemde, İzmir dış dünyaya açık coğrafi konumuyla, modern sporların Anadolu’ya girişi ve gelişmesi için uygun bir ortam oluşturmuştur. Atletizm, futbol, jimnastik, bisiklet, yüzme, hatta basketbol ve voleybol gibi modern sporlar sınırı geçip Osmanlı topraklarında yerleşmekle kalmayıp, aralarına mesafe giren toplulukların her birinin kendi kültürel dayanışmalarını besleyen birer faaliyet ortamı ve bu toplulukların birbirleriyle çarpıştığı mücadele alanlarına dönüşmüşlerdir. İşte etnik ve dinsel açıdan farklı diğer topluluklara karşı Türkleri temsil eden spor kulüpleri de İngiliz, Rum ve Ermeni kulüplerinin ardından

bu ortamda kurulmuşlardır. Sosyal, ekonomik ve siyasi alanlarda gizliden gizliye süren rekabet, spor yoluyla apaçık gözler önüne serilerek, geniş meydanlarda binlerce taraftarın önünde sahnelenir duruma gelmiştir. Bu nedenle 20. yüzyılın ilk yarısının İzmir'i sportif pencereden özel olarak incelenmeyi hak etmektedir.

1. BÖLÜM

1. TÜRKLERDE SPOR

1.1. Spor Kavramı

Spor kavramı, Fransızca “*sport*” kelimesinden Türkçeye geçmiş; ‘*Bedeni veya zihni geliştirmek amacıyla kişisel veya toplu olarak gerçekleştirilen, bazı kurallara göre uygulanan hareketlerin tümüdür.*¹’ tanımıyla açıklanmıştır.

Spor insanların fiziksel özellikleri bakımından vücutlarına ait gücü ve çevikliği yarıştırmaya, kurallara uygun bir biçimde sınama niyeti taşıyan karşılaşmaları yapma faaliyeti olarak da düşünülebilir.

Spor kavramının Latince, “dağıtmak, birbirinden ayırmak” anlamına gelen “Disportare” ve “Deportare” sözcüklerinden türediği de tahmin edilmektedir. İlk dönemlerde İngiltere’de Disport ya da Desport biçiminde rastlanan sözcüklerin, 17.yüzyıldan sonra çok kullanılması sonucunda ilk hecesinin aşınması sebebiyle tek heceli bir sözcük biçimine geldiği öne sürülür.²

1.2. Türk Kültüründe Spor

Bedensel faaliyetlerin Türkler için, özellikle savaşlarda ve uygarlık kurmada önemli bir yere sahip olduğu göz ardı edilemez. Savaşlarda ve uygarlık kurmada o dönem koşullarında etkin bir unsur olan atın ehlileştirilmesinin Türkler tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir.³ Böylece tarihsel süreç içerisinde at ve Türk kelimeleri birbirinden ayrılmaz iki unsur haline gelmeye başlayacaktır. Buna paralel olarak, atın ehlileştirilmesi öncesinde yabancı atların yakalanması gerekmektedir ki bu da kement kullanımını zorunlu hale getirmiştir. Tarihsel araştırmalar göstermektedir ki kemendi ilk kez ortaya koyan ve usta bir şekilde kullanan ilk uygarlık Türkler olmuştur.⁴ Diğer bir ifade ile Türklerin at ile olan birlikteliği, sürekli bir şekilde ön planda olmuş ve binicilik alanındaki uzmanlaşma ve

¹ TDK Türkçe Sözlük (2011), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, ss.2158.

² Tüfek, Sami, “Cumhuriyet Döneminde Spor” Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019, ss.1.

³ Gömeç, Saadettin, (2014), Türk Kültürünün Ana Hatları, Berikan Yayınları, Ankara, ss.173.

⁴ Çandarlıoğlu, Gülçin, (2004), Uygur Devletleri Tarihi ve Kültürü Çin Kaynakları ve Uygur Kitabelerine Göre, Türk Dünyası ve Araştırmaları Vakfı, İstanbul, ss.42.

ustalık, bu birlikteliğin, etkileşiminin bir neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca atın, dönemin tek ulaşım aracı olarak kullanılması ve özellikle savaşlardaki faydası düşünüldüğünde Türklerin, binicilik sporuna ayrı bir önem vermeleri gerekliliğini zorunlu hale getirmiştir.⁵

Türklerin tarih sahnesine çıkışlarından günümüze kadar yaptıkları sporların hepsini tespit edebilmek oldukça zordur. Ancak tespit edilebilen sporların sıralanması yapılacak olursa, buna atlı sporlardan başlayarak; düz at yarışları, cirit, gökbörü, (ulak tartu-oğlak oyunu buzkaşı-kökper), kolbörü (kızbörü), çevgen (çöğen-polo), beyge (babiga), alaman beyge, corgo saıış (rahfan yarış), cop, topuz çaptırmak (şopkar-cukmar-çokmar çarpuc), yar (uçurum) atlama, cırğa tartu (at üzerinde yırtıcı kuşla yapılan avcılık), kır kovmay-gelin kovmay (kız kovuu, gelin kovuu), sağmen, tellal (haberci), atlı okçuluk, atlı avcılık (sürek avcılığı), er ve ayal sayış (bay ve bayan süngü yarışı), tiyin enmey (at üzerinde yerdeki kuruşu kapma), çambı atmay, oğdarış (at üzerinde güreş), cılanaç çabıuşu (çıplak çarpma), aygır yarış, öpkü çabıuşu (ciğer çarpma), kunan çabuğ (bir yaşında at yavrusu yarışı) olmak üzere 25 adet bilinen ve oynanan atlı spor türü vardır.⁶ Bu konuyla ilgili araştırmalar yoğunlaştıkça atlı Türk sporlarının bunlarla sınırlı olamayacağı anlaşılacaktır.

Kaynağını Türk kültüründen alan diğer spor dallarına gelince bunlar; güreş (yağlı, karakucak, aba, palvan, apan, karsak şalvar ve bayrak), tomak, okçuluk, matrak, kılıç-kalkan, tepük (futbol), gürz kaldırma, kızgıntaş, çelik-çomak, kale yıkma, urgan çekme, taz süzüştürü, kösküç (koskuç) vb. oyunlardır. Bunlara benzer 157 adet geleneksel Türk sporlarının Orta Asya Türk topluluklarında bulunduğu bildirilmektedir.⁷

Geleneksel Türk sporları içerisinde yer alanların en önemlilerini atla yapılan sporlar oluşturmaktadır. Türk kültüründe atın evcilleştirilme tarihi M.Ö. 2800 yıllarına uzanır. O yıllarda ekonomik araç olarak binicilik kısa zamanda askeri ve ekonomik değer kazanarak bozkır savaşçılığının temeli olmuş ve at da savaş atı tipine doğru geliştirilmiştir.⁸

⁵Dever, Ayhan; İslam, Ahmet, *‘‘Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kültüründe Spor Algısı’’*, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.4, S.5, (2015), 48.

⁶ Türkmen, Mehmet, (1993), *Türk Kültüründe Atlı Sporlar Üzerine Bir Araştırma*, Gösbe, Ankara, ss.37-40.

⁷ İmamoğlu, Osman, Taşmektepligil, M. Yalçın, (1997) *‘‘Türk Kültüründe Spor’’*, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Dergisi, C.,10, S.,1, ss., 140-141.

⁸ İmamoğlu, O., Taşmektepligil, M., a.g.m., ss., 140-141.

1.3. Osmanlı Döneminde Türklerde Spor Yaşamı

1.3.1. Osmanlı Devleti'nde Milli Sporlar

13. yüzyılda tarih sahnesine çıkan Osmanlı Devleti, kısa zamanda ihtişamlı bir savaş imparatorluğuna dönüşmüştür. Asya Avrupa ve Afrika kıtalarında egemenlik kurmuş; Karadeniz, Akdeniz ve Kızıldeniz'de bayrağını dalgalandırarak çağının en kuvvetli devleti olmuştur. Büyük imparatorluğun oluşmasını sağlayan en belirleyici özelliği de her zaman için savaşa hazır büyük bir ordusunun var olmasıdır. Osmanlı Devleti bir savaş imparatorluğu olduğu için, ordusunun her an için savaşa hazır bir durumda olması kritik bir öneme sahip olmuştur. Bu önemden dolayı ordunun savaşa hazırlık olması için spor bir araç olarak görülmüştür.

Osmanlı dönemindeki spor tarihine bakıldığında da bedensel faaliyetleri savaş ve üretim odaklı olarak düşünmek ve belgelerin bize sunduğu bilgileri bu çerçeveden değerlendirmek sağlıklı bir yaklaşım olacaktır. Bu bakış açısıyla Osmanlı'da spor, yoğun olarak savaşa hazırlık talimleri şeklinde yürütülmüş, devlet tarafından desteklenmiş ve daha ziyade okçuluk, atıcılık, avcılık, binicilik, cirit ve güreş olarak ön plana çıkmıştır. Eğitim ve talimlerin yürütülmesi için ilk padişahlardan itibaren özel alanlar tahsis edilmiş ve bugünkü spor kulüplerinin icra etmiş olduğu çalışmalara benzer tarzda müntesibi olan sporculara eğitim veren spor tekkeleri kurulmuştur. Bunlardan en eskisi, Edirne Okçular Tekkesi ve en meşhuru olarak da İstanbul Okmeydanı'nda Fatih Sultan Mehmet tarafından vakfedilen arazi üzerinde kurulan Okmeydanı Atıcılar Tekkesi örnek olarak zikredilebilir⁹.

Bu tekkelerde yetişen sporculara katıldıkları müsabakalarda aldıkları başarılarla orantılı olarak tımar ve zeamete varan ödüller tevcih edilmesi; ayrıca çeşitli akar getiren mülklerin bu tekkelerin giderlerini karşılamak üzere vakfedildiği görülmektedir. Bu uygulamalar, klasik dönem Osmanlı tarihinde sporun teşviki için örnek gösterilebilecek ve oldukça bol miktarda belgeye yansımış bir durumdur.¹⁰

⁹ Kahraman, Atif, (1995) Osmanlı Devleti'nde Spor, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, ss.188-190.

¹⁰ Türkmen, Mehmet, Ceylan, Alparslan, "Osmanlı Saray Hayatında Güreş", 12 Kasım 2019 tarihinde https://www.academia.edu/38573527/OSMANLI_SARAY_HAYATINDA_G%C3%9CRES%27%9E_WRESTLING_IN_OTTOMAN_PALACE adresinden alınmıştır.

Osmanlı Devleti'nde en fazla tercih edilen spor güreştir. Kuruluş döneminden itibaren Osmanlı Devleti güreşin yaygınlaşması için çaba sarf etmiştir. İlki Orhan Bey döneminde Bursa'da açılmış olan "*Güreş Tekkeleri*" Osmanlı Devleti'nin en önemli güreş kurumlarıdır.¹¹ Daha sonra Edirne, İstanbul ve Manisa da açılan Güreş Tekkeleri Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyıla kadar varlıklarını korumuşlardır. Osmanlı Sarayı ve devlet adamları güreşe her zaman destek vermişlerdir. Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusu olarak kabul edilen Çelebi Mehmet "*Güreşçi Çelebi*" olarak anılmıştır. Kanuni döneminde Topkapı Sarayı'nda "*Pehlivanlar Zümresi*" ve "*Güreşçiler Bölüğü*" kurulmuştur. IV. Murat'ta güreş sporuna önem vermiş kendisi de bu sporu yapmıştır. Sultan Abdülaziz ise her zaman güreş sevgisiyle ve güreşe verdiği destekle hatırlanmıştır.¹²

Güreş Osmanlı Devleti'nde saray hayatının dışında da varlığını sürdürmüştür. Panayır güreşleri, düğün güreşleri, ramazan güreşleri ve hayır kurumları yararına yapılan güreşler Osmanlı toplumsal hayatında güreş sporunun en nitelikli organizasyonları olarak uygulanmıştır. Güreş, Türk toplumu için her dönem önemini koruyan bir spor olmuştur. "*Türk gibi kuvvetli*" sözünü Amerikalıların sözlüğüne koyan Türk sporcularının ata sporu olan güreşteki uluslararası başarılarıdır.¹³

Osmanlı padişahlarının çok sevdiği önemli saydıkları için devlet kuruluşuna aldıkları sporların başında avcılık gelir. Osmanlıların avcılığa bu kadar önem vermelerinin bir başka nedeni de ataları Oğuzlardan beri süre gelen bir töre olmasıdır. Kuruluş döneminden itibaren Osmanlı Devleti'nde padişahlar avcılıkla ilgili olmuşlar ve avcılığın gelişimini devlet politikası haline getirmişlerdir. Osmanlı padişahları arasında IV. Mehmet aşırı derecede ava tutkundur. Bu yüzden de tarihe "*Avcı*" lakabıyla geçmiştir.¹⁴ Fatih Sultan Mehmet döneminden itibaren avcılık için Osmanlı sarayında özel bir bölüm kurulmuştur. Çakıcıbaşılık ve Şahincibaşılık Osmanlı sarayında mevcut bulunan avcılık kurumlarıdır. Osmanlı padişahlarının av düşkünlüğü ve avcılık kurumlarının ihtişamı 18. Yüzyıla kadar devam etmiştir. IV. Mehmet'in ve oğlu II. Mustafa'nın ava aşırı düşkünlüğünden dolayı

---

¹¹ Uzun, Hasan, "Cumhuriyet'in İlk On Yılında Türkiye'de Spor" Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012, ss.4-5.

¹² Uzun, H., a.g.t. ss.5.

¹³ Şahin, Süleyman, "*Sosyal Değişme Sürecinde Güreş Sporunun Toplumsal Dinamikleri*", Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, (2006), ss.48.

¹⁴ Güven, Özbay; Hergüner, Gülten, (1999) "*Türk Kültüründe Avcılığın Temel Dayanakları*", Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S.5.

tahttan indirilmeleri Osmanlı padişahlarının avcılığa olan ilgisinin azalmasına neden olmuştur.¹⁵

Osmanlı Devleti'nde en önemli avcılık organizasyonları, padişahların da katıldıkları sürgün(sürek) avlarıdır. Sürgün avı, padişah ordu ile savaşa giderken veya sancakta bulunan şehzadelerin çeşitli durum ve kabiliyetlerini görüp öğrenmek ve özellikle savaşa girebilecek şekilde yetişip yetişmediklerini görmek veya gizli bir amaç içinde yapıldı. Osmanlı padişahları sürgün avı için Edirne, Bursa ve İstanbul'u tercih etmişlerdir. Avı düzenli gerçekleştirmek için de av sarayları inşa ettirmişlerdir. Rumeli'de Yanbolu Av Sarayı, Akpınar Av Sarayı, Karıştıran Av Sarayı İstanbul'da Çatalca Av Sarayı Osmanlı padişahlarının tercih ettiği yerlerdir.¹⁶

Okçuluk Türk milletinin milli sporları arasında yer alır. Ateşli silahların icat edilmesine kadar savaşlarda en önemli silahın ok olması; okçuluğun üzerinde Türk devletlerinin ve toplumunun hassasiyetle durmasına neden olmuştur. Osmanlı Devleti okçuluğun gelişimini bir devlet politikası olarak ele almıştır. Devlet tarafından açılan '*Okçuluk Tekkeleri*' bu spor dalına eleman yetiştiren kurum olmuştur. Evliya Çelebi Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde 25'ten fazla okçu tekkesinden söz eder; Manisa, Zeyrek, Halep, Üsküp, Belgrat ve Bağdat'ta ki okçu tekkelerinin önde gelenler olduğunu da ekler.¹⁷ Okçu tekkeleri dışında bu spora hizmet eden ve dönemin en büyük spor meydanları olan ok meydanları da Osmanlı Devleti tarafından inşa edilmiştir. Fatih Sultan Mehmet'in '*üzerine asla bina olunmaya*' diye emrettiği İstanbul'daki Ok Meydanı büyük anlamdaki ilk spor alanıdır.¹⁸

Osmanlı padişahları arasında okçuluk yaygın bir spordur. Hz. Muhammed'in bir hadisi şerifinde bir babanın oğluna öğretmesi gereken şeyler arasında okçuluğu sayması ve Türk döneminden itibaren Osmanlı padişahları okçulukla ilgilenmişler ancak ok atıp ilk menzil taşı diken IV. Murat olmuştur¹⁹. Ok atıp taş dikme geleneği IV. Murat'tan sonra yaygınlaşmıştır. İstanbul Ok Meydanı'nda dikilen taşlar okçuluk tarihi açısından önemli bilgiler içerir. Ok Meydanı'ndaki nişan taşlarında kayıtlı rekorların en uzununu III. Selim'in

---

¹⁵ Kahraman, A., a.g.e., ss.193-194.

¹⁶ Güven, Ö. ve Hergüner, G. (1999), a.g.m., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S.,5, ss., 40.

¹⁷ Spor Ansiklopedisi, (1991), Milliyet Yayınları, ss. 252.254.

¹⁸ Spor Ansiklopedisi, a.g.e., ss.,251-252.

¹⁹ Kahraman, A. a.g.e., ss. 241.

1798 yılında yaptığı 888 metrelik atışıdır.²⁰ Osmanlı padişahları arasında okçuluğa en meraklı olan II. Mahmut'tur. II. Mahmut'un İstanbul Ok Meydanı'ndaki menzil taşları meşhurdur. Bunun dışında II. Mahmut Mustafa Kani Bey'e Telhis-i Resailat-i Rumat (Okçuluk Kitabı) kitabını yazdırmıştır. II. Mahmut dönemi okçuluk sporunun zirvesi olmuştur. Bu dönemden itibaren ateşli silahların atıcılık sporunu ele geçirmesiyle okçuluk sporu önemini kaybetmiştir.

Ateşli silahların kullanılmaya başlamasıyla atıcılık sporu Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkmıştır. Sultan III. Ahmet dönemi 1703-1730 tüfek atıcılığının en parlak dönemidir. Tüfikle nişan vurup adına kitabe yazdıran ilk Osmanlı padişahı Sultan III. Ahmet'tir²¹. III. Selim döneminden itibaren de halka açık tüfek atışları yapılmış ayrıca padişah tarafından Ihlamur Kasrı'nda atış poligonu yaptırılmıştır. Tüfikle nişan vurup adına kitabe diktiren ikinci Osmanlı padişahı da III. Selim'dir.

İyi bir asker ve savaşçı olabilmek için iyi bir binici olmak şarttır. Atın Türk kültüründeki önemi kurulan ilk Türk devletlerinden beri süregelenmektedir. Osmanlı Devleti büyük ordulara sahip olmuş ve bu orduların en büyük gücü atlı birlikler olmuştur. Binicilik Osmanlıda askerlik ve spor boyutuyla iki şekilde ilerlemiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda hemen hemen her yerde binicilik yarışmaları düzenlenmiştir. Sultan Abdülaziz döneminde düzenlenen yarışlarla binicilik sporu gelişme kaydetmiştir. Biniciliğe paralel olarak atlı cirit sporu da Osmanlı Devleti'nde milli spor olarak kabul görmüştür. Atlı cirit oyunu Osmanlı sarayında en çok oynanan ve padişahların yabancı elçilere göstermekten gurur duydukları bir spor dalı olmuştur. Cirit sporuna verilen bu önemden dolayı Osmanlı Devleti'nde inşa edilen bütün sarayların içinde veya yanında istisnasız cirit oynayabilmek için bir alan yapılmıştır. Tüm bu önemine rağmen ölümlere sebebiyet vermesi nedeniyle cirit oyunu 1826 yılında II. Mahmut tarafından kaldırılmıştır.

Osmanlı Devleti'nde gürz kaldırma, labut atma, mızrak oyunu, tomak, kılış kalkan ve yaya koşusu gibi sporlarda yapılmıştır. Gürz kaldırma bir idman aracı olarak düşünülmüş ilkel halter olarak düşünülebilir. Tomak oyunu yeniçerilerin idmanları sırasında oynanmış olup oyunun ana amacı çeviklik ve kıvraklık sağlamaktır. Labut atma da ucu sivriltilmiş bir değneği en uzağa atmaya dayanan bir spor olmuştur.

²⁰ Işın, Mary, "Türk Okçuluk Araştırmaları"(2009), Tematik Türkoloji Dergisi.

²¹ Kahraman, A., a.g.e., ss. 527.

Tüm eski Türk devletlerinde olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu'nda da ülke varlığını korumak, hücum ve savunma için dayanıklı, kuvvetli, becerikli ve gözü pek bahadırlar yetiştirmek başlıca amaçtı. Bu doğrultuda Osmanlı Türkleri eski Türklerde olduğu gibi bedensel faaliyetleri daha da geliştirerek devam ettirmişlerdir. Osmanlılar daha ilk dönemlerinden itibaren toplumun beden kültürünü geliştirmek ve kabiliyetli gençleri yetiştirmek için çok sayıda spor alanları, spor tesisleri yapmış ve bunların devamlılığını sağlamak için de tekke adı altında vakfetmişlerdir.

Şampiyonların yetiştiği bu tekkelerde idmancı diye adlandırılan sporcuların uyku ve beslenmeleri bir düzene bağlanır, alacakları besin türleri, bilgili ve deneyimli eski usta idmancıların düzenledikleri programlarla belirlenirdi. Spor müsabakaları için kimi meydanların vakfedilmesi, spor için gerekli malzemelerin imalatı, kimi spor dallarının tekkelerle bütünleşmesi, padişahların müsabakalara bizzat iştirak etmesi, ecdadın spora verdiği önemin sonucudur. Ayrıca belli spor dallarında ihtisaslaşmayı ve kurumsallaşmayı sağlamak için ciddi çaba harcanmıştır. Spor tekkeleri ve vakıflar kurulmuş, dünyada okçuluğa ilişkin ilk spor kanunu çıkarılmış, atıcılar için özel törenler düzenlenmiştir.²²

Osmanlı döneminde sporun yukarıda zikredilen fiilî ve pratik unsurlarının yanı sıra, bayram, şehzade sünnetleri, elçi ağırlama ve padişahın saraydan çıkarak şehir içerisinde kısa süreli gezintilerinde sporcular eğlence amaçlı müsabakalar yapmışlardır. Ayrıca padişah ve devlet adamlarının avlanmak maksadı ile şehre yakın orman ve korularda yaptıkları etkinlikleri de spor faaliyetleri olarak zikretmek yerinde olacaktır.

1.3.2. Osmanlı Devleti'nde Modern Sporlar

Osmanlı Devleti'nin '*En Uzun Yüzyılı*' olarak nitelendirilen 19. yy. da, batılılaşmanın etkisiyle yönetim, hukuk, askeri ve toplumsal alanda büyük değişimler yaşanmıştır. Avrupa kültürünün gerisinde kaldığını kabul eden Osmanlı Devleti, batı eksenli bir modernleşme sürecine girmiştir. Osmanlıyı her alanda değişime uğratan bu modernleşme süreci doğal olarak spor hayatına da büyük bir hareketlilik ve çeşitlilik getirmiştir. Avrupa'da yapılan modern sporlar batılılaşmanın etkisiyle Osmanlı ülkesine girmiş ve yavaş yavaş halk arasında yer edinmeye başlamıştır. Modern sporların Osmanlı Devleti'ne girmesiyle spor hayatında ikili bir yapı oluşmuştur. Toplumun pek çoğu tarafından

---

²² Uzun, H. a.g.t. ss.7-8.

benimsenmiş ve çeşitli ritüellerle beslenerek Türk kültürünün özelliklerini yansıtan ve gelenekselleşen sporlar ile topluma tamamen yabancı farklı kültürel öğeler barındıran ve yabancılar tarafından getirilen modern sporlar olmak üzere iki yapı ayrılmıştır. Bisiklet, atletizm, futbol, yüzme, jimnastik gibi temel sporlar bu dönemde Osmanlı Devleti'nin toplumsal hayatına dahil olmuştur. Bu alanlarla ilgili cemiyetler kurulduğu, okulların eğitim müfredatlarında spor faaliyetlerinin yer aldığı ve profesyonel anlamda spor kulüplerinin faaliyete geçtiği de görülmektedir.²³

19. yüzyılda sporda başlayan modernleşme süreci II. Abdülhamit döneminde baskı altında tutulmaya çalışılmıştır. Sultan Abdülhamit döneminde bir Türk gencinin milli sporlarımızdan başka Avrupalıların yaptığı sporları yapması, bilhassa ulema tarafından yadırganmış ve bunu fırsat bilen bazı para düşkününü kişilerde Yıldız'a jurnal etmişlerdir.²⁴

Osmanlı ülkesinde ilk bisiklet yarışması 15 Mayıs 1895 Çarşamba günü İzmir Bornova'da yapılmıştır. Bu yarıştan sonra İstanbul'da bir bisiklet yarışı düzenlenmiş ancak Türk vatandaşlarından katılan olmamıştır²⁵. Yapılan tüm sporların temeli olarak kabul edilen atletizmde, Osmanlı ülkesine İzmir'den girmiştir. Osmanlı Devleti'nde ilk atletizm yarışması 1895 yılında yine İzmir'de yapılmıştır. Osmanlı ülkesine jimnastiğin girmesi ise İstanbul'da 1868 yılında Mektebi Sultani adıyla açılan Galatasaray Lisesi vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Jimnastik sporu için Fransa'dan getirilen hocanın jimnastiği Galatasaray Lisesi aracılığıyla ülkeye tanıtması bu sporun yaygınlaşmasına sebep olmuştur. İlk at yarışı ise 13 Mayıs 1864 yılında İstanbul Kağıthane'de yapılmıştır. İstanbul'daki baskıdan dolayı başta İzmir olmak üzere at yarışları Anadolu'nun çeşitli illerinde yapılmaya devam etmiştir. Yüzme sporu da ilk defa İzmir'de yapılmıştır.

Günümüzün en popüler sporlarından biri olan futbolun Osmanlı ülkesinde ilk kez ortaya çıkışı İzmir'de görülmüştür. Ticaret amacıyla İzmir'e yerleşen Levanten aileleri beraberinde futbolu da ülke sınırları içerisine sokmuşlardır. İzmir'den Osmanlı ülkesine giren futbol buradan İstanbul'a taşınıp hızla yayılmaya başlamıştır. Osmanlıda futbolun bu ilk dönemlerinde Türk ve Müslüman gençler bu spora sadece seyirci olarak dahil

---

²³ Karahüseyinoğlu, M. Fatih, '*Küreselleşme ve Geleneksel Türk Sporları*' Marmara üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2007, ss.65.

²⁴ Kahraman, A. a.g.e., ss.627.

²⁵ Süme, Mehmet; Özsoy, Selami, (2010) '*Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de Bisiklet Sporunu*', Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.24.

olmuşlardır. II. Abdülhamit'in baskıcı yönetimi bu sporun gelişimini yavaşlatmıştır. Kurulan ilk Türk futbol kulübü olan Black Stoking Football Club'ünün (Siyah Çoraplılar Kulübü) isminin İngilizce olması bu durumu açıklar. II. Meşrutiyet'in ilanı ve 1909 yılında II. Abdülhamit'in tahttan indirilmesi sonucu futbol hayatında büyük bir sıçrama gerçekleşmiştir.²⁶

19. yy. da sporda gerçekleşen modernleşme kurumsal anlamda da kendini göstermiştir. Osmanlı Devleti'nde spor yapmak amacıyla Avrupai anlamda ilk spor kulübü, Sultan Abdülaziz döneminde Deniz Kuvvetlerinin başına getirilen İngiliz emekli Amiral Hobart Paşa tarafından 1872 yılında "*The Imperid Yachting And Boating Club*" adıyla kurulan su sporları kulübüdür.²⁷ 1890 yıllarından itibaren spor kulüpleri kurulmaya başlamıştır. Ancak Abdülhamit'in devrilmesine kadar olan süreçte kurulan kulüpler genel olarak azınlıklar tarafından kurulmuştur. Abdülhamit'in tutumuna rağmen onun döneminde Türk kulüpleri kurulmuştur. 1903 yılında kurulan Beşiktaş Jimnastik Kulübü, 1905 yılında kurulan Galatasaray Spor Kulübü ve 1907 yılında kurulan Fenerbahçe Spor Kulübü bir asrı geçen tarihleriyle birlikte Türk sporuna yön vermişlerdir. Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe kulüpleri ortaya çıktıkları tarihten itibaren her zaman Türk sporunun zirvesinde yer almışlardır. Bu üç kulüp tarihleriyle ve yaptıklarıyla Türk sporunun lokomotifleri olmuşlardır.

1.3.3. II. Meşrutiyet Döneminde Osmanlıda Spor

19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde gerçekleşen batılılaşma hareketi sonucunda, Türk sporu modern spora entegre olmaya başlamıştır. Avrupa'da yapılan atletizm, bisiklet, futbol, jimnastik, yüzme gibi modern sporlar Türk sporunda tanınmış ve uygulanmaya başlanmıştır. Türk sporundaki bu modernleşmenin önündeki en büyük engel ise II. Abdülhamit'in jurnalcilik temeline dayanan "İstibdat Rejimi"²⁸dir. Bu dönemde Osmanlıda ki spor hayatı hareketlilik kazanmış ancak bu hareketlilik içinde Türk ve Müslüman vatandaşlar oldukça az yer almıştır. Türk sporunda 19. yüzyılın son çeyreği genel olarak Rum, Ermeni vatandaşların ve ülkede bulunan Levanten ailelerin spor hayatını yönlendirmesiyle

---

²⁶ Uzun, H., a.g.m., ss.10.

²⁷ Kahraman, A., a.g.e., ss.682.

²⁸ Atabeyoğlu, Cem, (1985), Tanzimat'tan Cumhuriyete Spor, Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul, İletişim Yayınları, ss.145.

geçmiştir. 20. Yüzyılın başlarından itibaren Türk ve Müslüman vatandaşlar da Osmanlı spor hayatına daha fazla katılmaya başlamışlardır.

1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi ve onu takiben 1909 yılında II. Abdülhamit'in tahttan indirilmesi Osmanlı ülkesinde beklenen özgürlük ortamını oluşturmuştur. Bu özgür ortam ülkeyi her alanda etkilediği gibi Türk sporunda da büyük bir doping etkisi yaratmıştır. İstibdat döneminde baskı altında olan Türk ve Müslüman vatandaşlar spor hayatının içine daha fazla dahil olmaya başlamışlardır²⁹. II. Meşrutiyet'in ilanı ve 1909 yılında Cemiyetler Kanunu'nun çıkarılmasıyla Türk kulüplerinin tescili, Türk sporunda önemli bir dönüm noktası olmuştur. Zira Türk spor kulüplerinin kurulmasıyla Türkiye'de spor yabancıların elinden ve tekelden kurtulup Türk çocuklarına mal olmaya başlamıştır. Bu gelişmeler spor kulüplerinin sayısını hızla arttırırken Türk gençleri de nihayet alenen ve rahatça spor yapabilecekleri bir ortama kavuşmuşlardır. Bu da kısa zamanda geniş bir Türk sporcu kitlesinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

II. Meşrutiyet'in ilanıyla ülkede kurulan spor kulüplerinde büyük bir artış olmuştur. Cumhuriyet dönemine kadar Türk sporuna yön verecek kulüpler özellikle İstanbul ve İzmir'de kurulmuştur. 20. Yüzyılın başlangıcından itibaren Cumhuriyet dönemine kadar İstanbul ve İzmir'de kurulan spor kulüplerinin sayısı oldukça fazladır. İstanbul'da; Moda (Football Association) İngiliz Kulübü, Siyah Çoraplılar Kulübü (Black Stocking Football Club), İngiliz Rugby Kulübü, Kadıköy Spor Kulübü, Elpis, İmogene, Paris Güreş Kulübü, Tatavla (Kurtuluş) Spor Kulübü, Kadıköy İttihat Spor Kulübü, Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü, Galatasaray, Ermis, Olimpiya, Provagrez, Fenerbahçe, Anadolu İttihat Spor Kulübü, Anadolu Hisarı İdman Yurdu, Pera Spor Kulübü, Anayanis, Altınordu, İdmanyurdu, Erenköy, Makabi Spor Kulübü, Beylerbeyi Spor Kulübü, Türk İdman Ocağı, Süleymaniye, Gürbüzler, Ramlberiz, Telefoncular, Darüşşafaka, Hilal, Türkgücü, Kumkapı, Terbiye-i Bedeniye ve Güreş Kulübü, Şark Kulübü, Eyüp, Kasımpaşa, Şişli, Topkapı İdman Yurdu, Beykoz Zindeler İdman Yurdu kulüpleri kurulmuş, İzmir'de ise; Pelops, Sporting Club, Football And Rugby Club, Apollon, Panianios, Bornova, Evangelidis, İskos, Karakoviri, Midilli Karması, Karşıyaka Terbiye-i Bedeniye Yurdu (KSK), İzmir İdman Kulübü, Altay ve Altınordu spor kulüpleri kurulmuştur.³⁰

²⁹ Atabeyoğlu, C. a.g.e., ss.145.

³⁰ Özmaden, Harun, (1999) '*Cumhuriyet Dönemi İlk Spor Teşkilatı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın (1922-1936) Yapılanma Sürecinde Beden Eğitimi ve Spor Fonksiyonları, Fonksiyonlardaki Değişimler ve Toplumsal Hayata Etkileri*', Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor

II. Meşrutiyet'in ilanı spor hayatında en fazla futbola hareketlilik getirmiştir. 1904 yılında oluşturulan İstanbul Futbol Ligine 1906 yılında Türk kulübü olarak kurulan Galatasaray'ın katılımı Türk gençlerinin futbola olan ilgisini arttırmıştır.³¹

II. Meşrutiyet'in ilanından I. Dünya Savaşı'na kadar geçen sürede Osmanlı ülkesinde kulüplerin çoğalması neticesinde modern sporlar Türk halkı tarafından benimsenmiştir. Atletizm, futbol, bisiklet vs. modern sporlar Türk gençleri tarafından kabul görmüş ve uygulanmaya başlamıştır.

II. Meşrutiyet'in ilanı ile, spor hayatında, kurumsal olarak da hareketlenme gerçekleşmiştir. Bunlardan ilki 1908 yılında kurulan ve başına Selim Sırrı Tarcan'ın getirildiği "Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti"dir.³² OMOC'un kuruluş amaçları; beden eğitimi ve sporu Türkiye'ye yaymak, spor alanlarının yapımı için girişimlerde bulunmak, sportmenlik ve antrenörlük ilke ve anlayışını yaymak, Türkiye'nin olimpiyatlara hazırlanmasını ve katılmasını sağlamaktır. OMOC 1923 yılına kadar görev yapmış, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla yerini "Türkiye Milli Olimpiyat Cemiyeti" ne bırakmıştır.³³

Modern anlamda ve uluslararası nitelikte spor organizasyonu olan olimpiyatların 1896 yılında Atina'da ve 1900 yılında Paris'te hayata geçirilmesi, Osmanlı Devleti'nin de bu faaliyete ilgi duymasına neden olmuştur.

Yine I. Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre önce gençleri askerliğe hazırlamak amacıyla kurulan izcilik cemiyetleri faaliyete başlamış ve yine aynı gaye ile Genç Dernekleri kurulmuştur. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin sıkıntılı savaş yıllarına dahil olmasından dolayı ilgili kulüplerin arşiv belgelerinden takip edilebildiği üzere pek çok millî faaliyetin içerisinde yer almadığı görülmektedir.³⁴

II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte Osmanlı Devleti'nde basında uygulanan baskı ve sansür ortadan kalkmıştır. Baskının ortadan kalkmasıyla birçok yeni gazete ve dergi yayına başlamıştır. Bu durum Osmanlı Devleti'nde spor basınının da ortaya çıkmasına sebep

---

Anabilim Dalı, ss.29.

³¹ Türk Futbol Tarihi 1904-1991, (1992), İstanbul, Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları, ss.29.

³² Fişek, Kurthan, (1985), 100 Soruda Türkiye Spor Tarihi, İstanbul, Gerçek Yayınevi, ss.89.

³³ Özmaden, H., a.g.m., ss.42.

³⁴ As, Efdal, (2016) "İmparatorluktan Cumhuriyet'e Geçiş Sürecinde Bir Uluslararası Entegrasyon Örneği Olarak Modern Olimpiyatlara Katılım" Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S., 59, ss.19.

olmuştur. Osmanlı Batı dünyasından söz konusu spor dallarıyla birlikte spor basını kavramını da hayata sokmuş ve ardı ardına birçok gazete ve dergi yayın hayatına başlamıştır. Futbol, bunların ilkidir. 11 Ekim 1910 tarihinde yayın hayatına başlayan, ancak 7 sayı yayımlanabilen Futbol Gazetesi, spor basın tarihi açısından bir mihenk taşıdır³⁵. İlk spor gazetesi olan Futbol'dan sonra onu takip eden birçok spor gazetesi ve dergisi yayın hayatına başlamıştır.

1.3.4. Osmanlı Devleti'nin Modern Olimpiyatlara Katılımı

Osmanlı Devleti modern anlamda yapılmış olan ilki 1896 Atina, ikincisi 1900 Paris ve 1904 St Louis Olimpiyatlarına katılım gerçekleştirilmemiştir. Fakat 1906 yılında yapılan Atina Ara Olimpiyatları'na önceki olimpiyatlara göre daha ilgili davranmıştır. Yunanistan'dan gelen daveti Meclis-i Vükelâ'da görüşmüş fakat organizasyona resmen iştiraki uygun bulmamış, gayri resmi katılmak isteyenlere ise izin verileceğini açıklamıştır.³⁶ Bu durumda, özellikle Osmanlı'nın Rumeli topraklarında yaşayan gayrimüslimler harekete geçmişlerdir. Konuyla ilgili olarak İstanbul'daki Yunan elçiliği ile İzmir ve Selanik'teki Yunan konsoloslukları bünyesinde komisyonlar oluşturularak, oyunlara seyirci ya da katılımcı olarak gitmek isteyenlere yardımcı olunmuştur. İstanbul'daki kulüplere davetnameler gönderilmiş, İzmir'de bazı branşlarda seçmeler yapılmıştır.³⁷

Dönemin gazetelerinden Tercüman-ı Hakikat'in bir haberinde, "*Bugün (22 Nisan) küşad edilen olimpiyat oyunlarında temaşagerân arasında memalik-i şâhânedan dahi gelmiş birçok kişi vardı. Bilhassa meydandaki müzikacılar meyânında tebea-yı Osmaniyyeden bir hayli kişi bulunuyordu. Bunlar fevkalade alkışlanmışlardır.*"³⁸ Denilmesi, 1896 olimpiyatlarında da sözü edilen, fakat katılıp katılmadığı belli olmayan Osmanlı Devleti bünyesindeki birtakım musiki cemiyetlerinin, bu kez Atina'ya geldiklerini ve açılışa yer aldıklarını gösteren bir delildir.

1906 Olimpiyatlarına Osmanlı Devleti'nden katılanların sayısı ve milliyetleri konusu tartışmalıdır. Dönemin basınında yer alan olimpiyat haberlerinde, Osmanlı'dan katılımlarla

---

³⁵ Çakır, Hamza, (2008), "Türk Basınında İlk Spor Gazetesi Futbol", İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, S.26, ss.169.

³⁶ Sabah Gazetesi, 21 Ekim 1905

³⁷ Ahenk Gazetesi, 1 Nisan 1906.

³⁸ Tercüman-ı Hakikat, 24 Nisan 1906.

ilgili bilgi vermekten ziyade, İngiliz kral ve kraliçesinin olimpiyat münasebetiyle Yunanistan'a yapmış olduğu ziyaret ön plana çıkarılmış ve gün gün kral ve kraliçenin ziyaretinden haberler verilmiştir.³⁹

Konuyla ilgili yapılan bir araştırmaya göre Osmanlı Devleti'nden; atletizm, jimnastik, eskrim, güreş ve futbol branşlarından İstanbul'dan 8 Rum, İzmir'den 1 Ermeni ve 10 İngiliz, 1 Musevi ve 10 Rum olmak üzere 30 sporcu katılmıştır.⁴⁰

Olimpiyat Tarihçisi Mallon'a göre, bu sayı, İstanbul, İzmir ve Selanik'ten toplam 27 sporcudur. Mallon, bu üç kentten katılan sporcuları iki grupta toplamıştır. Birincisi, "Türkiye" kısmında, diğeryse, Osmanlı topraklarında yaşayan "Yabancı Uyruklu Kişiler" başlığı altında yer almıştır. Mallon'un, 27 sporcu olarak verdiği liste, Türkiye'den gelip Osmanlı vatandaşı olup olmadıkları bilinmeyenleri göstermektedir. Diğer listede ise yabancı uyruklu oldukları sanılan ve İstanbul, İzmir ve Selanik'te yaşayanlar bulunmaktadır.⁴¹

Mallon, İzmir, Selanik, Kıbrıs, Girit ve İstanbul'dan gelen tüm sporcuları Türk olarak listelemenin en kolay yöntem olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, sporcuların çoğunun, Grek alfabesi ile yazılan ve açıkça her biri Grekçe olan isimlere sahip olduğunu, bu nedenle de sporcuları Grek olarak tanımlamaya devam etmenin en iyisi olduğunu düşünmektedir. Mallon, bu isimlerin Türk olarak nitelenemeyeceğine bir kanıt olarak, Cüneyt Koryürek tarafından yazılmış olan ve Türk Olimpiyat Tarihi konusunda yazılmış en iyi kitap olarak nitelendirdiği eseri göstermektedir.⁴²

Sporcuların çoğunun Türk pasaportu taşıdığını yazan, bununla birlikte bazılarını da "yerleşmek için gelen" Yunanlılar olarak kabul eden Koryürek'in eserinde, olimpiyatlardaki ilk sporcular olarak 1908'de Aleko Mullos'dan ve 1912'de Papazyan ve Mıgıryan'dan bahsedildiği, 1906'dan söz edilmediğini söyleyen Mallon, ayrıca, olimpiyatların resmi raporunda, Ege Denizi kıyısındaki bölgelerde yaşayan sporcuların çoğunun, açılış seremonisinde Greklerle birlikte yürüdüğü kaydına dikkat çekmektedir.

---

³⁹ Ahenk, 19 Nisan 1906.

⁴⁰ San, Haluk, (1988), Olimpiyatlarda Türk Sporcuları, İstanbul, Hürriyet Gazetesi Yayını, ss.26.

⁴¹ Mallon, Bill.;Widlund, Ture, (1998), The 1896 Olympic Games Result For All Competitors In All Events With Commentary, North Carolina, Mcfarland Company, ss.68-69.

⁴² Mallon ve Widlund, a.g.e., ss.13.

Gerçekten de İzmir ve Selanik'ten gelen futbol takımları ve İzmir'den gelen bir kürek takımı 1906 Atina'da yer almışsa da ülkeyi resmen temsil edilen bir millî takım yoktur.⁴³

Osmanlı Devleti'nden katılan sporcular arasında en önemli başarıyı, İstanbul'daki Tatavla Heraklis (Kurtuluş) kulübünden Yorgo Alibrantis kazanmıştır. Alibrantis, olimpiyat tarihinde sonuncusu 1906'da gerçekleştirilen "*ipe tırmanma*" (rope climbing) yarışında 11,4 saniyelik derecesi ile hem birinci olmuş hem de bu alandaki rekoru eline geçirmiştir. Ayrıca bireysel dallarda Osmanlı patentli iki sporcu bronz madalya kazanmıştır. Bunlar, atletizmde 3000 metre yarışlarında üçüncülüğü kazanan, İzmirli Yorgo Saridakis ile "*Taş (disk) atma*" dalında 18.58'lik derecesiyle yine üçüncülüğü kazanan İstanbul Robert Kolej'den Mikhail Dorizas'tır.⁴⁴

Bu üç bireysel madalyanın yanı sıra, takım sporlarından futbolda da gümüş ve bronz madalyalar, Osmanlı topraklarına gitmiştir. Toplam dört takımın (Danimarka, Atina Karması, İzmir Karması, Selanik Karması) katıldığı futbol müsabakalarının ilk maçlarında İzmir Karması Danimarka'ya 5-1; Selanik Karması da Atina Karması'na 5-0 mağlup olmuşlardır. Danimarka ve Atina karması arasındaki final maçının ilk yarısı Danimarka'nın 9-0 üstünlüğü ile bitmiş, Atina karması ikinci yarıya çıkmayınca diskalifiye edilmiştir. Bunun üzerine iki Osmanlı şehri ikincilik maçı oynamışlar ve maçı 3-0 kazanan İzmir karması gümüş, Selanik Karması da bronz madalya kazanmışlardır.⁴⁵

1906 olimpiyatlarına katılan en genç sporcu unvanı Osmanlı Devleti adına yarışan Vahram Papazyan'a aittir (13 yaş 224 gün). Daha sonra 1912 Stockholm'de de göreceğimiz Robert Kolej öğrencisi Papazyan, 800 m. seçmelerinde altıncı, 1500 m. seçmelerinde ise dördüncü olmuş ve finale kalamamıştır.⁴⁶

Bu sporcuların dışında güreşte Menelaos Karotzieris, atletizmde 100 m. de Konstantin Devecis ve Nikolaos Murmuris, 5 mil ve maraton yarışlarında Aleko Celepoğlu ve yüksek atlamada yine Nikolaos Murmuris, eskrimde Aristides Kritikos katıldıkları yarışmalarda başarılı olamamışlardır. Kürek dört tekte üç Rum ve bir İngiliz'den oluşan

---

⁴³ Mallon ve Widlund, a.g.e., ss.13.

⁴⁴ Ahenk, 4 Mayıs 1906.

⁴⁵ Ahenk, 26 Nisan 1906.

⁴⁶ As, E., a.g.e., ss.23.

(Donald Whittal) İzmir takımı 7. olmuştur.⁴⁷

1908 Londra Olimpiyatları'na ise Osmanlı Devleti adına Londra'da müsabakalara katılanlar konusunda kaynaklar, genellikle tek bir sporcudan, jimnastikçi Aleko Mullos'tan bahsetmektedirler. Mullos, Coubertin'in Temmuz 1907'de yaptığı söylenen İstanbul seyahati sırasında, Galatasaray Lisesi'nde aynı zamanda öğretmenlik yapan arkadaşı Juery tarafından Coubertin'e tanıştırlan ve Coubertin'e İstanbul gezisi boyunca refakat eden Galatasaray Liseli bir öğrencidir. Aynı zamanda dönemin ünlü jimnastik hocası Ali Faik Bey (Üstünidman)'in de öğrencisi olan Mullos, Coubertin tarafından gelecek yıl Londra'da yapılacak olan olimpiyatlara davet edilmiş ve Mullos bu şekilde olimpiyatlara katılabiştir. Fakat 14 ülkeden 327 jimnastikçinin katıldığı müsabakalarda Mullos'un hangi dalda yarıştığı ve elde ettiği derece hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.⁴⁸

Dönemin gazetelerinden Sabah'ta yer alan bir haber, Mullos'un dışında Osmanlı Devleti adına Londra'ya başkalarının da katılmış olabileceği izlenimi yaratmaktadır. Haberde, Kral Edward tarafından yapılan resmî açılışa ve geçit törenine yönelik bilgiler verildikten sonra, açılış törenindeki Osmanlı sporcularından da şu şekilde bahsedilmektedir: *"Aralarında Osmanlı müsâbıkları da olub sâir hey'etler gibi Osmanlı heyetinin önünde giden pehlivan da Osmanlı sancağını hâmil bulunmakta idi. Elbiseleri kırmızı ve beyaz renkli kumaşlardan müteşekkil idi."*⁴⁹

Bu haber doğru kabul edilecek olursa, Londra'da Osmanlı adına müsabakalara birden fazla sporcu katılmış demektir. Söz konusu sporcuların kimler olabileceği konusunda kaynaklar fazla bilgi vermemekle birlikte, olimpiyatların resmi raporunu içeren kitaptaki bir kayıt, ikinci ismi öğrenmemizi sağlamaktadır. Kitapta, katılımcıların isimlerine göre alfabetik olarak gösterildiği listede, *"Kenan Bey-Turkey"* kaydına rastlanmakta, branşı da güreş (wrestling) olarak belirtilmektedir. Fakat olimpiyatlardaki güreş müsabakaları kayıtlarına bakıldığında, 14 ülkeden 115 sporcunun katıldığı müsabakalarda, Kenan Bey'in güreşmediği görülmektedir. The Times gazetesindeki bir haber, konuya açıklık getirmiştir. Buna göre, serbest stil 61 kg da (133 libre) yarışması gereken Kenan Bey, müsabakaya çıkmamıştır.⁵⁰

---

⁴⁷ Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin 100 Yılı 1908-2008 (2008), (Der. İstanbulluoğlu, A.), Ankara, Hacettepe Üniversitesi Basımevi, ss.105.

⁴⁸ Sabah, 18 Temmuz 1908.

⁴⁹ Sabah, 18 Temmuz 1908.

⁵⁰ The Times, July 23 1908, ss.10.

1912 Stockholm Olimpiyatları'nın Osmanlı Devleti açısından özelliği, katılım konusunda ilk net bilgilere sahip olunan olimpiyat oluşudur. Oyunlarda Osmanlı Devleti, IOC üyesi Selim Sırrı Bey'in yanı sıra, atletizm dalında Ermeni azınlığa mensup iki sporcuyla, Mıgırdıç Mıgıryan ve 1906 olimpiyatlarına da katılan Vahram Haret Papazyan ile temsil edilmiştir. Osmanlı Devleti, katılan ülkeler içerisinde basından temsilcisi olmayan 6 ülkeden birisidir.⁵¹

IOC'nin Osmanlı temsilcisi Selim Sırrı Bey'in anlatımına göre; oyunlara gidilmeden önce, oyunlarda devleti temsil edecek sporcular ve sporcuları finanse edecek yardımseverler, gazete ilanlarıyla aranmıştır. Yine Selim Sırrı tarafından, Harbiye Nezareti'ne konuyla ilgili hem resmi hem de özel başvurular yapılmış fakat sonuç alınamamıştır. Bu durumda olimpiyatlara Türk kökenli sporcu götürmek mümkün olamamıştır.

Fakat yukarıda da bahsedildiği gibi, iki Ermeni sporcu, kendi imkânlarıyla Osmanlı Devleti adına oyunlara katılmışlardır. Selim Sırrı'nın, Terbiye ve Oyun dergisinin 21. sayısında vermiş olduğu bir çizelgede, olimpiyata katılan ülkeler ve branşlarına göre sporcu sayıları gösterilmiştir. Çizelgeye göre, Devlet-i Osmaniye'den 2 sporcu oyunlara katılacaktır. Selim Sırrı çizelgeyi yorumlarken, *“Şu geçen cedvele bir göz gezdirirsek, bu husustaki mevkiimizi pek acı bir surette anlarız. Şâyân-ı teşekkürdür ki Mıgıryan ve Papazyan Efendiler gibi iki muhterem Ermeni, bu müsabakalara Osmanlılık namına dahil olarak yüzümüzü ağartacaklardır. Onlar da gitmese stadyumun her tarafına ta'lik edilen Osmanlı bayraklarının altında ellerim böğrümde yapayalnız dolaşacaktım.”* demiştir.⁵²

Stockholm'de Linnegatan'daki bir ilkokulda kalan temsilcilerimizden ilki İstanbul'da 1907'de kurulan Raffi adlı atletizm ve jimnastik kulübünün de kurucusu olan 29 yaşındaki Mıgıryan'dır. Mıgıryan, iki elle gülle atma dalında 19.78 m. (sağ el 10.85 ve sol el 8.93) ile 7'nci, normal gülle atmada 19'uncu, disk atmada 32.98 ile 34'üncü, pentatlonda 23'üncü olmuş, dekatlonda uzun atlama yarışmalarında bileğinden sakatlanmış ve çekilmiştir.⁵³

---

⁵¹ As, E., a.g.e., ss.31.

⁵² Tarcan, S. Sırrı, (1912), “Stockholm'de Olimpiyad Oyunları”, Terbiye ve Oyun, S.21, ss.349.

⁵³ İstanbulluoğlu, Altuğ, (2008), Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin 100 Yılı 1908-2008, Hacettepe Üniversitesi Basımevi, Ankara, ss.106.

1.4. Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Spor

Cumhuriyet döneminde yapılan inkılap hareketleri ile Türk milletinin her alanda çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarılması hedeflenmiştir. Siyasi, iktisadî, içtimaî alanda yapılan yeniliklerle birlikte Türk milletinin eğitim, kültür, sanat, spor ve beden terbiyesi alanlarında da hak ettiği seviyeye ulaşması için çalışmalar yapılmıştır. Bu dönemde birçok alanda olduğu gibi sporla ilgili faaliyetlerde devlet himayesinde ele alınmıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında sporla ilgi teşkilatlanma süreci dört sınıfta incelenebilir. Bunlar;

1.Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Dönemi (1922-1936): Bu dönemde Türkiye ilk kez uluslararası müsabakalara katılmıştır.

2.TürkSpor Kurumu Dönemi (1936-1938): Bu kurum ilk kurultayda CHP’ye örgütsel olarak bağlanmış ve böylece spor devlet denetimine alınmıştır.

3.Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Dönemi (1938-1945): Bu dönemde 1938’de çıkarılan Beden Terbiyesi Kanunu ile II. Dünya Savaşı’nın yarattığı gerilim ve fiziki kültür politikası da düşünülerek spor her vatandaş için gerçekleştirilmesi gereken bir mükellefiyet olarak ele alınmıştır.

4.Gençlik ve Spor Bakanlığı Dönemi (1946): Bu dönemde spor yönetimi günümüzdeki biçimini almıştır.⁵⁴

Türkiye’de sporun örgütlenmesi yolunda ilk adım, Yusuf Ziya Öniş’in İsviçre’deki eğitiminden dönerken, beraberinde getirdiği İsviçre Spor Teşkilatı Tüzüğü’nün Ali Sami Yen, Burhan Felek ve Nasuhi Esat Baydar ile birlikte tercüme, edilmesiyle atılmıştır.⁵⁵ Ali Sami Yen, Burhan Felek ve Nasuhi Esat Baydar’ın öncülüğünde bir araya gelen spor kulüplerinin temsilcileri, Türk sporunun ilk örgütü olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı’nın (TİCİ) ortaya çıkarılması yolunda çalışmalara başlarlar. Bu kuruluş, İstanbul’daki spor kulüplerinin temsilcilerinden oluşmuştur. Kurumun örgütlenmesinde İsviçre Federasyonu örnek alınmıştır. 1922’de kurulan Türkiye İdman Cemiyetleri ittifakı,

⁵⁴ Akın, Yiğit, (2004), Gürbüz ve Yağız Evlatlar, Erken Cumhuriyette Beden Terbiyesi ve Spor, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.51.

⁵⁵ Canşen, Efan, (2015), ‘‘ Türkiye Cumhuriyeti’nin Spor Politikaları’’ Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt.17, S.1, ss.37.

Kurtuluş Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte spordan sorumlu tek yetkili organ olmuştur. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti ilk uluslararası spor müsabakasına bu dönemde katılmıştır. 1924 Paris Oyunları'nda yeni devletin temsil edilmesi ve tanınmada uluslararası müsabakaların önemli rol oynadığı inancı ittifakın saygınlığını arttırmıştır.

TİCİ'nin faaliyetleriyle, Cumhuriyet döneminde spor yurt genelinde yayılmış ve dalların sayısı artmıştır. Bu şekilde spor kulüplerinde futbolun egemenliği bir ölçüde kırılırken, atletizm, güreş, basketbol, halter, bisiklet, binicilik, boks, yelken, hokey, eskrim, tenis ve voleybol federasyonları kurularak uluslararası federasyonlara üyelik için başvurular yapılır. Öte yandan, federasyonlar bünyesinde faaliyet gösteren branşlar göz önüne alındığında, ata sporlarından sayılan dallardan sadece güreşin öne çıkarıldığı, bunun yanında batı kökenli modern sporlara ağırlık verildiği görülmektedir. Bu durum genç Cumhuriyet'in hızlı batılılaşma ve modernleşme hamlesiyle tutarlı bir yaklaşımdır.⁵⁶

Yerine getirdiği işlevler düşünüldüğünde, devletten bağımsız olarak var olabilecek bir örgüt olan TİCİ, tek parti yönetiminin merkeziyetçi tavrının etkisiyle devletin fiziki kültür alanındaki resmi politikalarının yürütücüsü olmanın dışında bir işlev üstlenmemiştir. Başka birçok kurumda olduğu gibi, TİCİ'nin de üst düzey yöneticilerinin çoğu bürokratlar ya da siyasi elitle yakın ilişki içinde olan kimselerdir. Bu organik bağ, beden terbiyesinin halk terbiyesi seferberliğinin önemli bir uzantısı olduğu anlaşıldıkça daha da kuvvetlenmiş, devletin sportif etkinliklere ve beden politikalarına doğrudan müdahalesi artmıştır.

Cemiyet'in 1924'te toplanan ilk kongresinde Atatürk'e "hami reislik", İnönü'ye ise "fahri reislik" verilmesi kurumun devletle olan ilişkisinin bariz göstergelerinden biridir.⁵⁷

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra önder Mustafa Kemal Atatürk'ün "*sağlam kafa sağlam vücutta bulunur*" sözü, cumhuriyeti kuran kadro üzerinde oldukça etkileyici olmuş ve güçlü, zinde bir gençlik yetiştirme konusunda yoğun çalışmalar başlatılmıştır. Cumhuriyetin kuruluş felsefesinde sporun yeri uygarlıkla özdeşleştirilmiştir. Cumhuriyetin kurucu kadrosu, kurdukları cumhuriyetin halkına Batı'nın beslenmeden, kültür fiziğe kadar her yönden kendini geliştirmiş bireylerini örnek göstermişlerdir. Anlaşıldığı gibi spor,

---

⁵⁶ Yazar, Betül, (2014) 'Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Geçiş Süreci ve Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Modern Sporun Kuruluşu', Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S., 21, ss.,308.

⁵⁷ Akın, Y., a.g.e., 64.

cumhuriyetin mimarlarının öncülüğünde toplumdaki yeni ahlaki anlayışın ve bireyselleşmenin yapılanmasına zemin hazırlayan bir faaliyet olmaktadır.⁵⁸

1.4.1. Cumhuriyet'in Kurulmasından Sonra Türkiye'de Spor Yaşamının Şekillenmesi

1930'lu yıllarda Türkiye'de spora gösterilen ilginin artmaya başladığı görülmektedir. Ancak bu 1929 Dünya İktisadi Buhranı'ndan sonra devletin ekonomi de liberal politikaları terk edip devletçi politikalara bağlanmasından ziyade, spordan beklenen nihai hedeflerin netleşmesi ve milli bir spor politikasının ortaya çıkmaya başlamasının sonucudur. Bu yıllarda beden terbiyesi ve spora ayrılan ödenekler yükseltilmiş, yeni programlar açılmış, halkı spor yapmaya teşvik eden propaganda kampanyaları hızlanmış ve spora dair haberler gazetelerde daha fazla yer almaya başlamıştır.⁵⁹

Beden terbiyesi ve spora ilişkin 1930'larda yaşanan bu canlanma, Türk Tarih Tezi ve Güneş-Dil Teorisi etrafında yoğunlaşan ideolojik tartışmalarda da yerini bulmuştur. Türk Tarih Tezi ve Güneş-Dil Teorisi'nin, sosyal ve kültürel hayatın diğer sahalarında olduğu gibi Türklerin spora, özellikle de modern sporlara çok eski devirlerden beri kabiliyetleri olduğu tezlerini canlandırmıştır. Bu teoriler sayesinde Orta Asya'daki Türk medeniyetleri ile Kemalist rejim arasındaki tarihsel devamlılık ilişkisini, Osmanlı geçmişini "*by-pass*" etmeye yönelik ideolojik kurguyu sürdürme hamlesine yeni bir boyut katmıştır. Bu kurgu aynı zamanda beden terbiyesi ve spor alanındaki politikalar için Kemalistlere tarihsel bir meşruiyet imkânı da sağlamıştır. 1930'lu ve 1940'lı yıllarda bu fikirleri desteklemek ve geliştirmek amacıyla Türklerin pek çok modern sporun yaratıcısı olduğunu iddia eden çok sayıda makale ve kitap yayımlanmış, Güneş-Dil Teorisi'nden yola çıkarak Türklerin doğuştan sporcu oldukları, pek çok sporu ilk kez Türklerin tecrübe ettiği ve hatta "*spor*" kelimesinin bile Türklerin icadı olduğu gibi fikirler ortaya çıkmıştır. Bu ideolojik ve bilimsel tartışmalar, beden terbiyesi ve sporun günlük dil içerisindeki dolaşımını arttırmış ve gündemde kalmasını sağlamıştır.⁶⁰

---

⁵⁸ Canşen, E., a.g.e., ss.37.

⁵⁹ Akın, Y., a.g.e., ss.65.

⁶⁰ Akın, Y., a.g.e., ss.65.

1.4.2. Alman Spor Bilimcilerinin Türkiye'ye Gelişi

1930'ların başlarında siyasi elitler ve entelektüeller, beden terbiyesi ve sporun gelişmesini ve yaygınlaşmasını hızlandıracak kapsamlı bir model arayışına girmişlerdir. Partiye yakın yayın organlarında da sporculuğu teşvik edecek ve destekleyecek, sporu milli savunma amaçları doğrultusunda örgütleyecek, sporu ve sporcuyla gözetip, himaye edecek müktedir bir otorite ve buna uygun bir sistem olmadığına dair ateşli yazılar yayımlanıyordu.⁶¹ Siyasi elitler bu noktada yüzlerini bir kez daha Kıta Avrupa'sına çevirmişlerdir. Geçmiş Birinci Dünya Savaşı'nın öncesine dayanan teknik ortaklık, 1930'larda yeniden canlandırılmıştır. Türk hükümeti Alman beden terbiyesi sisteminin en önemli isimlerini Türkiye'ye davet etmiş, beden terbiyesi ve spor sisteminin güncel durumu ve bu durumun iyileştirilmesi için raporlar hazırlatmıştır. Bu uzmanlar kimi zaman tek bir spor dalını ıslah etmek için davet edilirken, kimi zaman da bütün sistemin revizyonu hakkında raporlar hazırlamışlardır. Örneğin Dr. Goenther dağcılık eğitiminin ıslahı için Türkiye'ye davet edilmiş ve bu doğrultuda bir rapor hazırlamıştır. 1933 yılında ise parti Ankara'da bir '*Beden Terbiyesi Enstitüsü*' kurulması için Leipzig Üniversitesi'nden Hermann Altrock'u davet etmiş ve ona da bir rapor hazırlatmıştır.

Alman sporunun 1930'lardaki en önde gelen ismi Carl Diem kapsamlı bir gençlik organizasyonu ve beden terbiyesi ve sporun ıslahı projesini hazırlaması için Türkiye'ye resmi davet edilenler arasındaydı. 1933 yılının Eylül ve Ekim aylarında Carl Diem, TİCİ Reisi Aziz Bey ve Parti Katib-i Umumisi Recep Bey ile görüşükten sonra ⁶²Türkiye'nin kuzey ve doğu illerini de kapsayan uzun bir seyahate çıkmıştır. Buralarda spor sisteminin altyapısıyla ilgili incelemelerde bulunmuş ve tekrar Ankara'ya gelerek dört hafta içinde detaylı bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor yayımlandıktan sonra Ekrem Rüştü Bey tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Onun verdiği bilgilere göre rapor:

- 1) Organizasyon, kadro ve basın
- 2) Milli Olimpiyat Komitesi
- 3) Beden terbiyesi öğretmenlerinin yetiştirilmesi
- 4) 10-18 yaş aralığındaki çocukların beden eğitimi

⁶¹ Fetgeri, Ahmet, (1929), '*Memleket Sporunu Neden Terakki Etmiyor?*', Türk Spor, S.1, ss.4-5.

⁶² '*Spor Mütahassısı Ankara'da*' (1933), Türk Spor, S.207, ss.10.

- 5) Türk spor teşkilatı
  - 6) Maarif Vekaleti beden terbiyesi teşkilatı, kadrosu, okullarda beden eğitimi ve jimnastik
  - 7) Gençlerin spor mükellefiyeti
  - 8) Gençlik teşkilatı
  - 9) Spor kulüpleri
  - 10) Gençlerin milli ve moral eğitimi
  - 11) Kültür cemiyetleri
- olmak üzere toplam 11 bölümden oluşuyordu.⁶³

Diem'in Türkiye'deki gezilerine dair tuttuğu notlar, siyasi elitlerin 1930'lardaki beden terbiyesi ve spor anlayışlarını yansıtmaları bakımından son derece önemlidir. Diem, spor yöneticileriyle yaptığı ilk görüşmede spor yöneticilerinin dağcılıktan kayağa, gençlik teşkilatından gençlik önderlerini yetiştirecek ayrı bir kurumun kurulmasına kadar pek çok değişik alanda istekleri olduğunu yazmıştır. Diem'in kolaylıkla tespit ettiği gibi bu hazırlıklardan beklenen tek gaye savaş hazırlığıydı. Anadolu'da yaptığı geziden sonra, Diem'e sorulan soruların başında okul-gençlik teşkilatı ilişkileri ve daha sonranın beden terbiyesi kanununu andırır yasal düzenlemeler geliyordu. Diem hatıralarında, spor yöneticilerine yaptığı Gazi adlı gençlik teşkilatı ve bütün ülkeyi 9 kısma ayıran ve her birinin başına büyük yetkilerle donatılmış Sport-Vali'ler geçiren tekliflerin büyük rağbet gördüğünden bahseder⁶⁴.

1.4.3. TSK'nin Kuruluşu ile Beden Terbiyesi ve Sporun Devlet Kontrolü Altına Girmesi

1930'ların başında beden terbiyesi ve spor alanında yaşanan hareketlilik 1935 yılı Mayıs'ında toplanan CHP'nin Dördüncü Kurultayı'nda doruk noktasına ulaşmıştır. Bu kongre Parti'nin, devletin pek çok sorumluluğunu üstlendiği, devletin pek çok fonksiyonunu resmen üzerine aldığı ilan ettiği bir kilometre taşıdır. Bu kararlara dayanarak CHP özellikle şehirlerde, Halkevleri ve diğer organları yoluyla toplumsal hayat üzerindeki

---

⁶³ Akın, Y., a.g.e., ss.71.

⁶⁴ Akın, Y., a.g.e., ss.71.

ağırlığını arttırmaya başlamıştır. Pek çok sivil örgütten kendisini feshetmesi ve üyelerinin halkevlerine katılması istenmiştir. Bunlar arasında Mason örgütleri, kadın cemiyetleri ve çeşitli yardımlaşma cemiyetleri de vardır.⁶⁵

Sosyal hayatın en görünür kategorilerinden biri ve Parti'nin gündemindeki hararetli bir meselesi olarak beden terbiyesi ve spor, bu gelişmelerden en çok etkilenen alanların başında geliyordu. CHP'nin Dördüncü Kongresi'nin beden terbiyesi ve spor üzerindeki etkisi iki boyutlu bir etkidir. Bir yandan spor ve gençlik organizasyonu meselesi revize edilen programda ayrı bir madde halinde ve programın en kapsamlı maddelerinden biri olarak yer almıştır. Öte yandan parti-devlet bütünleşmesi olarak adlandırılan süreç daha merkezi, daha düzenli ve tek renkli bir spor örgütlenmesine giden yolu açtı. İlk kez CHP'nin dördüncü programında Türk gençliğinin temiz bir ahlak, yüksek bir yurt ve devrim aşkı içinde toplayacak ulusal bir örgüte bağlanacağı saptanmıştır. Buna göre; *“bütün Türk gençliğine şevk ve sıhhatlerini, nefse ve ulusa inançlarını besleyecek beden eğitimi verilecek ve gençlik, devrimi ve bütün erginlik şartları ile yurdu korumayı en üstün ödev tanıyan ve onları, bu ödev uğrunda bütün varlıklarını vermeye hazır tutan bir düşünüşle yetiştirileceklerdir.”*⁶⁶ Ayrıca bu madde de saptandığı üzere okullarda, devlet kurumlarında ve fabrikalarda bulunanlar, yaşlarına göre beden eğitimi ile uğraşmak yükümü altına alınacaktı. Bütün bu gelişmeler Parti'nin ya da yeni biçimiyle parti-devletin fiziki kültür alanı üzerindeki mutlak kontrolünü meşrulaştırmaya yarayacak atmosferi yaratmıştır.⁶⁷

TİCİ'nin meşhur sekizinci ve son kongresi, devletin spor politikalarının Parti programında formüle edildiği ve parti-devlet bütünleşmesinin her alanda ortaya çıktığı bir dönemde Ankara'da toplanmıştır. Yoğun tartışmaların yaşandığı kongre sonunda TİCİ ismini Türk Spor Kurumu (TSK) olarak değiştirmiş ve CHP üst yönetimini oluşturan Genbaşkur'a 18.04.1936 tarihli bir yazı ile başvurarak CHP'ye bağlılığının kabul edilmesi dileğinde bulunmuştur. Parti yöneticilerine göre bu karar hukuki bir formaliteyi yerine getirmekten başka bir şey değildir. Türk sporcusu zaten Kemalizm'in öz çocuğu ve onun ayrılmaz bir parçasıdır. Bu karar hiçbir şeyi değiştirmiş değildir, ancak zaten mevcut olan bir bağlılık formalite ve hukuk bakımından tamamlanmıştır. Beden terbiyesi ve spor son

---

⁶⁵ Toprak, Zafer, (1996) “Masonluk ve Tek Parti: Sütunların Yıkılması-Masonluk Uykuya Giyor (1935)”, Toplumsal Tarih, S.33, ss.30-33.

⁶⁶ CHP Programı, (1935), Devlet Matbaası, Ankara, ss.19-20.

⁶⁷ Akın, Y., a.g.e., ss.72-73.

derece sembolik bir fenomen olduğu ve Parti'nin mesajını kitlelere en dolaysız şekilde iletme potansiyeli taşıdığı için, yine de bu formalite yurdun her yanında coşkulu törenlerle kutlanmıştır. Sekizinci Kongre, TİCİ nizamnamesini yenileyecek yeni bir nizamname hazırlamış ve emekli General Ali Hikmet Ayerdem'i TSK genel başkanı seçerek çalışmalarını sonlandırmıştır.⁶⁸

TİCİ'yi liberal, TSK'yi yarı-resmi olarak nitelendiren spor tarihçiliği yaklaşımı, TİCİ'nin tasfiye edilmesini beklenmeyen ani bir olay gibi değerlendirmiş, genellikle Parti'nin TİCİ'nin yerel birimlerine kendi adamlarını yerleştirmek yoluyla organize ettiği bir komplotu yorumlamıştır.⁶⁹ TİCİ'nin feshedilip TSK'nin kurulması ne bir sürpriz ne de komplotur. Siyasi elitler kuruluşundan beri TİCİ ile yakın temas halinde olmuşlardır. 1930'ların ilk yarısından itibaren de Parti'nin TİCİ üzerinde resmiyete dökülmeyen bir egemenliği olmuştur.

Ancak yine de TSK'nin kurulması fiziki kültür alanına devlet müdahalesinin önemli kilometre taşlarından biridir. TİCİ'den TSK'ye doğru gerçekleşen dönüşüm, beden terbiyesi ve spordan beklenen nihai faydalara bir an önce ulaşmak amacıyla, spor sisteminin verimliliğini arttırmayı hedefleyen temel bir dönüşüm olarak yorumlanabilir. Siyasi ve ideolojik ortamın yeterli olgunluğa eriştiğini tespit ettikleri an siyasi elitler, sık sık gevşek ve verimsiz olmakla eleştirdikleri, Kemalist fiziki kültürün gereklerini yerine getirecek potansiyeli taşımadığını düşündükleri eski idari sistemi değiştirmekte sakınca görmemişlerdir. Bu yüzden spor yönetiminin TİCİ'den TSK'ye dönüşmesi resmi çevrelerde büyük memnuniyetle karşılanmıştır. Behçet Kemal Çağlar'a göre sporun CHP himayesine girmesi onu dar anlamından ve sınırlı bir çevrenin malı olmaktan kurtaracaktır. Bu dönüşüm sporu lüks ve fantezi olarak algılayan şahsi bir mesele olmaktan çıkarmıştı. Çünkü Kemalistler spor davasına el koymuşlardır.⁷⁰

TSK kuruluşundan itibaren sporu gerçek anlamda bütün yurda yaymaya çalışmış ve CHP'de bu süreçte TSK'yi emir ve direktifleriyle yönlendirmiştir. Ancak bu müdahalenin sadece ilkeler boyutunda kaldığı sanılmamalıdır. CHP kendine bağlı diğer kuruluşlar ve

---

⁶⁸ Türk Spor Kurumu Nizamnamesi, (1936), Ulus Basımevi, Ankara.

⁶⁹ Atabeyoğlu, Cem, (2001) Sporda Devlet mi? Devlette Spor mu?, İstanbul, Milli Olimpiyat Komitesi Yayınları, ss.17.

⁷⁰ Çağlar, B. Kemal, (1936) "En Büyük Bayram" Türk Spor Kurumu Dergisi, S.19, ss.2.

parti teşkilatı için uyguladığı mali ve idari denetimleri TSK için de uygulamaya başlamıştır. TSK kurulmasıyla birlikte, daha önce TİCİ tarafından sağlanan bütün koordinasyon görevlerini de yerine getirmeye başlamıştır. TİCİ'den farklı olarak, bu görevleri daha etkin bir şekilde bütün yurt geneline dağıtmak amacıyla her il ayrı bir *“Spor Bölgesi”* olarak saptanmış ve *“Bölge Spor Heyeti”* ne o bölgedeki bütün spor işlerini TSK prensipleri doğrultusunda koordine etme görevi verilmiştir.⁷¹

Resmi spor tarihçiliğimizde TSK dönemi, her zaman TİCİ dönemine göre daha başarılı bir dönem olarak yorumlanmıştır. Gerçekten de TSK döneminde spor sistemi Kemalist fiziki kültür prensipleri doğrultusunda daha verimli bir şekilde ve daha geniş bir ölçekte işlemeye başlamıştır. Örneğin Maliye Teftiş Heyeti tarafından hazırlanan raporda; *“TSK'nin spor işlerini ciddiyetle ele aldığı, bu işleri selefi İdman Cemiyetleri İttifakı'ndan daha iyi başaracak mevki ve kudrete malik olduğu, Cumhuriyet Halk Partisi'nin himayesinde ve onun direktifleriyle az zamanda sporu yurt içinde yayıp umumileştirmeye muvaffak olacak kabiliyette bulunduğu”* saptanmıştır. Rapor bu kanaate varmak için kurumun bir yıl içinde yapılması planlanan faaliyetlerini ve bütçesini önceden programlamış olmasını dayanak göstermiştir. TSK döneminde spor programlarının, organizasyonların ve spor tesislerinin sayısında genel bir artış görülmüş, ülkenin ilk gerçek stadyumunun inşaatı bu dönemde tamamlanmış ve stadyum 15 Aralık 1936 günü Ankara'da açılmıştır.⁷²

Yine de 1937'nin başlarından itibaren yönetici elitlerin TSK deneyinin başarısını sorgulamaya başladıklarını görürüz. Yeni sistemin beden terbiyesi ve spor davasında hedeflenen meşruiyet ve verimliliğe erişemediği sık sık dile getirilmekte, bu problemlerin aşılabilmesi için sporun devlet mekanizması içinde yürütülmesi gereken bir mesele olarak ele alınması gerektiği vurgulanmaktaydı. Ancak işin CHP'yi de ilgilendiren farklı bir boyutu vardır. Parti idarecileri spor müsabakalarında meydana gelen her olumsuz hadisenin Parti'nin toplum nazarındaki prestijini düşürdüğünden ve dolayısıyla Parti otoritesinin zayıfladığından yakınmaktaydı. Bu yüzden spor işlerinin devlet mekanizması dahilinde idare edilmesi Genel Sekreter Şükrü Kaya'ya göre tek çareydi. Eğer spor devlet organizasyonuna alınırsa daha sıkı bir disiplin, daha uyumlu bir faaliyet ve daha yüksek bir verim sağlanabilecektir.

---

⁷¹ Türk Spor Kurumu Nizamnamesi, ss.12-14.

⁷² Bora, Tanıl, (1993), 19 Mayıs Stadı'nın Açılış Hikayesi, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.115-121.

1.4.4. Beden Terbiyesi Kanunu

Meşrutiyet ve verimlilik ile ilgili problemler ve kamuoyunda beden terbiyesi ve spor işlerine dair kapsamlı bir planlama yapılmasına dair kuvvetli inanç⁷³ yüzünden yönetici elitler beden terbiyesi davasına yönelik yeni stratejilerin arayışına girmiştir. TSK'nin kuruluşunun üzerinden daha bir yıl geçmeden TSK'nin hükümet kanalı vasıtası ile kontrol edecek ve aynı zamanda bütün yurttaki spor ve beden terbiyesi işlerini de sevk ve idare edebilecek mevki ve yetkide bir makamın yaratılmasına dair bir proje Kültür Bakanlığı'na sunulmuştur. İki yıl süren TSK deneyi, bu perspektiften bakıldığında beden terbiyesi davasında devletin ve Parti'nin oynayabileceği rolü test etmek açısından önemli bir dönemdir. Yeni sistem, yeni sosyal şartlar ve siyasi atmosfere göre tasarlanacaktır.

Yaklaşan savaş dolayısıyla 1930'ların sonuna doğru beden terbiyesi ve spor davasının daha geniş bir çevre tarafından tartışılmaya başlandığına şahit oluruz. Günlük basında da sık sık bütün gençliği savaş, spor politikalarının o güne kadar olduğundan daha militarist bir çerçeve içinde düşünülmesine yol açmıştır. 1938 Beden Terbiyesi Kanunu hem Parti içindeki arayışın hem de savaşın yaklaşmasının doğal bir sonucu olarak görülebilir. Beden Terbiyesi Kanunu, çeşitli gözlemcilerle göre, Avrupa'daki gençlik teşkilatları üzerine detaylı bir çalışma yapan Rahmi Apak tarafından hazırlanmıştır. Herbert Riedel'e göre, Apak'ın incelemeleri sonucu, yeni spor sistemi için Alman gençlik teşkilatı Hitler-Jugend ve İtalyan gençlik teşkilatı Ballila'nın hukuki yapısı örnek alınmıştır. Macar gençlik teşkilatının ise dış görünümünden yararlanılmıştır.⁷⁴

Beden Terbiyesi Kanunu, fiziki kültür üzerinde devlet denetimini mutlaklaştırmaya yönelik etkili bir çabaydı. Kanun 29 Haziran 1938 günü TBMM'de kabul edilmiş ve 18 Temmuz 1938 günü Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Celal Bayar kanunun gerekçesiyle ilgili olarak mecliste konuşurken TİCİ'nin sporu bütün yurda yaymakta başarısız kaldığından bahsetmiştir. TSK'nin ise sporun fiziki altyapısını iyileştirmesine, hizmet etmesine ve merkezi bir örgütlenmeyi sağlamasına rağmen, ortaya çıkan çeşitli sakıncaların beden terbiyesi ve sporun bir devlet meselesi olarak ele alınması gerektiğini gösterdiğinin altını çizdi. Bayar'a göre Türk sporunun Batı sporu karşısındaki geri kalmışlığı ancak kuvvetli bir otorite ve sıkı bir disiplin yoluyla giderilebilirdi.

⁷³ Bayrak, Halit, (1937), 'Sporun Islahı', Türk Spor Kurumu Dergisi, No.27, ss.2-3.

⁷⁴ Riedel, H., Leibesübungen, ss.68.

Beden Terbiyesi Kanunu, bu atılımın yapılması için gereken müesseseleri kurma yetkisini hükümete veriyor, beden terbiyesi ve spor işlerini yürütmek üzere Başbakanlığa bağlı Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü'nün (BTGD) kurulmasını öngörüyordu.

22 Ekim 1938 günü, Kanun'un birinci maddesi uyarınca BTGD kurulmuş ve başkanlığına Tümgeneral Cemil Tahir Taner atanmıştır⁷⁵. Kanun'un sekizinci maddesi uyarınca bir Danışman Kurulu oluşturuldu ve General Mazlum Baysan, emekli Albay Mazhar Kazancı, Aydın Milletvekili Adnan Menderes, emekli Amiral Fahri Engin ve Burhan Felek bu kurulun ve Adnan Menderes gibi sporda merkezi otoritenin önemine inanan kişilerin bu kuralda yer alması, sporun yeni yöneliminin ilk ipuçları olarak kabul edilebilir. Burhan Felek'in de TİCİ'nin kurucu üyelerinden olması dikkat çekicidir. Danışma Kurulu'nun kurulmasından hemen sonra Beden Terbiyesi Kanunu'nun yedinci maddesi uyarınca mevcut federasyonlar kapatılmış ve yerine bazı yeni federasyonlar kurulmuştur. Yeni federasyonlar atletizm, futbol, güreş (boks ve halter), su sporları, bisiklet (motosiklet), atıcılık, dağcılık ve kış sporlarıydı. Diğer bütün spor dalları, tenis, hentbol, basketbol, voleybol ve diğer oyunları kapsamak üzere sportif oyunlar federasyonu kurulmuştu. Mayıs 1940'ta bu federasyonlara izcilik de eklenmiştir.⁷⁶

Beden Terbiyesi Kanunu, buna bağlı olarak oluşturulan mevzuat ve kurulan müesseseler Türk sporunda daha önceki dönemlerde, özellikle TİCİ döneminde, tahrip edildiği düşünülen temel ilkeler üzerine inşa edilmiştir. Sporda disiplin, elit atletler yetiştirmek yerine bütün bir gençlik kitlesinin ortalama fiziki yeteneklerinin yükseltilmesi, milli müdafaa için hazırlık, profesyonellik ve benzeri şekilde sporu suiistimal eden yaklaşımların menî, beden terbiyesi ve sporda rasyonelliğin ve bilimsel metotların tatbiki, bu prensiplerin başında geliyordu. Spor, Beden Terbiyesi Kanunu ile başlayan dönemde yeniden tanımlanmıştır.⁷⁷

Beden Terbiyesi Kanunu nizamnamesinin kabul ve tatbik mevkiine konulması münasebetiyle yayınladığı tavsiyede Başvekil Refik Saydam da kanunun ve nizamnamenin ruhunu ‘memleket gençliğinin fizik ve moral bakımından yükselmesi ve bu sayede ırkın

---

⁷⁵ Ergeneli, Nafiz; Tuna, Nuri, (1941), Beden Terbiyesi Mevzuatı, Alaattin Kral Basımevi, ss.73.

⁷⁶ Akın, Y., a.g.e., ss.77-79.

⁷⁷ Taner, C. Tahir, (1939), ‘‘Beden Terbiyesi Teşkilatının Çalışma Esasları’’, Beden Terbiyesi ve Spor, S.2, ss.14-15.

gittikçe gürbüzleşmesi ve yavuzlaşması ve bütün gençlere bugün medeni dünyada sportmenlik tabiriyle ifade edilen ve Türkün ana vasıflarında bulunan yüksek insanlık ve yurtseverlik vasıflarının inkişaf ettirilmesi’’ olarak açıklıyordu. Bu minvalde BTGD kendini önceki dönemlerden titizlikle ayırıyordu. Aslında büyük bir bölümü Parti hegemonyası altında geçen TİCİ dönemi, Beden Terbiyesi Kanunu vesilesiyle başladığı düşünülen yeni fiziki kültür döneminin ötekisi olarak tasvir edilmişti. Beden Terbiyesi Kanunu, spor işlerine gereken düzeni getireceği ve Kemalist fiziki kültür politikalarının hedeflerine ulaşmayı kolaylaştıracağı düşünüldüğü için, devlete yakın spor otoriteleri tarafından sevinçle karşılanmıştır.

Resmi spor çevrelerine göre BTGD milli müdafaaya hazırlık ve gençliğin moral ve fiziki yeteneklerinin gelişmesi gibi esas fonksiyonlarının yanında sportif müsabakaları düzenleme işlerini de üzerine almıştır⁷⁸.

Beden Terbiyesi Kanunu’nun, Genel Direktörlüğü, 1 Haziran 1942’den itibaren doğrudan Maarif Vekaleti’ne bağlanmıştır. Bunun sebebi muhtemelen, Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü’nün geçen iki yıllık süre zarfında hedeflenen neticelere varamamış olmasıdır.

Beden terbiyesi işlerinin Maarif Vekaleti’ne bağlanması ve savaşın sonunun yaklaşması, Genel Direktörlüğün birtakım uygulamalarının da sorgulanmaya başlamasını beraberinde getirmiştir. Beden Terbiyesi Kanunu’nun özünde demokrat bir metin olduğuna fakat nizamname ve ilişkin mevzuat yüzünden kanunun uygulamasının otoriter bir şekilde yapıldığına inanan Maarif Vekili Hasan Ali Yücel, nizamnameyi değiştirmek için harekete geçmiştir. Bu uygulamanın bir para-militer teşkilat yapısı inşa etmeyi öngördüğünü düşünen Maarif Vekaleti, eski nizamnameyi yürürlükten kaldırmak için yeni bir nizamname hazırladı ve Danıştay’da onaylamıştır. Yeni Beden Terbiyesi Nizamnamesi’nin 40. Maddesi, Beden Terbiyesi Kanunu’nun 26. Maddesi uyarınca hazırlanan 1940 tarihli eski nizamnameyi yürürlükten kaldırıyordu. Yücel’e göre yeni nizamname, okul dışı ve okul içi sporu bir emir konusu olarak değil, bir çekim, bir cazibe konusu olarak arzu ile yapılır, sevimli bir iş şeklinde organize edilme haline getiriyordu. Savaşın da bitmesiyle giderek normalleşen sosyal atmosferde Ankara’da 18-23 Şubat 1946 tarihlerinde Birinci Beden Eğitimi ve Spor

---

⁷⁸“Beden Terbiyesi Direktörlüğü Niçin Teşekkül Etti, Maksudı ve Gayesi Nedir?”, Beden Terbiyesi ve Spor, S.11, ss.22-23.

Şurası toplandı. Bu organizasyon beden terbiyesi ve spor alanında otoriter eğilimlerin terk edilerek, büyük ölçüde oyun ve sporlara dayanan Anglo-Sakson geleneğine geri dönülmesini simgeliyordu.

Türk toplumu 1950'lerde her bakımdan büyük bir dönüşüm geçirmeye başlamıştır. Sosyal ve ekonomik yapı radikal bir şekilde altüst olmuş ve toplum bazı sosyal bilimciler tarafından "geleneğin sona ermesi"⁷⁹ olarak adlandırılan bir süreci yaşamaya başlamıştır. Marshall yardımının da etkisiyle tarımda geleneksel metotlar terk edilmeye başlanmış ve makineleşme giderek yaygınlaşmıştır. Bu gelişme, endüstrileşme ile birlikte taşradan metropollere göçü giderek hızlandırmıştır. Altyapı ve sanayi sektörlerinde yabancı yatırımlar artmış, özellikle büyük şehirlerde büyük bir işçi sınıfı ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunun neticesinde şehirleşme de görülmedik boyutlara ulaşmıştır. Bu gelişmeler, devletin uyguladığı sosyal politikalarda yapısal dönüşümleri de beraberinde getirmiştir. Özellikle sağlık, eğitim ve sosyal refah rejimi muhtemel sosyal gerilimleri azaltmak üzere yeni bir yöne girmiştir.⁸⁰ Sosyal güvenlik ve çalışma ilişkileri gibi sosyal politika alanlarında yansımaları bulan bu gelişmeler, sosyal politikanın diğer bir alanı olan beden terbiyesi ve spor politikalarını da radikal biçimde etkilemiştir. Kâğıt üzerinde pek çok ilke aynı kalsa da fiziki kültür alanı bu dönemden itibaren genel sağlık ve milli fayda yönündeki fonksiyonlarını yitirerek, kitlesel ölçekte seyir sporlarına dönüşmüştür.

Temmuz 1951 yılında Türkiye Futbol Federasyonu tarafından kabul edilen "Futbolda Profesyonellik Yasası" bu dönüşüm açısından kritik bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Sadece futbolu etkiler gibi gözükse de bu yasa bütün beden terbiyesi ve spor alanını kapsayacak geniş bir etki yaratmış ve bu alanda yeni bir yönetim tarzına geçişin ilk işaretlerini vermiştir. 1951-1952 sezonundan itibaren İstanbul, Ankara ve İzmir'de profesyonel futbol liglerinin kurulması yasanın etkisini güçlendirmiş ve Türkiye'de seyir sporlarının kitleselleşmesinin önünde hiçbir engel kalmamıştır. "Futbolda Profesyonellik Yasası" hukuki yapının değişmesi ve bunun neticesinde idari engellerin aşılması bakımından yeni bir devrin başladığının göstergesi olarak okunabilir. Daha 1960'lara kadar ülke çapında yaygınlaşmış bir spor hareketinin oluştuğundan bahsedemsek bile, bu yasa ve daha da önemlisi yasayı takip eden idari ve fikri değişim bu yeni dönemin karakteristik

---

⁷⁹ Akın, Y., a.g.e., ss.85.

⁸⁰ Özbek, Nadir, Osmanlı'dan Günümüze Sosyal Devlet, ss.22.

özelliklerini oluşturacaktır. Spor, özellikle de futbol bu dönemden sonra elit sporcuları merkeze alarak, büyük ölçüde ticarileşmiş, kitlesel tüketime yatkın bir yapıya dönüşmüştür.

81

1.4.5. Milli ve Modern Sporların Canlandırılması

Tek Partili Dönemde Türkiye’de spor kışlalarda, mekteplerde ve halkevlerinde yaşam alanı bulmaya çalışan bir olgudur. Halkevleri Türk yurttaşlarını Partinin Teşkilatı Esasiye Kanununun ana prensipleri etrafında birleştirmek, yurttaşı icabında bu prensipleri korumak için maddi ve manevi yükseltmek esası üzerine 1932 yılında CHP tarafından kurulmuştur.⁸²

İnönü’nün söylemiyle; Halkevleri sosyal büyük bir ödevi üzerlerine almışlardır. Bu görev vatandaşlar toplanıp gerek ilim alanında gerekse sosyal bakımdan birlikte paylaşabilmek ve konuşabilmek adetine alışmalıdırlar. Spor, güzel sanatlar ve müspet ilimleri tanıtmak için sarf olunacak emekler bilhassa Fırkanın ve Halkevleri idare heyetlerinin gözleri önünde bulunmalıdır. Yeni Beden Terbiyesi Kanunu’nun 14. Maddesinde de “*Halkevleri, kendi mensuplarına ve arzu edenlere kapalı veya açık salonlarda Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü ile müşterek olarak tertip edilecek programlara göre jimnastik, eskrim, güreş, yürüyüş, salon oyunları ve milli rakslar gibi beden terbiyesi hareketleri yaptırabilir*”⁸³maddesiyle halkevlerinin yaptıracakları beden terbiyesi faaliyetlerini tatbik etmiş oluyordu.

İnönü’nün sözlerinden ve Yeni Beden Terbiyesi Kanunu’nun ilgili maddesinden de anlaşılacağı gibi halkevleri kendi mensuplarını kendine üye olmayan bütün yurttaşların manevi ve kültürel bilgilerini ve vasıflarını meşgul olduğu muhtelif şubeler faaliyeti ile temin ettiği gibi yurttaşın maddi ve bedeni kuvvetini arttırmakla ancak milli vazifesini şamil olarak tamamlamış olabilir. Bedenen kuvvetli ve kudretli olmayan; karşısına çıkacak engelleri aşamayan bir yurttaşın yalnız manevi kudretinin büyüklüğü, lüzumu halinde yurda karşı olan vazifesini tamam yapmaya kifayet edemez. Bu sebeptendir ki halkevleri şubeleri arasına bir de spor şubesi konmuştur. Ve yine halkevleri talimatnamesinde şöyle denmiştir:

---

⁸¹ Akın, Y., a.g.e., ss.82-84.

⁸² Kılıç, Metin, (2013), “*Tek Partili Dönemde Türkiye’de Modern Sporun Teşekkülü*”, Tarih Okulu Dergisi, S.14, ss.40.

⁸³ Kırşan, Nizamettin, (1938)’Halkevleri Beden Terbiyesi’, Ülkü Halkevleri Dergisi, ss.126

“Spor ve bütün beden hareketleri gençlik terbiyesinin ve milli terbiyenin vazgeçilemeyecek asli ve mühim bir vasıtasıdır. Bu sebeple Türk gençliğinde ve Türk halkında spor ve beden hareketlerine sevgi ve ilgi uyandırmalı, bunları bir kütle hareketi, milli bir faaliyet haline getirmelidir.”⁸⁴

Bu anlamda halkevlerinin spor alanında üzerlerine düşen ödevi yerine getirme noktasında 1940’lı yıllarda yapılan bir araştırmada, elli halkevinde, içinde jimnastik, eskrim ve güreş yapılmaya müsait salon, altmış halkevinde de jimnastik tesisleri yapılacak alanın olduğu belirtilmiştir. Bu alanların on sekizinde bazı jimnastik aletleri konulmuştur. On beş halkevinde güreş minderi, ellisinde voleybol, yedisinde basketbol vasıtası vardır. On iki halkevi dağ sporlarıyla 14’ü su sporlarıyla meşgul olup otuz halkevi de atlı ciridi himaye ve teşvik etmekle spor alanındaki çalışmaların seviyesi görülebilir.⁸⁵

1.4.6. Milli Sporlar

Tek parti döneminde Orta Anadolu, folklor bakımından pek zengindir. Bilhassa illeri kuşatan köyler, eski Türk adet ve anelerini tamamıyla muhafaza etmektedir. Bu anlamda yaşatılmaya çalışılan birkaç milli spordan bahsetmek gerekirse kuşkusuz bunların başında cirit ve güreş sporları gelmektedir. Köylerde olsun, merkezde olsun gençlerin en sevdiği sporlardan birisi cirit oyunudur. Gün geçtikçe cirit oyunu oynayanların sayısı azalmakta, halk başka eğlencelere rağbet ettiğinden, bu eski Türk oyunları yavaş yavaş kaybolmaktadır. Cirit oyunu malum olduğu üzere Türklerin en eski oyunlarından biridir. Çok at besleyen ve binici olan Türkler, at oyunlarına çok ehemmiyet vermişlerdir. Tarihi birtakım vesikalara göre, eski zamandan beri Türkler arasında cirit oyunu oynatıldığı görülmektedir.

Tek parti döneminde cirit oyununun varlığını araştırarak olursak, bu oyunun yalnızca orta Anadolu’ya ait bir oyun olduğu anlaşılmaktadır. Sahil halkı arasında cirit oyununa az rastlanmaktadır. Cirit, erkeklere mahsus atlı bir oyundur. Kadınlar cirit oynayamazlar. Şapalyo’nun söylemiyle; Millî Mücadele yıllarında Cebeci bir meydan halindeydi⁸⁶. Dullar çayırı denilen mahalde bir meydan vardır. Ankara delikanlıları, bahar aylarının cuma günlerinde burada cirit oynarlardı. Bununla beraber Möhye, Odabaşı, Pursal

---

⁸⁴ Taner, C. Tahir, (1939) ‘Halkevleri ve Spor Kulüpleri’, Ülkü Halkevleri Dergisi, ss.551.

⁸⁵ Ünal, Kemal, (1940), ‘Millî Şef ve Halkevleri’ Ülkü Halkevleri Dergisi, ss.142.

⁸⁶ Kılıç, M., a.g.m., ss.42.

köyünde de baharda pek hararetli bir şekilde, köyler arasında cirit oynatılmaktadır. Düğün ciridi, deri ciridi ve bahar ciridi olarak üç farklı şekilde cirit oyunu oynanmaktadır. Fakat gün geçtikçe cirit oyununa verilen önemin azaldığı gözlenmiş ve şehir merkezlerinden öte kırsal kesimde oyunun belli bir süre daha devam ettiği gözlenmiştir.

Milli ve ananevi güreş sporumuzun modern tekniğiyle yurt içinde yayılmasına çalışmak, köylere varıncaya kadar güreş heveskarlarına modern güreş tekniğini, vasıtalarıyla birlikte götürmek, teşvik müsabakaları tertip etmek ve ettirmek, kendi çevreleri içinde güreş yapanlara her surette destek vermek okullar dışında, halkevleri spor kollarının yapabileceği kolay işler arasındadır.⁸⁷

Nüzhet Abbas'a göre *''Güreşin bizdeki yuvası Türk köyüdür. Bizde şehirlerde az güreşçi çıkar. Bu itibarla köyle en yakın temasta bulunan halkevleri bu sporu yükseltmek için şimdiki durumda en emin ve etkili vasıta olabilir. Ona göre bizde köy düğünlerinde güreş eksik olmaz. Eksik olduğu yerlerde bunu yapmak lazımdır. İlk iş Halkevi'nde imkana göre büyük küçük bir güreş salonu ve minderi vücuda getirmektir. Bundan sonra güreşe teşvik gelir. Daha sonra da güreşten anlar kimselerin bu işe bakmaları; yerine göre antrenör meselesi düşünülebilir. Esasen bu sporda şehirden köye değil, köyden şehre doğru bir yayılış mevzubahistir. Bunun için köyden başlamak aynı zamanda tabii bir akıştır; gayri tabii bir zorlayış değildir.''*⁸⁸

1.4.7. Modern Sporlar

Modern spor anlamında ilk olarak okullarda, kırsalalarda ve halkevlerinde göz önünde bulundurulmuş spor jimnastiktir. Aslında jimnastik sporunun ülkeye girişi çok daha eski tarihlidir. Osmanlı arşivlerinde II. Abdülhamit döneminde Mekteb-i Sultani de resmi olarak jimnastik dersleri verildiği ve 1906 Olimpiyatlarında Rum asıllı George ve Nicholas A. adlı iki kardeşin jimnastik sporunda iki madalya kazandığı bilinmektedir⁸⁹. Tek partili dönemde belki de modern sporun teşekkülünde jimnastik sporunun tatbik edilmesinin etkisi bu anlamda büyüktür. Osmanlı son döneminde var olan İsveç, Danimarka ve Alman jimnastikleri olarak ortada üç sistem mevzuu bahistir. İsveç usulü Ling'in (1776-1839) ve

---

⁸⁷ Kırşan, N., a.g.m., ss.128.

⁸⁸ Abbas, Nüzhet, (1939), ''Halkevleri ve Memleket Sporu'', Ülkü Halkevleri Dergisi, ss.26.

⁸⁹ Kılıç, M., a.g.m., ss.43-44.

Bronting'in (1799-1881) icat ettikleri harekette kesinlik ve kumandaya itaat özelliklerini temin için icat olunmuştur. Bu sistem o zamanki İsveç'in içtimai, iktisadi ve idari bünyesine ve ihtiyaçlarına göre tanzim edilmiş bir usuldür. Danimarka sistemine gelince, Bukh'tan miras kalan bu usul esasında İsveç'inkinden farklı değildir. Fark teferruata aittir. Almanya'da Frederick Jahn'ın (1778-1852) hür, zeki ve temiz ahlaklı bir cemiyet meydana getirmek için oluşturulan beden terbiyesi, fikir cereyanlarına tabi ve bu cereyanların adeta bir yansıma yeri olmuştur.⁹⁰

Beden terbiyesi işlerinde savaş sonu cereyanlarını göz önüne getirecek olursak şu kanaate haiz oluruz ki grup halindeki talimler yerine, serbest oyunlara ve sporlara doğru bütün milletler baş döndürücü bir süratle gitmişlerdir. Futbol, voleybol, basketbol gibi oyunlar, yarı vahşi akvam (milletler) arasında bile revaç bulmaktadır. Bunlara rağmen jimnastiklerin vücut için son derece faydalı oldukları inkâr olunamaz bir hakikattir. Sıhhat ve kuvvet için faydalı olduğu gibi jimnastik diğer sporlar için vücudu hazırlama ve elverişli bir duruma getirme bakımından da emsalsizdir denilebilir.⁹¹

Jimnastik sporunun yanında dönemin şartlarında dağda yapılan sporlara da oldukça ehemmiyet verilmiştir. Bu anlamda toplumun yaptığı serbest zaman faaliyetlerinin bir kısmının düzenini sosyal çevre ve fiziki çevre verir. Bunlar ana çizgileriyle belirli bir sıraya konmamış rastgele işlerdir. Bu işler daha modern cemiyetler tarafından benimsendikten sonra düzgün biçimlere, yasalara bağlanır ve faydaları genelleştirilir. Nitekim kıyı kesimlerde yaşayanların yüzmesini plaj eğlencesi, dağlık ve karlık bölgede yaşayan insanların kızığını kış istasyonları haline getiren şehirlerin yapısıdır. Türk Spor Kurumu döneminde Atletizm Federasyonu Başkanı olan Aşir'in söylemiyle; *“Her güzel şeyi ulusuna bağışlamasını bilen Cumhuriyetimiz halkın beden ve kültür seviyesini yükseltmek için en lüks sporları da ona indirmeye muvaffak oluyor. Kış sporları memleketimizin birçok yerinde yapılabilir. Kış sporu bizde dağa bağlıdır ve onun öz malıdır. Kış sporu isteyen dağı ister dağda kış sporu demek kayak sporu demektir.”*⁹²

Avrupa'da kayak sporunun yayıldığı malumdur. Bu spor bilhassa kışı uzun ve karı çok memleketlerde daha fazla rağbet görmektedir. Son senelerde bu spora bizde de rağbet

---

⁹⁰ Abbas, N., a.g.m., ss.127.

⁹¹ Abbas, N., a.g.m., ss.128.

⁹² Aşir, Vildan, (1935), “Dağın ve Kışın Sporü” Ülkü Halkevleri Dergisi S.24, ss.449.

verilmeye başlandı. Bütün sporlar içinde en güzellerinden biri ve belki de birincisi olan kayak sporu, Türklerde en eski zamanlardan beri mevcuttur. Fakat kayak Türkler için hem spor ve hem de geçim vasıtasıdır. Dönemin şartlarında modern spor diye atfedilen kayak sporunun yeniliği ve araç gereçlerinin azlığına rağmen çok sevilen ve tutulan sporlardan biri olarak görülmektedir. Türk toprakları bu spor için idealdir denilebilir. İstanbul ve Ege bölgesi hariç çok yakınında kış sporlarına elverişli dağı olmayan bir şehir yoktur.

Kayak iki bakımdan bize çok lüzumlu bir spordur: Askerlik ve Memleketçilik. Vatan müdafaasında kayak askeri talim kadar bütün millet efradına öğretilmesi ve herkesçe bilinmesi lüzumludur. Memleketimizin dağlık kısmındaki harekatta bir kayakçı asker büyük bir kudret ve kuvvettir. Memleketin dört bir yanı dağlık olmasına rağmen ne yazık ki dağcı bir ulus olarak yetişemedik. Ona göre bu noksan yüzünden çokta zararlar gördük. Eğer bundan kırk yıl evvel bugün düşündüğümüz gibi düşünüp de ulusumuzu dağda serbestçe yürür, gezer, savaş yapar bir hale soksaydık büyük dünya savaşında Rus orduları Erzincan'a kadar ilerleyemezdi, İstiklal savaşında da Yunanlılar Ankara kapılarına kadar dayanamazdı. Çünkü bütün büyük savaşlar hep yüksek dağların yamaçlarında ve doruklarında yapıldı. Dağda kolayca hareket eder, savaş yapabilir tek bir adam, bunu bilmeyen birkaç adamla uğraşabilir. Yaz ve kış dağda gezmemiş, dağı bilmeyen bir insan, dağda giyilecek elbisenin bile nasıl olduğuna karar vermemişse pek tabidir ki dağın tabii tesirlerinden çabuk müteessir olur, hasta düşer. Bunun gibi dağcılığa alışmamış bir ordu dahi, savaş zamanında dağda fazla hastalık ve ölü vukuatları verir, gücü ve kuvveti çabuk tükenir. İşte dağ sporunun askerlik yönünden ehemmiyeti de bu şekilde canlandırılmış olur.

Kayak sporunu bu ideler ekseninde geliştirmek adına yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda 1935-1936 yıllarında İstanbul'da, Bursa'da ve Ankara'da birer dağ kulübü açılmıştır. Sivas'ta bile 60 kadar kayak ile ilgilenen sporcu ortaya çıkmıştır. Erciyes dağının eteklerinde kayanlar artık çok fazladır. Bursa'da Uludağ artık bir kayak sporu okulu ve merkezi olarak belirmeye başlamıştır. Uludağ'da Cumhuriyet Halk Partisi yeniden 200 kişilik bir tesis kurmuş ve bitmek üzeredir. Birçok ilimizde kayak sporunun yaygınlaşması için tesisleşmeye gidilmektedir.⁹³

---

⁹³ Apak, Rahmi, (1938), 'Yeni Beden Terbiyesi Kanunu 2' Ülkü Halkevleri Dergisi, S.67, ss.341.

Dönemin şartlarında memleket gençliğinin kafasını ve kolunu terbiye edici, yardımcı bir okul olarak izcilik sporu da görülmektedir. İzcilik öyle bir mektep ki çocuğa yurdu ve kendini öğretmek onu yurdu için daha faydalı bir eleman olarak yetiştirmek için emsalsiz bir vasıtaadır. Bir çocuğun ve gencin bugünkü ihtiyaç ve duygulara göre yetişmesi, medeniyeti, insanlığı ve kendini tanıması ve bütün bunların fevkinde vatanına bağlı büyüyen, küçüğüne şefkatli mert bir insan olarak yetişmesi için düşünülmemiş, konulmamış bir şey kalmamıştır. Gençliği teşkilatçı, kurucu ve yaratıcı yetiştirmek için birinci derecede bir vasıta olan izcilik bizde bir vakitler ciddiyetle ele alınmış bir mesele idi. İngilizlerin ileri gelen izcilik teşkilatçılarından M. Parfitt, İstanbul'a gelmiş ve Türk izci teşkilatının kurulmasına yardım etmiştir. 1912 yılında izcilik bizde oldukça ivme kazanmakta iken 1914 dünya savaşından Cumhuriyet devrine kadar izcilik çok sönük bir şekilde devam etmiştir. İzciliğin tek parti dönemindeki durumu ihmal edilmiş bir vaziyette değildir. Ancak gönlün istediği ileri bir inkişaf halinde de değildir. İzcilik uzun boylu ve herhangi bir spor branşında olduğu gibi teknik bakımdan bir ihtisas işi değildir. Vücudu kuvvetli, karakteri sağlam bir genç, kısa bir zamanda izciliğin esaslarını kendinden az bilenlere rehberlik edecek kadar kavrar. Galatasaraylı Ahmet tarafından 1930 yılında yazılan “*Türk İzci Teşkilatı*” adlı eser dönemin şartlarında yegâne müracaat kitabıdır.⁹⁴

İzcilik ile yakından alakadar ve izciliğin bir şubesi olan kampçılık da kayak cinsinden ve memleket müdafaasında büyük yeri olan bir spordur. Yeryüzünde en feyizli topraklara sahip olan memleketimizin kış yaz bu spora müsait oluşu, gençliğin açık havaya olan ihtiyacını karşılayıcı ve onları kış şartları altında birbirlerine yardımcı ve öğretici bu spora ehemmiyet vermemizi icap ettiriyor. Bir spor ve gençlerin fizik ve moral terbiyelerine yardım edici bir vasıta olarak kampçılık üzerinde fazla söz söylemek gereklidir. Kampçılık bizde hakikaten çok az yayılmış bir haldedir. Şunu da kendi kendimize itiraftan çekinmemeliyiz ki bizde bu işi ve kampçılık sporunu organize edecek elemanda çok azdır. Dağa çıkıp kamp kurmak dile kolay, bu işi bütün icaplarıyla başarmak ise epey güç bir iştir. Bu spordan beklenen faydaları bir araya toplayabilmek için sıhhi şartların, yemek içmek şartlarının, kampta neşe ve dostluk havası içinde eğlenceli ve faydalı vakit geçirmenin yollarını bulmanın bir bilgi ve uzmanlık işi olduğuna şüphe yoktur. Şu hale nazaran ilk görüş memlekette kampçılık sporunu yer yer idare edecek ve gençliğe öğretecek elemanları

---

⁹⁴ Baba, Nüzhet, (1939), ‘‘Beden Terbiyesi ve Gençlik Meselesi: İzcilik’’, Ülkü Halkevleri Dergisi, ss.541-543.

yetiştirmek ilk planda dūřün÷lmesi gereken bir iř olduğu söylemleriyle de tek parti dñneminde modern sporların yayılmasındaki etken unsurların, T÷rk yurttaşını yurt dūřmanlarına karşı kavgada ve gerekse birlikte kavgada ÷st÷n kılacak, gelecek meydan savaşlarında T÷rk ordusunu çevik, y÷rekli, kahraman, ateşli, anlayışlı, söz dinler, dayanıklı elemanlarla dolduracak olan sporların teşekk÷l÷nden bahsedilmektedir.

Belirtilen temel dūřünceler ekseninde modern spor diye tabir edilebilecek batı menşeili birçok spor dalının başka memleketlerden alınarak T÷rk sporunun ruhuna uygun hale getirilmeye çalışıldığı göz÷kmektedir. Bunlara ÷rnek olarak; eskrim, su sporları, atıcılık, hava sporları gibi sporlar verilebilir.⁹⁵

1.5. Atat÷rk ve Spor

1.5.1. T÷rk Devriminin Lideri Mustafa Kemal Atat÷rk'÷n Spora Bakışı

Mustafa Kemal Atat÷rk, kişisel özellikleri itibarıyla spora meraklı bir liderdi. Çocukluđunda hareketli olması, Selanik Askeri Rūřtiyesinde jimnastik ÷ğretmeni Teđmen Habib Bey'in desteği ile sporla yakından ilgilenmesi, m÷sabakaları takip edecek derecede g÷reře, cirit atmaya ve at yarışlarına ilgisi vardı. Manastır Askeri İdadisindeki jimnastik derslerinde, İstanbul'daki Harp Okulu'nda ve Harp Akademisi'ndeki Talim ve Tatbikat derslerindeki başarısı, eğitim hayatının ve askerlik mesleğinin verdiği yetiyle beden eğitime, biniciliğe, atıcılığa yatkınlığı Mustafa Kemal Atat÷rk'÷n kurucusu olduğu T÷rkiye Cumhuriyeti ve spor politikalarına yön vermesinde etkili olmuştur. Mustafa Kemal, spor alanında yapılan çalışmaları, T÷rk devriminin yükselmesinin temel taşlarından birisi olarak kabul etmiştir.⁹⁶ Bu nedenle T÷rk toplumunu muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkarma hedefine paralel olarak spor alanında da çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak T÷rkiye Cumhuriyeti'nin önemli hedeflerinden birisi olmuştur. Bu konu hakkında Atat÷rk řu sözü söylemiştir:

“Açık ve kati olarak söyleyeyim ki, sporda muvaffak olabilmek için her türlü yardımdan ziyâde, büt÷n milletçe sporun mahiyetinin ve değerinin anlaşılmış olması gerekmekte, onu kalpte muhabbet ve vatani vazife olarak telakki eylemek lazımdır.”

⁹⁵ Kılıç, M., a.g.m., ss.48-49.

⁹⁶ Yurtoğlu, Nadir, (2020) “Atat÷rk Dñnemi'nde T÷rkiye'de Spor Politikası” Sporda Finansal, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar, (1. Baskı), Ankara, Nobel Yayın, ss. 4-5.

Mustafa Kemal Atatürk, spor faaliyetlerini bir milletin gelişmişlik düzeyine, uygarlık kabiliyetinin ve inşa ettiği uygarlığının yüksekliğine işaret eden unsurlardan birisi olarak görmüştür. Türk sporunun yüksek seviyelere çıkacağına yönelik inancını çeşitli şekillerde dile getirmiştir. Sporun, sağlık, sosyal ve uygar unsurlarla bir bütün oluşturduğunu belirtmiş, bunların hayata geçirilebilmesi için de gereken tedbirlerin alınması konusunda yetkililerin dikkatini çekmiştir.⁹⁷

Türkiye'deki spor eğitim kurumlarının müfredatlarının hazırlanması konusu ile bizzat ilgilenen Mustafa Kemal Atatürk, yabancı ülkelerdeki okulların spor eğitim programları hakkında bilgi toplamış ve bu doğrultuda beden eğitimi ve spor konusunda kabiliyetli gençlerin eğitimi için yurtdışına gönderilmelerini sağlamıştır. Bu dönemde ilk olarak Vildan Aşır (Savaşır) ile Nizamettin Rifat (Kırşan) Beyler, “*Terbiye-i Bedeniye*” alanında eğitim almak amacıyla İsveç’e gönderilmişlerdir. Eğitimlerini tamamlayan bu öğrenciler, devlet desteğiyle İstanbul Kız Muallim Mektebi’nde açılan izcilik ve yüzücülük kurslarında görev almışlardır. 1932-1933 öğretim yılında Ankara’da Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü dâhilinde ortaokullar için beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek için üç yıllık bir eğitim programına sahip Beden Terbiyesi Şubesi açılmış, başta 22 öğrencisi olan bu şubenin spor bölümünün başına Berlin Üniversitesi spor öğretim üyesi Kurt Dainas getirilmiştir.

20.yüzyılda emperyalizme karşı büyük bir mücadele vermiş, yorgun düşmüş, genç nüfusunun büyük bir bölümünü savaşta kaybetmiş, yeni kurulmuş bir cumhuriyetin birçok iktisadi, sosyal sorunu varken Mustafa Kemal Atatürk, 1923’te topladığı Heyet-i İlmiye (Bilimsel Heyet)’de ülke insanının beden sağlığını gündeme getirip ilk fırsatta beden eğitimi öğretmeni yetiştiren okul kurulması gerektiğini dile getirmiştir.

Hollanda Olimpiyat Komitesi Asbaşkanı Pieter Wilhelmus Scharro (1883-1963) ve Mimar Jan Jills tarafından yazılmış olan “*Gebaeude und Gelaende für Gymnastik, Spiel und Sport, Leitfaden für den Ban, die Anlage undi die Einrichtung (Jimnastik, Oyun ve Spor Binaları İnşa ve Tesisi için Rehber)*” adlı eser türkçeye çevrilmiş ve bu esere önsöz Mustafa Kemal Atatürk tarafından yazılmıştır.

---

⁹⁷ Canşen, E. 2015, a.g.m., ss.43.

Bu önemli eserin Türkçeye çevrilmesinden sonra beden eğitimi kursları açılmış, yurdun her tarafında köylere varıncaya kadar spor tanıtımları yapılmış, spor yapmak özendirilmiş, başarılı öğrenciler eğitim için yurtdışına gönderilmiş ve o dönemin dünyaca ünlü spor adamları Türkiye'ye davet edilmişlerdir.

Modernleşme yolunda sporun önemli bir konu olduğu düşüncesinden hareketle modern spor bilimi ve pratikleri yeni kurulmuş olan cumhuriyete getirilmiş, jimnastik, tenis, dans, atletizm gibi yeni spor dalları halka öğretilerek çağdaş bir ulus yaratma hedeflenmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün düşüncesinde toplum sadece erkeklerden oluşmamaktadır. Kadının toplum içerisindeki rolü erkekle eşit düzeydedir. Her alanda olduğu gibi spor alanında da kadınlara çalışma ve yönetme özgürlüğü tanınmıştır. Örneğin Beden Terbiyesi Şubesi kız öğrencileri, yüksek öğrenimini İsveç'te tamamlamış olan Zehra Alagöz ve Alman Lisesi'nden Margaret Korge öğretmenliğinde öğrenim görmeye başlamışlar ve ilk kız öğrenciler, 1938 yılında mezun olmuşlardır. Mustafa Kemal Atatürk, öncelikle kadınları da sporun içinde görmek istemiş ve bu konudaki eğitim faaliyetlerini desteklemiştir.

“Kız çocuklarının da vatan ve milletin yüksek menfaatlerini her suret ve vasıta ile müdafaa ve muhafaza edebilecek kabiliyette yetiştirilmelerinin Milli terbiyede esas olması, buna göre kız çocuklarının da bedeni, fikri ve hissi Terbiyeye tabi tutulmaları gerekmektedir.”

1932 yılından itibaren İstanbul, Ankara ve İzmir'in yanı sıra Anadolu'nun birçok yerinde *“Hakemlik Kursları”* açılmaya başlaması ve Türk spor Kurumu tarafından Türkiye'de çalıştırıcı (antrenör) yetiştirmek ve çalıştırıcılığı yurttaşlar için bir meslek statüsüne getirmek için 1 Mart 1938'de Ankara'da Futbol Antrenörü Kursu açma kararı alınması spor eğitimi adına atılan oldukça önemli adımlardandır. Bu dönemde spor eğitimi konusunda yurtdışındaki gelişmeler de yakından takip edilmiştir.⁹⁸

Türkiye'de sporun çağdaşlaşması konusunda derin araştırmaları ve çalışmaları olan Selim Sırrı (Tarcan) Bey, devlet tarafından yurtdışında birçok kongreye gönderilir. Selim

---

⁹⁸ Canşen, E., a.g.m., ss.44-45.

Sırrı Bey, katıldığı uluslararası kongrelerde ülkesini başarıyla temsil eder. Beden eğitimi ve spor dünya olimpiyat komitesi tarafından düzenlenen birçok toplantıya katılan Selim Sırrı, 1909'da Budapeşte'de, 1910'da Brüksel'de, 1911'de Kopenhag'da, 1912'de Stockholm'de 1913'de Paris'te bulunur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin oluşturulmasında çalışmalar yapar. 1924 Paris Olimpiyat Oyunlarına katılır. Selim Sırrı 1925'te Çekoslovakya'da düzenlenen Prag Spor Pedagojisi Kongresi'ne, dönemin Beden Terbiyesi Genel Müfettişi olarak katılır ve buradaki tüm faaliyetlerini elli yedi sayfalık "*Prag Spor Pedagojisi Kongresi ve Seyahat İntibaları*" adlı eserinde anlatır.

Bu kongrede, spor faaliyetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, çocukların vücut gelişimi ile yaşlarına uygun sporların ve beden terbiyesinin belirlenmesi, kadınların ve gençlerin spor ile ilişkileri, üniversitelerde beden terbiyesi ve spor hayatı gibi önemli konularda dünyanın önde gelen uzmanlarıyla tanışma ve fikir alışverişi yapma şansına sahip olur. Prag'da beden eğitimi ve spor okullarını da inceleme fırsatı bulan Selim Sırrı'nın buralarda edindiği bilgi ve deneyimler Türkiye'deki spor eğitimi faaliyetlerinin gelişmesine büyük katkılar sağlamıştır.⁹⁹

Atatürk spor faaliyetlerini bir milletin gelişmişlik düzeyine, medenî kabiliyetine ve inşa ettiği medeniyetinin yüksekliğine işaret eden unsurlardan biri olarak görmüştür. Bu anlamda Türk sporculuğunun layık olduğu yeri en kısa zamanda alacağına dair inancını çeşitli vesilelerle vurgulamıştır. Bunun için gerekli olan sportif faaliyetlerin sıhhi, sosyal ve medenî unsurlarla bir bütün oluşturduğunu belirtmiş, bunların hayata geçirilebilmesi için de gereken tedbirlerin alınması konusunda ilgili ve yetkililerin dikkatini çekmiştir.

1.5.2. Atatürk ve Sporcular

Spor faaliyetlerinde başarılı olmanın yolunun sporcuları takdir ve teşvik etmekten geçtiğine inanan Atatürk, onlara bir devlet adamı sıfatıyla gereken önemi ve değeri vermiştir. Söz konusu dönem itibarıyla uluslararası müsabakalarda başarı kazanmış birçok sporcu bizzat Atatürk tarafından övülmüş ve ödüllendirilmiştir.

Atatürk, 1924'te Paris Olimpiyat Oyunları'nda Türkiye'yi temsil eden Ömer Besim Koşalay'ın 1928'de Amsterdam'da yapılacak olan olimpiyatlara da katılması konusunda

---

⁹⁹ Canşen, E., a.g.m., ss.45.

Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Sekreteri Saffet Arıkan'a özellikle talimat vermiş¹⁰⁰ ve bu sporcunun başarılarının devamı için teşvik edilmesini sağlamıştır. Söz konusu dönem itibariyle dünyaya nam salmış Kurtdereli Mehmet Pehlivan'ın elde ettiği uluslararası başarıların sırrını: *"Ben her güreşte arkamda Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefini düşünürüm"* sözleriyle açıkladığını öğrenen Atatürk bundan ayrıca memnuniyet duymuş ve bu söylemi Türk sporcularına bir meslek ilkesi olarak tavsiye etmiştir.¹⁰¹ İlerleyen yaşlarında güreş hakemliği yapmakla birlikte maddi sıkıntı içinde bulunan Kurtdereli'ye Atatürk kendi maaşından 1000 lira hediye etmiş bu asil güreşçinin Türk sporuna katkılarını unutmamıştır. Hafif sıklet güreşçisi Yaşar Erkan Bey'in Berlin Olimpiyatları'nda dünya birinciliğini kazanması ve bu suretle Türk bayrağının olimpiyat tarihinde ilk kez birincilikle şeref gönderine çekilmesi Atatürk'ün memnuniyetine sebep olmuş, haberi aldığı gece büyük bir coşku ve sevinç yaşamıştır. Berlin'e gönderdiği telgrafta: *"Memleket için çok büyük bir iş yaptın. Artık adın Türk spor tarihine geçti. Çok yaşa Yaşar"* diyerek onu iki gümüş vazoyla takdir etmiştir.¹⁰² Türkiye'nin ilk kez temsil edildiği 1932'deki Fransa Nis Enternasyonal Konkurhipikleri'nde dünyanın seçkin binicileri ile yarışan Süvari Teğmen Saim Polatkan Bey'in *"Monte Carlo Mükafatı"*nda ikinci, *"Belçika Mükafatı"*nda ise üçüncü olması münasebetiyle Atatürk bu genç Türk binicisine kendi tavlasında özel olarak yetiştirilen *"Çankaya"* isimli atı iki yıllık iase bedeliyle hediye etmiştir. Yüzbaşı Cevat Kula'nın dereceye girerek Olimpiyat Şeref Kütüğü'ne adını yazdırdığı 1936 Berlin Olimpiyatları ve iki yıl sonra da Türk binicilerinin *"Mussolini Kupası"*nı kazandıkları Roma Enternasyonal Konkurhipikleri de Atatürk tarafından yakın ilgiyle takip edilmiştir. Nitekim bu binicilerin elde ettikleri başarılarından ötürü Avrupa basınında *"Atatürk'ün Süvarileri"* olarak anılması ve *"Türklerin her at binişlerinde sanki Atatürk'ün yanlarından ayrılmayarak kendilerine enerji vermekte olduğu hissini hasıl olduğunun ve bunun da Türk sporcuları muvaffakiyete taşıdığıнын"* belirtilmesi Atatürk'ün varlığının ve desteğinin sporcular için ne kadar büyük bir güven kaynağı teşkil ettiğinin önemli bir kanıtını teşkil etmiştir. Ayrıca, bisiklet sporunda Türkiye şampiyonu olarak 1936'daki Berlin Olimpiyatları'na iştirak eden ve burada ilk sekize girme başarısı göstererek adını Olimpiyat

---

¹⁰⁰ Atabeyoğlu, C., (1985) "Cumhuriyet Döneminde Spor Politikası" Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul, İletişim Yayınları, ss.60.

¹⁰¹ Evcin, Erol, (2014), "Atatürk'ün Spora ve Sporculara Bakışı" Ankara Üniversitesi Dergisi, C.33, S.55, ss.327.

¹⁰² Gürer, Turgut, (2008), Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Gürer, Cepheden Meclise Büyük Önder ile 24 Yıl, İstanbul, Gürer Yayınları, ss.346-347.

Şeref Kütüğü'ne yazdıran genç bisikletçi Talat Tunçalp Bey'e de "evladım" şeklinde hitap etmek suretiyle sporculukla ilgili birtakım nasihatlerde bulunması Atatürk'ün sporun hangi dalında olursa olsun azim ve başarı gösteren bütün sporculara eşit mesafede ve ilgili olduğunun önemli bir göstergesini oluşturmaktadır.

Atatürk, sporu yalnız beden kabiliyetinin bir üstünlüğü olarak kabul etmemiş, spordaki ulvi amaçlar için bunu yeterli bulmamış, bu unsuru tamamlamak üzere idrak, zekâ ve ahlak unsurlarının da sportif faaliyetlerin içinde yer alması konusundaki gerekliliği vurgulamıştır. Bu noktadan hareketle: "Ben sporcunun, zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim" diyerek sporcuların teknik bilgi ve donanımlarının yanı sıra tutum ve davranışlarıyla da topluma örnek olma görevlerinin altını çizmiştir.¹⁰³

1.5.3. Atatürk'ün Spor Kulüpleri ile Temasları

Atatürk, sporun taşıyıcı unsurları durumunda olan spor kulüpleri ile yakından ilgilenmiş ve bunların çalışmalarını çeşitli vesilelerle desteklemiştir. Bu bağlamda Onun temasa geçtiği spor kulüpleri ile ilişkilerini kronolojik olarak ele almakta fayda vardır.

Türk sporunun köklü kulüplerinden biri olan Fenerbahçe Spor Kulübü Atatürk'ün ilk olarak temas kurduğu kulüpler arasında yer almaktadır. Halka ait her şeyi seven ve tutan Atatürk halkın içinden çıkan birtakım olarak gördüğü Fenerbahçe'yi takdir ettiğini çeşitli vesilelerle dile getirmiştir. Anafartalar Kahramanı Albay Mustafa Kemal, Birinci Dünya Savaşı'nın son dönemlerinde Yıldırım Orduları Kumandanlığı'na atanmadan önce bir süre İstanbul'da bulunmuş ve bu sırada Fenerbahçe Spor Kulübü'nü ziyaret etmiştir. 3 Mayıs 1918'de kulübün müzesini gezmiş ve hatıra defterine şu satırları yazmıştır:¹⁰⁴

"Fenerbahçe Kulübü'nün her tarafta mazhar-ı takdir olmuş bulunan asar-ı mesaisini işitmiş ve bu kulübü ziyaret ile erbab-ı himmetini tebrik etmeyi vazife edinmiştim. Bu vazifenin ifası ancak bugün müyesser olabilmıştır. Takdirat ve tebrikatımı buraya kayıt ile mübahiyim.

Ordu Kumandanı Mustafa Kemal Atatürk''

¹⁰³ Güven, F. Celal, "Gömlek", ss.130.

¹⁰⁴ Dağlaroğlu, Rüştü, (1957), Fenerbahçe Spor Kulübü Tarihi (1907-1957), ss.578.

Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı olumsuz etkilerin bütün şiddetiyle devam ettiği bir dönemde Atatürk'ün Fenerbahçe Spor Kulübü'nün çalışmalarını takip ediyor olması, bu kulübü ziyaret etmeyi kendine vazife edinmesi ve kulüp mensuplarına takdir ve tebrik duygularını dile getirmesi oldukça önemlidir. Atatürk'ün söz konusu dönem itibariyle ziyaret ettiği Fenerbahçe Spor Kulübü'nün ahşap binası 1932'de çıkan bir yangın sonucu tahrip olmuştur. Bu nedenle düzenlenen yardım kampanyasına Atatürk de katılma gereği hissetmiş ve 1000 lira gibi dönem için önem arz eden büyük bir meblağı kulübe bağış olarak vermiştir. Ayrıca kulüpten gelen talep üzerine, su sporlarında kullanılan mendireğin tamirâtı için ödenek ayrılması konusunda yine bizzat Atatürk tarafından yetkililere talimat verilmesi¹⁰⁵ de burada belirtilmesi gereken önemli bir husustur. Hazineye ait olan ve kiralama müddeti 1930 yılı itibariyle dolmuş olan “Kadıköy İttihat Spor Sahası”nın etrafındaki duvarların tamir ettirilmesi ve iki oyun oynanabilecek şekilde futbol, atletizm pisti, voleybol ve basketbol sahaları yapılması gibi şartlarla 10 seneliğine söz konusu kulübe kiralanması konusundaki kararname de Cumhurbaşkanı sıfatıyla Atatürk tarafından imzalanmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Atatürk'ün İstanbul'da ziyaret ettiği diğer bir kulüp Beşiktaş Jimnastik Kulübü olmuştur. Bu dönem ikamet ettiği Akaretler'deki evinin Beşiktaş Jimnastik Kulübü'ne yakın bir konumda bulunması münasebetiyle Atatürk'ün söz konusu evin arka kapısından kulübün bahçesine çıkmak suretiyle futbol antrenmanlarını ve diğer spor dallarındaki çalışmalarını seyrettiği bilinmektedir. Buradaki sportif çalışmalarını yöneten kulübün kurucularından Ahmet Fetgeri Aşeni ile Fuat Balkan'a Atatürk bir vesileyle şunları söylemiştir:¹⁰⁶

“Efendiler, sizlerin ve sporcularınızın ciddî çalışmalarını, çeviklik ve maharetlerini uzun zamandan beri büyük bir zevkle ve ayrıca dikkatle takip ediyorum.

Spordan mahrum olan bir gençlik nasıl ki vatan müdafaası sırasında müessir olamıyorsa, insan denen varlığın kafa yapısı da ne derece tekâmül ederse etsin, bedeni inkişafı noksan ve kifayetsiz olursa, o vücut o kafayı ileri götüremez, taşıyamaz. Bugün bünyenizde toplayıp ilmi metotlarla yetiştirmeye çalıştığınız bu gençler, tam manada

¹⁰⁵ Ulusu, M. Kemal, (2011), Atatürk'ün Yanı Başında, İstanbul, Doğan Kitap, ss.215.

¹⁰⁶ Somalı, Vala, (1978), Türk Sporunda 75 Yıl-Beşiktaş Spor Tarihi (1903-1978), İstanbul, Be-ka Basımevi, ss.439.

bedenen ve fikren inkişaf ettikleri zaman vatan müdafaasında ilmi sahalarda olduğu gibi spor alanlarında da Avrupalı hasımlarına Türk'ün ölmez gücünü ispat edeceklerdir.

Sizi candan tebrik eder, başarılarınızı her zaman duymak isterim.”

Atatürk'ün Türk sporunun güzide ve en eski spor kulüplerinden biri olan Beşiktaş ile ilgisine işaret eden bu satırlar, aynı zamanda vatan sevgisi ile sportif faaliyetler arasındaki bağa temas eden mesajlar da içermektedir. Cumhuriyet'in ilanı sonrasında Cumhurbaşkanı sıfatıyla da Atatürk'ün söz konusu kulüp ile temasları devam etmiştir.

Bunların dışında kuruluşunda bizzat Atatürk'ün etkin olduğu bir spor kulübünün varlığı da bu noktada belirtilmesi gereken önemli bir husustur. 18 Temmuz 1920'de bizzat Atatürk'ün talimatıyla güvenlik tedbirleri çerçevesinde bir “*Muhafız Takımı*” oluşturulmuş, Atatürk'ün uzun yıllar spor konusunda fikir ve görüşlerinden istifade ettiği Mülazım İsmail Hakkı Tekçe Bey'in başına getirildiği bu takım daha sonra “*Muhafız Alayı*” adıyla görevini devam ettirmiştir. Bu alay nihayetinde 1 Haziran 1923'te “*Muhafız Gücü Kulübü*” adını alarak Atatürk'ün manevi riyasetinde sportif faaliyetlerde de bulunmaya başlamıştır. Çalışmaları Atatürk tarafından yakından takip edilen bu kulübün güreş, futbol, atletizm, binicilik, bisiklet, polo gibi spor dallarında birçok şampiyonluk kazandığı ve bünyesinden birçok asker sporcu çıkardığı bilinmektedir.

Atatürk, Trabzon'da kurulan ilk spor kulübü olan ve Trabzonspor'un temelini teşkil eden Trabzon İdman Ocağı ile de yakından ilgilenmiştir. 1923 Haziran'ı itibariyle Trabzon İdman Ocağı'nın fahri riyasetini kabul etmesi, bu münasebetle gençliğin ve sporun himaye edilmesi hususuna vurguda bulunması ve gönderdiği bir telgrafla söz konusu idman ocağının idareci ve sporcularına başarılar dilemesi Atatürk'ün bu kulüp ile yakın ilişkisini gösteren önemli olaylardır.¹⁰⁷

Atatürk 1925'teki İzmir seyahati sırasında, söz konusu dönemin önemli spor kulüpleri arasında yer alan Karşıyaka ve Altay Kulüpleri'ni de ziyaret etmiştir. Ekim itibariyle ilk ziyaret Karşıyaka Spor Kulübü'ne yapılmış, burada Karşıyakalı futbolcuların ve tenisçilerin antrenmanları izlenmiş ve ziyaret birer hatıra fotoğrafı çekilmek suretiyle tamamlanmıştır. İzmir'de ikinci ziyaret edilen kulüp 14 Ekim itibariyle Altay Spor Kulübü

---

¹⁰⁷ Evcin, E., a.g.m. ss.337-338.

olmuştur. Ziyaretlerin akabinde bu iki güzide kulübün hatıra defterlerine yazdığı satırlarda Atatürk: “*bu kulüplerin gençleriyle iftihar duyduğunu, bu gençlerin sayesinde geleceğe güvenle bakılabileceğini*” ifade etmiştir. Atatürk’ün 24 Haziran 1926 tarihi itibariyle Karşıyaka Spor Kulübü’nü bir kez daha ziyaret ettiği ve kulübün yaptığı sportif çalışmalar konusunda memnuniyetini dile getirdiği görülmektedir.¹⁰⁸

Türk spor tarihinin en önemli kulüpleri arasında yer alan Galatasaray Spor Kulübü ile de Atatürk yakın ilişki içinde olmuştur. Atatürk’ün tasvibiyle 1928 Ağustosunda Türk Tayyare Cemiyeti tarafından düzenlenen “*Gazi Büstü*” karşılaşmasında Galatasaray Terbiye-i Bedeniye Kulübü, Fenerbahçe Spor Kulübü’ne karşı üstünlük sağlamış, bu münasebetle Galatasaray Terbiye-i Bedeniye Kulübü’nün Reisi Sivas Mebusu Necmeddin Sadık Efendi, adına düzenlenen bu büstü kazanmaları nedeniyle 4 Eylül 1928’de Atatürk’e sevgi ve saygılarını ifade eden bir mektup yazmıştır. Atatürk bu mektubu: “*Türk gençliğinin spor sahasında gösterdiği kabiliyet ve faydalı faaliyeti takdirle müşahede ve takip ettiğini ve hakkında ibraz buyrulan asar-ı muhabbetten mütehassis olduğunu*” belirtmek suretiyle cevapsız bırakmamıştır. Nitekim Atatürk söz konusu dönem itibariyle bulunduğu İstanbul’dan ayrılışı sırasında Galatasaraylı sporcular tarafından Yeniköy açıklarında üç çifte futa ile merasim eşliğinde uğurlanmış, O da uzun müddet mendil sallamak suretiyle bu ilgiye iltifatta bulunmuştur.¹⁰⁹ Atatürk, 2 Aralık 1930 tarihi itibariyle de Galatasaray Lisesi’ni ziyaret etmiş ve kulübün üyelerinden Ruşen Eşref Ünaydın Bey’in eşliğinde okulun müzesini gezmiştir. Kendisine gösterilen yakın ilgiden ötürü memnuniyetini dile getirmek ve desteğini göstermek üzere bu ziyaretten kısa bir süre sonra 14 Aralık 1930’da söz konusu okulun spor müzesine “*Galatasaray’a*” ibaresiyle imzaladığı bir hatıra fotoğrafını hediye olarak göndermiştir.¹¹⁰

Cumhuriyet’in başkentinin köklü kulüplerinden Ankaragücü ile de Atatürk’ün teması olmuştur. İstanbul’da teşkil edilen “*İmalat-ı Harbiye*”nin çalışanları 1910 yılı itibariyle “*Altınörs İdman Yurdu*” ve “*Turan Sanatkarın Gücü*” takımlarını kurmuşlar, bu takımlar Millî Mücadele döneminde “*İmalat-ı Harbiye Mukavemet Teşkilatı*”nı teşkil etmek suretiyle Anadolu’ya silah kaçırılmasında önemli rol oynamışlardır. İlerleyen süreçte

---

¹⁰⁸ San, Haluk, (1999), Türk spor Tarihinde Atatürk, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

¹⁰⁹ Akşam, 16 Eylül 1928.

¹¹⁰ Galatasaray Lisesi Mektebi Sultani (1868-1968), İstanbul, Galatasaray Lisesi 100. Yıl Kutlama Derneği, ss.96.

Ankara'ya taşınarak Kuva-yi Millîye'ye desteğini sürdürmek suretiyle Millî Mücadele yıllarında birçok şehit veren ve Cumhuriyet'in ilanı sonrasında birleşerek Ankaragücü adını alan bu kulübün de Atatürk tarafından takdir ve taltif edildiği anlaşılmaktadır.

Kurucuları arasında Cevat Abbas Gürer'in de bulunduğu dönemin önemli takımlarından Güneş Kulübü'nün faaliyetleri de Atatürk tarafından takdire değer görülmüş ve bu nedenle söz konusu kulüp 1935 yılının ilk aylarında iki kez ziyaret edilmiştir. Deniz sporlarıyla iştigal etmek üzere Atatürk'ün talimatı ve İktisat Vekili Celal Bayar ile dönemin önemli sporcularından Zeki Rıza Sporel'in çalışmaları neticesinde kurulan Moda Deniz Kulübü'nü de burada zikretmemiz gerekmektedir. Kürek yarışlarını izlemekten büyük mutluluk duyan ve özellikle İstanbul'da bulunduğu yaz aylarında Moda Koyu'nda Acar motoru ile Ertuğrul yatından Moda Deniz Kulübü'nün ve Anadolu ve Rumeli Fenerleri Tahliye İstasyonları kürek ekiplerinin iddialı yelken ve kürek yarışlarını zevkle takip eden Atatürk, maiyetindeki devlet erkani ile sporcuları selamlamak ve alkışlamak suretiyle takdir etmiştir. Ankara'daki Gençlerbirliği Spor Kulübü de Atatürk'ün ziyaret ettiği kulüpler arasında yer almıştır. Bunun dışında Atatürk; Adana, Mersin, Trabzon, Balıkesir ve İzmir gibi söz konusu dönem itibariyle sportif faaliyetleriyle dikkat çeken Anadolu'daki diğer illere seyahatleri sırasında spor kulüplerini de ziyaret etmeye özen göstermiştir. Hiç şüphe yok ki Atatürk'ün bu türden ziyaretleri spor kulüplerinin devletın en üst makamı tarafından himaye edilmeleri, desteklenmeleri ve yeni çalışmaları için teşvik edilmeleri anlamını taşımaktadır.¹¹¹

---

¹¹¹ Evcin, E., a.g.m., ss.339-340.

2. BÖLÜM

2. CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA İZMİR'DEKİ SPOR YAŞAMINA GENEL BAKIŞ

2.1. Mütareke ve İşgal Yıllarında İzmir'de Spor Yaşamı

Birinci Dünya Savaşının ilk yıllarında hareketli olan İzmir spor hayatının savaşın sonlarına doğru eski yoğunluğunu kaybettiği ve mütareke dönemiyle birlikte bir duraklama devresine girdiği anlaşılabilmektedir. Bunun en açık göstergesi Türk basınına yansıyan haberlerin sıklığında gözlemlenebilir. Savaşın ilk yıllarında etkileri doğrudan hissedilmemekle birlikte zaman geçtikçe toplumun bütün kesimleri bu gerçekle yüzleşmek durumunda kaldı. Bir boş zaman ve eğlence aktivitesi olan sporun yaşananlardan etkilenmemesi de düşünülemezdir. Öte yandan bu dönemde bölgenin Yunanistan'a ilhaki için mütareke şartlarını kullanmak isteyen Rum çetelerinin saldırıları sonucu İzmir'in dört bir yanında sivil ve asker birçok Türk'ün katledildiği görülmektedir. Bilhassa İzmir'in işgalinden sonra köy, kasaba basma, hırsızlık, taciz, tecavüz ve sokak ortasında saldırılar beklenen durumlar olmaya başlamıştı. Bu dönemde İzmir ve çevresinde yaşanan asayiş sorunları düşünüldüğünde spor faaliyetlerinde bulunmanın ne kadar güç olduğu daha iyi anlaşılabilir.

Bütün olumsuzluklara rağmen Mütareke Dönemi'nde İzmir'de çeşitli spor aktiviteleri eski yoğunluğu ve coşkusu ile olmasa da sürdürülmeye çalışılmıştır. Genellikle futbol maçları yapılmakla birlikte yapılan araştırmalarla basketbol ve boks müsabakalarının organize edildiği, hatta spor konusunda bir konferans verildiği de tespit edilmiştir. Spor kulüplerinin faaliyetlerinin yanı sıra okul takımları da İzmir spor hayatına renk katmaya devam etmiştir. 4 yıla yakın bir süreyi kapsayan Mütareke Dönemini savaş yılları ile kıyasladığımızda spor etkinliklerinin ciddi oranda azalmıştır. Yapılan organizasyonların yanı sıra iptal edilmek zorunda kalan bazı girişimler de olmuştur.

Mütareke döneminde gerçekleşen bu faaliyetlere okulların ve spor kulüplerinin yanı sıra İzmir Limanı'na demirlemiş olan İngiliz, Fransız ve Hollanda savaş gemileri mürettebatlarının oluşturdukları takımlar da katılmışlardır. Bu dönemde faaliyeti tespit edilen kulüpler şunlardır: Panionios, Apollon, Altay, İzmir İdman Yurdu, Karşıyaka, Pilvos,

İngiliz Takımı, Ermeni Takımı ve Atina-Pire karması.

İşgalci güçlerin mürettebatlarına karşı Türklerin oynamış oldukları maçlar oldukça heyecanlı ve çekişmeli geçmiştir. Savaştan yenilgiyle çıkan Türkler bu maçlarda canla başla mücadele ederek sanki savaşın rövanşı alırcasına futbol sahalarında savaşmışlardır. O günleri yaşayan ve hatıralarını kaleme alan Naci Gündem maçlarda yaşanan heyecanı şu şekilde betimler:

“İzmir körfezi işgalden evvel başlayıp istirdat günlerine kadar İtilaf devletlerine ait deniz kuvvetleriyle dolup boşalıyordu. İrili ufaklı 30 ile 50 parça arasında değişen bu daimi kadronun ekseriyetini İngiliz, Fransız, İtalyan gemileri teşkil ediyordu. Sonradan Amerikalılar da bir iki küçük parçayla iştirak etmişlerse de bu devamlı olmamıştır. Uzun seneler limanda demirli bulunan bu zırhlı ve torpidolar mürettebatı bilindiği gibi sportif hareketlere ve bilhassa futbola düşkün olduklarından ikide bir gemiden çıkarlar ve muhtelif sahalarda egzersiz yaparlardı. Şimdiki Alsancak stadyumuyla halk sahasında yerli Rum ve İtalyan takımlarıyla maçlar tertip ederlerken arada bir Türklerle de oynamayı arzu ederlerdi... Bir gün hiç unutmam sırf İngilizlerle maç yapılıyordu. Fevkalade bir oyun sonunda 2-0 galip gelmiştik. Golleri eski fenerin Zekisi ayarında olan İzmir'in meşhur Mazlum'u atmıştı. O gün halktaki açığa vurulamayan heyecan ve sevinci tarif edemem. Goller atıldığı zaman vaziyet icabı fazla bağırmanıza imkân mı vardı hiç? Oyunu galip bitirelim diye içimizden ne dualar etmiştik. Ah! Hiçbir istisnası kalmayan zavallı bizler sanki bu hallerde onlara hâkim olacak ve hınç alacakmışız gibi çırpınıyorduk. Ne boş teselli...”¹¹²

Şehirde Türkler üzerinde artan baskılar spor sahalarına da yansımıştır. Siyasal, sosyal ve kültürel düzlemde Türkler ve Rumlar arasındaki ayrışmanın sporda tam olarak karşılık bulması 1920 yılından itibaren daha net görülür.¹¹³ İzmir'in işgalinden sonra dahi her iki kesimin katıldığı ve elde edilen gelirlerin İstanbul'daki afetzedelere gönderildiği iki turnuva düzenlenmesi bunun göstergelerindedir. 1919 yılında İstanbul'da çıkan bir yangında mağdur olan halka yardım etmek amacıyla Altay, Pilvos ve Manisa kulüpleri bir turnuva düzenlemişlerdir. Bu tarihte İstanbul'da; Kasımpaşa, Kuruçeşme, Üsküdar ve Edirnekapı'da çıkan yangınlarda 1500'e yakın bina yanmıştır. Sosyal dayanışmanın bir

¹¹² Gündem, Naci, (2002), Günler Boyunca, İzmir, İzmir B. B. Kent Kitaplığı, ss.35-36.

¹¹³ Umar, Bilge, (1974), İzmir'de Yunanlıların Son Günleri, İstanbul, Bilge Yayınevi, ss.238.

örneğini sergileyen kulüpler bu müsabakalardan elde edilen hâsılatı mağdurlara göndermişlerdir.

Bu turnuvadan bir ay sonra organize edilen bir diğer spor faaliyeti de Meşrutiyet'in ilanı dolayısıyla her yıl 23 Temmuz günü kutlanan İyd-i Milli Bayramı vesilesiyle yapılmıştır. Altay'ın organize ettiği, İzmir Valisi ve Kolordu Kumandanı'nın himayelerinde gerçekleşen bu şenliklere Panionios, Apollon ve Pilvos kulüpleri de katılmıştır. Yine eğlencelerden elde edilen hâsılat yangından zarar görmüş kişilere ve Altay Kulübü'ne bırakılmıştır. Eğlenceler için oyun sahasına çadırlar kurulup, sandalyeler yerleştirilmiş, ayrıca Müsavat Vapurunu'nun da Poligon mahalline seferler düzenleyeceği belirtilmiştir.¹¹⁴

İzmir'deki Yunan işgalinin etki sahasının genişlemesine paralel olarak Türkler spor sahalarından yavaş yavaş uzaklaştırılmışlardır. 1920 yılından sonra Altay ismine artık bir süreliğine rastlanamazken Türkleri temsilen iki takım kalmıştı: İdman Yurdu ve Karşıyaka. Öyle ki bu iki takım da İzmir ligi müsabakalarına alınmamışlardır. Buna çare olarak Türkler kendi aralarında ve donanma takımlarına karşı maçlar yaparak spor sahalarındaki varlıklarını sürdürmüşlerdir. Karşıyaka Kulübü 1912 yılından beri faaliyetlerine devam etmekle beraber, İdman Yurdu'nun Altay'ın spor sahalarından çekilmesinden sonra ön plana çıktığı göze çarpar. Tüccar Hacı Hüseyin Bey ve Şark Gazetesi sahibi Halil Zeki Osma'nın himayelerinde kurulan takımın kadrosu şu isimlerden oluşuyordu: “*Kırsakal Muzaffer, Suphi, Kaleci Mustafa (Balöz), Zım Zım Osman, Fevzi, Mamako Saim (Seymener), Hoca Mehmet, Sakızlı Neşet, Muammer, Mazlum, Hafız, Mümtaz, Sivrisinek Baha, Dede Kenan, İmanım Celal, Bacak Mithat, Kolokir Hüseyin, Hasan Yanık, Adnan*” Bu yeni takım önce çubuklu yeşil-beyaz formaları tercih etmiş, fakat daha sonra kırmızı zemin üzerine beyaz şeritli bir forma kullanmıştır. Bu değişiklik sonrası Rum gazeteleri renkleri mavi-beyaz olan Apollon ile yapılan maçları “*kırmızı-beyaz ile mavi-beyaz çarpışıyor*” şeklinde okuyucularına duyurmuştur.

İdman Yurdu'nun Altay'ın kapanmasının akabinde İzmir'deki Türklerin ikinci güçlü temsilcisi olarak ortaya çıkması Altay'ın devamı olup olmadığı tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Yapılan araştırmalar ilk aşamada İdman Yurdu'nun Altay'ın devamı olarak faaliyetlerine devam ettiğini ancak Altay'ın tekrar kurulmasından sonra müsabakalara

---

¹¹⁴ Kuruloğlu, F., a.g.m., ss.304.

bağımsız olarak katıldığını göstermektedir. Durumun böyle olması İdman Yurdu'nun Altay'ın devamı değildir gibi algılanmasına sebep olduğu söylenebilir. Ancak 1922 yılında Spor Alemi, 1923 yılında da Türkiye İdman Mecmuasında çıkan iki haber durumun yukarıda izah edildiği gibi olduğunu ispatlar niteliktedir. Dolayısıyla İdman Yurdu takımının başlangıçta Altay'ın devamı niteliğinde olduğu söylenebilir. Zira İzmir'in işgalden kurtulmasından bir süre sonra daha faaliyetlerini sürdüren İdman Yurdu, Altınordu ile birleşerek tarihe karışmıştır.

İdman Yurdu'nun kurulması ve yeni bir Türk futbol takımının sahalara inışı, baskı altındaki İzmirli Türkleri sevindirmiştir. Bu takım 29 Nisan 1921 günü İtalyan Aleksandro Boeriyo isimli gemi mürettebatı ile yapmış olduğu maçı 4-1 kazanmıştır. İdman Yurdu önceleri yalnız limana gelen yabancı savaş gemilerinin mürettebatıyla maçlar yaparken, daha sonraları bazı Rum kulüplerinin ve onların oyuncularının davetleri sonucu Apollon, Pelops gibi kulüp takımlarının yanı sıra Evangelidis gibi okul takımlarıyla da karşı karşıya gelmiştir. Bu müsabakalara çoğu kez İzmir'deki İngiliz ve İtalyanlar da izleyici olarak geliyordu. Maçlar Panionios, Apollon, Talebe Çayırı sahalarda gerçekleşiyor, sahalanın kenarında oyunları 2000–3000 kişi takip ediyordu. İdman Yurdu-Apollon maçlarının çoğunlukla, tüm dostluk gösterilerine rağmen sert ve kırıcı olması, bu maçlara hakem bulmayı zorlaştırmıştır.

Bu sert maçlardan biri az kalsın dönemin tanınan futbolcularından Hoca Mehmed'in ölümüyle sonuçlanacaktı. İzmir Limanı'na demirli İngiliz savaş gemisi mürettebatı ile idman Yurtlu gençlerin yapmış oldukları bir maç esnasında Hoca Mehmed rakibinden aldığı sert darbe sonrası yere yığılıp kalmıştır. Hüsnü Bey'in idare ettiği maç o kadar serttir ki, maç esnasında İngiliz takımından bir oyuncu da baygınlık geçirmiştir. Bunun üzerine son yirmi dakikası oynanmayan maçı İngilizler 2–0 galip tamamlamıştır. Olaya şahit olan Talat Erboy'un anlatımına göre; oradaki herkes mosmor kesilen Mehmed'in öldüğünü düşünmüştür. Ancak saha kenarında bulunan bir sağlık personelinin yardımıyla tekrar nefes almaya başlayan Hoca Mehmed hem hayata hem de yeşil sahalara geri dönebilmiştir.¹¹⁵

1920 yılında İzmir'de en güçlü futbol takımının İngilizler olduğu görülmektedir. İngiliz takımı 1919 İzmir şampiyonu Apollon takımını 5-0 gibi farklı bir skorla mağlup

---

¹¹⁵ Demokrat İzmir, 17 Ocak 1968.; Kuruloğlu, F., ss.306.

ettikten sonra Türklerle yaptıkları maçtan 7-0, Ermenilerle yaptıkları maçtan da 6-0 gibi ezici üstünlükle galip ayrılmışlardır. İngilizlere karşı alınan farklı mağlubiyetin telafisi için İzmirli Türkler oluşturdukları karma takımla yeni bir maç teklifinde bulundular. Karma Türk takımının teklifini kabul eden ve iki maç daha yapan İngiliz takımı bu maçlardan da 3-0 ve 4-2'lik skorlarla galip gelmiştir. Türklerin iki gol atma başarısı gösterdiği müsabakada İngiliz takımının önemli iki oyuncusunun kadroda yer almadığını belirtmek gerekir.¹¹⁶ Bu maçlarda Türk takımı adına forma giyen Karşıyakalı merkez muhacim Mazlum, orta muavin Said, sağ açık muhacim Refet, muavin Necati beylerle İzmir İdman Yurdu Kulübünden kaleci Mustafa Bey'in gayet iyi oynadıkları basına yansıyan haberlerden anlaşılmaktadır. Bu güçlü İngiliz takımı haricinde Bornova'da başka bir İngiliz takımı daha teşekkül edip, Gemiciler takımını 3-0 yenmiştir.

İtilaf donanmasının bir diğer temsilcisi olan Fransızlarla olan maçlar da benzer sertlikte geçiyordu. Ancak bu maçlarda Türk takımının karşısındaki rakip İngilizler kadar dişli değildi. 1921 yılının ağustos ayı içerisinde İzmir Limanında demirleyen Fransız donanmasından teşkil edilen bir futbol takımıyla muhtelit İzmir (İzmir karması) takımının karşılaştığı ve Türklerin 7 sayı ile galip geldiği basına yansıyan haberlerden takip edilebilmektedir. Fransızlarla yapılan bir başka mücadelede yine Türk takımı 4 sayı ile galip gelme başarısını göstermiştir.¹¹⁷

İzmir'de spor kulüplerinin faaliyetlerinin yanı sıra okullarda da spora ilginin yoğun olduğu görülür. İzmir Sultanisi Beden Eğitimi öğretmenlerinden Muallim Mehmet Nuri Bey Türk gençlerinin bu dönemde sporla iştirak etmelerinde ve örgütlenmelerinde önemli isimlerden biri olarak karşımıza çıkar. İzmirli Türk öğrencilerin mektepler arası düzenledikleri yarışmalar hakkında bilgiler veren Mehmet Nuri Bey 1918 yılının atletizmdeki en iyi derecelerini şu şekilde sıralar:

Sürat Koşusu 100 metre 12 saniye,

Sürat Koşusu 400 metre 1 dakika,

Tahammül Koşusu 1500 metre 6 dakika,

Maniâlı Koşu 110 metre 21 saniye,

---

¹¹⁶ Spor Alemi Dergisi, (1920), ss.12.

¹¹⁷ "İzmir Havadisleri", Spor Alemi, (1922), S.53-15, ss.15.

Sıklet Atmak 11 metre 7,5 kilo,

Hız Alarak İrtifa 1,50 metre,

Hız Alarak Tül 5,50 metre.¹¹⁸

1920 senesinde yine Mehmet Nuri Bey'in liderliğinde Hilal Sultanisi, Mekteb-i Sultani ve Fransız Sacre Couer Mektebi arasında bir "Türk Mekteplileri İdman Birliği" adı altında yeni bir spor kulübünün kurulduğu görülür. Çok uzun ömürlü olmayan bu girişim içerisinde futbol ve boks da barındırmaktadır. 1921 yılında Spor Alemi'nde yayınlanan bir fotoğrafta "İzmir Türk Mektepleri İdman Birliği" başlığıyla Mustafa, İclan, Recai ve Ahmet beyler boks antrenmanı yaparken görülebilmektedir. Şerif (Eraltay) ve Mustafa Beyler bu dönem İzmir'in en meşhur boksörler arasında yer almaktadırlar.¹¹⁹

Türk okullarının düzenledikleri faaliyetlerin yanı sıra gayrimüslim okullar da spor alanında oldukça aktiftir. 1921-1922 sezonunda Rumların organize ettiği okullar arası futbol müsabakalarına 5 Rum Okulu ile Fransız ve İngiliz okulları iştirak etmişlerdir. Türk okullarının dâhil edilmediği bu turnuvayı İngiliz Okulu kazanırken ikinci sırayı Fransız Sacre Couer Mektebi almıştır. Bu turnuvayı ilginç kılan nokta ise ikinci olan Fransız takımının 7 oyuncusunun bu okulda okuyan Türklerden olmasıdır.

Kolejler ve okullar haricinde İzmir'de sporu teşvik eden iki örgüt bulunmaktaydı. Y.M.C.A ve Y.W.C.A. kısaltmalarıyla tanınan Genç Hristiyan Erkekler Derneği ve Genç Hristiyan Kadınlar Derneği Amerikan Koleji ve Amerikan Konsoloslugu'nun destekleriyle şehirde spor kültürünün gelişmesine önemli katkılar sunmuştur. Mütareke döneminde bu dernekler İzmir'de tenis, beysbol, basketbol, futbol, tenis, gülle atma, disk atma, boks ve güreş gibi spor dallarında faaliyet göstermiştir.¹²⁰

1921 yılının son günleri İzmir'deki Rum ahali için oldukça heyecan verici bir spor müsabakasına tanıklık etmiştir. Yunanistan'dan gelen Atina ve Pire takımlarının karmalarından oluşan takım 18 Aralık günü İzmir Rum kulüplerinin karmasıyla karşı karşıya gelmiştir. Basında yer alan haberlere göre 7500 kişinin izlediği maça Prens Andrea

¹¹⁸ "İzmir'de Spor", Spor Alemi, (1920), S.13, ss.4.

¹¹⁹ "Açık Muhaberemiz", Spor Alemi Dergisi, (1921), S.31-7, ss.25.

¹²⁰ Uluslararası Amerikan Araştırma Komitesi, (2000), İzmir'deki Bazı Sosyal Koşullar Hakkında Bir Araştırma İzmir 1921, (Çev. Candemir, Aykan) İzmir, İzmir B. B. Kent Kitaplığı, ss.78.

da şeref konuğu olarak gelmiştir. Rumların gövde gösterisine sahne olan maçı Atina-Pire Muhteliti 4-2 kazanmıştır.¹²¹ Bir spor karşılaşmasından öte bir durumu ifade eden bu organizasyonun İzmir ve hinterlandının Yunanistan'a bağlanması projesinin sosyal ve kültürel ayağına hizmet ettiğini söylemek sanırız yanlış bir ifade olmaz.

Yukarıda zikredildiği üzere Türklerin spor sahalarındaki güçlü takımlarının İzmir Ligine dahil edilmemesi sebebiyle şampiyonluk mücadelesi Rum takımlar arasında cereyan etmiştir. İzmir'in en güçlü ve en köklü iki takımından olan Apollon ve Panionios arasındaki yarıştan Apollon galip çıkarak 1921-1922 senesi İzmir şampiyonu olmuştur. Takımın o günkü kadrosu şu isimlerden oluşuyordu: Haralambos, Hrisulis, Aloizakis, Samyos, Komyoropulos, Domeniko, Gotis, Gilis, Magulas ve Yanaki. Apollon Kulübü bu dönemde futboldaki başarısının yanı sıra atletizme de yönelmiş ve 1924 Olimpiyat Oyunlarına katılmak üzere faaliyetlerini arttırmıştır.¹²²

1922 yılına gelindiğinde yeni bir Türk takımının Beyler Sokağında meydana geldiğini görürüz. Adı Türk-Amerikan olan kulüp için en büyük sorun antrenman yapacak sahanın mevcut durumda olmamasıdır. Çünkü İzmir'de var olan tüm spor sahaları Rum takımların kontrolünde olmakla beraber, idman yapılacak bir diğer alan olarak ayrılan "Mümarese-i Bedeniyye Meydanı"nın da şehir merkezinden bir saat uzaklıkta olması sporcular için sorun teşkil etmiştir. Bu kulübün faaliyetleri ile ilgili kaynaklarda yeterli bir bilgiye ulaşılmaya da bir basketbol takımı kurdukları bilinmektedir. Türklerin Amerikalılar vasıtasıyla yeni tanıştıkları bu spor dalı mütareke döneminde canlanmaya başlayan spor branşlarından birisi olmuştur. Amerikan Koleji etrafında gelişen basketbolu öğrenmeye hevesli Türk gençleri okuldaki öğretmenlerle yaptıkları maçlarla bu alanda kendilerini göstermeye çabalamışlardır¹²³. Hangi kurallar ve şartlar altında meydana geldiği bilinmeyen bir müsabakada Apollon Rum Basketbol Takımı ile Amerikan Türk Takımı karşılaşmış ve müsabakadan 3'e karşı 11 sayı ile Türkler galip gelmiştir. Bu dönemde İzmir'de basketbola olan ilginin yükselişe geçmesi en önemli spor kulüplerinin bünyelerinde basketbol sahalarını da buldurmalarından anlaşılmaktadır.¹²⁴

¹²¹ "Sevgili İzmir'imizden Spor Haberleri", (1922), Spor Alemi, S.51-13, ss.2.

¹²² Spor Alemi, a.g.m., ss.2.

¹²³ Güneş, Günver, 'Osmanlı İmparatorluğu'nda XIX. Yüzyıldan XX. Yüzyıla İzmir'de Futbol'', (2005), Toplumsal Tarih Dergisi, S.142, ss.129.

¹²⁴ Uluslararası Amerikan Araştırma Komitesi, a.g.e., ss.77.

Mütareke döneminde İzmir'de yapılmaya başlayan bir diğer spor faaliyeti ise izcilerdir. İzcilik 20. yüzyılın başında İngiltere'de ortaya çıkıp çok kısa sürede tüm dünyaya yayılmıştır. Mütareke döneminde bu spor dalı İzmir'de de yoğun bir ilgi görmüş ve Balkan Savaşlarından sonra İzmir Sultanisi Jimnastik öğretmeni Nuri ve İttihat ve Terakki Mektebi Spor Öğretmeni Hayri Beyler'in katkıları ile İzmirli Türklerin hızla ilgisini çekmiştir. Şehirde Türklerin, Rumların, Yahudilerin ve diğer etnik ve dini grupların da izci teşkilatları bulunmaktaydı. Bu yapılar önceleri sportif faaliyet ve eğitim amaçlı faaliyet gösterse de İzmir'in işgaliyle birlikte Rum izci teşkilatları da amaçlarından saparak yarı askeri yapılara dönüşmüşlerdir. Aralık 1918'de Atina'daki merkeze bağlı kurulan Yunan İzciler Takımı, işgal sırasında Yunan ordusuna büyük katkılarda bulunmuştur.¹²⁵ Kısa sürede İzmir ve çevresinde Rumlara ait 34 takımdan oluşan 1512 kişilik bir izci teşkilatı meydana getirilmiştir.

2.2. Kurtuluş Sonrası İzmir'in Genel Durumu

İzmir'de meydana gelen 1922 yangını kentin dörtte üçünü yok etmiştir.¹²⁶ 2 bin 600 dönümlük bir alan yok olmuştur. Yangın sonunda İzmir de ne büyük bir bina ne göze çarpacak güzel bir mağaza ve ne de altı metreden geniş bir cadde kalmıştır. Bütün binalar taş ve tuğladan olduğu için yangın yerlerinde taş ve moloz yığınları, mahzen çukurları ve yarı yıkılmış duvarlar meydana gelmiştir. Uzunca bir süre boş kalmış olması dolayısıyla yangın yerlerini baştan başa yabancı otlar ve vahşi dikenler kaplamıştır. Kentin çoğu yapıları fabrikaları, atölyeleri, işyeri ve mağazaları, okulları ve hastaneleri yanmıştır. Birçok resmi ve özel kuruluşlar çalışamaz duruma gelmiştir.¹²⁷ Cumhuriyet ilan edilmeden önce kentte yönetim dağınıklığı da devam etmiştir. 1922 yangını İzmir'in kültürel yaşamını da olumsuz yönde etkilemiştir. Daha önce canlı bir tiyatro ve basın yaşamına sahip olan kentte oyun oynanacak sahne kalmamıştır. Gazete ve dergi çıkaracak matbaalarda yanmış ve yerle bir olmuştur. 1923 yılına gelindiğinde kentte yol, su ve elektrik de yoktur. Eğitim ise neredeyse tamamen durmuştur. Sağlık tesisleri yetersiz kalmıştır. Memurlara zorlukla maaş verilebilmiştir. Ekonomik yaşam tümüyle boşluğa düşmüştür. Kıtık, pahalılık ve karaborsa yaygın hale gelmiştir. Kamu hizmetleri yavaş ilerlemiştir. İzmir'in görünümü bu tarihlerde Anadolu'nun genel görünümünden pek farklı değildir. Zengin Frenk mahallesi yanında

¹²⁵ Berber, Engin, (1997), Yeni On Binlerin Gölgesinde Bir Sancak İzmir (30 Ekim 1918-15 Mayıs 1919), İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, ss.14.

¹²⁶ Köylü, Murat, (2011), Küllerinden Doğan Şehir, Kripto Yayınevi, İstanbul.

¹²⁷ Baran, Tülay, (2003), Bir Kentin Yeniden Yapılanması İzmir (1923-1938), Arma Yayınları, İstanbul, ss.50.

ayakta kalan yoksul Türk mahalleleri ister istemez İzmir'i güçsüz ve geri bir kent haline getirmiştir.¹²⁸ Kurtuluş sonrası İzmir'in durumunu belirleyen iki temel etken de dikkat çekmektedir. Yangın ve nüfus hareketliliği sebebiyle İzmir'i İzmir yapan bölge yok olmuştur. Kent yeniden imar edilmeyi bekliyordu. Kentin Rum ve Ermeni nüfusu İzmir'den ayrılmış, İzmir Batı Anadolu'nun harap olmuş bölgelerinden ve mübadele ile Rumeli'den gelen on binlerce muhacirle dolmuştur.

İşgalden kurtuluş ve yaşanan rejim değişikliğinin yarattığı coşkulu atmosfer ortamında işgal sırasında zor günler yaşayan İzmirlilerin geçirdiği bunalım bir ölçüde dağılmış olsa da tüm toplumsal dokusu parçalanmış olan İzmir'i yeniden canlı günlerine döndürmek zaman alacaktır. Kentin fiziksel tahribatını onarmaktan daha zor olan belki de sosyal ve kültürel hayatın yeniden düzenlenmesi olacaktır.¹²⁹

Cumhuriyetle birlikte kentte öncelikli olarak ele alınması gereken konu imar meselesi idi. Doğal olarak sanat, kültür ve spor aktiviteleri geri planda kalmıştır. İşte İzmir'in spor hayatını ele almadan önce nasıl bir enkaz ortamının üzerine şekillenmeye çalıştığı hususunu göz önünde bulundurmak faydalı olacaktır.

2.3. İzmir'deki Spor Yaşamı Üzerine Değerlendirme

Türkiye'nin önemli şehirlerinden biri olan İzmir, birçok alanda adından söz ettirmiştir. Güzellik abidesi olan İzmir, spor tarihi açısından önemli bir merkez olmuş ve bu alanda birçok ilklerle Türk spor tarihindeki yerini almıştır.

İzmir'deki spor hayatının geçmişte 1880'li yıllara dayandığı görülmektedir. İzmir'de 1890 yılından beri Rumlar ve İngilizler tarafından futbol, rubi ve eskrim sporları yapıldığı bilinmektedir. Organize olarak yürütülen ilk spor faaliyeti 1894 yılında İzmir Sultanisi'nde başlamıştır.¹³⁰ Bundan kısa bir süre sonra da, Bornova da Giraund'lardan M. Jan Batist'in himayesinde bir İngiliz takım, Bornova'da spor kulübü tesis ederek, spor hareketlerini canlandırmışlardır.¹³¹

---

¹²⁸ Aksoy, Yaşar, (1986), Bir Kent Bir İnsan İzmir'in Son Yüzyılı, S. Ferit Eczacıbaşı'nın Yaşamı ve Anıları, İstanbul, ss.193-194.

¹²⁹ Serçe, Erkan; Yılmaz, Fikret; Yetkin, Sabri; Yörük, Zafer, (2003), Küllerinden Doğan Şehir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İzmir, No.45, ss.283.

¹³⁰ Sarıoğlu, Metin; Gönenç, Turgay, (1969), 1967 İzmir İl Yıllığı, İzmir, ss.294-295.

¹³¹ İzar İzmir Araştırmaları Merkezi. (1992), Guide To İzmir Rehberi, İzmir, ss. 113-114.

İzmir, Osmanlı Devleti'nde modern sporların ilk başladığı şehirlerden biridir. Türkiye'de ilk defa futbol, İzmir'e yerleşmiş olan dört tanınmış İngiliz ailesinin (Lafontaine'ler, Whittaller, Giraudler ve Charnaudlar) sayesinde İzmir'de oynanmaya başlamıştır.¹³² Futbol, bu şehirden başlayarak İstanbul, diğer şehirler ve Türk gençleri arasında yavaş yavaş yayılmaya başlamıştır. Yelken ve yüzme yarışları ya da at yarışları sırasında Müslümanlar, Hıristiyanlar, Yahudiler, Osmanlılar ya da Avrupalılar yan yana birlikte yarışmışlardır.¹³³ Görüldüğü gibi, büyük bir liman ve hinterlanda sahip olan İzmir dışarıdan gelen her türlü yenilik ve değişikliğe açık durumdadır. Doğal olarak bu durum şehirde spor kulüplerinin doğuşunu hızlandırmıştır. Rum kulüplerinin yanında ilk Türk futbol takımı olarak Karşıyaka'yı Türk gençleri kurmuşlardır.¹³⁴ Şehirde İzmir Türk Ocağı, Altay kulübü bünyesinde özellikle futbol, voleybol, atletizm, güreş, bisiklet, atıcılık, boks dallarında faaliyetlerine devam ederek, sporcu gençlerin eğitiminde etkin rol oynamıştır.¹³⁵

1908 de ilan edilen Meşrutiyet'le sportif hareketler Türkler arasında da yayılmaya başlamış, Türk okullarına ders programı olarak alınmıştır. Bu serbestlik içinde İzmir'deki ilk Türk spor kulübü olan Karşıyaka Spor Kulübü 1912 yılında kurulmuş ve bunu 16 Ocak 1914 yılında Altay takip etmiştir.

Birinci Dünya Savaşı ve İstiklal Savaşı sırasında bu kulüplerin çalışmaları durmuş, Cumhuriyetin ilanından sonra tekrar başlamıştır. 1923'de Altınordu, Altınay, Sakarya kulüpleri kurulmuş ve bir süre sonra, Altınay ve Sakarya kulüpleri İzmirspor Gençlik Kulübü adı altında birleşmişlerdir. 1925'de de Göztepe Gençlik Kulübü kurulmuştur. O zaman Altay 8 defa, Altınordu 6 defa, Göztepe 5 defa, İzmirspor 2 defa, Karşıyaka 1 defa şampiyon olmuşlardır.¹³⁶

---

¹³² Arıpınar, Erdoğan, (1967), "Türk Futbolunda İlkler", Hayat Tarih Mecmuası, C.1, ss.72.

¹³³ Smyrnelis, M.Carmen, (2008), İzmir 1830-1930 Unutulmuş Bir Kent mi? Bir Osmanlı Limanı'ndan Hatıralar, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.40.

¹³⁴ Genç, H.Hüseyin, (2011) "1929 İzmir'in Sosyoekonomik ve Kültürel Yapısı" Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ss.144.

¹³⁵ Arıpınar, E., a.g.m., ss.72.

¹³⁶ Kuruloğlu, Fehim, (2018) "Mütareke Dönemi'nde İzmir Spor Hayatı" Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, S., Özel Sayı, ss, 303-304.

2.4. İzmir’de Spor Kollarına Göre Yapılan Faaliyetler

2.4.1. İzmir’de Futbol

İzmir modern sporların Osmanlı Devleti’ne girdiği önemli merkezlerden biridir. Sportif faaliyetler açısından birçok ilkin yaşandığı bu şehir Türk futbol tarihi açısından da ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Ayrıca İzmir futbolun Osmanlı Devleti sınırları içerisinde ilk oynandığı yerlerden de biridir. İzmir’de 1890 yılından beri İngiliz ve Rumlar tarafından futbol oynandığı bilinmektedir.¹³⁷

19. yy’ın ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğu’nda batıya açılan sosyo-ekonomik yapı kendini spor alanlarında da göstermiştir. İzmir’de tıpkı Selanik ve İmparatorluğun başkenti İstanbul gibi Avrupa’ya açılma sürecinde, Avrupa tarzı sporların ortaya çıktığı bir kent olma özelliğindedir. 19. yy’ın son çeyreğinde dünyanın her yerinde olduğu gibi İngiliz denizciler, diplomat aileler, tüccarlar ve İzmir’in zengin Levanten ailelerinin eliyle sırasıyla futbol, tenis, bisiklet, eskrim, yüzme, kürek, atletizm, kriket, jimnastik, boks kentte yayılmaya başlayan modern spor dallarındandı. Bunlar arasında popüleritesi açısından futbolun İzmir’de gelişimi ve daha sonra İmparatorluğun diğer şehirlerine ulaşması halkın bu spor dalına gösterdiği ilgi ile açıklanabilir. Futbolun Osmanlı İmparatorluğu’nda ilk kez nerede oynandığı konusunda hala somut bir belge görülmezken, elde edilebilen kaynaklardan ilk futbol maçlarının başkent İstanbul’da görülmesinden çok önceleri 1870’li yılların sonlarında İzmir ve Selanik’te oynandığı söylenebilir.

20. yy. başlarında bile İzmir’deki spor sahalarında Türkler görülmemiştir. Resmi kayıtlara göre de 1905 yılına kadar İzmir’de hiçbir Türk futbol oynamamıştır. Bu tarihte Amerikan Koleji’nde öğrenim gören Talat (Erboy) Bey ile Şerif Remzi (Reyent), Sabri Süleymanoviç, Nejat Evliyazade okul takımlarıyla sahaya çıkan ilk Türk futbolcular olmuşlardır. Ancak dönemin İzmir Valisi Kâmil Paşa’nın baskıları sonucu sportif faaliyetlere katıldıkları gerekçesiyle okuldan atılmışlardır.¹³⁸

II. Meşrutiyet’e kadar (1908) Osmanlı Devleti’nde Türkler için spor yapmak hem sarayın yönetim anlayışına ters düşmesi, hem de muhafazakarların anlayışsız sert tutumu

¹³⁷ Sarıoğlu, M., Genç, T., a.g.e., ss. 294-295.

¹³⁸ Oral, M. Ali (1954), Türk Futbol Tarihi (1913-1922), Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, C.1, Fasikül. 2, ss.77-78.

nedeniyle olanaksız gibiydi. Bu nedenle Amerikan Koleji'nden atılan Talat (Erboy) okumak üzere ailesinin desteğiyle İngiltere'ye gönderilmiştir. İki yıl İngiltere'de kalan Talat (Erboy) futbolun beşiği sayılan Büyük Britanya'da futbolunu geliştirmiştir. Nejat Evliyazade de Belçika'ya gitmiş ve Belçika'da futbol oynayan ilk Türk olmuştur.¹³⁹

Meşrutiyet'in ikinci kez ilanıyla birlikte ortaya çıkan özgürlük ortamı, spor alanında da kendini göstermiştir. Bu dönemde spor önce okullara girmiştir. Sonra da meydanlara ve spor alanlarına II. Meşrutiyetle birlikte spor yapma konusunda yönetimin baskısı ve taassup nedeniyle Türkler üzerindeki çekingenlik ve içe kapanıklıkta ortadan yavaş yavaş kalkmıştır. Bu konuda en etkin çaba gösteren İzmir'in Türk okulları olmuştur.

İzmir'de Türklerin futbol oyununu Rumların ikazları, yönlendirmeleri ve yardımları sonucu öğrendiklerini bilmekteyiz. Böylece, Sultani Mektebi'nde, Okul Müdürü Şükrü (Saraçoğlu) ve Okul Müdürü Muavini Baha Esat (Tekant)ın, daha sonra Şark İdadisi'nde de Mustafa Necati Bey ve Vasıf Bey'in teşvikleriyle futbol, İzmir Türk gençliği arasında yayılmaya başlamıştır.¹⁴⁰

1911 yılında kentte spor faaliyetleri gerek Trablusgarp Savaşı gerekse bir süre sonra başlayan Balkan Savaşları nedeniyle önce yavaşlamış, ardından durgunluk dönemine girmiştir. İzmir'de yavaş yavaş kendini göstermeye başlayan ancak bir kulüp çatısı altında bir araya gelemeyen Türk futbolcular ise uzun sürecek askerlik görevleri için orduya çağırılmışlardır. 1911-1914 yılları arasında tek tük rastlanan futbol müsabakaları yalnızca okullar arasında gerçekleştirilmiştir.¹⁴¹ İzmir'de Dar'ül İrfan Mektebi talebelerinin spor yapabilmeleri için Katipoğlu'nda nizami bir futbol sahası bu tarihlerde tamamlanarak gençlerin kullanımına sunulmuştur. 1911 yılı mayıs ayında Mekteb-i Sultani futbol takımıyla Amerikan Koleji'ndeki Hilal Osmanî Takımı arasında yapılan maçlarda Sultani'nin büyük fark yaptığı ve futbolun İzmir'deki bütün okullarda yayılmaya başladığı yerel basın tarafından halka duyurulmuştur.

---

¹³⁹ Güneş, Günver (2012), (1850-1922) Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Modern Sporların Girişi, İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi, ss.93.

¹⁴⁰ Aksoy, Yaşar, (1993), Gavur İzmir'de Gol Sesleri, Futbol ve Kültürü, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.337-338.

¹⁴¹ Oral, M.A., a.g.m., ss.26.

1913 yılında da İttihat ve Terakki Mektebi'nin girişimiyle İzmir'deki Türk okulları arasında bir futbol turnuvası düzenlenmiştir. Müsabakalar Cuma, Salı ve Cuma günleri şeklinde Karhane Çayırında programlanırken, şampiyon takıma bir top ve takdirname verilmesi kararlaştırılmıştır.¹⁴² 1914 yılında İzmir Mekteb-i Sultani Takımı İzmir'deki tüm okul ve kulüp takımlarını yenmek gibi üstün bir başarı sergilemiştir. Bu takımda tamamı Türklerden oluşan şu oyuncular bulunuyordu: Faik, Sudi, Ömer, Sakızlı Muammer, Cafer, Muhacir Mehmet, Ödemişli Hamdi, Tatar Hasan, Nihat, Hasan, Çakır İsmail. Bu tarihlerde İzmir'de Scotch School, Packers, Amerikan Koleji, Evangelidis Rum Mektebi'nin de güçlü futbol takımları vardı. 1915 yılında Punta Çayırında (Alsancak), Mekteb-i Sultani ile İttihat ve Terakki Mektepleri arasında oynanan maçı Mekteb-i Sultani 6-0 kazanmıştır.¹⁴³

Bu dönemden sonra futbol Türkler tarafından da hızla benimsenmeye başlamış, daha önceleri, İngiliz ve Rumlar tarafından kurulmuş olan Apollon, Panyanyos, Sultani Okul Kulüpleri, Karşıyaka ve Altay Türk kulüplerini de içlerine alarak aralarında pek çok futbol müsabakaları düzenlemişlerdir.

Cumhuriyetin ilanından sonra Altınordu, Ateşspor, Sakaryaspor, Şarkspor, Yıldızspor ve Göztepe kulüplerinin kurulduğunu görürüz. Daha sonra, Sakaryaspor Altınay kulübüyle birleşerek İzmirspor'u meydana getirmişlerdir.¹⁴⁴

Cumhuriyet'in ilanı sonrası gerek İstanbul'a gerekse de İzmir'e gelen yabancı ülke futbol takımlarının özel müsabakalar yaptıkları görülmektedir. Dönemin basını bu maçlara birer milli maç havasında yaklaşmıştır. Karşılaşmalara atfedilen önem o kadar artmıştır ki dönemin futbol federasyonu diyebileceğimiz İdman Cemiyeti İttifakı kulüplere gönderdiği yazıda "milli hüviyete" sahip muhtelit takımların oluşturulmasını zorunlu tutmuştur. Bu uyarının altında, 1923'te İstanbul'a gelen Macar ve Çek takımlarının Galatasaray, Fenerbahçe ve Altınordu takımları ve bunlardan oluşan muhtelit takımlara karşı elde ettiği farklı sonuçlar yatmaktadır.

---

¹⁴² Ahenk, 27 Mart 1913.

¹⁴³ Ahenk, 19 Ekim 1913.

¹⁴⁴ Sarıoğlu, M., Genç, T., a.g.e., ss. 294-295.

1923’de merkezi İstanbul’da kurulan Türkiye İdman İttifakları Cemiyeti’ne 1924’de İzmir de girerek futbol müsabakaları resmi bir nizamla bağlanmış ve lig maçları resmen başlamıştır. 1936 yılına kadar bu şekilde devam eden futbol müsabakaları, bu yıl içinde Türk Spor Kurumu’nun kurulması üzerine, daha ciddi bir şekilde ele alınmış ve bölgeler arasında deplasmanlı futbol müsabakaları düzenlenmiştir.

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü’nün teşekkülünden sonra bölgeler içindeki lig maçlarına devam edilmiş, İzmir ve Ankara’dan birinci ve ikinci, İstanbul’dan dördüncüye kadar dereceye giren takımlar arasında Milli Eğitim Kupası Maçları ihdas edilmiştir.¹⁴⁵

2.4.1.1. 1923-1938 İzmir Futbol Ligleri

a. 1923-1924 İzmir Ligi

Bu sezon İstanbul Ligi’ni kendisine emsal kabul eden İzmirliiler, tıpkı İstanbul gibi eliminasyon usulü bir lig vücuda getirmişlerdir. Ligin nihayetinde şampiyon olan Altay, İzmir’i Ankara’daki Türkiye şampiyonluğunda temsil etmeye hak kazanmıştır.¹⁴⁶

b.1924-1925 İzmir Ligi

Lig teşekkülünde İstanbul’u örnek alan İzmir Mıntıkası, kulüp adedinin fazlalığından dolayı mütevellit müsabakaları iki devreli olarak, iki grupta Punta Çayırı’nda oynatmıştır.

Beyaz Küme’ye Karşıyaka, Yıldız, Sakarya, Hilal ve Altınordu katılırken, Kırmızı Küme’ye Tayyare, Bayraklı İttihat, Altınay, Karşıyaka İdman Ocağı ve Altay Kulüpleri iştirak etmiştir.

Guruplarını birinci sırada bitiren kulüpler, final müsabakası yapmaya hak kazanmışlardır. Final müsabakası son derece heyecanlı geçmiş ve rakibini tek golle yenen Altay 1924-1925 sezonu İzmir şampiyonu olmuştur.¹⁴⁷

---

¹⁴⁵ Kuruloğlu, F. (2019), “İzmir Futbolunda Birlik Beraberlik Günleri: Muhtelit Takımlar”, İzmir Spor Tarihi, (Edit. Güneş G. ve Okumuş B.), (1. Baskı), Ankara, Ütopya Yayınevi, ss. 96-98.

¹⁴⁶ Yüce, Mehmet, (2015), İdmanlı Ruhlar Futbol Tarihimizin Klasik Devreleri: 1923-1952, İstanbul, İletişim Yayınları, ss.95.

¹⁴⁷ Yüce, M., a.g.e., ss.126-128.

c.1925-1926 İzmir Ligi

Biri hariç olmak üzere İzmir'in bütün kulüpleri bu seneye kadar kuruluşlarını tamamlamışlardır. Geriye bir tek Göztepe kalmıştır. Göztepe'nin kuruluşu ile ilgili spor alanında gecikmiş bir haber vardır.

Gazetenin sahibi Çelebizade Said Tevfik Bey, İzmir'de asri bir stadyum vücuda getirmek, o olmaz ise Alsancak Stadyumu'nun işletmesini almak için 1925 yazında İzmir'e gider. Amacı yabancı kulüpleri İzmir'e getirerek İzmir'deki seyirci potansiyelinden istifade etmektir. Bunu gerçekleştirmek için öncelikle futbol kulüpleri ile ilişkilerini geliştirmek ister ve dergisinin namı altında bir turnuva düzenler. Spor Alemi Vazosu adı verilen turnuvanın ilk maçında Karşıyaka ve Göztepe kulüpleri karşı karşıya gelir.¹⁴⁸

Bu mevsim İzmir Ligi yine takım sayısının fazlalığı sebebiyle üç ayrı kümede iki devreli olarak yapılmıştır.

Beyaz Küme'ye Altay, Altın Ay, Hilal ve Yıldız Kulüpleri katılırken, Kırmızı Küme'ye Altınordu, Bayraklı ve Karşıyaka İdman Ocağı kulüpleri katılmıştır. İzmir Ligi'nin üçüncü kümesinin rengi mıntika rengi ile aynıdır. İzmir Mor Küme'de ise Karşıyaka, Sakarya Ve Bornova kulüpleri bulunmuştur.

Üç gurubun birincisi Altay, Altınordu ve Karşıyaka Spor Kulübü aralarında Final müsabakası yapılmıştır. Karşıyaka iki rakibini de mağlup edince 7 Mayıs'ta oynanmasına karar verilen Altay-Altınordu arasındaki üçüncü maç iptal edilmiştir. Herkes Karşıyaka'nın saf dışı kalacağını ve bir Altay-Altınordu final müsabakası oynanacağını tahmin ederken, Karşıyaka bu tahminleri boşa çıkarıp İzmir şampiyonluğunu kazanmıştır.¹⁴⁹

d. 1926-1927 İzmir Ligi

Bu mevsimde İzmir Ligi üç kümede yapılmıştır. Beyaz, Kırmızı ve Mor renklerle isimlendirilen kümelere katılan yeni kulüpler olmuştur.

---

¹⁴⁸ Spor Alemi, 29 Ekim 1925, S.8-198, ss.7.

¹⁴⁹ Diker, Ahmet, (2014), Direnişten Dirilişe KafSinKaf Destanını Yazanlar, İzmir, Duvar Yayınları, ss.238-240.; Yüce, M., a.g.e., ss.215-216.

Üç grubun birincileri Altay, Altınordu ve Karşıyaka final müsabakaları yapmaya hak kazanmıştır. Altınordu şampiyon olmuştur.¹⁵⁰

e. 1927-1928 İzmir Ligi

İstanbul'un aksine İzmir'de lig maçları tek devreli olarak tertip edilmiş ve bitirilmiştir. Müsabakalar Alsancak Spor Meydanı'nda icra edilmiştir.

Bu sene birinci kümeye giremeyen nispeten daha zayıf kulüpler için bir küme tertip edilmiştir. İzmir İkinci Küme olarak isimlendirilen lige Güzel İzmir, Karşıyaka İdman Ocağı, Menemen İdman Ocağı, Bergama, Anadolu Spor Kulübü, Yıldız, Salihli ve Bayraklı kulüpleri katılmıştır.

f. 1928-1929 İzmir Ligi

Müsabakalar İzmir Alsancak Stadyumu'nda icra edilmiştir. Altay-Karşıyaka arasında yapılan ikinci devre müsabakasını Altay'ın kazanmasıyla birlikte sonucu tespit edilememiştir.

Bayraklı, Güzel İzmir, Menemen, Anadolu Spor Kulübü, Sebat ve Yıldız kulüplerinin katılımı ile 23 Kasım 1928 ile 5 Nisan 1929 tarihleri arasında oynanmıştır. Müsabakaların sonucunda Sebat Kulübü İzmir II. Küme şampiyonluğunu kazanmıştır.

g. 1929-1930 İzmir Ligi

İzmir Ligi'nin birinci devresi 29 Kasım 1929 Cuma günü Karşıyaka, Altın Ay, Altay, Sakarya, Altınordu, Karşıyaka Sebat, Güzel İzmir, Bayraklı, Yıldız, Anadolu ve Göztepe kulüplerinin katılımı ile kalabalık bir şekilde başlamış ve 2 Mayıs 1930 tarihinde sonuçlanmıştır. Bu bölüm nihayetinde final gurubuna katılım hakkı kazanacak kulüpler belirlenmiştir.

Bu sene yaşanan kötü hadiseler sonucunda kulüpler sadece ligin ilk devresine katıldığından ikinci küme tertip edilmemiştir. Her sene olduğu gibi ikinci takımlar ligi bu sene de yapışmıştır.¹⁵¹

---

¹⁵⁰ Sungur, Erdoğan, (2002), İzmir Spor Tarihi, İzmir, İzmir İl Özel İdare Müdürlüğü Yayınları, ss.56.

¹⁵¹ Yüce, M., a.g.e., ss.215-216.

h. 1930-1931 İzmir Ligi

Bu sezon İzmir Ligi'nde oldukça garip olaylar meydana gelmiştir. 6 Mart 1931'de Alsancak Stadyumu Müdürü Göztepeli Cemal Bey'le Altaylı meşhur futbolcu Vahap Bey arasındaki tartışma sonucu adı geçen futbolcuya üç ay boykot cezası verilmiştir. Ancak İzmir Muhteliti'nin önce İstanbul, sonrasında da Ankara ile yapacağı müsabakalar nedeni ile bu boykot kaldırılmıştır.¹⁵²

Artık ligin son haftalarına girildiğinde Altay'ın şampiyonluğuna kesin gözüyle bakılıyordu. Altay; Altınordu ve Karşıyaka ile oynayacağı son iki maçtan mağlup ayrılabilir, alacağı toplam iki puanla şampiyon olacaktır.

Ancak 10 Temmuz 1931'de Altınordu ile oynadıkları müsabakada maçın hakeminin stadyumu terk etmesi ile iki takımında mağlup olarak puanlanmasına sebep olmuştur.

Ertesi hafta Karşıyaka'ya da mağlup olan Altay böylece iki maçtan sadece bir puan alarak şampiyonluğu kaybetmiştir. Haksızlığa uğradığını düşünen Altay, Altınordu müsabakası kararının İzmirspor'u şampiyon yapabilmek için kasıtlı alındığını ileri sürerek olayı Ankara'ya taşımıştır.¹⁵³ Ankara'daki Federasyon Altay'ı haklı bularak Altınordu-Altay müsabakasının yeniden oynanmasına karar vermiştir. Müsabaka 1-1 berabere bitmiş, böylelikle son derece çetrefilli sezonu Altaylılar kazanmıştır.

Yine bu sezon İzmirli kulüplerini birleştirmişlerdir. Geçen sezon 11 kulüple düzenlenen lig maçlarından sonra nispeten zayıf kulüpler güç birliğine davet edilmişlerdir. Sakarya ile Altın ay birleşerek İzmirspor, Karşıyaka Sebat ile Anadolu kulüpleri birleşerek Türkspor, Yıldız ile Güzel İzmir birleşerek Şarkspor'u oluşturmuşlardır. Bu üç kulüpten İzmirspor öne çıkmış ve uzun seneler İzmir ve memleket futbolunda söz sahibi olmuş, saygın bir kulüp olmuştur.

ı. 1931-1932 İzmir Ligi

İzmir Ligi birinci devre sekiz kulübün katılımı ile Alsancak Spor Meydanı'nda başlamıştır. Müsabakaların tamamı Alsancak Stadyumu'nda icra edilmiş olup, yalnızca

---

¹⁵² Yüce, M., a.g.e., ss.231.

¹⁵³ Türkspor, 18 Temmuz 1931, ss.14.

İzmir 1. Ligi kulüpleri katılmıştır. ¹⁵⁴

i. 1932-1933 İzmir Ligi

Bu sene ikincisi düzenlenen şilte sadece birinci küme kulüpleri alınmıştır. Lige hükmeden iki kulüp, İzmirspor ve Altınordu şilt turnuvasında da kıyasıya mücadele etmiştir. ¹⁵⁵

1932 senesinde İzmir’de pek alışık olunmayan bir olay meydana gelmiştir. Türkiye’yi Dünya Güzellik Yarışması’nda temsil eden ve Dünya Güzeli seçilen Keriman Halis Ece şerefine bir kupa düzenlenmiştir. Kraliçe Kupası namı verilen bu güzel hatıra için Alsancak Stadyumu’nu şereflendiren Keriman Halis Hanımefendi’nin stadyuma gelişini ve İzmirliilerin kendisine olan iltifatı Türkspor dergisinde kaleme alınmıştır.

Bu kupayı İzmirspor Kulübü kazanmış, Keriman Hanım İzmirspor’a verdiği fotoğrafın arkasına şunu yazmıştır:

“ Kraliçe Kupası ’nı kazanan İzmirspor Kulübü ’ne tebriklerimle... ’’ ¹⁵⁶

Bu seneki İzmir Ligi’ni de İttihadspor Kulübü kazanmıştır.

j. 1933-1934 İzmir Ligi

Bu sezon İzmir Ligi çok sancılı başlamıştır. Kulüpler, nispeten zayıf olan kulüpleri ikinci kümeye nakletmek isteyip, nakletmişlerdir. Fakat bu nakledilen kulüpler muntazam idaresine başkaldırmışlardır. 22 Aralık 1933’te başlayan Rafine İzmir Ligi kısa ömürlü olmuş, Ocak 1934’te dağılmak mecburiyetinde kalmıştır. 1934 İzmir Ligi Şampiyonu Altay olmuştur. ¹⁵⁷

k. 1934-1935 İzmir Ligi

İzmir Ligi bu sezon gayet huzurlu ve muntazam biçimde başlamışsa da yenilen kulüplerin olay çıkartmaya başlaması ile hakemlerin taraf gözetmeleri üzerine Altay,

---

¹⁵⁴ Türk Futbol Tarihi 2. Cilt, (1992), İstanbul, Türkiye Futbol Federasyonu.

¹⁵⁵ Yüce, M., a.g.e., ss.267.

¹⁵⁶ Türkspor, 3 Aralık 1932, S.10-165, ss.3-4.

¹⁵⁷ Yüce, M., a.g.e., ss.296.

Şarkspor ve İzmirspor kulüpleri ligden çekilmiştir. İzmir lig maçları yapılamamıştır. Bir hafta sonra da Türkspor ligden çekilmiş ve maça çıkmamıştır. Lig Heyeti çekilmeleri kabul edip lige devam kararı akmiştir. Maçlar bir aylık olaylardan sonra yeniden başlamıştır.¹⁵⁸

l. 1935-1936 İzmir Ligi

İzmir Ligi'nde, katılan kulüpler açısından bu sene bazı değişiklikler olmuştur. Birincisi, Bornova Kulübü federe edilerek lige alınmıştır. İkincisi ise Türkspor ile Aydın Demiryolları kulüpleri birleşerek İzmir Demirspor adı ile ligde yer almıştır.

Geçen sene yapılmayan İzmir Şilti bu sene yapılmıştır.¹⁵⁹

m. 1936-1937 İzmir Ligi

Göztepe 1936-1937 sezonunda çok iyi bir performans sergileyerek yarışmayı Altay ile eşit puanda bitirmeyi başarmıştır.

Averaj kuralının ilk defa uygulanması ile bu sene Altay'ın şampiyon olduğunu söylemek bazı kaynaklar üzerinden mümkündür.

Belki de bu sene şampiyonun hangi kulüp olduğu ile ilgilenilmemesinin nedeni İzmir kulüplerinin zorla birleştirilmesi hadisesidir. İzmir Valisi ve Belediye Başkanı, aynı zamanda da C.H.F. İzmir Reisi Fazıl Güleç kulüplerin Milli Küme müsabakalarına kuvvetli bir surette katılmaları için güç birliği yapmaları gerektiği fikrini savunmuştur.¹⁶⁰

Altay, Altınordu ve gayri federe kulüplerin birleşmesiyle Üçok, Göztepe, İzmirspor ve Egespor'un birleşmesiyle Doğanspor ve Karşıyaka ile Bornova'nın birleşmesiyle Yamanlarspor tesis edilmiştir.¹⁶¹

n. 1937-1938 İzmir Ligi

---

¹⁵⁸ Yüce, M., a.g.e., ss.314.

¹⁵⁹ Şamlı, Faruk, (2018), 92 Yıllık Çınar, İzmir, ss.115.

¹⁶⁰ Acar, G. Derya, (2017), 1929-1930 Yıllarında İzmir (Sosyal Ekonomik ve Gündelik Yaşam), Yayınlanmamış Doktora Tezi, 9 Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir, ss.375-376.

¹⁶¹ Yüce, M., a.g.e., ss.337-339.; Diker, A., (2014), Direnişten Dirilişe KafSinKaf Destanını Yazanlar, Duvar Yayınları, İzmir, ss.126-131., Kuruloğlu, Fehim, (2014), Altay Spor Kulübü Tarihi, Ecem Basın Yayın, İzmir, ss.99-100.

İzmir Ligi'ni meydana getiren kulüpler 1936-1937 sezonunda sezon birleştirilince uyum gösterememişlerdir.

Geçen sene yapılmayan İzmir şilti bu sezon başında düzenlenmiştir. Yine sadece birinci küme takımlarının alındığı şilt müsabakaları sonunda Üçok şilte ismini yazdırmayı başarmıştır.¹⁶²

2.4.1.2. İzmir'deki Futbol Yaşamına Dair Örneklemeler

a. 1924 Olimpiyat Elemeleri

1924 Olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapacak olan Paris'e gidecek Türk milli takımının seçimi için öncelikle spor mıntıklarından kendi içlerinden en iyi sporcuları seçerek Eskişehir'de yapılacak seçmelere göndermeleri istenmiştir. 1924 yılı mart ayı içerisinde İzmir'de yapılan seçmelerde İzmir'i temsil edecek kadro şu isimlerden oluşturulmuştur: Vahi, Necati, Kenan (KSK Gençlerbirliği), Alaaddin, Hüsameddin, Feyzi, Hüseyin, Ziya, Suphi, Neşet (Altınordu), Burhaneddin, Danyal, Bahaddin, Hamid, Malik, Şevki, Mithat (Altay).

Eskişehir'deki İstanbul karması ile karşılaşan İzmir karması maçta 1-0 öne geçmesine rağmen ilk yarının ve ikinci yarının sonlarında yediği gollerle maçı 3-1 kaybetmiştir. Bu sonuca rağmen Türk milli takımı antrenörü Billy Hunter Altay'dan Hamid, Burhan ve Altınordu'dan Ziya Beyleri milli takım kadrosuna dahil etmiştir.¹⁶³

b. Muhacirler Yararına Yapılan Spor Bayramında Altay/Karşıyaka Muhteliti ile Altınordu/ İdman Yurdu Muhteliti Karşılaşması ve Diğer Sportif Faaliyetler

Muhtelit takımların bir başka karşılaşması Altay ve Karşıyaka Gençlerbirliği muhtelitinine karşı İdman Yurdu ve Altınordu karmasınının 1924 yılının ilk günlerinde karşı karşıya geldikleri ve İzmir'deki muhacirler yararına düzenlenen bir müsabakadır.¹⁶⁴

İzmir kentinin demografik yapısı 1. Dünya Savaşı ve Millî Mücadele döneminden sonra büyük bir değişime uğramıştır. Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte İzmir çevre

---

¹⁶² Yüce, M., a.g.e., ss.351-352.

¹⁶³ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss. 101

¹⁶⁴ "Spor Müsabakalarının Neticeleri", Sada-yı Hak, 6 Ocak 1924.

illerden ve Yunanistan'la olan mübadeleden sonra gelen muhacirlerle yeni bir nüfusa sahip olmuştur. Muhacirlerin yeni yurtlarına yerleşmeleri savaş sonrası var olan şartlar nedeniyle hiç kolay olmamıştır. Bu bağlamda İzmir'deki spor kulüpleri bugünkü ifadeyle sosyal sorumluluk projesine benzetebileceğimiz muhacirler yararına bir spor bayramı düzenlemiştir.¹⁶⁵

Etkinlikler kapsamında yapılan bayrak yarışını Altınordu takımı birincilikle tamamlamış, bisiklet yarışını ise Altaylı Muzaffer Bey galip olarak tamamlamıştır. Hilal Terbiye-i Bedeniye Kulübü ile önceki adı Yeşil Yuva Kulübü olan yeni adıyla Karşıyaka İdman Ocağı arasında oynanan müsabakada İdman Ocaklılar 2-0 galip gelip ortaya konan kupayı kazanmışlardır. Şenliğin bir başka etkinliğinde Altınordulu gençlerle Bahriyeliler halat yarışında karşı karşıya gelip bu yarıştan Bahriyeliler galip çıkmıştır. Daha sonra İzmir erkek Lisesi trampetçileri önde, arkalarında Altay, Altınordu, İdman Yurdu, İdman Ocağı, Hilal, Karşıyaka Gençlerbirliği sporcuları ve onları da takiben İzmir Lisesi izcileri resmigeçit düzenleyerek seyircileri selamlamışlardır.

Spor bayramının merakla beklenen müsabakası muhtelit takımlar arasında olan müsabakadır. Hakem Said Bey'in idare ettiği müsabakanın ilk yarısı golsüz sona ermiştir. İkinci yarının başlarında Altay muhteliti baskısını arttırarak Said Bey'in golüyle 1-0 öne geçmiştir. Altınordulu Hüseyin Bey'in golü maça dengeyi getirirse de bu golden birkaç dakika sonra Ziya Bey'in attığı gol ile Şifa Eczanesinin ortaya koyduğu kupayı kazanan 2-1'lik skorla İdman Yurdu- Altınordu karması olmuştur. Bu maçın bir diğer önemi de Altay'ın bir yıldan uzun süren namağlup unvanının sona ermiş olmasıdır. Takımlar maça aşağıdaki 11'lerle çıkmıştır:

İdman Yurdu- Altınordu: Edip (AO), Alaaddin (AO), Neşet (İY), Hüsameddin (AO), Feyzi (AO), Suphi (İY), Ziya (İY), Hüseyin (AO), Mazlum (İY), Zeki (İY), Şevki (İY).

Altay-Karşıyaka Gençlerbirliği: Kenan (KSK), Burhan (A), Hasan (A), Vahi (KSK), Hamid (A), Danyal (A), Müfid (KSK), Necati (KSK), Said (KSK), Kenan (A), Refet (KSK).¹⁶⁶

---

¹⁶⁵ Spor Alemi Dergisi, 13 Ocak 1928, S.121-129, ss.39.

¹⁶⁶ Spor Alemi Dergisi, S.121-10, ss.14.

c. Fenerbahçelilerin İzmir'e Gelişi

1925 yılında İstanbul'un en güçlü takımı olarak varlığını sürdüren Fenerbahçe, Karşıyakalı gençlerin istekleri ve girişimleriyle mart ayında İzmir'e davet edilmişlerdir. Dört maç yapmak üzere İzmir'e gelecek olan Fenerbahçe, Karşıyaka, Altınordu, Altay ve İzmir muhteliti ile karşılaşacaktır.¹⁶⁷

İzmir şampiyonu Altay'la 25 Mart'ta karşılaşacak olan Fenerbahçe, Muhtelit takım ile de 27 Mart'ta Punta Stadyumu'nda karşılaşacaktır.

18 Mart akşamı İzmir'e ulaşan Fenerbahçelileri istasyonda coşkulu bir kalabalık karşılamıştır. İzmirli sporcularla birlikte Soma ve Manisalı sporcular da istasyonda Fenerbahçeli oyuncularını karşılamak için beklemişlerdir. Fenerbahçeliler için bir konuşma yapan İzmir Belediyesi ve Türk Ocağı Reisi Aziz Bey, bu ziyaretten duydukları memnuniyeti Fenerbahçelileri öven sözlerle dile getirmiştir. Bu konuşmaya karşılık Fenerbahçeli Fuat Bey, yedi ay önce Fenerbahçeli küçüklerin İzmir'e yapmış oldukları seyahatin bugünkü ziyaretin temellerini attığını, seyahate katılanların İzmir'de görmüş oldukları samimi misafirperverlikten oldukça memnun kaldıklarını söylemiştir.¹⁶⁸

21 Mart günü oynanan Karşıyaka-Fenerbahçe karşılaşması 0-0 skorla neticelenmiştir.¹⁶⁹ Ertesi gün Altınordu ile karşılaşan sarı-lacivertliler 8-0'lık bir skorla sahadan galip ayrılmışlardır.¹⁷⁰ Bir sonraki müsabaka Altay'la 25 Mart günü düzenlenmiştir. Maçın hemen başında Fenerbahçe'nin 1-0 öne geçmesinden sonra Altaylı Hamid'in uzak mesafeden attığı golle beraberlik sağlanmış ve ilk yarı 1-1 tamamlanmıştır. İkinci yarıda Fenerbahçeli Suphi Bedri'nin atmış olduğu golle Altay 2-1 öne geçse de maç Fenerbahçe'nin galibiyetiyle sona ermiştir. Bu maçta hakemin ofsayt kararlarını yanlış vermesine kızan Fenerbahçeliler ikinci yarıda hakemin değişmesini istemişlerdir. Kısa süren bir münakaşadan sonra Fenerbahçe Kaptanı Zeki Bey hakem olarak maçı tarafsız bir şekilde idare etmiştir.¹⁷¹

¹⁶⁷ "Fenerbahçe", Anadolu, 18 Mart 1925.

¹⁶⁸ "Fenerbahçe İzmir'e Gelirken ve İzmir'de", Anadolu, 20 Mart 1925.

¹⁶⁹ "Fenerbahçe-Karşıyaka Maçı", Anadolu 22 Mart 1925.

¹⁷⁰ "Fenerbahçe-Altınordu Maçı", Anadolu 23 Mart 1925.

¹⁷¹ "Fenerbahçe-Altay Müsabakası" Anadolu 26 Mart 1925.

Fenerbahçe'nin İzmir'de oynadığı maçlarda elde ettiği sonuçlar İzmir sporculuğunun kendi gücünü ölçebilmesi açısından önemli bir fırsat olmuştur. Spor camiasında yapılan yorumlarda alınan bu mağlubiyetlerden sonra gerekli derslerin çıkarılmasıyla birlikte İzmirli sporcuların kendilerini geliştirmeleri gerektiği söylenmiştir.¹⁷²

Fenerbahçe turnedeki son maçında İzmir Muhteliti ile karşılaşmış ve müsabaka İzmirliiler adına adeta bir hüsrana sonuçlanmıştır. Maçı 7-0 kazanan Fenerbahçe İstanbul'a büyük bir başarı ile dönmeyi başarmış ve İzmir sporculuğuyla arasında nasıl bir fark olduğunu göstermiştir. İlk yarısı 4-0 biten maçın ikinci yarısında da 3 gol atan Fenerbahçe'nin bu galibiyetinde İstanbul ekibinin iyi oynamasının dışında muhtelit takımın hiç birlikte çalışmadığı bu nedenle hazırlıksız oldukları yorumları yapılmıştır. Muhtelite en iyi oyunculardan oluşan bir takım oluşturulmasına rağmen oyuncular arasında bir dayanışma, iş birliği olmaması takım ruhunu ortaya çıkaramamış, bu nedenle takım olarak oynamalarını sağlayacak birliktelik oluşturulamamıştır. Takımlar maça aşağıdaki kadrolarla çıkmışlardır:

İzmir Muhteliti: Kenan (KSK), Burhan (A), Sezai (KSK), Vahi (KSK), Hamid (A), Feyzi (AO), Nebil (A), Necati (A), Saim (KSK), Ali (KSK), Zeki (AO).

Fenerbahçe: Şekip, Kadri, Cafer, Fahri, İsmet, Ulvi, Bedri, Saadettin, Alaattin, Zeki, Sabih.¹⁷³

d. Galatasaray'ın İzmir'e Gelişi

1925 yılı yaz dönemi İzmir futbol dünyası açısından oldukça canlı geçmiştir. İstanbul'un köklü kulüplerinden biri olan Galatasaray Kulübü de İzmir'e ziyarette bulunacaktır. İzmir'e gelen Galatasaray takımı burada iki maç yapacaktır. Yapılan ilk karşılaşmada Galatasaray Altay'ı 4-1 yenmeyi başarmıştır.¹⁷⁴

11 Temmuz 1925 günü yapılan müsabakada Altay-Altınordu muhteliti ilk karşılaşmanın rövanşını alarak Galatasaray'ı 2-1 yenmiştir. Bu galibiyet İzmir spor tarihinin

---

¹⁷² Haydar, Rüştü, "Spor ve Gençlik", Anadolu, 29 Mart 1925.

¹⁷³ "Fenerbahçeliler Şerefine", Anadolu, 29 Mart 1925.

¹⁷⁴ "Galatasaraylı Misafirlerimiz", Anadolu, 2 Temmuz 1925.

bir gururu olarak tarihe geçmiştir. Tarihi maça takımlar aşağıdaki 11'le çıkmışlardır.¹⁷⁵

Galatasaray: Ulvi, Mehmet, Mithat, Vedat, Nihat, Kemal, Kerim, Osman, Kemal, Müslüh, Mehmet.

Altay-Altınordu Muhteliti: Fehmi, Zeki, Burhan, Danyal, Hamid, Şevki, Necati, Vahap, Muzaffer, Hüseyin, Ziya.¹⁷⁶

Galatasaray Kaptanı Nihat Bey, basına verdiği röportajda İzmir seyahatleri hakkında detaylı bilgiler vermiştir. İzmir futbol hayatının her geçen gün yükselişe geçtiğine atıfta bulunan haberin devamında Nihat Bey, Galatasaray kafilesinin oldukça iyi karşılandığını, Altaylı ve Altınordulu gençlerin Manisa'ya gelerek orada ilk karşılama için bulduklarını ardından Basmane İstasyonu'nda başta Mustafa Necati Beyler olmak üzere birçok mebusların, belediye başkanının ve hükümet erkanının kendilerini karşıladıklarını belirtir.¹⁷⁷

İlk yarıda gerçekleşen bir olayı anlatan Nihat Bey, hakemin çift vuruştan direkt kaleye giren topu önce gol vermeye yönlendiğini fakat sonrasında Galatasaray antrenörü Hunter'in itiraz etmesi üzerine kararından vazgeçtiğini anlatır. Hakemin ertesi gün Galatasaray Kulübüne telgraf çekerek teşekkür ettiğini de belirtir. Maçın ikinci yarısında tek kale oynadıklarını belirten Nihat Bey, buna karşın İzmirliilerin en iyi oyunlarını ortaya koyduklarını ifade etmiştir. Karşıyaka, Altay ve Bayraklı Kulüplerine teşekkürlerini belirten Nihat Bey; Karşıyaka ve Altay arasındaki rekabetin Galatasaray-Fenerbahçe rekabetinden daha şiddetli olduğunu da dikkat çekmiştir.¹⁷⁸

Maçtan sonra Galatasaray kafilesinin başkanı Yusuf Ziya Bey, İzmir seyahati dönüşünde Valilik, Belediye, basın ve spor kulüplerinin ilgisine ve İzmir halkına teşekkür eden bir telgraf çekmiş, iki şehir arasındaki rekabetin centilmenlik çerçevesinde sürmesi gerektiğini göstermiştir.¹⁷⁹

---

¹⁷⁵ Ahmet, Cemal, "İlk Ecnebi Futbol Takımı Şehrimizde", Anadolu, 4 Eylül 1925.

¹⁷⁶ Ahmet, Cemal, "Galatasaray-Altınordu/Altay Muhteliti", Anadolu, 12 Temmuz 1925.

¹⁷⁷ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.105.

¹⁷⁸ Cumhuriyet, 14 Temmuz 1925.

¹⁷⁹ "Galatasaraylıların Teşekkürü", Anadolu, 14 Temmuz 1925.

e. Bulgaristan Levski Takımı'nın İzmir'e Gelişi

1920'li yıllar Orta Avrupa futbolunun yükselişte olduğu ve kıta Avrupa'sını etkisi altına aldığı yıllardır. Bu dönemde Macar ve Çekoslovak futbolunun ihraç malı haline gelmesi sağlanmıştır. Bu ülkelerdeki kulüpler sezon açılışı, ateşkes yıldönümü, şenlikler, yılbaşı ve paskalya günleri gibi özel günlerde turnelere çıkarak ciddi kazançlar sağlamayı başarmışlardır.¹⁸⁰ Macar ve Çekoslovakların haricinde Bulgar, Romen, Yunan ve Mısır futbol takımları da bu kervana katılarak uluslararası futbol ağlarının örülmesine katkıda bulunmuşlardır. Benzer şekilde Galatasaray ve Fenerbahçelilerin de bu tür seyahatler çerçevesinde Avrupa, Rusya ve Ukrayna turlarına çıktıkları görülmektedir. Bu kapsamda Türkiye'ye de gelen takımlar İstanbul ve İzmir kulüpleriyle defalarca karşılaşmışlardır.

1925 yılı sonbaharında Bulgar şampiyonu Levski takımının Altay ve Karşıyaka kulüplerinin davetlisi olarak şehre geleceği haberi büyük ilgi görmüştür. Spor çevreleri İzmir kulüplerinin böyle bir organizasyonda bulunmalarını futbol görgü ve becerilerinin gelişmesi için önemli bir araç olarak görmekteydi.

Levski'nin İzmir seyahatini Karşıyaka kulübü organize etmiş, müsabakaların 9 Eylül'e denk getirilmesi için Said Bey'in yoğun çalışmaları olmuştur. Said Bey'in yanı sıra Karşıyaka Reis-i sanisi Zühdü Bey ve Heyet-i İdare azasından Cemal, Altay'dan takım kaptanı ve reisi Hamid ve Refet Ahmet Beyler¹⁸¹ misafirlerin ağırlanmasında yoğun çaba sarf etmişlerdir. Spor Alemi Dergisi adına maçları takip eden Fuat Hüsnü, organizasyonda birtakım eksikler olduğunu, İzmirliilerin eski misafirperverliklerinden eser olmadığını bilhassa vurgulamıştır.¹⁸²

Üç maç yapmak üzere İzmir'e gelen Bulgarlar ilk maçta Karşıyaka'yı 2-1 yenerken, ikinci maçta Altay ile 0-0 berabere kalmıştır. Bulgar takımı üçüncü ve son maçında Altay ve Karşıyakalı futbolculardan oluşan İzmir karmasıyla karşılaşmışlardır. İlk iki müsabakada istenilen sonuçları elde edemeyen İzmirli sporcular üçüncü maça ümitli çıkmışlardır. Binlerce İzmirlinin tribünlerde yerini aldığı müsabakaya İzmir karması şu isimlerle çıkmıştır: Fehmi, Burhan, İsmail, Vahi, Saim, Danyal, Hamid, Nevzat, Halil, Vahab, Nadir.

¹⁸⁰ Lanfranchi, Pierre, (2009), 1920-1938 Döneminde Avrupa'da Futbol, İstanbul, İletişim Yayınları, ss.268-269.

¹⁸¹ Spor Alemi Dergisi, 24 Eylül 1923, S.192-193, ss.6.

¹⁸² Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.106-107.

İzmir muhteliti büyük ümitlerle çıktığı ilk maçta 4-1 yenilmekten kurtulamamıştır. Misafirlerle yapılan son rövanş müsabakasını ise 1-0'lık skorla kazanmışlardır. Bu maçın rövanşını Bulgaristan'da oynamak isteyen Levskililer Altay-Karşıyaka muhtelitini Bulgaristan'a davet etmişlerdir. Spor Alemi; İzmirliilerin daveti kabul etmeleri halinde İstanbul, Filibe ve Romanya'da birkaç maç yaptıktan sonra Köstence yoluyla Bulgaristan'a gidebileceklerini belirtmekten de geri durmamıştır.¹⁸³

f. Bulgaristan Milli Takımının İzmir'de Türkiye Milli Takımı ile Karşılaşması

Anadolu Gazetesi'nin 6 Mayıs 1932 tarihli bir haberine göre Bulgaristan milli takımı İzmir'e gelip Türkiye milli takımı ile karşılaşacaktır. Ayrıca Türk Spor Kurumu Sofya muhtelit takımını da getirmek için teşebbüste bulunmuştur. Bu suretle İzmir ve İstanbul muhtelit takımları da Sofya muhtelit takımı ile karşılaşacaklardır.¹⁸⁴

Enternasyonal tenis müsabakaları da turnuva şeklinde yapılacaktır. Bu müsabakalar için İzmir'de tenis kortu bulunmadığından Kültürpark da bir tenis kortu tesis olunacaktır. Balkan güreş ve enternasyonal tenis müsabakaları da bir hafta süreceği için İzmir mühim, devamlı ve alakalı spor temaslarına sahne olacaktır.

Fuar zamanında İzmir'de yapılacak spor müsabakalarının hepsine ait ucuz biletler tahsis edilmesi ve bunların bütün istasyonlarla vapur iskelelerinde fuar ziyaretçilerine satılması uygun görülmüştür.

g. Romen Takımı Temeşvar'ın İzmir'e Gelişi

Futbol takımlarının bilgi, görgü ve deneyimlerini arttırması için yerli rakiplerini sıkı bir şekilde takip etmelerinin yanı sıra dünya futbolunda yaşanan gelişmelerden uzak kalınmaması gereği İzmirli sporseverlerin de malumuydu. Levski tecrübesi sonrası bunu daha iyi idrak eden İzmirli sporcuların bir sonraki misafiri Romanya şampiyonu Temeşvar takımındır. 28 Nisan 1926 günü İzmir'e gelen Romen sporcular Bandırma'dan İzmir'e kadar olan güzergahlarında yoğun sevgi ve tezahüratlarla karşılanmıştır.¹⁸⁵ Romenler İzmir'de Belediye Reisi Aziz, Fırka Müfettişi Sadettin, Ocak Katib-i Mesulü Çiftçi Necati ve Altay

¹⁸³ Spor Alemi Dergisi, 22 Nisan 1926, S. 222-223, ss.18.

¹⁸⁴ Anadolu Gazetesi, 6 Mayıs 1932, ss., 6.

¹⁸⁵ "Temeşvar – İzmir Muhtelit Maçı", Anadolu, 2 Mayıs 1926.

Reisi Nuri Beylerle birçok sporcular ve spor meraklıları tarafından karşılanmışlardır. Belediye'nin organizasyonunda misafirler için verilen yemeğe Vali Kazım Paşa, Belediye Başkanı, Maarif Müdürü Nail ve Belediye azasından Tahir Kenan Beyler de teşrif etmişlerdir.¹⁸⁶ Bu yoğun ilgi ve alakaya şaşırarak Temeşvar antrenörü basına verdiği *demeçte* ‘‘ On beş seneden beri futbol ardından diyar diyar dolaştım. Güzel memleketinizdeki samimi istikbale hiçbir yerde tesadüf etmedim bundan çok mütehasız’’ diyerek mutluluğunu dile getirmiştir.

On bin seyircinin önünde Temeşvar karşısına çıkan İzmir karması şu isimlerden oluşmaktaydı: Fehmi, Alaaddin, Zeki, Vahi, Hamid, Feyzi, Şevki, Hüseyin, Halil, Nevzat, Vahap. Maçın başında her iki takım da birbirini tarttıktan sonra Temeşvar takımı oyuna ağırlığını koymaya başlamıştır. Temeşvar'ın hücumlarını başarıyla savuşturan İzmir muhteliti 35. dakika da Hüseyin'in ayağından bulduğu golle 1-0 öne geçmiştir. Bu golden beş dakika sonra penaltı kazanan Temeşvar takımı İzmir'in en iyi kalecisi olan Altaylı Fehmi'yi geçememiş ve devreye bu sonuçla girilmiştir. İkinci yarının hemen başında beraberliği yakalayan Romenler ataklarını sıklaştırmışlardır. Buna karşılık vermeyi bilen İzmirliiler maçta dengeyi sağlamıştır ve Nevzat'ın düşürülmesiyle kazanılan penaltıyı Hüseyin gole dönüştürerek takımını tekrar öne geçirmiştir. Penaltı pozisyonunun kahramanı Nevzat Bey penaltıyı kendi atmak istemesine rağmen takım kaptanı Hamid Bey'in uyarısı sonucu vuruşu Hüseyin yapmıştır. Maçın devamında Nevzat ile Vahap arasında yaşanan anlaşmazlıklar İzmir takımının galip gelmesine mâni olmuş ve misafir takım son dakika golüyle sahadan beraberlikle ayrılmıştır.¹⁸⁷

İzmir muhtelitinin aldığı bu sonuç İstanbul'da büyük yankı uyandırmıştır. Çünkü çok kısa bir süre önce aynı takımla karşılaşan İstanbul muhteliti Romenlere 5-3 yenilmekten kurtulamamıştır. İstanbul spor çevrelerinde şanssızlık olarak nitelendirilen bu mağlubiyeti alaycı bir dille eleştiren Gol Mecmuası ‘‘Zavallı İzmir... İzmir'in galiba İstanbul'da spor cihetinden hiç kredisi yok’’ sözleriyle Beykoz-Süleymaniye muhtelitine karşı İzmirliilerin oynadıkları iyi futbola rağmen hakemin yaptığı bariz hatalara göndermede bulunmuştur.¹⁸⁸

---

¹⁸⁶ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.107-108.

¹⁸⁷ ‘‘Temeşvar-İzmir Muhtelit Maçı’’ Anadolu 2 Mayıs 1926; Spor Alemi, 13 Mayıs 1926, S. 225-236, ss.3.

¹⁸⁸ ‘‘İzmir-Temeşvar Müsabakasında’’ Gol Dergisi, 10 Mayıs 1926, S.10, ss.12.

h. Mısırlı El İttihat Futbol Takımının İzmir'e Gelişi

Mısır'ın o dönem en güçlü futbol takımlarından biri olan El İttihat takımı 1926 yılında İzmir'e bir ziyarette bulunmuştur.

3 Eylül 1926 Cuma günü bu müsabaka için seçilecek oyuncuları tespit için Altay-Karşıyaka karması ile Altınordu arasında bir hazırlık maçı düzenlenmiştir. Malik (KSK), Burhan (A), Necati (KSK), Ali (KSK), Hamid (A), Vehbi (A), Ercüment (KSK), Nevzat (KSK), Vahap (A), Hasan (A) on biri ile maça çıkan muhtelit takım sahadan 4-1 gibi farklı bir skorla ayrılmıştır.¹⁸⁹Ancak maç içerisinde yaşanan tatsızlıklar muhtelit takımın başarısı ile ilgili soru işaretlerini beraberinde getirmiştir. Vahap ile Nevzat arasında pas vermeme yüzünden çıkan tartışma sonrası Nevzat sahayı terk etmiş ve muhtelit maçı bir kişi eksik sürdürmüştür. Eksik muhtelit takım Vahap'ın golüyle 4-1 öne geçtikten sonra Altınordulu Saim Bey sahaya girip hakemin düdüğünü alarak takımı sahadan çekmiş ve maç yarıda kalmıştır. Yaşanan bu hadise İzmir futbolunun ne kadar profesyonel olduğunu göstermesi bakımından da manidardır.

İzmir'de sıcak ve samimi bir karşılama gören Mısırlı sporcular şerefine Karşıyaka Kulübü bir ziyafet düzenlemiştir. Bunun yanı sıra Cumhuriyet Halk Fırkası Tilkilik mahfili ve Mısır Konsolosluğu da El İttihatlı sporcular için birer ziyafet organize etmiştir.

Yukarıda sözü edilen birtakım anlaşmazlıklar İzmir muhtelitinin maça olan konsantrasyonu açısından pek olumlu sonuçlar vermemiştir. İlk maça Süleyman (A), Burhan (A), Alaaddin (A), Ruhi (KSK), Hamid (A), Danyal (A), Ali (KSK), Nevzat (KSK), Halil (KSK), Vahap (A), Hasan (A) kadrosuyla çıkan İzmir muhteliti sahadan 3-0 yenik ayrılmıştır. Uzun bir maç değerlendirme yazısı kaleme alan Şahab Bey, elde edilen sonucun pek de şerefsiz olmadığını ancak kaleci Süleyman'ın üstün başarısı olmasa farkın daha da çok olabileceğini belirtmiştir.¹⁹⁰

El İttihat takımıyla yapılacak ikinci maçtan evvel Altaylılar Karantina'daki Ocak mahfelinde Mısırlılara unutulmaz bir eğlence ve ziyafet sunmuşlardır. Salepçizade Mehmet, Adnan, Muzaffer ve Celal Beyler alafranga, Hafız Emir Bey ile Zeynel Abidin Bey'in

---

¹⁸⁹ 'Mühim Bir Maç', Anadolu, 2 Eylül 1926.

¹⁹⁰ Şahap, 'Karşıyaka Altay-El İttihat Maçında Elde Edilen Netice Pek Şerefsiz Değildir', Anadolu, 26 Eylül 1926.

oğulları da alaturka musiki parçaları çalarak geceye renk katmışlardır. Gece yarısına kadar süren eğlencede Eşref, Rıza ve Burhan Bey'ler zeybek dansı oynarken, Azmi Bey'de Laz havalarını oynayarak misafirlere unutulmaz anlar yaşatmışlardır.

Bu maçın rövanşı niteliğinde olan ikinci maç 26 Eylül günü gerçekleşmiştir. Hafta içi olmasına ve hava şartlarının olumsuz olmasına rağmen üç binden fazla seyircinin izlediği müsabakaya Mısır Konsolosu Sırrı Bey de iştirak etmiştir. İzmir muhtelitinin kadrosu şu isimlerden oluşmaktaydı: Malik, Zeki, Burhan, Halil, Saim, Ruhi, Hasan, Vahap, Muzaffer, Nevzat ve Hüseyin.¹⁹¹

Bir önceki maça nazaran daha iyi bir oyunu ortaya koyan İzmirli, basının ifadesine göre hakeminin kötü kararları nedeniyle maçı 3-1 kaybetmekten kurtulamamıştır. Bu dönemde alınan bu tür mağlubiyetler Rum, Ermeni ve Levanten takımlarına karşı alınan yenilgiler kadar tepki görmemiştir. Türkiye dışındaki takımlarla oynan maçlara, ders veya eğitim faaliyeti gözüyle bakıldığı söylenebilmektedir. Bunu dönemin basımına yansıyan ifadelerden anlamak mümkün olmuştur. Ancak yabancı ve daha güçlü takımlarla yapılacak maçlar sayesinde kendilerinin gerçek güçlerini ve potansiyellerini anlayacaklarına ilişkin yaygın bir kanaat İzmir spor camiasında bulunmaktadır.¹⁹²

1. Vefa- Altınordu Muhtelitinin İzmir'e Gelişi

1926 yılının temmuz ayında İzmir idmancılarının İstanbul'dan yeni misafirleri gelmiştir¹⁹³. İstanbul'un köklü futbol kulüplerinden Vefa ve Altınordu takımları turne programları gereği İzmir'de Altay, Karşıyaka ve Altınordu kulüplerinin misafiri olmuşlardır. Vefa ve Altınordu'dan oluşan İstanbul muhteliti Altay'a 2-1 yenilirken, Altınordu'yu 4-3 mağlup edip son müsabakada Karşıyaka ile 4-4 berabere kalmıştır.

Altaylı sporcular İstanbul'dan gelen misafirler şerefine bir ziyafet düzenlemeyi ihmal etmemişlerdir. Bu ziyafette Altay namına Çiftçi Necati Bey İzmir gençliğinin ziyaretten duyduğu memnuniyeti dile getirip Altay'ın daimî bir hatırası olmak üzere ufak bir bayrağını misafirlere hediye etmiştir. Vefa-Altınordu muhteliti adına bir konuşma yapan Saim Bey gördükleri samimiyet ve misafirperverlik için teşekkür etmiştir. Sporcular hep bir

---

¹⁹¹ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.108-110.

¹⁹² Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.109-110.

¹⁹³ 'Son Maç', Anadolu, 4 Temmuz 1926.

ağızdan “*Yaşa! Yaşa! Yaşa!*” tezahüratları yaparak karma takımların oynayacağı maçtan evvel eğlenceli bir gece geçirmişlerdir.¹⁹⁴

Muhtelit takımların karşılaşmasından evvel Anadolu Gazetesi’ndeki köşesinde maç ile ilgili bir değerlendirme yazısı kaleme alan Altay’ın Kaptanı Hamid Bey, İstanbul’un birinci sınıf bir takımı olarak nitelendirdiği muhtelitle İzmirli gençlerin tanışıp kaynaşmasını bir fırsat olarak gördüğünü belirtmiştir. Kulüplerin muhtelite karşı oynadığı maçlarda başarılı bir performans gösterdiğini vurgulayan Hamid Bey, bilhassa muhtelit takımdan Şekip, Demir ve Hayri Ragıp Bey’in oyunlarının İzmirli sporseverlerce takdirle karşılandığının ve sonraki maç olan muhtelitler karşılaşmasında İzmir muhtelitin kazanmaması için bir neden olmadığını dile getirmiştir.

On günden beri İzmir’de misafir olarak bulunan Vefa ve Altınordulu gençler bu süre zarfında Altay, Karşıyaka, Altınordu ve Garibaldi ile yaptıkları dört maçta yalnızca Altay’a yenilmiş iki galibiyet ve bir beraberlik almıştır. İlk maçta Altay’ın galip gelmesi üzerine muhtelit takımın çok kuvvetli olmaması için İzmir şampiyonu Karşıyaka’dan oyuncu dahil edilmemiştir. Ancak sonraki sonuçlar bu maçın kolay olmayacağını sporculara göstermiştir. Son maçta alınacak galibiyetle İzmir’in gerçek gücünü göstermek istediği, maça olan ilgiden anlaşılabilir. Tribünlerdeki binlerce seyirci arasında Başbakan İsmet Paşa, Büyük Millet Meclisi Reisi Kazım (Özalp) Paşa, Fahreddin (Altay) Paşa ve İzmir Valisi Kazım (Dirik) Paşa da yer almıştır. İzmir muhteliti Altay’dan Hamid, Fehmi, Alaaddin ve Danyal gibi önemli isimlerden yoksun bir şekilde aşağıdaki kadroyla maça çıkmıştır:

Altay- A.O: Mustafa Remzi, Zeki, İsmail, Şevki, Saim, Feyzi, Vefik, Hasan, Burhan, Vahap.

Vefa- A.O: Hüsamettin, Hayri, Turgut, Şekip, Mustafa, Ekrem, Kemal, Ali, Sami, Muzaffer, Vasıf.

Altaylı Hamid Bey’in idaresinde İzmir muhteliti ile İstanbul muhtelitini karşı karşıya getiren müsabaka bir gol düellosuna sahne olmuş ve kıran kırana geçen maçı ev sahibi takım 5-4 kazanmıştır.¹⁹⁵

---

¹⁹⁴ “*Misafir Futbolcularımız Şerefine Verilecek Ziyafet*”, Anadolu, 2 Temmuz 1926.

¹⁹⁵ “*Son Maç*”, Anadolu, 4 Temmuz 1926.

i. İzmir Muhtelitinin İstanbul'a Gidişi

İzmir ve İstanbul arasındaki spor rekabetinin geçmişinin 19. Yüzyıl sonlarına kadar dayandığı bilinmektedir. Bu iki şehirdeki gayrimüslim sporcular arasında yapılan müsabakaların büyük bir kısmı İzmirliilerin galibiyeti ile sonuçlanmıştır. İstanbul'daki Türk kulüplerinin İzmir'dekilere nazaran daha erken kurulması, İstanbul'un başkent olmasının getirdiği avantajlar, yabancı oyuncu ve takımlarla daha sık temaslar kurulması, iki şehir arasındaki sosyoekonomik farklılıklar spor sahasındaki rekabette İstanbul takımlarının bir adım öne çıkmasını sağlamıştır. İki şehir takımları arasında oynanan ve bu çalışma içinde bir kısmı aktarılan maçlara atfedilen önem rekabetin geldiği noktayı gösterir.¹⁹⁶

Cumhuriyet Gazetesi, İstanbul ve İzmir muhtelitlerinin karşılaşmasını organize etmek için ortaya bir kupa koyma fikrini sunmuştur. Maçın 5 Kasım 1926 günü İstanbul'da oynanması planlanmıştır. Bu fikir İzmir ve İstanbul basınında geniş yankı uyandırmıştır. Her iki şehrin spor çevrelerini heyecanlandıran bu gelişme üzerine İzmir mıntıkası derhal hazırlıklara başlama kararı almıştır.¹⁹⁷

Bu maçı diğerlerinden farklı kılan ise basın üzerinden İstanbul ve İzmir spor çevrelerini Milli Takım seçimi ile ilgili tartışmaları olmuştur. İstanbul basını İstanbul muhtelitinin Romenlere 5-3 yenilmesi üzerine İzmirli sporcuların yeterli tecrübeye sahip olmamalarına rağmen Türkiye'yi temsil etmesi için Milli Takım'ın kendilerinden seçilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Ancak olay bir yanlış anlaşılardan ibarettir. Futbol federasyonu İzmir mıntikasına Romanya ile oynanacak maç için Milli Takım oluşturup oluşturamayacağını sormuştur. Konu üzerine yapılan istişarelerden sonra İzmir muhteliti İstanbul'dan Zeki, Kadri ve Mehmet Beylerle takviye edilirse, bu görevi kabul edeceklerini duyurmuşlardır. Konunun İzmir- İstanbul rekabetine getirilmesi böyle bir maçın organizesinin temelini oluşturup ve kazanan tarafın Milli Takım'ı oluşturmaya hak kazanacağı fikrini yaymıştır.

Muhtelit takımın tertibi için seçme maçları organize eden İzmir mıntıkası çıkardığı iki kadronun bu maçlara hazırlanmasını sağlamıştır. Ancak elde edilen sonuçlar beklendiği gibi çıkmayınca bu müsabakanın ertelenmesi gerektiği görüşleri basında yer almıştır.

¹⁹⁶ Hamid, 'İzmir – İstanbul Müsabakası', Anadolu, 19 Kasım 1926.

¹⁹⁷ Hamid, 'İzmir – İstanbul Müsabakası', Anadolu 6 Aralık 1926.

İzmirliilere göre Romanya şampiyonu Temeşvar'a karşı alınan başarılı sonuçlar İstanbul ekiplerinin çekinmesine neden olmuş, bu sebeple şubat ayında Mısır'a giden Galatasaray ve Fenerbahçe takımları İzmir'in maç yapma talebini geri çevirmişlerdir.

Yapılan çalışmalar neticesinde 17 Kasım Çarşamba günü Bandırma Ekspresi ile yola çıkmak üzere İzmir'i temsil etmesi kararlaştırılan kadro şu isimlerden oluşmuştur: Malik, Burhan, Zeki, Necati, Saim, Danyal, Fevzi, Vehbi, Hasan, Vahap, Halil, Nevzat, Hüseyin, Muzaffer, İsmail, Hakkı ve Şemsi Beyler.¹⁹⁸ Ancak muhtelit kadronun ilan edildiği gün Cumhuriyet Gazetesinden gelen haber İzmir spor camiasına bomba gibi düşmüştür. Gazete muhtelit müsabakasının hava şartlarına bağlı olarak gereken ilgiyi ve hasılatı toplayamayacağı gerekçesiyle bahar ya da yaz aylarına ertelendiğini duyurmuştur.

Ancak daha sonra yapılan görüşmeler ve İzmir mıntikasının ısrarları sonucu maçın oynanmasına karar verilmiş ve İzmir kafilesi Altay Spor Kulübü Reisi Nuri ve Futbol Heyet-i Müttehidesi azasından Talat Bey başkanlığında 17 Kasım günü İstanbul'a doğru yola koyulmuştur. Anadolu Gazetesi'nde konuyla ilgili İzmir spor yöneticilerini ve bu maçı düzenleyenleri eleştiren bir yazı kaleme alan Hamid Bey, İzmir- İstanbul müsabakasının alelade bir maç olmadığını ve aceleye getirilmemesi gerektiğini, buna rağmen *ısrarla* bu maçı oynamak istenmesini “ *hoyrat çocukların misafirlik oyunlarına*” benzetmiştir. Amatör sporcuların bu tür seyahatler için hevesli olmasını kendi de bir sporcu olarak anlayışla karşılayan Hamid Bey, buna karşılık yöneticilerin işlerini layıkıyla yapmadıkları eleştirisini getirmiştir. 18 Kasım'da İstanbul'a ulaşan İzmirliileri İstanbul Futbol Heyet-i Müttehidesi Reisi Muvaffak Bey, Futbol Heyet-i Reisi Orhan, Kemal ve Muharrem Beyler ile İstanbullu sporcular yoğun bir sevgi gösterisi ve tezahüratlarla karşılayarak otellerine kadar uğurlamışlardır.¹⁹⁹

Altaylı Hamid Bey'in yapmış olduğu uyarılar ve tenkitlerde ne kadar haklı olduğu oynan ilk maç sonunda ortaya çıkmış ve 20 Kasım'da oynanan ilk maçı İstanbul muhteliti 4-1 kazanmıştır. Dört binden fazla seyircinin geldiği Taksim stadındaki maçta iki takım mıntıklarının renklerini taşıyan formalarının göğsünde beyaz yıldızla sahaya çıkmışlardır. Kemal Bey'in hakemliğinde başlayan maçta tarafların kadroları şu şekildedir:

---

¹⁹⁸ “*İzmir Muhteliti Öbür Gün Hareket Ediyor*” Anadolu, 15 Kasım 1926.

¹⁹⁹ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.113.

İzmir: Fehmi, Burhan, Zeki, Saim, Danyal, Feyzi, Hüseyin, Nevzad, Muzaffer, Vahap, Hasan.

İstanbul: Ulvi, Burhan, Kadri, Burhan (Beykozlu), Nihad, Kemal Refet, Muslih, Latif, Zeki, Ali, Sabih.

Genelde İstanbul muhtelitinin hakimiyeti altında geçen maçın ilk devresi 2-0 İstanbullular lehine sonuçlanırken İzmir muhteliti devrenin sonlarında kazandığı penaltıyı gole çevirememiştir. Karşılaşmanın ikinci yarısı da aynı şekilde sürmüş ve maç beklendiğinin aksine İstanbulluların galibiyetiyle sonuçlanmıştır. Maçtan evvel İzmir muhtelitinin kuvveti hakkında pek fikir sahibi olmayan İstanbul'un neler yapacağı merak konusu olmasına rağmen İstanbul takımı teknik ve baskılı bir oyunla kazanmasını bilmiştir.

200

İlk maçtan sonra Darülbedayinin davetine iştirak eden İzmirliiler ardından yıldız gazinosunda kendileri şerefine verilen ziyafete katılmışlardır. İstanbul muhteliti hazırlıklar kapsamında A ve B olmak üzere iki ayrı muhtelit takım kurmuştur. İlk maçı A kadrosuyla oynayan İstanbul muhteliti ikinci maça da B kadrosu ile çıkmaya karar vermiştir. Öte yandan alınan bu kötü sonuç üzerine İzmir muhteliti kadrosunun takviyesi gündeme gelmiş ve Altaylı Hamid ile Karşıyakalı Halil Beyler İstanbul'a çağırılmışlardır.²⁰¹

İkinci maç ilk maça nazaran daha heyecanlı geçmiş ve maçı 4-3 İzmir muhteliti kazanmıştır. İlk maça göre daha zayıf bir ekip ile sahaya çıkan İstanbul muhteliti Beykoz, Vefa, Süleymaniye ve Anadolu takımı oyuncularından oluşmuştur. İzmir muhteliti de ilk maçtaki kadrosundan beş oyuncuyu değiştirmiştir. Takımlar aşağıdaki kadrolarla sahaya çıkmışlardır:

İstanbul: İbrahim, Zühtü, Tevfik, Şekip, İbrahim, Mehmet, Hamid, Sedad, Sami, Ali Rıza. İzmir: Malik, Burhan, Necati, Vahi, Feyzi, Danyal, Şevki, Hüseyin, Nevzat, Vahap, İsmail, Hakkı.²⁰²

İstanbul basını, mağlubiyetin sebebini kadroda yer almayan oyunculara bağlarken,

---

²⁰⁰ ‘İstanbul Muhteliti İzmirliilere Karşı Galip Geldi’, Milliyet, 20 Kasım 1926.

²⁰¹ ‘Rövanş Maçı Kabul Edilmiş’, Anadolu, 23 Kasım 1926.

²⁰² ‘Dünkü Maç Fener’in Galibiyetiyle Neticelendi’, Milliyet 27 Kasım 1926.

İzmir takımının bu maçta daha organize olduğu ifade edilmiştir. Bu maçta da Vahap ile Nevzat arasındaki sorunun sürdüğü gözlemlenmiş, Nevzat'ın attığı golden sonra dahi Vahap'ın yüksek sesle bunun kalecinin hatasından dolayı olduğunu söylemesine şahit olan gazeteciler şaşkınlıklarını gizleyememişlerdir.

Bu iki maçın ardından İzmir kafilesi dönüş hazırlığındayken üçüncü bir maç yapılması teklif edilmiştir. İstanbulluların iki sene önce İzmir'de oynanan 7-1'lik maça gönderme yaparak intikam maçı olarak adlandırdıkları bu müsabakanın 26 Kasım'da Fenerbahçe'ye karşı yapılacağı duyurulmuştur. Hamid ve Halil Beylerle takviye edilen İzmir muhtelitinin ilk maça göre daha güçlü olduğundan maçın beraberlikle biteceği tahminleri yapılmıştır.

İzmir muhteliti maça kalede Fehmi, geride Zeki ve Burhan, orta alanda Vahi, Hamid, Danyal ileride Vahap, Halil, Feyzi, Nevzat ve İsmail Hakkı on biri ile çıkmıştır. Galatasaraylı Sedat Bey'in hakemliğinde oynanan müsabakanın ilk on dakikasında 3-0 öne geçen Fenerbahçe'ye karşı geri kalan seksen dakikada dengeyi sağlayan İzmirli maçı geri kalanında bir gol bulmalarına rağmen sahadan yenilgiyle ayrılmışlardır.

İstanbul'da alınan kötü sonuç İzmir spor camiasında yoğun tartışmaları beraberinde getirmiştir. Maçın ortaya atıldığı ilk günden itibaren buna itiraz edenlerin başında gelen Hamid Bey, olumsuz sonuçların sorumlularının İzmir mıntıka yöneticilerinin olduğunu belirtmiştir. Seyahatin organizasyonunda da önemli ihmaller olduğunu belirten Hamid Bey, üstü kapalı bir şekilde sporculara ayrılan bütçenin uygun harcanmadığını ve sporcuların orada mağdur edildiklerini ifade etmiştir. Mıntıka yönetimine sorular soran Hamid Bey sözlerini şu ifadelerle sonuçlandırmıştır: *“ Filvaki olan olmuş ve bize, çiğnetilen şerefe acımdan başka iş kalmamıştır. Fakat bu işlerin nasıl olup bittiğini öğrenmek hakkımızdır. Hangi ihtiraslara nelerin kurban gittiğini bilerek belki biraz müteselli olmak mümkündür. Binaenaleyh mufassal izahat istiyoruz. İcap ediyorsa bu maksat için umumi bir içtima akdedilmelidir. Heyet-i merkez ve futbol heyetinin nazar-ı dikkatine vazediyorum.”*

İstanbul'da alınan bu olumsuz sonuçların İzmir futbolunun geldiği noktayı gösterip göstermediği ya da İstanbul'la mukayese edilip edilemeyeceği konusu dönemin basınında tartışılrsa da ortaya konan futbol, yönetimi organizasyon yapısı ve alınan sonuçların İzmir sporculuğu için pek iç açıcı olmadığı görülmektedir. İzmir'in İstanbul'dan geri kalmasının

çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Mehmet Ali Gökçağıt'ya göre bunun nedeni, futbolun İzmir'de milliyetçi bir refleks olarak doğup, büyümesi ve yalnızca bu hedef doğrultusunda seyretmesidir. Savaş dönemi sona erip gayrimüslimlerin büyük bir kısmının yurttan çıkarılması ve milli bir hükümetin kurulmasıyla doğuş felsefesine ihtiyaç kalmaması ve yeni bir yön tayin edilememesinin İzmir kulüplerinin gelişim göstermesine engel olmuştur.²⁰³ Eşref Şefik ise 1930'larda yaptığı değerlendirmede; İzmir dışındaki kulüpleri tanımamalarına, yurtdışı bağlantılarının olmamasına ve yabancı antrenörlerle çalışmamalarına bağlamaktadır.²⁰⁴ Anadolu Gazetesi'ne göre de İzmir'in elim bir işgal dönemi yaşaması ve bu süreçte sporcuların önemli bir kısmının şehri terk etmesi gelişiminin önündeki engellerden biri olarak görülmektedir.²⁰⁵ Öte yandan İstanbul'daki Türk kulüplerinin önde gelenlerinin sırasıyla 1903, 1905 ve 1907 yıllarında kuruldukları göz önünde bulundurulduğunda İzmirli çağdaşlarından çok daha önce kulüpleştikleri görülür ki futbol gelişimleri açısından bunun da etkisi olduğu iddia edilir.

Vakit Gazetesi'nin 12 Mart 1931 tarihli bir haberine göre İzmir ve İstanbul iki kardeş şehrin muhtelit futbol takımları nisanın ilk günlerinde İzmir'de karşılaşacaklardır. Bu temas kendi aralarındaki spor müsabakalarının son senelerde yapılan en mühim hadisesidir.

Birbirlerinin karşısına geçebilecek olan bu iki şehir muhteliteli seneler geçtiği halde bu imkana bir türlü ulaşamazlar. Halbuki bir tarih tespit ederek senenin iki ayrı mevsiminde biri İstanbul diğeri İzmir'de olmak üzere senede hiç olmazsa iki temas yapmaları güç bir şey değildir.

Bu bir türlü yapılamamakta ve İstanbul-İzmir muhtelitleri kendilerine pek çok şeyler kazandıracak olan bu teması ancak üç beş senede bir yapılabilmektedirler.

Her iki taraf da lig maçlarının en hararetli devresinde oldukları için şimdiye kadar yapılan resmi müsabakalarla oyuncuların kuvvet ve kabiliyetleri en yüksek mertebeye yükseldiği için, bu temas hakiki kuvvetlerin bir karşılaşması imkanını verecektir.²⁰⁶

---

²⁰³ Gökçağıt, M. Ali, (2008), Bizim İçin Oyna, İstanbul, İletişim Yayınları, ss.63.

²⁰⁴ 'Altay Takımı İstanbul'da Neden Yenildi?', Kaynak Gazetesi, 14 Mart 1936, ss.9.

²⁰⁵ 'İzmir Spor Tarihine Ait Kıymetli Vesaik', Anadolu, 28 Şubat 1926.

²⁰⁶ Vakit Gazetesi, 12 Mart 1931, ss., 1.

j. Beşiktaş'ın İzmir'e Gelişi

İstanbul'un en kuvvetli üç kulübünden biri olan Beşiktaş, 1932 yılı Ağustos'unda İzmir'e gelmiştir. Burada İzmirliyle yaptığı iki maçtan birinde mağlup, diğesinde ise galip gelmiştir. Birinci maçta mevsimin yakıcı sıcaklarına rağmen saha oldukça kalabalık olmuştur.

Beşiktaş ilk maçını İzmirspor ile yapmıştır. Misafir takımın muhacim hattı tamamen genç ve atak oyuncular tarafından teşkil edilmiştir. Buna karşılık İzmirspor'un muavin hattı da çok kuvvetli görünmektedir.

Beşiktaş'ın hücumu ile başlayan oyun daha ilk dakikalarda seri bir halde ilerlemiştir. Misafirler sahaya alışmamaktan ötürü bir tereddüt içerisinde bocalamışlardır. Bu vaziyetten istifade etmesini bilen İzmirspor oyuncuları arka arkaya iki gol atmışlardır.

İkinci devrede Beşiktaş'tan başarılı bir oyun bekleyenler çoktur. Bir ara soldan gelen Beşiktaş hücumu Hakkı Bey'in enstantane bir şutu ile engellenmiştir. Bundan sonra yine soldan iştirak eden bir, iki hücum gerçekleşmiştir fakat sonuçsuz kalmıştır. Beşiktaş'ın ilk maçta oynadığı rol bu kadarla kalmıştır.

Buna karşılık İzmirspor takımı rakibinden yüzde yüz üstün bir oyun oynayarak günün galibiyetini hak etmiştir. Neticede Beşiktaş 2-1 mağlup olmuştur.²⁰⁷

İkinci maç Altınordu ile yapılmıştır. Altınordu oyuncuları mevsim dolayısıyla İzmir'de bulunmadıklarından takım oldukça zayıftır. Takımın hücum hattına giren üç oyuncu ile, muavin hattına alınan bir oyuncu henüz ikinci takımlarda yer alamayacak kadar zayıftır. Muhacim hattının en esaslı oyuncusu olan Sait Bey'in ayakları şişmiş olduğundan koşacak vaziyeti kalmamıştır.

Beşiktaş takımı bu zayıf rakip karşısında çok kolay bir galibiyet elde etmiştir. Ve skor 4-1 tamamlanmıştır. Bu sonuca rağmen Beşiktaş'ın oyunu İzmirliyle tatmin etmemiştir.

---

²⁰⁷ Son Posta, 4 Ağustos 1932, ss., 8.

k. İzmir- Sovyet Karşılaşması

1935 yılının Kasım ayında İzmir'e Sovyet takımı iştirak etmiştir. Sovyet Rusya sporcularının İzmir'de yaptıkları futbol müsabakaları bütün Türkiye'yi ilgilendirmiştir. Sovyet sporcularının İstanbul ve Ankara da yaptıkları müsabakalarda beraberlik ve galibiyet kazanmaları İzmir'deki müsabakalarda da böyle sonuçlar elde edeceği ön yargısına ulaşmıştır. Özellikle birinci karşılaşmada 2-1 golle İzmir muhteliti yenilince Rus hakem tarafından idare edilecek olan ikinci maçta da İzmir muhtelitinin yenileceğini söyleyenler çok olmuştur.

Fakat İzmir muhtelit takımının canla başla ve fedakarlıkla oynadığı oyun, Sovyet oyuncularını yenme fırsatını doğurmuştur.

Vahap'ın takımda oynatılmaması da kazanılan galibiyette bir etken olmuştur. Çünkü Vahap oyunda olunca herkesin ümidi onda olup, bütün paslar Vahap'a gönderilir. Sovyet oyuncularının da Vahap'ı sıkı bir şekilde sıkıştırmaları yüzünden de gol gerçekleştirilemiyordu. Bütün oyuncular bu oyunda başlı başına birer Vahap olmuşlardır.

Oyunun 4-3 İzmir galibiyeti ile tamamlanması yalnız İzmir'in değil, Türkiye'nin de yüzünü güldürmüştür. Spor sahasında ne kadar yükseldiğimizi gösteren bu netice takdire şayandır ve uluslararası olimpiyatlara iştirak edecek milli takımın çok iyi neticeler alabileceğini de bize göstermiştir. Sovyetler ise Türkiye'de karşılaştıkları takımları çok kuvvetli bulduklarını itiraf etmişlerdir. Fransa milli takımı gibi kuvvetli takımlarla yaptıkları karşılaşmalarda bile 6-2 ve 6-1 gibi sonuçlar almış olan Sovyet takımı Türkiye'de yaptıkları karşılaşmalarda almış oldukları beraberlik ve küçük farklı galibiyetler ve en son mağlubiyet ile hayrete düşmüşler ve Türkiye'de sporun çok ilerlemiş olduğunu kabul etmişlerdir.²⁰⁸

2.4.2. İzmir'de Basketbol

Basketbolun ilk kez İzmir'de oynandığı tarih belgelerinden bilinmektedir. 1880'li yıllarda Alley adında bir kuru meyve taciri İzmir'deki Amerikan kulübünde arkadaşlarına basketbol oyununu göstermiş, bir süre bu oyun üzerinde çalışmış, bu tarihlerde oyuna gösterilen ilgi fazla olmadığından bu spor dalı gelişme gösterememiştir.²⁰⁹1910'lu yıllarda

²⁰⁸ Akşam Gazetesi, 6 Kasım 1935, ss.6.

²⁰⁹ Güneş, Günver (2012), (1850-1922) Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Modern Sporların İzmir'e Girişi, (1.

ise basketbol İzmir’de sürekli oynanmaya başlamıştır. Kızılçullu’daki Amerikan Kolejinde çalışan bazı Amerikalı, İskoçyalı ve İrlandalı öğretmenler basketbolu önce kendi aralarında oynadıktan sonra Amerikan Kolejinde okuyan Türk, Ermeni ve Rum öğrencilere öğretmişlerdir. Okulla ilgisi olmayan birçok Türk genci haftanın belli günlerinde Amerikan Kolejine giderek yabancılardan oluşan öğretmen takımı ile basketbol maçları yapmışlardır. İzmir’in Rum Kulüpleri Panionios ve Apollon’un basketbol şubeleri de bulunmaktaydı. İzmir’de 1919-1920 yıllarında basketbola gösterilen ilgi artmış Panionios, Apollon ve Bornova’da İngilizlere ait basketbol sahaları yapılmıştır.²¹⁰

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı basketbol ile ilgilenmeye başlayınca başta İzmir olmak üzere büyük şehirlerde basketbol gelişmeye başlamıştır²¹¹. Aynı yıl KSK basketbol şubesi eksikliklerini tamamlayarak bir turnuva yapmaya karar vermiştir²¹². Basketbolun ikinci devresi ise Altınordu Kulübünün sahasında başlatılmıştır. İlk maçta 4 numaralı Fahri takımı 3 numara İsmail takımına karşı 1 sayı farkla, ikinci devrede ise 11-8 olan maç sonucu ile galip gelmiştir²¹³. 1934 yılında da müsabakalar yapılmaya devam etmiştir. Müsabakalar Altınordu sahasında yapılmıştır²¹⁴. İlk maç Altay-İzmirspor arasında yapılacakken İzmirsporlular gelmediği için Altaylılar hükmen galip ilan edilmiştir. İkinci maç Altınordu-KSK arasında olmuştur. Altınordu 13-26 galip gelmiştir²¹⁵.

2.4.3. İzmir’de Voleybol

Türkiye’ye voleybol I. Dünya Savaşı sonrasında girmiş, 1920-24 yılları arasında Selim Sırrı Tarcan’ın yetiştirdiği öğretmenler, görev aldıkları şehirlere voleybolu götürerek sporun yayılmasını sağlamışlardır²¹⁶. İzmir’de ise ilk olarak liseler arasında voleybol turnuvaları düzenlenmeye başlanmıştır. Amerikan, Fransız Kolejleri, Atatürk, Namık Kemal, Ticaret ve Karşıyaka Liselerinde 1924 yılından itibaren voleybol oynanmaya başlanmıştır. Daha sonra ise kulüplerde resmi olarak oynanmaya başlanmış, voleybolla ilgilenen ilk kulüp ise Altınordu olmuştur. 1928 yılında yapılan ilk voleybol turnuvasında

---

Baskı), İzmir, ss.129-130

²¹⁰ Güneş, G., a.g.e., ss.129-130.

²¹¹ Alpullu, Aytekin, Her Yönüyle Basketbol, Beta Yayınları, İstanbul 2015, s.13.

²¹² Hizmet, 19 Temmuz 1933, s. 4.

²¹³ Hizmet, 23 Ağustos 1933, s. 4.

²¹⁴ Yeni Asır, 27 Temmuz 1934, s. 6.

²¹⁵ Yeni Asır, 30 Temmuz 1934, s. 4.

²¹⁶ Öztürk Ümit, Voleybol, Seda Yayıncılık, İstanbul 1985, s. 8.

ise Altınordu voleybol takımı şampiyon olmuştur. 1930 yılında ise Karşıyaka Spor Kulübü voleybol şubesini açmıştır²¹⁷. Aynı yıl Altınordu Tilkilik'teki kulüp sahasında bir voleybol turnuvası düzenlemiştir. Turnuvaya altı takım katılmış ve birinci kulüp tarafından kupa ile ödüllendirilmiştir²¹⁸. 1932 yılında ise Altınordu voleybol şampiyonu olmuştur²¹⁹. Sonraki yıllarda KSK'nin de bir turnuva düzenleyeceği haberi duyurulmuştur. Kulübün ilanında şampiyona kupa verileceği belirtilmiştir²²⁰. İzmir bölge voleybol birincilikleri ise 1933 yılında Alsancak stadında yapılmıştır. İlk karşılaşma Buca-Türkspor arasında Buca birinci ve ikinci devrede üstünlük sağlamış ve maçı kazanmıştır. İkinci karşılaşma ise Altınordu-KSK arasında yapılmıştır²²¹. Maç başında Altınordulu sporcular askerlik sırasında hayatını kaybeden arkadaşları için sahaya çelenkle girmişlerdir. Sonrasında başlayan maçta iki devreyi de üstünlükle bitiren Altınordu maçı galip ayrılan taraf olmuştur²²². Ertesi yıl atletizm heyeti tarafından düzenlenen voleybol turnuvası ise Altınordu Kulübünün sahasında yapılmıştır. Altay'ın davet edilmediği bu turnuva Altınordu, KSK, İzmirspor, Şarkspor, Buca takımları arasında yapılmıştır²²³. Altay ile Buca arasındaki voleybol maçının galibi ise 15-11 ve 15-7 farkla kazanmıştır²²⁴.

İzmir'de Voleybol 1940 yıllarda uygun salon bulunmadığından karşılaşmalar daha çok standart ölçülere uygun olmayan Halkevi salonunda yapılmıştır.

İzmir'de bulunan Fransız Orta Okulunun, bu spor kolunun gelişmesinde büyük payı olmuştur. İzmir kulüplerinden Altınordu, Altay ve Karantina arasındaki rekabet yüzünden 1950- 1960 yılları arasında Voleybol en iyi devrini yaşamıştır. Modern Spor Salonunun hizmete açılması ile kulüp sayılarında ve yarışmalarda büyük ölçüde artışlar başlamıştır.²²⁵

---

²¹⁷Sungur, a.g.e., s.206- 207.

²¹⁸Hizmet, 12 Ağustos 1930, s.5.

²¹⁹Hizmet, 6 Eylül 1931, s.4.

²²⁰Hizmet, 19 Temmuz 1933, s.4.

²²¹ Taşkıran, Özlem, (2019) ''1930'larda İzmir'de Spor Faaliyetlerinin Basına Yansımaları'', İzmir Spor Tarihi (Edt. Güneş, Günver; Okumuş, Bahri), Ütopya, ss.260-261.

²²²Hizmet, 23 Ağustos 1933, s. s.4.

²²³Yeni Asır, 19 Temmuz 1934, s. 6.

²²⁴Yeni Asır, 27 Temmuz 1934, s.4.

²²⁵ Sarioğlu, M., Gönenç, T., a.g.e., ss.298.

2.4.4. İzmir’de Atletizm

İzmir’de modern anlamda atletizm sporunun geçmişi 1890’lı yıllara kadar dayanmaktadır. Elimizde bulunan kaynaklara dayanarak İzmir’de atletizme duyulan ilginin 1890 yılında Bornova yakınlarında bir atletizm kulübünün kurulmasıyla başladığı ve ilk atletizm yarışlarının 1892 yılında Buca’da at koşusu pistinde yapıldığı bilinmektedir.²²⁶

Düzenli atletizm pisti bulunmadığından ilk yarışlar at koşularının kurs yerinde yapılıyordu. 15 Mayıs 1892 Pazar günü saat 16.30’da yapılan tespit edilen ilk atletizm yarışması gazetelerde (insan koşusu) adıyla duyurulmuş ve bu ilk koşuya yalnızca Avcı Kulübü üyeleri katılabılmıştır. Buca koşu alanında gerçekleşen bu koşu için İzmir’den özel trenler kaldırılmıştır.

1904 yılında Bornova’da düzenlenen atletizm, jimnastik ve bisiklet yarışları için bir talimatname hazırlanmıştır. Atletizm ve jimnastik yarışları için bilinen ilk talimatname budur. 7 maddeden oluşan bu talimatnamede yarışlarda uyulması gereken kurallar, ödüller, itirazlar konularında hükümler yer almaktadır.²²⁷

Bu arada Yunanistan’da olimpiyatların onuncu yılı dolayısıyla Atina’da 1906 yılında düzenlenecek ara olimpiyatlar için İzmir’den katılacak sporcuları seçmek amacıyla kurulan olimpiyat komitesinin 1905 yılı sonlarına doğru Atina’daki Olimpiyat Merkez Komitesi üyesi Stellakis’in de katılımıyla İzmir’de Yunan Konsolosluğu salonunda bir toplantı yapılmış ve kentteki yabancı koloniler içinden üç üyenin de seçilerek bu komiteye katılmalarına karar verildiği açıklanmıştır. İzmir’de bir atletizm şöleni düzenlenmiş ve kazananların 1906 yılında Atina’da yapılacak olimpiyatlara katılacakları işaret edilmiştir. 1906 Atina ara olimpiyatlarına İzmir’den Panionios ve Apollon kulübü atletleri katılmışlardır. Bu yarışta bilinene göre Apollon kulübü atletleri daha büyük başarı sergilemişlerdir.

1908 yılında Meşrutiyet’in ikinci kez ilanı ile gelen özgürlük Türkleri de spor alanlarına çekmekte gecikmemiştir. Türklere ait spor kulüpleri kurulurken, Türk gençleri rahatça spor yapabilecekleri bir ortama kavuşmuşlardır. 1908 yılında İzmir’de Türklerin

---

²²⁶ Güneş, G., a.g.e., ss.40-63.

²²⁷ Mert, Hasan, (2008), Geçmişten Günümüze Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yönleriyle Bornova, İzmir, ss.224.

spor yapabilecekleri bir kulüpleri yoktu. Ancak okulların çatısı altında spor faaliyetlerini yürütebilmişlerdir. Mekteb-i İdadi'nin okul gezileri bu tür etkinliklere en güzel örneklerden biridir.

Türk gençler arasında yapılan atletizm yarışlarında eğlence unsurunun ön planda olduğu görülmektedir. 1908 yılına gelindiğinde İzmir'de özellikle Rumlar ve Ermeniler modern koşu teknikleriyle atletizm sporunda oldukça ilerleme kaydederken, Museviler ve Türkler bu gelişmenin oldukça gerisinde olmuşlardır. Buna karşın gerek okul müsabakaları gerekse kulüp çatısı altında yürüttükleri çalışmalarla atletizm alanında az da olsa seslerini duyurmuşlardır. Altay Kulübü, Sultani Mektebi, Şark Mektebi, Dar'ül Muallim, Karşıyaka Mümarese-i Bedeniye Kulübü bu konuda başı çekmişlerdir. İttihat ve Terakki'nin girişimleri ile İzmir'deki Türk okullarında öğrenim gören okul talebelerinin katılımıyla atletizm yarışları önemli spor etkinlikleri arasına girmiştir. 25 Nisan 1914 tarihinde Paradiso alanında İzmir'deki resmi ve özel okul gençlerinden 60 sporcunun katılımıyla mektep yarışması yapılmıştır.

16 Ocak 1915 tarihinde Altay Kulübüne ait spor sahasının açılış töreninin ardından İzmir'deki Türk spor kulüpleri ile mektep sporcuları arasında atletizm yarışmaları gerçekleştirilmiştir.²²⁸

İzmir'de Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra ise ilk atletizm çalışmaları 1928-1930 yıllarında Kızılcıllu'daki Amerikan Koleji'nde başlamıştır. Kolejin yabancı uyruklu öğretmenleri öğrencilerini iki eşit kısma bölüp, aralarında atletizm yarışmaları düzenlemişlerdir. Bunun dışında, belirli bir günde de spor bayramı yapmışlardır. Bu okuldan yetişen öğrencilerden Sait Odyak ve bazı arkadaşları atletizmi Türk Okullarına sokmayı başarmışlardır. Bu süre içinde, okullardan yetişen atletler kulüplere girerek atletizmin iyice yayılmasına ve kökleşmesine ön ayak olmuşlardır.

22 Ağustos 1930 tarihinde Alsancak Stadi'nda atletizm turnuvaları yapılmıştır. Altınordu ve Altay kulüpleri rakip olarak karşılaşırken Altınordu'nun atletizm heyetine verdiği atlet sayısı 25, Altay'ın 16, Sakarya'nın 8, Altınay'ın 5, Buca'nın 5 ve KSK'nin ise yalnızca 1'dir. Kulüpler 1 ay kadar süre müsabakalara hazırlanırken atlet Sabahattin Bey, diskte 31.20, güllerde 10.85 gibi rekorlar elde etmiştir. Yüksek atlamada Cihat Bey 1.74 gibi

---

²²⁸ Güneş, G., a.g.e., ss.63.

bir derece elde etmiştir. Diğer taraftan Göztepelî Ağâh Bey'e, 100 metrede iki güçlü rakip vardır.²²⁹

4×100 bayrak yarışı önceki yıllara göre daha heyecanlı olmuştur. Çünkü bayrak yarışına Altınordu, Altay, Sakarya ve Altınay katılmıştır. 1929 yılı şampiyonu Altınordu'ya karşı Altay güçlü bir rakiptir²³⁰. Senelik yarışmaların yanı sıra Halkevi Spor Kolunun da turnuvaları olmuştur. Takdir edilecek derece de önemli faaliyetlerde bulunan bu kol Alsancak sahasında büyük bir atletizm müsabakası yapma kararı almıştır. Turnuvanın başarılı geçmesi için ise Atletizm Heyeti'nden destek istemiştir. Atletizm Milli Antrenörü Abraham ise turnuvada başarılı olan sporcuları gözlemleyerek takdir etmiştir. Bu faaliyetlerle İzmirîler atletizme teşvik edilmeye çalışılmıştır²³¹. Teşvik amaçlı yapılan turnuvalardan biri de 1930 yılında bayram için düzenlenen turnuvadır. Bayramın dördüncü günü saat 14.30'da başlayan turnuvanın programında 100, 400 ve 1.500 metre koşu, 4×100 bayrak yarışı, yüksek atlama, uzun atlama, disk atma yer almıştır. Yarışmalara Altınordu, Altınay, Sakarya ve Altay kulüpleri katılmıştır. Altınordu'nun en kıymetli atletleri olan Sabahattin ve Cihat Beyler İstanbul'da olduklarından yarışmalara katılamamıştır²³². 1931 yılında ise bir kır koşusu düzenlenmiştir. Yalnızca KSK kulübü üyelerine yönelik olan bu kır koşusuna katılan 20 kişilik gruptan birinci futbol üyesi Rıza, ikincisi Halil ve üçüncüsü Ziya Beylerdir²³³.

Son Posta Gazetesi'nin 14 Haziran 1931 tarihli bir haberine göre o tarihte Atina atletleri İzmir'de müsabakalar tertip etmek üzere İzmir'in atletizm şampiyonu Altınordu kulübüne teklifte bulunmuştur. Altınordu kulübü bu teklifi kabul etmiş ve temas zamanını belirlemek için faaliyete geçmiştir. Yunan atletlerinin başında kafiye reisi olarak Yunan Mebusan Meclisi ikinci reisi bulunacaktır.

Altınordu kulübü bu temas için atletlerini çalıştırmaya başlamıştır. Bu atletleri İstanbul sporcuları iyi bilmektedirler. Bilhassa Cihat ve Sabahattin Beylerden İzmirîler büyük başarılar beklemektedirler.

---

²²⁹ Taşkiran, Ö., a.g.m., ss.254-255.

²³⁰ "Senelik Atletizm Birinciliklerine Bugün Başlanıyor", Hizmet 22 Ağustos 1930, s.2.

²³¹ Hizmet, 28 Nisan 1932, s.4.

²³² Hizmet, 9 Mayıs 1930, s.6.

²³³ Hizmet, 28 Haziran 1931, s. 2.

Ayrıca Sakız ve Midilli atletleri de bilinen haberlere göre 16 Temmuz 1931’de yine İzmir’e gelerek Altınordu atletleri ile müsabaka yapmışlardır.²³⁴

Yine Son Posta Gazetesi’nin 4 Haziran 1932 tarihli bir haberine göre atletizm dalında Türkiye yüksek atlama rekoru birbiri arkasına üç defa kırılmıştır. Fenerbahçe Stadyumu’nun açılış resmi gününde yapılan atletizm müsabakalarında Galatasaraylı Haydar Bey 181.5 cm atlamak sureti ile eski Türkiye rekoru olan 180’i geçmiştir.

Halbuki o zaman da işaret ettiğimiz gibi bu müsabakalardan birkaç gün evvel İzmir’de yapılan bir müsabakada atletlerimizden Cihat Bey, Antrenör Her Abraham’ın önünde 185 cm atlamış, Türkiye rekorunu Haydar Bey’den çok daha ilerde olarak yeniden belirlemiştir.²³⁵

Cihat Bey’in bu neticesi Atletizm Federasyonu tarafından da kabul edilmiş ve Türkiye rekoru Cihat Bey’in aştığı 185 cm üzerinde belirlenmiştir. Fakat 3 Haziran 1932’de Robert Koleji’nde yapılan atletizm müsabakalarında bu rekor Haydar Bey tarafından üçüncü defa kırılmıştır.

Haydar Bey dün 186 cm aşmak sureti ile yüksek atlama rekorunu tekrar İstanbul’a götürmüştür.

Halkevleri spor kolunun düzenlediği bir diğer turnuva ise sokak koşusudur. 10 km’lik koşuya katılanların sayısı ise oldukça fazladır.²³⁶ Liselerin düzenlediği atletizm turnuvaları da gazetelerde geniş yer bulmuştur. 1936 yılında düzenlenen turnuvada yüzlerce liseli genç mücadele etmiştir. Turnuvanın programı ise Yeni Asır Gazetesi’ndeki habere göre şöyledir:

*“Geçit resmi, bayrak merasimi, 100 metre büyükler, 50 metre küçükler, 800-100 metre küçükler, uzun atlama, 100 manialı, cirit, 4×50 bayrak, 4×100 B.B, gülle, 1.500 m, 200 m, yüksek, disk, 400 halat, üç adım, 4×100 küçükler, 4×400 büyükler”*²³⁷.

4×50 bayrak yarışını sarı takım 34 saniyede, 4×100 bayrağı mor takım, 4×400

---

²³⁴ Son Posta Gazetesi, 4 Haziran 1932, ss.1.

²³⁵ Son Posta Gazetesi, 14 Haziran 1931, ss.4.

²³⁶ Hikmet Nuri, *“Sokak Koşusu”*, Hizmet, 31 Mart 1933, s.4.

²³⁷Yeni Asır, 16 Nisan 1936, s.5.

bayrak yarışı faullü kabul edildiği için muteber sayılmadı. Balkan bayrak yarışını mor takım kazandı ²³⁸. Atletizmin İzmir’de yerleşmesinde büyük emekleri geçen şahıslar; Sait Odyak, Sabahattin Eytemiz, Agah Gizer, Cemil Karakulak, Vahap Özaltay, Sait Altınordu, Kemal Özerdim, Reşat Leblebicioğlu gibi sporseverlerdir.

Atletizm alanında İzmir, Milli Takıma birçok atletler vermiştir. İzmir’in yetiştirdiği ilk atletler; Cihat Renda, Sabahattin Eytemiz, Vahap Özaltay, Seha Aksoy, Atif Atilla, Cemil Karakulak, Oktay Karakulak, Mahir Aras, Avni Akgün, Orhan Erdil ve Mehmet Egeli’dir. Ayrıca kızlardan Suzan, Nadide, Şule, Ayten, Melek hanımlar Milli Takıma kadar yükselmişlerdir.²³⁹

2.4.5. İzmir’de Güreş

Milli sporlarımızdan olan güreş İzmir’de yağlı güreş şeklinde çok eskiden beri yapılmıştır. Tertip edilen yarışmalara birçok güreşçiler katılmış ve kazananlara ödülleri verilmiştir. Halkımız bu sporu seyretmekten büyük zevk duymuşlardır.

İzmir’de faaliyet gösteren Rum kulüpleri Panionios ve Apollon’un düzenlediği spor oyunlarında 20. yy. başlarından itibaren, jimnastik, halter, güreş müsabakaları da yapılmaya başlanmıştır.²⁴⁰ 19. Yy. sonlarında İzmir gazetelerinde çıkan pehlivan haberleri daha çok güç, kuvvet gösterileri üzerine inşa edilmiştir. Hizmet gazetesinin yazdığına göre Amerika, İngiltere ve Fransa’da 380 kişiyi yenmiş olan Garik George isimli Amerikalı pehlivan 1894 yılında İzmir’e gelmiş Kordon’daki Kokoli’nin Tiyatrosunda 200 kiloluk taşı göğsü üzerinde kırmıştır. Kuralsız boks maçları yapmıştır. Todori isimli bir başka pehlivan Kordon’da bir demir çubuğu koluna vurarak bükmüş, göğsü üzerinde büyük taşları kırmıştır. Todori Rıhtım üzerindeki Kokoli’nin Tiyatrosunda kuvvet gösterilerini yaparken her kim olursa olsun onunla güreşmek istediğini ilan ederek bütün pehlivanlara meydan okumuştur. Karşısına ilk çıkan Fransız güreşçiyi yenmiş, fakat dönemin ünlü Türk pehlivanı Katrancı Mehmet’in güreş teklifini reddetmiştir.²⁴¹

---

²³⁸Yeni Asır, 21 Nisan 1936, s.6.

²³⁹ Sarioğlu, M., Gönenç, T., a.g.e., ss.295; Sungur, E. a.g.e., s. 149.

²⁴⁰ Güneş, G., a.g.e., ss.130.

²⁴¹ Hizmet, 7 Şubat 1894.

Özellikle pehlivan güreşlerinin eğlence amaçlı yapıldığı da bilinmektedir. 1910 yılında ramazan ayında İzmir'in gösterişli salonlarından Femina'da ünlü pehlivanların güreş tuttuğu ve İzmir'in zengin aileleri ile güreş meraklılarının müsabakaları izlediği dönemin basını tarafından kaydedilmiştir.²⁴²

1930 yılında Atina'da 1. Balkan oyunları düzenlenmeye başlamıştır. Oyunlara Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan ve Yugoslavya katılmıştır²⁴³. 1931 yılında düzenlenen İkinci Balkan Oyunları da Atina'da düzenlenmiş, bu oyunlar sırasında alınan bir karar ile güreş oyunlara dâhil edilmiştir. Güreşin oyunlara dâhil edilmesi teklifi Türk federasyonu tarafından öne sürülmüş, oy birliği ile kabul edilmiştir. Güreş şampiyonalarının organizasyonunu Türkiye üstlenmiş, güreşlerle ilgili her türlü teknik meselenin çözümü, güreşlerin yapılacağı mevsimin tespiti, diğer devletlerin güreşlere davet edilmesi gibi işlerin tamamı kararın alındığı toplantıda hazır bulunan Türkiye Güreş Federasyonu Başkanı Ahmet (Fetgeri) Bey'e verilmiştir.²⁴⁴

Balkan Güreş Şampiyonalarının ilki 3-4-5 Aralık 1932 tarihlerinde İstanbul Maksim Gazinosu salonunda yapılmıştır. 7 sıklıtte yapılan güreşlerde Türk güreşçiler 5 altın, 2 gümüş madalya kazanmışlardır. Sonraki üç güreş şampiyonası da İstanbul'da yapılmış, bu güreşlere katılan Türk güreşçiler, 1933 yılındaki İkinci Balkan Güreş Şampiyonası'nda 5 altın, 1 gümüş madalya, 1934 yılındaki Üçüncü Balkan Güreş Şampiyonası'nda 7 altın madalya, 1935 yılındaki Dördüncü Balkan Güreş Şampiyonası'nda ise 5 altın, 1 gümüş madalya kazanmışlardır²⁴⁵.

Son Posta'nın 10 Ekim 1935 tarihli bir haberine göre birkaç gün sonra Türk-Sovyet spor karşılaşmaları yapılacaktır. Bunun için tüm hazırlıklar tamamlanmıştır.²⁴⁶

Sovyet sporcular ile karşılaşacak olan güreş takımı son idmanlarını Yakacık'ta kampta yapıp daha sonra İstanbul'a inerek Taksim civarında bir otelde kalacaktır.

Türk-Sovyet güreş müsabakalarının ikisi İstanbul'da biri Ankara'da olacak son

---

²⁴² Köylü, 21 Ağustos 1908.

²⁴³ Özbay, Güven; Ünlü, Hüseyin, "Cumhuriyet Dönemi'nde Balkan Oyunları", 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi, (3-5 Kasım 2006), Nobel Yayın Dağıtım, s. 1157.

²⁴⁴ Çınar, Semih (2019), "İzmir'de Uluslararası bir Turnuva: 5. Balkan Güreş Şampiyonası", İzmir Spor Tarihi (Edit. Güneş, G; Okumuş, B.), Ütopya Yayınları, İzmir, ss.331-332.

²⁴⁵ Atabeyoğlu, a.g.m., s.2220-2221.

²⁴⁶ Son Posta, 10 Ekim 1935.

müsabakalarda İzmir’de yapılacaktır. 22 Ekim’de İzmir’e hareket edecek Sovyet sporcuları 25 ve 27 Ekim’de futbol maçı yapacak 26’sında ise son güreş maçını yapacaklardır.

Dört yıl aralıksız düzenlenen Balkan Güreş Şampiyonası Berlin Olimpiyat Oyunları nedeniyle 1936 yılında düzenlenmemiş, 1936 yılında düzenlenmesi gereken Beşinci Balkan Güreş Şampiyonası’nın 1937 yılı Eylül ayında İzmir’de düzenlenmesine karar verilmiştir.²⁴⁷.

Son Posta Gazetesi’nin 17 Eylül 1937 tarihli bir haberine göre Beşinci Balkan Güreşleri

18 Eylül günü öğleden sonra saat 14.00’de, Alsancak Stadi’nda törenle açılacak olan Balkan güreş oyunları için son hazırlıklar tamamlanmıştır. Güreşler için stadyumda Balkanların en güzel ve en modern minderi meydana getirilmiş, ayrıca 1000 kişilik muvakkat yakın mesafe tribünleri inşa edilmiştir.²⁴⁸

Saat 14.00’de, Balkan milletlerini temsil eden güreşçiler statta, her milli takımın önünde bayrağı olduğu halde geçit resmine katılacak ve minderin etrafında alfabe sırası ile yerlerini alacaklardır. Burada Balkan milletlerinin marşları askeri bando tarafından çalınacak; bunu takiben İzmir valisi adına bir zat kısa bir nutukla Balkan oyunlarını açacaktır.²⁴⁹

Cumartesi sabahı Halkevinde Balkan Güreş Kongresi toplanacak; burada Türk Spor Kurumu adına İzmir mümessili Reşat Bey bir nutuk söyleyecektir.

Milli güreşçilerimizi İzmir sahasında dost ve komşu milletler güreşçileri ile boy ölçüşür vaziyette ilk defa görecek olan Ege halkı, bundan dolayı sevinç içinde olmuşlardır. Ege mıntıkasının muhtelif yerlerinden meraklılar ve sporcular, kafieler halinde İzmir’e gelmişlerdir.

İzmir’de antrenman yapan Türk milli güreş ekibi aşağıdaki sporculardan oluşmaktadır:

---

²⁴⁷ Son Posta, 16 Eylül 1937; Cumhuriyet, 17 Eylül 1937.

²⁴⁸ Anadolu, 16 Eylül 1937; Yeni Asır, 16 Eylül 1937; Akşam, 17 Eylül 1937; Yeni Asır, 16 Eylül 1937.

²⁴⁹ Son Posta, 17 Eylül 1937.

56 kiloda Kenan, 61 kiloda Yaşar, 66 kiloda Yusuf Aslan, 72 kiloda Ankaralı Hüseyin, 79 kiloda Mersinli Ahmet, 87 kiloda Büyük Mustafa ve Çoban Mehmet'tir.

Romen ve Bulgar takımlarının iştirak etmemesi üzerine müsabakalar üç gün devam edecektir.

Müsabakalar 56 kiloda Türk Kenan ve Yunanlı Bisin'in karşılaşması ile başlamıştır. İlk 10 dakikalık devre her iki güreşçinin birbirini ayakta denemesi ile geçmiştir. Devre ise berabere bitmiştir. İkinci devre Kenan üstte ve Bisin'in altta olması ile başlamıştır. Netice vermeyen 3 dakikalık bir çarpışmadan sonra Kenan alta düşmüş ve Yunanlı üstte güreşmiştir. Fakat Bisin'de bir netice elde edememiştir. Devrenin son 4 dakikasında Yunanlı hakim bir şekilde güreşmiş ve kazanmıştır.²⁵⁰

Bu güreşi 61 kiloda Yunanlı Filipis ile Yugoslav Antinoviç karşılaşması takip etmiştir. İlk devre her iki güreşçinin ayakta birbirini devirmeye çalışması ile ve berabere şeklinde bitmiştir. İkinci devrede Yugoslav çok üstün güreşmiş ve hükmen galip ilan edilmiştir.

66 kilo ile Yunanlı Colihroniyos ile Yugoslav Pankros arasında bir diğer güreş yapılmıştır. Daha ilk dakikalarda üstün güreşen Yugoslav güreşçi, Yunan rakibini 3 dakikada yere düşürmüştür. Üstte oynayan Yugoslav rakibini tamamen ezdikten sonra 4.56 dakikada sırtını yere getirerek tuşla galip gelmiştir.²⁵¹

71 kiloda Yugoslav Fişerle Türk Hüseyin karşılaşmışlardır. Daha ilk dakikalardan hakim bir oyun oynayan Hüseyin, birinci devreyi lehine bitirdiği gibi ikinci devrede de rakibini tamamıyla ezmiştir. Fakat sırtını yere getirememişi sayı hesabı ile galip ilan edilmiştir.

79 kiloda Mersinli Ahmet'le Yugoslav güreşçi arasında yapılmıştır. Kuvvet ve teknik itibari ile rakibine nispeten yüksek bir güreş çıkaran Ahmet oybirliğiyle sayı hesabı ile güreşi kazanmıştır.

84 kiloda Türk Büyük Mustafa ile Yunanlı Lefakis karşılaşmışlardır. Mustafa

---

²⁵⁰ Akşam, 18 Eylül 1937; Cumhuriyet, 18 Eylül 1937, Tan, 18 Eylül 1937; Yeni Asır, 18 Eylül 1937.

²⁵¹ Anadolu Gazetesi, 18 Eylül 1937, ss.4.

rakibini ayakta biraz denedikten sonra ilk hamlede yere yıkmış ve 3.16 dakikada sırtını yere getirerek tuşla galip gelmiştir.

Ağır sıklıkta Türk Çoban Mehmet'le Yunan Çardıs karşılaşmışlardır. Mehmet ilk dakikalardan derhal hücumla geçmiş ve 2.15 dakikada rakibini kafa kolla minder üzerine sererek güreşi tuşla kazanmıştır.

Türk Milli Takımına girmiş ünlü güreşçilerimiz şunlardır; Muharrem Candaş, Muhlis Tayfur, Mehmet Ali İslıoğlu, Ali Özdemir, Ahmet Şenol, Fazlı Arınç ve İsmet Atlı'dır.²⁵²

7 sıklıkta yapılan güreşlerde Türk takımı 6 sıklıkta birincilik, 1 sıklıkta ikincilik elde ederek 20 puanla şampiyon olmuştur. Yunan ve Yugoslav takımları on birer puan toplayarak güreşleri eşit puanla tamamladıkları için ikinci ve üçüncü seçilmemiştir²⁵³. Yunanlılar 56 kiloda birincilik elde ettiklerinden Yunan takımının ikinci sayılmasını talep etmişlerdir²⁵⁴. Ancak Yunanlıların bu talebi kabul edilmemiş, bir karara bağlanamayan ikincilik meselesi Balkan güreş kongresinin son toplantısında ele alınarak bir çözüme kavuşturulmuştur.²⁵⁵

Beşinci Balkan Güreş Şampiyonası'nın fuarın açık olduğu günlerde düzenlenmesi güreşlere gösterilen ilginin artmasına neden olmuştur. İzmir ve ilçelerinin yanı sıra civar vilayetlerden de pek çok seyirci güreşleri izlemek üzere İzmir'e gelmiştir²⁵⁶. İlk gün yapılan güreşleri izlemek üzere gelen seyirciler güreşlerin başlamasından saatler önce stadı doldurmuşlardır²⁵⁷. Ancak bilet fiyatlarının yüksek olması ikinci gün yapılan müsabakalara gösterilen ilginin azalmasına neden olmuş, finallerin yapılacağı gün bilet fiyatlarında yapılan indirim ile final müsabakalarını izlemeye gelen seyirci sayısı tekrar arttırılmıştır. "Cumhuriyet" gazetesinde yer alan bir habere göre final güreşlerini 4.000'den fazla seyirci izlemiştir²⁵⁸. Ayrıca Türk güreşçilerin şampiyona boyunca gösterdiği başarılar İzmirliilerin

---

²⁵² Anadolu Gazetesi, 18 Eylül 1937, ss.4.

²⁵³ Akşam, 20 Eylül 1937; Son Posta, 20 Eylül 1937.

²⁵⁴ Son Posta, 20 Eylül 1937.

²⁵⁵ Çınar, Semih, a.g.m., ss.337-338.

²⁵⁶ Çınar, S. a.g.m., ss.339; Anadolu, 17 Eylül 1937.

²⁵⁷ Akşam, 18 Eylül 1937.

²⁵⁸ Cumhuriyet, 21 Eylül 1937.

güreşe olan ilgi ve sevgisinin hızla artmasına vesile olmuştur²⁵⁹.

Cumhuriyet döneminde ise ilk minder güreşi, İzmir’de 1937 yılında yapılmıştır. Bu yarışma o sıralarda yapılacak Balkon Şampiyonasına katılacak güreşçileri seçmek amacıyla düzenlenmiştir. Daha sonraki güreş çalışmalarına Atlıspor ve Demirspor Kulüp lokallerinde devam edilmiştir.²⁶⁰

2.4.6. İzmir’de Yelken

İzmir körfezinde ilk yelkencilik, 1930 yıllarında kotracılık ile başlamıştır. Değişik tip ve ölçülerdeki teknelerin faaliyeti daha ziyade çevreyi denize alıştırmaya bir başlangıç olmuştur.

Türkiye’de ilk yelkencilik İstanbul’da başladığı sırada, 1932’de Arif Erzeybek, Münir Birsal, Refik Çüllü beyler tarafından 3 Şarpi inşa edilerek, İzmir’de ilk yarış yelkenciliği başlamıştır.

İzmir’de yelken sporuna tam olarak 1932’de başlanmıştır. 1960 yılına kadar daha çok Şarpi, Pirat ve Yole sınıflarında yelken yarışmaları yapılmıştır. Daha sonra, Bölge Başkanlığınca çeşitli sınıflarda 40 tekne yaptırılmış ve kulüplere dağıtılmıştır. Bunun, İzmir’de yelken sporunun gelişmesinde büyük payı olmuştur. Finn, Flying, Duchman, Sinipe, Dragon tipi yelkenlerin yarışmalara katılmasıyla Şarpi ve Yole sınıfları yarışlardan çekilmiş, Pirat tekneleri de ancak antrenman tekneleri olarak kullanılmaya başlamıştır. Zamanla, İzmir’deki yelken sporu çok gelişmiş ve Türkiye’nin en iyi yelkencilerinin yetiştiği bir bölge olmuştur. 1934’de, Refik Çullu- Fethi Ilgaz ekibinin Şarpi’de Türkiye birincisi olmasıyla kazanılan başarılar günümüze kadar devam etmiştir. İzmir’in yetiştirdiği Türkiye çapındaki şöhretli yelkencilerde olup defalarca Milli ve temsili takımlarda yurdumuzu temsil eden yelkencilerimiz şunlardır; Haluk Kalkış, Raşit Yılmaz, Kemal Kayın, Nesrul Kalkış, Metin Akdurak, Bilhan Merzeci, Müfit Cemat, Müfit Yılmaz, Hayri Karabilgin, Ergün Şengün, Altay Yalman, Güçlü Bayar’dır.²⁶¹

Vakit Gazetesi’nin 30 Ağustos 1933 tarihli bir haberine göre 1933 Türkiye Yelken

---

²⁵⁹ Sungur, E., İzmir Spor Tarihi, İzmir İl Özel İdare Müdürlüğü Yay., İzmir, 2002, s.189.

²⁶⁰ Son Posta Gazetesi, 10 Ekim 1935.

²⁶¹ Cumhuriyet’imizin 50. Yılında İzmir 1973 İl Yıllığı, ss.362.

Birinciliği müsabakaları o gün İzmir'de başlayacak ve üç gün devam edecektir. Bu müsabakalara İzmir'den İstanbul şampiyonu Demir Turgut, Şeref Beylerle arkadaşları katılmaktadır. İzmir'e hareket eden bu sporcularla beraber Bahriye Binbaşısı Ahmet Fetgeri, Denizcilik Federasyonu Umumi Kâtibi Rıza Bey, yüzme komitesinden Ekrem Rüştü Beyler de gitmişlerdir. İzmir sporcuları bu yarışta yaptıkları üç yeni tekne ile katılım sağlamışlardır.

İzmir'de yelkencilik faaliyetleri çok gelişme kaydettiği için bu müsabakaların çok hararetle olacağı önceden tahmin edilmiştir.²⁶²

2.4.7. İzmir'de Tenis

1900 yılından beri İzmir'de; Alsancak, Bornova, Buca ve Karşıyaka semtlerinde bazı şahısların özel teşebbüsleriyle hazırladıkları kortlarda tenis oynanmıştır. Bu kort sahipleri aynı zamanda kendi aralarında özel mahiyette yarışmalar da tertip etmişlerdir.

Ayrıntılarına sahip olmadığımız tenis sporunun İzmir'de 19. yy. sonu 20. yy. başlarında Levanten ailelerin önderliğinde yapıldığı bilinmektedir. M.C. Giraud ile yapılan bir söyleşi de 1880'li yılların sonlarında Levanten ailelerin bahçelerinde tenis kortlarının bulunduğu ve kendisinin de 1889'dan beri evlerinin bahçesinde tenis oynadığını ifade etmiştir. 1897 yılında Osmanlı Devleti genelinde yapılan tenis şampiyonluğunu kazanan M.C. Giraud 1905 yılından itibaren yapılan İzmir'deki tüm müsabakaları kazanarak İzmir birincisi olmuştur.²⁶³

Haber Gazetesi'nin 27 Ekim 1935 tarihli bir haberine göre 26 Ekim 1935'de Sovyet sporcular ile İzmir'de bir tenis karşılaşması gerçekleşmiştir. İzmirli tenisçiler bu karşılaşmada mağlup olmuşlardır.²⁶⁴

Sovyet tenisçisi Midivani İzmirli tenisçi Suat'ı 6-2, 6-0, Novkof Sedat'ı 6-2 ve 6-3 yenmiştir.

Cumhuriyet kurulduktan sonra ise 1938 yılında, 3530 Sayılı kanunla Beden

---

²⁶² Vakıf Gazetesi, 30 Ağustos 1933, ss.7.

²⁶³ Güneş, G., a.g.e., ss.129.; "İzmir'in 59 Yaşında Tenis Üstadı M.C. Jiro Ege Spor'a Anlatıyor", (1941), Ege Spor, S.11-8, ss.2.

²⁶⁴ Haber Gazetesi, 27 Ekim 1935, ss.4.

Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün kurulması üzerine bu spor dalında, yapılan çalışma ve yarışmalar bir programa bağlanmıştır.

Bu spor dalında, Belig Beler, Ziya Kıpızıl, Enis Berki, Gönül Erk ve Sevim Barulay Türkiye'yi defalarca Tenis Milli Takımında temsil etmişlerdir.²⁶⁵

2.4.8. İzmir'de Masa Tenisi

İzmir'de masa tenisi faal bir spor kolu olduğu halde 1953 yılına kadar özlenen şekilde gelişmemiştir.²⁶⁶

2.4.9. İzmir'de Kayakçılık ve Dağcılık

İzmir'de, ikliminin elverişli olmaması yüzünden kayak sporu hemen hemen yapılamamakta olmasına rağmen, dağcılık sporu 1927 yılından beri oldukça rağbet görmektedir. Amerikan Koleji öğretmenlerinden Prof. Albret Seylas'ın o yıllarda öğrencilerini toplayarak İzmir civarındaki dağlara çıkışları bu sporun İzmir'de gelişmesinde atılan ilk adımları oluşturmuştur.

Bu öğretmen, dağa çıkış ve inişlerinde dağcılığın inceliklerini ve tekniğini, bu sporda malzemelerin faydalarını öğrencilerine öğretmiş ve gençlik arasında bu spora karşı büyük bir ilgi yaratmıştır. Bugüne kadar yetişmiş dağcılarımız; Bozdağ, Beşparmaklar, Yamanlar, Karabelen, Nif, Çatalkaya gibi dağlara sık sık çıkış ve inişler yapmışlardır. Bu alanda bölgemizde yetişen Ömer Akkanat, Selami Tezcoşkun ve Ajan Nevzat Cemal Dağemre'nin üstün bilgilerinden fazlasıyla yararlanılmaktadır.²⁶⁷

2.4.10. İzmir'de Eskrim

1900 yıllarında İzmir'de ilk Eskrimin İngilizler ve Rumlar tarafından yapıldığı bilinmektedir. 1930-1936 yılları arasında özel olarak yapılan müsabakalar, daha sonraları Halkevlerinde devam etmiştir.

1938 yılında Muammer Uçal İzmir'de Eskrim kolunun kuruculuğunu yapmak istemiştir. Fakat bölge spor çevresinin bu branşa hazırlıksız olması nedeniyle bu teşebbüsü

²⁶⁵ Sarioğlu, M., Gönenc, T., a.g.e., ss.297.

²⁶⁶ 1973 İzmir İl Yıllığı, ss.361.

²⁶⁷ 1973 İzmir İl Yıllığı, a.g.e., ss.358.

gerçekleşmemiştir.

İzmir’de modern Kapalı Spor Salonunun bulunması bu spor kolunun gelişmesinde en büyük neden olmuştur.²⁶⁸

2.4.11. İzmir’de Boks

31 Aralık 1928 tarihli Ahenk Gazetesi’ndeki bir habere göre şöyle bir bilgi verilmektedir;

‘‘Dün akşam icrası gerçekleşen boks müsabakaları Asri sinemada fevkalade bir intizam altında cereyan etmiştir.

Birinci maç: Nesim ve Hasan Efendiler arasında olmuştur. Bu çift acemiliklerine rağmen iyi oynamış ve neticede berabere kalmışlardır.

İkinci maç: Jak Mataraso ve Nahom Efendiler arasında yapılmıştır. Nahom Efendi galip gelmiştir.

Üçüncü maç gecenin en heyecanlı müsabakasıdır. Bu maç Ömer Bey’le boks tamamen kavramış İzmir’in birinci seri boksörlerinden Albert Navaro arasında yapılmıştır. Daha ilk rauntta Albert Navaro Ömer Bey’i yere sermiştir. Beş saniye devam eden bu baygınlıktan sonra Ömer Bey yine rakibi ile karşılaşmış fakat Albert’in sıkı yumrukları neticeyi belli etmiştir.

İkinci rauntta aynı şekilde geçmiştir. Ömer Bey’in menajeri maçın devamı hakkında ‘‘zaman zaman varlık göstermeye başlayan şehrimiz boksörleri bu akşam Irgat Pazarı Asri Sineması’nda faaliyetlerine devam edip boksörlerimiz maçlarını yapacaklardır.’’ demiştir.’’²⁶⁹

Bu haberden anlaşıldığı üzere İzmir’de zaman zaman boks müsabakaları düzenlenmiş ve bu alanla ilgili çalışmalar yapılmıştır.

²⁶⁸ Sarioğlu, M., Gönenç, T. a.g.e., ss.296.

²⁶⁹ Ahenk Gazetesi, 31 Aralık 1928.

Yine 7 Ocak 1929 ve 14 Ocak 1929 tarihli Ahenk Gazetesi'nde verilen habere göre boks müsabakaları düzenlenmeye devam etmiştir.²⁷⁰

1930'lu yıllarda Mezarlıkbaşı semtindeki Asri Sinema'yı kiralayan boks eğitmeni Nuri Koparal burada boks salonu açmış, İzmirli gençleri yetiştirmiştir²⁷¹. Daha sonraki yıllarda ise resmi olarak Halkevi spor kolu aracılığıyla Boks resmi bir statü kazanmıştır²⁷². Boks mücadelelerine çok rastlanılmamakla birlikte 1933 yılında Hizmet gazetesinde yer alan "*Gelecek Hafta Atletizm, boks, güreş ve futbol müsabakaları var*" başlıklı haberden anlaşıldığı kadarıyla diğer spor dalları gibi boksta resmi olarak oynanmaya başlanmıştır. Nizamnameye göre ise bütün boksörler birbiriyle karşılaşacak ve en fazla puan ise birinci olacaktır. Birinci ise madalya ile ödüllendirilecektir²⁷³.

18 Mayıs 1939 Tan Gazetesi'nin bir haberine göre de İzmir de boks sporu çok rağbet görmektedir. Bu sporu geliştirmek içinde çok çalışılmaktadır. Demirspor kulübünde de boks şubesi teşkil edilmiştir. 56 kiloda Kemal yaptığı müsabakaların hepsini kazanmış ve dikkatleri üzerine çekmiştir.²⁷⁴

2.4.12. İzmir'de Bisiklet

19. yy.'ın ikinci yarısından itibaren önemli bir liman kenti olacak, ticari zenginliğine paralel Avrupa'da ortaya çıkan tüm yenilikleri Levanten aileler eliyle yaşam alanında bulan İzmir fırsatı bulmuştur. İzmirli zengin Levanten aileler gerek Avrupa ile olan ticari ilişkileri, gerekse sosyal yaşamlarının renkliliğinin bir göstergesi olarak bisikleti de Avrupa'dan yaşadıkları köşk ve malikanelerine getirmişlerdir. 1890'lı yılların başlarında bu Levanten aileler önce kendi arazi ve köşklerinde başladıkları egzersizlere daha sonra İzmir'in sokak ve caddelerinde devam etmişlerdir. Osmanlı Devleti'nde ilk kez İzmir'de yapılacak bisiklet yarışlarının alt yapısı bu şekilde gerçekleşmiştir.²⁷⁵

Ahenk gazetesindeki bir yazıya göre bisikletin İzmir'de görüldüğü ilk tarih 1885

---

²⁷⁰ Ahenk Gazetesi, 7 Ocak 1929; 14 Ocak 1929.

²⁷¹ Ulusal Birlik, 20 Nisan 1937; Sarioğlu, M., Gönenç, T., a.g.e., ss.295-296.

²⁷² Sungur, a.g.e., s.177.

²⁷³ Hizmet, 12 Eylül 1933, s.4.

²⁷⁴ Tan Gazetesi, 18 Mayıs 1939, ss.2.

²⁷⁵ Güneş, G., (2007), 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Şeytan Arabalarının İzmir'e Girişi; İzmir'de İlk Bisiklet Yarışları, Toplumsal Tarih Dergisi, İstanbul, S.164, ss.57; Şenocak, Bülent, (2004), Levant'ın Yıldızı İzmir, İzmir, ss.169.

yılıdır. Bu tarihte çoğu gayrimüslimlerden oluşan bisiklet meraklılarının sayısı 200'ü geçmiştir. İzmir'de bisiklet kullanma konusunda başarılı olan ilk Türk'te Kunduracı Ali Efendi olmuştur. Kunduracı Ali Efendi belki de bu başarısıyla Osmanlı Devleti'nde bisiklete binebilen ilk Türk'tür.²⁷⁶

Osmanlı Devleti'nde ilk bisiklet yarışları 23 Nisan 1893 tarihinde İzmir Bornova'da düzenlenmiştir. Atletizm yarışlarıyla beraber organize edilen bu programda atletizm yarışları uzun sürdüğünden bisiklet müsabakaları bir hafta sonraya ertelenmiştir. Bir hafta sonra yapılan yarışların sonuçlarına basında yer verilmediğinden ülkemizdeki bilinen ilk bisiklet yarışıyla ilgili ayrıntılı bilgiye ulaşılamamaktadır. Sonuçlarına ulaşılabilen ilk bisiklet yarışması da 15 Mayıs 1895 Çarşamba günü İzmir'de yayınlanan Ahenk gazetesinin verdiği bilgilere göre atletizm ve bisiklet yarışları düzenlenmiştir. 15 yarıştan oluşan müsabakaların 6'sı bisiklet yarışması olmuştur. Bu 6 bisiklet yarışının 5'ini o tarihlerin efsane bisikletçisi Karşıyakalı Petrice kazanmıştır. Diğerini ise İzmir İstinaf Mahkemesi Üyesi Dedeyan Efendi'nin oğlu birinci bitirmiştir. İzmir'de atletizm yarışlarını daha önceden görmüş olan halk için bisiklet yarışları daha yeni ve ilgi çekici olmuştur. Bu nedenle önceki yıllara nazaran atletizm yarışlarına eklenen bisiklet yarışlarını izlemeye gelen seyirci sayısında da korkunç derecede artış olmuştur.²⁷⁷

Atletizm ve bisiklet yarışlarını alışkanlık haline getiren İzmirli 19 Haziran'da Buca'da yeni bir yarışma düzenlenmesine karar vermişlerdir. Bu yarışların ilginç bir yönü de önceki iki yarışmada neredeyse tüm yarışmaları birincilikle tamamlamış olan Petrice'nin "yarışların zevksiz geçeceği" gerekçesiyle yarış komitesinin kararıyla yarışma dışı bırakılmasıdır.

19. yy. sonunda düzenlenen bisiklet yarışmalarında herhangi bir Türk ismine rastlanmaması, Türklerin bu oyunlara pekte iştirak etmediği, ya da genellikle Rum kulüpleri ve Levanten ailelerin organize ettiği bu yarışmalara Türklerin kabul edilmediği şeklinde açıklanabilir.

Modern İzmir'in yaratılmasında girişimci rolleriyle dikkat çeken ve pek çok yeniliği İzmir'e taşımış olan İzmir'in Levanten aileleri 1897 yılında da Osmanlı Devleti'nde ilk kez

---

²⁷⁶ 'Volespid' Ahenk, 2 Ağustos 1895.

²⁷⁷ Ahenk, 15 Mayıs 1895.

şehirlerarası bisiklet yarışması düzenlemişlerdir. 1897 yılından itibaren İzmir ve İstanbul'daki Levanten aileler arasında geleneksel hale getirilmiş olan futbol müsabakaları ve atletizm yarışmaları dışında bisiklet yarışlarının da yapıldığı bilinmektedir.²⁷⁸

Cumhuriyet Dönemine gelindiğinde ise bisiklet sporu 1928 yılından beri yapılmaktadır. Akşam Gazetesi'nin 19 Temmuz 1930 tarihli haberine göre önceki günlerde İzmir-Urla karayolunda muhtelif kulüplere mensup 18 bisikletçinin iştiraki ile yapılan 45 kilometre bisiklet yarışı çok heyecanlı geçmiştir. Müsabakaya katılanlardan başka birçok meraklılarda yollara dökülmüş ve bisikletçileri beklemişlerdir.²⁷⁹

Bu müsabakayı Altay'dan Niyazi Bey rakiplerini çok geride bırakarak kazanmıştır. İkinciliği Sakarya'dan Mustafa ve üçüncülüğü de Altay'dan İbrahim Kemal Beyler kazanmışlardır.

Altay İdman Yurdu İzmir'de bisiklet sporuna daha fazla önem veren bir kulüp olmuştur. Son zamanlardaki bu alanda olan çalışmaları da takdire şayandır.

Bu 45 kilometrelik yolda Niyazi, bir saat 23 dakika da birinci gelmiştir. İkincisi Sakaryalı Mustafa birincinin 500 metre gerisinden, üçüncü de ikinciden 25 metre geriden gelmiştir. Müsabakaya katılan diğer bisikletçiler yolda bir süre dinlendikten sonra gelebilmişlerdir.

1936 olimpiyatlarına İzmir'den 4 bisikletçi katılmıştır. Bisiklet sporunun, 1940 yılında bisiklet ithalinin yasaklanması üzerine bir süre sekteye uğradığı görülmektedir.²⁸⁰

2.4.13. İzmir'de Halter

İzmir'de ilerleme göstermeyen spor dallarından biri olan Halter hep bireysel çalışmalar içinde kalmıştır.

En faal kulüp olarak görünen Demirspor Kulübü bile bu dalda pek varlık gösterecek sporcular yetiştirememiştir.²⁸¹

---

²⁷⁸ Ahenk, 22 Aralık 1898; Güneş, G. a.g.m., ss.60.

²⁷⁹ Akşam Gazetesi, 19 Temmuz 1930, ss.5.

²⁸⁰ Sarioğlu, M., Gönenç, T., a.g.e., ss.295.

²⁸¹ 1973 İzmir il Yıllığı, ss.360.

2.4.14. İzmir’de Atıcılık

Bir ata sporu yararlı ve geçerli, kıymetli bir spor dalı olan Atıcılık, İzmir’de en çok ihmale uğramış bir daldır.

Yıllardır birçok kıymetli atıcılara sahip olan İzmir, uygun bir atış poligonundan yoksundur. Bununla birlikte Türkiye’de ilk defa resmi bir Atıcılık ve Avcılık Kulübü rahmetli Necmettin Slem tarafından 1925’de İzmir’de kurulmuştur.

Bu kulüp ilk kuruluş günlerinde disiplin, intizam ve program dahilinde av partileri ve atış yarışmaları düzenlemiş ve bu sporu İzmir ve çevresine yayan bir ana ve örnek kulüp olarak çalışmıştır. Sporcular birbirlerine saygılı, Avcılık kuralları ve kaptanlarının direktiflerine uyan amatör ruhlu ve arkadaş canlısı kişilerden oluşmaktadır.²⁸²

Akşam Gazetesi’nin 24 Nisan 1936 tarihli bir haberine göre de İzmir’de açılan atıcılık kursuna yazılan üyelerin sayısı 350’yi geçmiştir. Cumartesi ve pazar günleri muntazam bir şekilde atıcılık derslerine devam edilmektedir.²⁸³

Dersler, kolaydan zora doğru gitmektedir. Atıcılık kursunda dersler ilerledikten sonra azalar poligona götürülüp orada atıcılık talimleri yaptırılmaya başlanmıştır.

2.4.15. İzmir’de Yüzme

İzmir’in Alsancak, Güzelyalı, Bayraklı, Karşıyaka sahillerinde pek çok deniz hamamı sıralanır, halk buralardan istifade ederdi. İzmir Körfezi’nde deniz suyunun olanca temizliği ve berrak maviliği ile meşhur sıcakların etkisi İzmirilileri denize çekmekteydi. 19. Yy. sonlarına kadar ancak eğlence amaçlı iyi vakit geçirmek amacıyla denize girilen İzmir’de 1890’lı yılların başlarından itibaren sportif amaçlı deniz etkinlikleri de yapılmaya başlanmıştır. Türkiye’de belki de düzenli bir şekilde organize edilmiş ilk deniz müsabakaları İzmir’de yapılmıştır.²⁸⁴

Cumhuriyet dönemine geldiğimizde ise 1923’te Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının kurulmasından sonra yüzme sporunda önemli bir döneme geçilmiştir. Bu

²⁸² 1973 İzmir İl Yıllığı, ss.368.

²⁸³ Akşam Gazetesi, 24 Nisan 1936, ss.5.

²⁸⁴ Güneş, G., a.g.e., ss.69; Güneş, G. (2002), XIX. Yy’dan XX. Yy’a İzmir’de Deniz Sporları ve Atletizm, İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, ss.4.

dönemde Türk yüzücüler arasında ilk resmi yarışmaların yapıldığı, ilk şampiyonların ve ilk rekorların belirlendiği bir döneme girilmiştir. Böylece Cumhuriyet'in ilk yıllarında yüzme yarışları düzenlenmeye başlamıştır. Yarışların büyük çoğunluğu İstanbul'da yapılırken yüzücüler de İstanbul kulüplerinin yüzücüleri olmuştur. İzmir'de modern anlamda yüzme sporu, 20. Yüzyıl başlarında İngiliz aileler tarafından başlatılmıştır. Bu ailelerin yüzme sporu ile uğraşması ve yaz aylarında kendi aralarında yüzme yarışları düzenlenmesi zamanla Türk gençleri arasında da yayılmaya başlamıştır²⁸⁵. Cumhuriyet'in ilk yıllarına baktığımızda, İzmir'de yapılan senelik yüzme yarışlarının basına yansıyan şekliyle 1928'den itibaren düzenlendiği söylenebilir. 1928 yılında düzenlenmiş olan yarışların galibi KSK olmuştur.²⁸⁶ Dönemin gazetelerinden İzmir Denizcilik Heyeti ve bu dönemdeki reisi Tahir Bey'in Karşıyaka'da, senelik yüzme yarışları düzenlendiği bilinmektedir. Bu dönemdeki yarışlar, Karşıyaka Sebat İdman Kulübü (KSİK), Karşıyaka Spor Kulübü (KSK), Altay Spor Kulübü ve Altınordu Spor Kulübü gibi kulüpler arasında düzenlenmiştir. 1928-1929 yıllarında yapılan yüzme yarışları; 100 m serbest, 100 m sırtüstü, 200 m kurbağalama, 1.500 m serbest, 400 m serbest şeklindedir. İzmirliilerin yüzme yarışlarını büyük bir heyecanla takip ettiği ve esas çekişmenin KSİK ve KSK arasında yaşandığı bilinmektedir.

Dönemin gazeteleri yüzme yarışlarına, özellikle 1929 yılından itibaren önem vermeye başlamışlardır. 27 Temmuz 1929 yılında bahsedilen kulüplerin yüzücüleri arasında, bir yarış düzenlenmiştir. Yarış, sadece Altınordu yüzücülerinden Tarık ve Adnan Beylerin başardığı bilinmektedir. Rekor 1 saat 21 dakika olarak bildirilmiştir. Önceki rekorun ise 1 saat 44 dakika olduğu bilinmektedir. 23 Ağustos 1929'da Denizcilik Heyeti, Karşıyaka'da düzenlediği yüzme yarışlarından birini gerçekleştirmiştir. Bu yarışlarda hareket hakemi Tahir Bey, yarış hakemi ise Ali Rıza Bey olarak belirtilmektedir. Yarış, Karşıyaka vapur iskelesinin Osmanzade'ye giden kısmında gerçekleştirilmiştir. 100 m serbest yüzme yarışına 12 yüzücü katılmıştır. Birinci KSİK'den Selim, ikinci yine KSİK'den Muzaffer ve üçüncü Altay'dan Kemal olmuştur. 100 m sırtüstü yüzmede KSK'den Alp birinci gelmiştir. Alp'in güzel bir rekorla birinci geldiği bilinmektedir. Sakarya'dan Mehmet, ikinci ve KSİK'den Arslan, üçüncü olmuştur. 200 m kurbağalama

---

²⁸⁵ Atabeyoğlu, Cem (1983), Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Türk Sporü/Yüzme Maddesi, İletişim Yayınları, İstanbul, Cilt 8, ss.2273.

²⁸⁶ Anadolu Gazetesi, 25 Ağustos 1929, ss.1.

yüzme yarışına 10 yüzücü katılmıştır.²⁸⁷ KSİK'den Muzaffer, birinci; KSİK'den Tarık, ikinci ve KSK'den Galip, üçüncü gelmiştir. 1500 m serbest yüzme yarışına ise 22 yüzücü katılmıştır. Yine KSİK'den Muzaffer, birinci yine KSİK'den Şinasi 3 m farkla ikinciliği ve KSK'den Hasan, üçüncülüğü almıştır. 400 m serbest yüzmede ise hakem heyetinin kayığı yarışmacıların önünden geçtiği için yeniden düzenlenmesine karar verilmiştir. 30 Ağustos 1929 günü ise Karşıyaka- Pasaport arası bir yüzme yarışı düzenleneceği ve katılacak olan amatörlerin yarışma günü KSK'de hazır bulunmaları gerektiği İzmir Denizcilik Heyeti tarafından bildirilmiştir. ²⁸⁸Gazeteler, İzmirliilerin yüzme yarışlarını büyük bir heyecanla takip ettiğini ve esas çekişmenin KSİK ve KSK arasında yaşandığını belirtmektedir.

1930'larda Karşıyaka Bostanlı'daki deniz hamamlarında yapılan yarışlarda KSK yüzücülerinden Alparslan 200 m kurbağalamada 3.19'luk dereceyle rekor kırarak Türkiye şampiyonu olmuştur. 1930 yıllarında düzenlenen yarışlarda yarışmalara kadınlarında katıldığı fakat gazetede kadınların yüzme yarışlarından puan almayacağı belirtilmiştir. Ayrıca yarış programı genişletilmiş; dalmalar, atlamalar ve bayrak yarışı da eklenmiştir. Gazetelerde ısrarla üzerinde durulan bir başka konu ise bir deniz şehri olan İzmir'de yüzücülük üzerine bir spor şubesi olmadığı konusudur. Hizmet gazetesi, İzmir'de de bir spor şubesi olması gerektiğini vurgulamış ve tarafsız yaptırılacak çalışmalarla İzmir'in de yüzme sporunda iyi bir gelişme kaydedeceğini belirtmiştir.²⁸⁹

1931'de yarışların çok kalabalık olduğu ve ilk kez 100 m sürat yarışının yapıldığı görülmektedir. Yarışlar 4 seriye ayrılmıştır. İlk serinin birincisi ve ikincisi KSK'den Rasim ile Nieki; ikinci serinin birincisi Göztepe'den Kılâyder ve ikincisi KSK'den Alparslan; üçüncü serinin birincisi Türkspor'dan Selim ve ikincisi KSK'den Balçil; dördüncü serinin birincisi Göztepe'den Hasan ve ikincisi Altınordu'dan Cihan gelmiştir. Sırtüstü yüzme yarışında iki seçme yapılmıştır. İlk seçmede KSK'den Mişel birinci ve Türkspor'dan Vasfi ikinci; ikinci seçmede ise üç kişi finale kalmıştır. 200 m kurbağalama yarışındaysa ismi bilinmeyen Göztepelili bir sporcu birinci ve Türkspor'dan bir sporcu ikinci gelmiştir. Dalmalarda da iki seçme yapılmıştır. İlk seçmede Altay'dan Hakkı birinci ve Türkspor'dan Vasfi ikinci gelmiş; ikinci seçmede Altay'dan Mesut ve Türkspor'dan Zeki finale kalmıştır.

---

²⁸⁷ Anadolu Gazetesi, 25 Ağustos 1929, ss.2.

²⁸⁸ Ahenk Gazetesi, 24 Ağustos 1929, ss.1.

²⁸⁹ Akbayram, Devran (2019), "*Cumhuriyet'in İlk Yıllarında İzmir'de Yüzme Sporuna*", İzmir Spor Tarihi, (1.Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi, ss.161.

400 m sürat yarışınınsa çok çekişmeli geçtiği belirtilmektedir. Finale kalanlar KSK'den Alparslan, Rasim ve Niki, Altay'dan Mesut olmuştur. Bu yarışların sonunda KSK'li Alparslan'ın 7.36 ile 4 sn farkla Türkiye rekorunu kırdığı belirtilmektedir. 1500 m yarışına ise 15 yüzücü katılmış ve bu yarışta KSK'den Rasim 29.50 ile birinci gelmiştir. İkinci KSK'den Sadi ve üçüncü Göztepe'den Hasan olmuştur. 18 Eylül Cuma günü ise dereceye giren yüzücüler arasında final yarışları yapılmıştır. 100 m serbest yüzmede, Göztepe'den yarışlara katılan Avusturyalı M. Klarize'nin yabancı olmasından dolayı birinciliği iptal edilerek KSK'den Alparslan'a verilmiştir. İkinci yine KSK'den Rasim ve üçüncü Türkspor'dan Selim gelmiştir. 100 m sırtüstü yüzmede yine yabancı bir yüzücü KSK'den Michael görünmektedir. Onun da birinciliği iptal edilerek ilk iki sıra Türkspor'dan Vasfi ve Arslan'a, üçüncülük ise KSK'den Rıza'ya verilmiştir. Önceki yıllarda yarışlara katılan yabancı yüzücülerin dereceleri sayılırken bu dönemden sonra geçerli sayılmamıştır. Yarışlar bundan sonraki yıllarda yerli yüzücülerin katılımıyla gerçekleşmiştir. Dalma yarışında Altay'dan Hakkı birinci, Türkspor'dan Zeki ve Kemal ikinci ve üçüncü gelmişlerdir. 400 m final yarışına ise katılan dört yüzücü de KSK yüzücülerinden oluşmaktadır. Bayrak yarışı KSK, Türkspor ve Göztepe arasında yapılmış ve KSK birinciliği elde etmiştir. Bu yıl rekor görüldüğü üzere KSK'li yüzücülerde olmuş ve İzmir Denizcilik şampiyonluğunu KSK kazanmıştır.²⁹⁰

1932 yılına gelindiğinde ilk Türkiye yüzme şampiyonasının yapıldığı görülmektedir. Yarışlara İstanbul, İzmir, Kocaeli ve Bandırma bölgelerinden yüzücüler katılmışlardır. 1932-1933 yıllarında yüzme sporuna büyük önem verilmiştir. Almanların ünlü yüzme antrenörü Teketof yüzme sporunu öğretmek için görevlendirilmiştir. Bir senelik sözleşme imzalayarak şehre gelmiştir. İzmir'den gelen yüzücüler ile Büyükdere Havuzu'nda ilgilendiği bilinmektedir.²⁹¹ 12 Ağustos 1932 Cuma günü İzmir Denizcilik heyeti Karşıyaka'da sabah saat 8'de başlayıp 12'de sona eren bir yarış düzenlemiştir. Amaç 26 Ağustos'ta İstanbul'da yapılacak Türkiye Yüzme Birincilikleri'ne gönderilecek yüzücüleri belirlemektir. Yarışma Reşadiye-Karşıyaka arası en az 6 km dayanıklılık yarışı olarak belirlenmiştir. Toplanma yeri ise Göztepe Spor Kulübü'dür. Yapılan yarışmalarda KSK bayrak takımı Alparslan, Rasim, Vasıf, Muhittin şeklinde belirlenmiştir. Bucalı Feyyaz da masrafları kendi karşılayarak takıma katılmıştır. Sporcuların haftaya İstanbul'a gidecekleri

²⁹⁰ Akbayram, D., a.g.e., ss.161-162; Yeni Asır Gazetesi, 20 Eylül 1931, ss.4.

²⁹¹ Akşam Gazetesi, 26 Ağustos 1932, ss.8.

belirtilmiştir. İstanbul'da yapılan yarışmada ise İzmir'den Alparslan 1.27 ile ikinci gelmiştir. 100 m sırtüstü yüzme yarışlarında dereceye giremeyen İzmirli yüzücüler, 100 m kurbağalamada Alparslan 1.32 ile birinci gelmiştir. 200 m serbest yüzmede Rasim 3.22 ile ikinci gelmiş, 400 m serbest yüzmede ise Alparslan 6.58 ile ikinci gelmiştir. 800 m serbest yüzmede 15.45 ile Rasim ikinci gelmiştir. Dört takım arasında yapılan bayrak yarışında ise İzmir bayrak takımı, İstanbul, Bandırma, Kocaeli'nden sonra dördüncülüğü elde etmiştir.²⁹²Yarışlara beklenen ilginin gösterilmediği ve yapılan yüzme yarışlarının plajlardaki eğlence sınırını aşmadığı belirtilmiştir.²⁹³

1933 İzmir'de art arda dört yüzme yarışının yapıldığı bir yıl olmuştur. Fakat yapılan haberlerden İzmir'de hala bir yüzme havuzunun yapılmadığı da bilinmektedir. Yapılan bir haberde, İstanbul'dan gelen bir teklif üzerine Türkiye yüzme birinciliklerinin bu yıl İzmir'de yapılması üzerinde durulmuştur. Ancak bunun İzmir'de bir yüzme havuzu yapılırsa mümkün olabileceği de belirtilmiştir. İzmir Denizcilik Heyeti ise bu durumu memnuniyetle karşılayıp bir yüzme havuzu yapılacağına haberini vermiştir. 7 Temmuz'da İzmirli yüzücülerle Karşıyaka banyolarında ilk yüzme yarışları yapılmıştır. Bu yarışta yüzme yarışından sonra ilk defa Su Topu Maçı yapılmıştır. Maç hakkında dönemin gazetelerinde çok ilginç bir oyun olduğu ile ilgili haberler yapılmıştır.²⁹⁴Yarışın sonuçlarına baktığımızda ise yine KSK yüzücüleri başarılarıyla dikkat çekmişlerdir. 100 m sürat ve 400 m serbest yüzme yarışında Alparslan ve 100 m sırtüstü yüzmede Salahattin birinci gelmişler, 200 m kurbağalamada ise yine Alparslan 3.19 ile Türkiye rekorunu kırmıştır.²⁹⁵

1933 yüzme sezonu İzmir'de Teketof'un da çabalarıyla çok yoğun geçmiş ve biri Haziran'da diğer ikisi Temmuz'da olmak üzere üç kez yüzme yarışı düzenlenmiştir. Sezonun son aylarında ise İzmir'den iki başarılı yüzücü, İstanbul'da Yunanlı yüzücülerle yapılacak olan yarışlara katılmak için davet edilmişlerdir. Bu başarılı yüzücüler 200 m kurbağalama şampiyonu Alparslan ve 200 m Türkiye ikincisi Rasim Bey'dir. Yüzücüler 4 Eylül 1933 Pazartesi günü Sakarya vapuru ile İzmir'den ayrılmışlardır. Fakat 18 Eylül'de yapılması planlanan yarışlar, Yunan yüzücülerin bir kısmının pasaport işlemlerini tamamlayamamaları nedeniyle yapılamamıştır. Bahsedilen önemli bir ayrıntı ise

---

²⁹² Akşam Gazetesi, 27 Ağustos 1932, ss.4.

²⁹³ Akbayram, D., a.g.e., ss.163-164.

²⁹⁴ Yeni Asır, 7 Temmuz 1933, ss.1.

²⁹⁵ Yeni Asır Gazetesi, 9 Temmuz 1933, ss.5.

Alparslan'ın İzmir'e geri dönmediği konusudur. Bu konu, gazetede haber başlığı yapılmış ve eğer yarışlar düzenlenseydi kesin Alparslan'ın alacağı şeklinde değerlendirmeler yapılmıştır.²⁹⁶

Işık Gazetesi'nin 15 Temmuz 1933 tarihli yayınında deniz sporları ile ilgili şöyle bir habere yer verilmiştir;

“ Bu hafta icra edilen şarpi yarışlarında avukat Münir Bey'in şarpisi birinci gelmiştir. Denizcilik heyeti tarafından tertip edilen şarpi yarışları ile Göztepe'den Karşıyaka'ya kadar yarım mukavemet yüzme yarışları dün icra edildi. Şarpi yarışına KSK kulübüne mensup 4 şarpi iştirak etti. Bunlardan avukat Münir Bey'in şarpisi birinci Fuat Bey'in şarpisi ikinci geldi. Sabah icra edilen yüzme yarışlarında KSK'den Rasim birinci, Fenerbahçe'den Melih ikini geldi. Rasim Göztepe'den Karşıyaka'ya kadar olan bu mesafeyi 2 saat 54 dakika ve 52 saniyede almıştır. İkinci gelen Melih bu mesafeyi 24 dakika sonra ihmal edebilmiştir. ”²⁹⁷

1934 yılında Rusya ile ilk kez milli bir müsabaka yapılmıştır. Türk yüzücüler, ilk yurtdışı tecrübelerini bu yıl elde etmişlerdir. Türk Milli Yüzme takımı, Kiev'de Dinyeper Nehri üzerinde, su sporları merkezinde yapılan yarışlarda önemli başarılar elde etmiştir. Naili Moran, Suat Erler, Safran Serim, Mehdi Ağaoğlu, Halil Dalhan, Orhan Saka ve Adnan Bey gibi İstanbullu yüzücülerin yanında İzmir'den de sadece bir yüzücü bulunmuştur. Yüzme sporunun ilk milli takımında bulunan KSK'den Alparslan, 200 m kurbağalamada birinci gelmiştir. Daha sonra ise Odesa'da yapılan yarışmada ikinci olmuştur. ²⁹⁸1933 yılında düzenlenen Türkiye Yüzme Birincilikleri için İstanbul'a giden Alparslan bundan sonra İzmir'e geri dönmemiştir. İzmir'de yapılan bundan sonraki yüzme yarışlarında da isminin geçmemesinden bunu anlamak mümkündür.

Aynı yıl Karşıyaka deniz hamamlarında yüzme teşvik yarışlarının yapılacağı fakat bazı sebeplerden ötürü iki haftadır ertelendiği bilinmektedir²⁹⁹. Yarış, nihayet 12 Ağustos 1934 Cuma günü düzenlenmiştir. Yüzme teşvik yarışları olarak adlandırılan yarışlarda, 100 m sürat yarışına on genç katılmış ve KSK'den Rasim birinci, Göztepe'den Mehmet ikinci

²⁹⁶ Hizmet Gazetesi, 4 Eylül 1933, ss.4.

²⁹⁷ Işık Gazetesi, 15 Temmuz 1933, S., 40, ss.4.

²⁹⁸ Sungur, E. (2002), a.g.e., ss.224-225.

²⁹⁹ Yeni Asır Gazetesi, 10 Ağustos 1934, ss.7.

gelmiştir. İkinci yarış 15 yaşına kadar yedi küçük yüzücü arasında yapılan 100 m sürat yarışıdır. KSK'den Cemal birinci, Vecdi ikinci gelmiştir. 100 m sırtüstü yarışına sekiz yüzücü katılmış, KSK'den Cevat birinci, Muazzam ikinci gelmiştir. 400 m serbest yüzmede KSK'den Rasim birinci, Göztepe'den Mehmet ikinci gelmiştir. 4x50 bayrak yarışına ise KSK'den iki, Altay'dan bir takım katılmıştır. Saim, Mehmet, Ali ve Dündar'dan oluşan Altay takımı birinci gelmiştir³⁰⁰. Bu yüzücülerle birlikte bir de idareci İstanbul'daki Türkiye Yüzme Birinciliklerine katılmak üzere 19 Ağustos'ta Sakarya vapuruyla İzmir'den hareket etmişlerdir.³⁰¹

Bu haber, bir yüzme havuzu yapılması şartıyla 1934'te İzmir'de yapılması planlanan Türkiye Yüzme Birinciliklerinin, yine İstanbul'da yapıldığını göstermektedir. Bu da İzmir'de yapımına söz verilen yüzme havuzunun, hala yapılmadığının bir kanıtıdır. 15 Eylül günü Moda yüzme havuzunda yapılan Türkiye Yüzme Birinciliklerinde İzmirli yüzücüler toplamda 42 puanla üçüncü gelmişlerdir. Yarışlara İstanbul ve İzmirli yüzücülerin yanı sıra Ankara, Kocaeli ve Bandırma'dan da yüzücüler katılmıştır. Fakat Denizcilik Heyeti ısrarla İzmir'de bir yüzme havuzu yapılırsa burada da yarışların düzenlenebileceğini ve tüm yurttan yüzücülerin İzmir'de yarışlara katılacağından söz etse de, beklenen yüzme havuzu bu dönemde bir türlü yapılamamıştır. Tabii ki yarışlarda alınana başarılar da bu durumun bir göstergesi olmuştur.

1935'te İzmir'de yüzme sporu için yoğun bir sezon yaşanmıştır. Bu yıl, Deniz Sporları Yurdu'nun kurulduğu bilinmektedir. Yılın ilk yüzme yarışı 8 Haziran'da İzmir Körfezi'nde yapılacağı ve saat 17.00'da başlayıp 19.00'da biteceği bildirilmiştir.³⁰² 1 Temmuz'da Denizcilik Bayramı kutlamaları yapılmış ve kutlamalar kapsamında deniz yarışları yapılmıştır. Yapılan yarışlarda yelkenli, yelkensiz kayık yarışlarının yanı sıra yüzme yarışlarının da yapıldığından bahsedilmektedir.³⁰³ Bunun ardından 9 Ağustos Cuma günü İnciraltı'nda yüzme birincilikleri yarışları yapılmıştır. Böylece bu yılla birlikte İnciraltı'nda da yüzme yarışlarının yapılmaya başlandığını görmekteyiz. Yapılan yüzme yarışlarında KSK'nin başarıları söz konusudur; özellikle Alparslan'ın gidişinden sonra Rasim'in birincilikleri elde ettiği görülmektedir.

---

³⁰⁰ Yeni Asır Gazetesi, 12 Ağustos 1934, ss.3.

³⁰¹ Yeni Asır Gazetesi 19 Ağustos 1934, ss.5.

³⁰² Anadolu Gazetesi, 3 Mayıs 1935, ss.4.

³⁰³ Yeni Asır Gazetesi, 2 Temmuz 1935, ss.7.

1936 yılında yüzme yarışlarının ağustos başı ve sonu olmak üzere iki kez düzenlendiği bilinmektedir. İlki 9 Ağustos Pazar günü İnciraltı'nda yapılmıştır. Yarışlarda yine KSK yüzücülerinin başarısı ön plandadır. KSK yüzme yarışlarından birincilikle çıkarken, ikincilik de Göztepelilerin olmuştur. Bu yıl basına yüzme yarışlarıyla ilgili yansıyan haberlerde dikkat çeken yüzlerce seyircinin yarışları izlemek için akın akın yarışların düzenlendiği bölgeye gelmeleridir.³⁰⁴ Bu rakam İzmir'de yüzme sporuna verilen önemin ve bu alanda yaşanan gelişmelerin bir göstergesidir. Yılın ikinci ve son yüzme yarışı 23 Ağustos Pazar günü yapılmıştır. Mıntıka Su Sporları Birinciliği içerisinde düzenlenen yüzme yarışlarının saat 09.00'da Güzelyalı'da başlayacağı belirtilmiştir. Bayrak yarışını KSK, Türk bayrak yarışını ise Altay yüzme takımı kazanmıştır. Bu yıl yapılan yarışlarda, 1.500 m birinci ve ikincileri KSK'den Kenan ve Kazım gelmelerine rağmen, başarıları cezalı oldukları için ellerinden alınmış ve birincilik Küçük Kenan'a verilmiştir. Hangi sebepten kaynaklı cezalı oldukları belirtilmemesine rağmen, bir ceza uygulamasının varlığını öğrenmek bizi yüzme sporunun da belli kurallar ve belli bir disiplin içerisinde yapıldığı sonucuna götürmektedir.³⁰⁵

1937 yılı deniz sporları için bir dönüm noktası olmuş, yüzme yarışları Denizcilik Federasyonuna bağlanmıştır. Akşam Postası'nın 7 Temmuz 1937 tarihli bir haberine göre Türk Spor Kurumu Su Sporları Federasyonu yüzme, kürek ve yelken yarışları Türkiye birinciliklerini İzmir'de yapmaya karar vermiştir. Bunun için İzmir'de bir havuz hazırlanmaktadır. Bu yelken müsabakaları 12 Eylül 1937 tarihinde yapılacaktır. Yüzme ve kürek müsabakaları ise 25 Eylül 1937 tarihinde icra edilecektir.³⁰⁶ Ayrıca 1937-39 yılları arasında İstanbul, İzmir, İzmit ve Karamürselli yüzücülerin Avrupa ile yarışacak düzeye geldiğini öğrenmekteyiz. Bu gelişmeler ışığında 1937 yılı Türkiye Deniz Şampiyonasının İzmir'de yapılmasıyla, İzmir için bir ilk yaşanmıştır. Üç gün sürecek Şampiyonada, yarışların yelken, kürek ve yüzme yarışları şeklinde olacağı belirtilmiştir. Dikkate değer bir haberse, yüzme yarışlarının 12 Eylül'de Karşıyaka'da yeni inşa edilen modern yüzme havuzunda yapılacağıdır. 16 Eylül Perşembe günü yapılan yarışlar, saat 16.00'da Karşıyaka yüzme havuzunda yapılmıştır. Alınan rekorlar ve dereceye giren şehirlerle sporcular şöyledir: 100 m serbest yüzmede İstanbul'dan Orhan, 1.07 ile rekor kırarak birinci,

---

³⁰⁴ Yeni Asır Gazetesi, 11 Ağustos 1936, ss.4.

³⁰⁵ Anadolu Gazetesi, 25 Ağustos 1936, ss.5.

³⁰⁶ Akşam Postası, 7 Temmuz 1937, ss.6.

Kocaeli'nden Mehmet ikinci, Balıkesir'den Mustafa üçüncü, İzmir'den Orhan dördüncü, Ankara'dan Cihat, İçel'den İrfan beşinci, Antalya'dan Ali Rıza altıncı gelmiştir. 200 m kurbağalamada Kocaeli'nden Yusuf 3.15 rekorla birinci, İstanbul'dan Halil ikinci, İçel'den Mustafa üçüncü, Balıkesir'den Sabri dördüncü, İzmir'den Azmi beşinci ve Antalya'dan Tevfik altıncı olmuştur. 400 m serbest yüzmede İstanbul'dan Halil 5.4 ile rekor kırarak birinci, Balıkesir'den Osman ikinci, Kocaeli'nden Abdullah üçüncü, İzmir'den Cemal dördüncü, Antalya'dan Mustafa beşinci, İçel'den İrfan altıncı ve Ankara'dan İhsan yedinci gelmiştir. Bu şekilde yüzme yarışlarının ilk günü tamamlanmıştır. Yarışların 17 Eylül Cuma günü yapılan ikinci gününde 200 m serbest yüzme sonuçları da şu şekildedir: İstanbul'dan Mahmur 2.25 rekorla birinci, Balıkesir'den Osman ikinci, Antalya'dan Mehmet üçüncü, İzmir'den Cemal dördüncü, İçel'den İrfan beşinci, Kocaeli'nden Hasan altıncı ve Ankara'dan Hasan yedinci gelmiştir. 100 m sırtüstü yarışında İstanbul'dan Şamil 1.28 rekorla birinci, Balıkesir'den Hasan 1.23 rekorla ikinci, Kocaeli'nden Yusuf üçüncü, İzmir'den Mehmet dördüncü, Kocaeli'nden Kâmil beşinci ve Antalya'dan Mehmet altıncı olmuştur. Son yüzme yarışı 1.500 m serbest yüzme yarışıdır. Bu yarışta İstanbul'dan Halil birinci, Balıkesir'den Mustafa ikinci, Kocaeli'nden Yusuf üçüncü, Ankara'dan Celan dördüncü ve İzmir'den Kenan beşinci gelmiştir.³⁰⁷ Yarışların sonuçları incelendiğinde İstanbullu yüzücülerin başarısı açıkça görülmektedir. Türkiye Deniz Şampiyonasının İzmir'de yapılması, şehrin deniz sporlarında ilk kez adını duyuruyor olmasının yanı sıra, İzmirli yüzücülerin eksiklerini görmeleri ve rakiplerini tanımalarında da büyük bir öneme sahiptir. Açıkça söylenebilir ki, 1937 yılı İzmir'in bir deniz kenti olmasının ve deniz sporlarında var olduğunu kanıtlanmasının taçlandırıldığı bir yıl olmuştur. 1938 yılına bakıldığında ise 1 Temmuz Cuma günü Denizcilik Bayramı kapsamında yüzme yarışları düzenlenmiştir. Aynı yıl ikinci yüzme yarışları ise daha kapsamlı bir şekilde, 7 Ağustos da Karşıyaka yüzme havuzunda yapılmıştır.

Sonuç olarak, her anlamda modernleşen yeni Türkiye'de spor alanında da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Üç tarafı denizlerle çevrili Türkiye'de yüzme sporuna önem vermeye başlanmış ve yüzücülerin yetiştirilmesine önem gösterilmiştir. Hatta bunun için bir dönem Almanya'dan bir antrenör bile getirilmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında sadece İstanbul'un değil, İzmir'in de yüzme sporunda gelişmeler kaydetmesine ve yetenekli

---

³⁰⁷ Yeni Asır Gazetesi, 18 Eylül 1937, ss.4.

yüzücülerin yetiştirilmesine önem verilmiştir. Bu yıllarda İzmir’de bir yüzme havuzunun olmayışı, deniz banyolarının şahıs işletmesi oluşu gibi olumsuzlar yaşansa da buna rağmen özellikle 1930’lardan itibaren İzmir yüzme sporunda önemli gelişmeler meydana gelmiştir. 1934 yılı İzmirli yüzücülerin sadece Türkiye’de değil, dünyada adını duyurmaya başladığı bir yıl olmuştur.³⁰⁸

2.4.16. İzmir’de At Yarışı

İzmir’de antik çağlardan itibaren at yarışları yapılmıştır. 19. yüzyılda İzmir’e gelen gezginlerin anlattıklarına göre İzmir’de at gezintileri de yapılmaktaydı. Kokluca, Buca ve Bornova at gezintilerinin yapıldığı ideal yerler arasında olmuştur.³⁰⁹ Cumhuriyet döneminde İzmir’de at yarışları, Atatürk’ün ayrı bir önem vermesiyle gelişmiştir. Atlar eğitilmiş, binicilik yarışmaları düzenlenmiş ve jokeyli at yarışları yapılmıştır. Mart ayının son Cuma günü başlayıp beş hafta süren İlkbahar yarışlarının yanında Eylül ayının son iki haftasında yapılan Sonbahar yarışlarında ilkbaharda olduğu gibi “Haliskan İngiliz, Yarımkın İngiliz ve Arap Atları” yarıştırmıştır. İlkbahar koşu programında o dönemde şu şekilde planlanmıştır; koşular 29 Mart’ta başlayıp 3 Mayıs’ta son bulacaktır.³¹⁰ İzmir’de ilkbahar at yarışlarında birinci koşuda üç yaşındaki yerli ve Arap erkek taylar 1000 metre koşu mesafesinde yarışmışlardır. Yarışmada birinciye 400 lira, ikinciye 75 lira, üçüncüye de 25 lira verilmiştir. Yarışmayı Kara Osman zade Osman Bey’in “Atilla” isimli atı kazanmıştır. 1930’lu yıllara gelindiğinde at yarışları, 10.000 kişilik tribünlere sahip olan Buca Kızılcıllu’daki koşu alanında yapılmıştır. İşgal zamanında yanmış olan eski ahşap tribünler yerine, 5000 kişi alabilecek genişlikte, mükemmel betonarme tribünler yapılmıştır.³¹¹ Ayrıca koşu sahası düzeltilmiş ve mükemmel ahırlar meydana getirilmiştir.³¹² Vilayet at koşu meydanını satın almış, etrafına Paris tribünlerine benzer beton tribünler inşa ettirmiştir. Bu yapı tamamlandığında ülkenin en büyük “koşu sahası” İzmir’inki olacaktır. Buca, etrafındaki ahırlarla ve bu sporla ilgilenenlerle yeni bir kimlik kazanmaya başlamıştır.³¹³ İngiltere’den iki jokey, hem yarışlara katılmak, hem de Türk binicilere mesleklerinin

³⁰⁸ Akbayram, D., a.g.e., ss.170.

³⁰⁹ Ahenk Gazetesi, 17 Kasım 1929.

³¹⁰ Genç, H. Hüseyin, (2011) “1929 İzmir’in Sosyoekonomik ve Kültürel Yapısı” Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ss.144.

³¹¹ Atilla, A. Nedim, (2003), Gelişen İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir, ss.12.

³¹² İzmir Rehberi, (1934), İzmir Havalisi Asar-ı Atika Muhipler Cemiyeti Resimli Ay Matbaası, İstanbul, S.11, ss.108.

³¹³ Cumhuriyet Gazetesi, 31 Mart 1929.

inceliklerini göstermek için gelmiştir.³¹⁴ Kasım ayında Buca'da, 1929 senesi sonbahar at koşuları başlamış, havanında güzelliğinden istifade eden İzmirliiler Buca'ya akmış ve tribünler dolmuştur.³¹⁵ Vali Kazım Paşa, askeri erkan, koşulara katılan atların sahipleri ve yüksek ailelerden birçok hanımefendi tribünlerde yer almışlardır.

İzmir'de at yarışlarıyla ilgili dönemin basınındaki gazetelerinden Işık Gazetesi'nin 22 Aralık 1932 tarihli basımında şöyle bir haber bulunmaktadır:

‘Dün sonbahar at yarışlarına çok kalabalık bir seyirci kabile huzurunda başlanmıştır. Koşularda Müşir Fevzi Paşa Hazretleri ile diğer misafir paşalar ve Vali Paşa Hazretleri de bulunuyorlardı. Hava çok müsaitti.

Birinci Koşu: 3 ve daha yukarı yaştaki İngiliz atlarına mahsustu. İkramiye 300 mesafe 2000 birinciliği Madam Anna Sabri Bey'in kolveti kazandı.

İkinci Koşu: Üç yaşında koşu kazanmamış yerli ve Arap hayvanlarına mahsustu. İkramiye 225 mesafe 1200 birinciliği Şükrü Seyyar kazandı.

Üçüncü Koşu: 4 yaşındaki yerli ve Arap atlarına mahsustu. İkramiye 225, mesafe 2400. Birinciliği Kenan Bey'in atı kazandı.

Dördüncü Koşu: 3 yaşındaki İngiliz at ve kısıraklarına mahsustu. İkramiye 375 mesafe 2400 birinciliği Madam Sabri Bey'in atı kazandı.

Beşinci koşu: 4 ve daha yukarı yaştaki yerli ve Arap kısıraklarına mahsus Handikap koşusuydu. İkramiye 375 mesafe 2400. Birinciliği Ahmet Bey'in tayyarı kazandı.

Yine Işık Gazetesi'nin 15 Nisan 1933 tarihli yayınında bu defa da ilkbahar at yarışlarından bahsedilmektedir. Yazıda koşuların hava güzelliğinin etkisiyle çok heyecanlı geçtiği belirtilmiştir. Yarışta Vali Kazım Paşa, Ordu Müfettişlerinden Fahrettin ve Müstahkem Mevki Kumandanı Hüseyin Hüsnü Paşaların iştirakinden de söz edilmiştir.³¹⁶

---

³¹⁴ Anadolu Gazetesi, 18 Mart 1929.

³¹⁵ İzmir Enternasyonal Fuarı ve İzmir Rehberi, 1937, İzmir, ss.40.

³¹⁶ Işık Gazetesi, 15 Nisan 1933, No., 7, ss.5.

Resim 2.1. Işık Gazetesi'nin 15 Nisan 1933 tarihli yayınında

Resim 2.2. Akşam Gazetesi'nin 29 Temmuz 1938 tarihli bir haberinde

Akşam Gazetesi'nin 29 Temmuz 1938 tarihli bir haberinde ise şöyle bir bilgi verilir; "Vilayetçe Ödemiş ve Bergama'da senede iki defa büyük at yarışları yapılmasına karar verilmiştir. Bu yarışlara iştirak edecek ve iyi neticeler alacak hayvanların sahiplerine (2000) lira tevzi olunacaktır. Bergama at koşuları 25 Mayıs'ta, Ödemiş at koşuları da mayısın son haftasında yapılacaktır. Bu yarışlara hükümet aygırlarından elde edilen mahsuller girecek, bu suretle halkın cins hayvan yetiştirilmesi teşvik edilmiş olacaktır.

Yukarıdaki haberden de anlaşıldığı üzere sadece İzmir merkezli değil İzmir çevresi beldelerinde de at yarışları yapılmış ve bu yarışlara katılım için çeşitli teşvik çalışmaları yürütülmüştür.³¹⁸

³¹⁷ Işık Gazetesi, 15 Nisan 1933.

³¹⁸ Akşam Gazetesi, 29 Temmuz 1938.

2.5. İzmir’de İdman Bayramı ve 19 Mayıs Kutlamaları

İzmir’de ilk İdman Bayramı kutlamalarına dair var olan bilgi 1929 yılına aittir³¹⁹. 19 Mayıs 1929 tarihli Hizmet Gazetesi’nde “İdman Bayramı, Orta Mekteplerin İdman Bayramı çok güzel oldu. Mektepliler Alkışlandı.” başlıklı haberde bir gün önce yani 18 Mayıs 1929’da bayram kutlamalarının yapıldığı görülmektedir³²⁰. Ahenk gazetesi, bu haberi “Orta Mektepler Spor Bayramı” başlığı ile ilk sayfada vermektedir³²¹.

Bu haberlere göre bayram kutlamaları Alsancak Spor Sahası’nda yapılmıştır. Törene başta Vali Kazım Paşa (Dirik) olmak üzere diğer idari görevliler ve kalabalık bir halk topluluğu katılmıştır. Saat 15.30’da Kız Lisesi’nin öncü bisikletçisi öğrencilerin geçit resmini başlatmıştır. Kız Lisesi’nin idmana katılan öğrencisi, beyaz-lacivert formalarla geçtikten sonra siyah formalarıyla Kız Muallim Mektebi izcileri ve Göztepe Kız Amerikan Koleji talebeleri takip etmiştir.

Kızların geçişinden sonra 100 metre ara ile Ticaret Mektebi izcileri, Erkek Lisesi izcileri, atletleri ve talebesi, Erkek Muallim Mektebi talebeleri, Mekteplerin voleybol, tenis, futbol takımları, beyaz fanila, lacivert pantolon ve kırmızı kuşaktan mürekkep sade ince bir sanatkar kıyafeti ile Sanatlar Mektebi öğrencisi ve son olarak Enternasyonal Kolej talebesinin yürüyüşü ile geçit resmi tamamlanmıştır.

Yürüyüş bittikten sonra sahada spor gösterilerine geçilmiştir. İlk olarak Orta mekteplerin kız talebesinden oluşan bir grup sahada İsveç talimlerine başlamıştır. Her hareket izleyenlerin alkışlarıyla karşılanmıştır. Müteakiben bu talebeler arasında bayrak müsabakası yapılmıştır.³²²

Kız talebelerinin gösterilerinden sonra sahaya Orta mekteplerin erkek talebesi gelmiştir. Bu grup içerisinde en fazla kalabalık öğrenciyi Muallim Mektebi öğrencileri teşkil etmiştir. Erkek öğrenciler büyük bir intizam ve ahenk içinde muhtelif baş, kol, beden, el, ayak hareketleri yapmışlardır. Spor gösterilerinin sonunda idare mevkiinde bulunan

---

³¹⁹ Çolak, Filiz; Kara, N. Nilgün (2019), “19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı’nın Öncüsü Olarak İdman / Jimnastik / Spor Bayramı ve Cumhuriyet’in İlk Yıllarında İzmir’deki Kutlamalar” İzmir Spor Tarihi (Edit. G. Güneş; Okumuş B.), Ütopya Yayınevi, İzmir, ss.288.

³²⁰ Hizmet, 19 Mayıs 1929.

³²¹ Ahenk, 18 Mayıs 1929.

³²² Çolak, F.; Kara, N. Nilgün, a.g.m., ss.288.

öğretmenin “*Cumhuriyet şerefine... Dikkat!*” komutu ile sahadaki yaklaşık beş yüz öğrenci ellerini hızlı hareketlerle vurarak tempo tutmuş, ardından eller birkaç saniye dizlere vurulduktan sonra uzun bir fısıltı duyulmuştur. Tribünlerdeki izleyiciler öğrencilerin bu hareketine dehşetli bir alkışla karşılık vermişlerdir. Bu komut bayramı kutlamaya gelenler ve Orta Mektepler talebesi için de olmak üzere iki defa daha yapılarak tören sona erdirilmiştir. Erkek Lisesi müdür muavini Nuri Bey ortaya çıkarak katılanlara teşekkür ettikten sonra talebe umumi bir yürüyüş yaparak sahayı alkışlar içinde terk etmiştir³²³.

1929'daki bu İdman Bayramı kutlamasına 1930 ve 1931 yıllarında rastlanamamaktadır. İzmir'de bir sonraki kutlama 1932 yılında gerçekleşmiştir. “*Spor Bayramı*”³²⁴, “*Garbi Anadolu Spor Bayramı*”³²⁵ adlarıyla yapılan etkinlikler ortaöğretim öğrencileri arasında yapılan gösterilerle değil iller arası futbol ve atletizm müsabakaları olarak düzenlenmiştir. Manisa, Uşak ve Balıkesir şehirlerinin futbol takımları ve atletleri İzmir'e davet edilmişlerdir. Futbolcular ve atletler 18 Mayıs'ta İzmir'e gelmişlerdir³²⁶. İzmir-Uşak ve Manisa-Balıkesir futbol takımları arasındaki maçlar 20 Mayıs'ta öğleden sonra Alsancak Stadı'nda gerçekleşmiştir³²⁷. Atletizm yarışmalarına sadece İzmir ve Balıkesir atletleri katılmıştır. Cirit atma, uzun atlama, disk atma, 4×100 bayrak yarışı, üç adım atlama 80 m, 100m, 500 m gibi heyecanlı geçen yarışmalarının galiplerine madalyaları bizzat Vali Kazım Bey tarafından verilmiştir³²⁸.

1933'teki kutlamalar ortaöğretim öğrencilerinin katılımıyla yapılmış olup “*Jimnastik Bayramı*”³²⁹ ve “*İdman Bayramı*”³³⁰ ifadeleriyle adlandırılmaktadır. 19 Mayıs Cuma günü sabah saat 10.00'da Vali Paşa'nın ve kalabalık bir halk topluluğunun katılımıyla, basına göre 10 bin kişi³³¹, Alsancak Stadı'nda törene başlamıştır³³². Önce bando müziği eşliğinde öğrencilerin geçit resmi yapılmıştır. Mavi beyaz kıyafetleriyle Kız Lisesi öğrencileri büyük bir alkışla karşılanmışlardır. Ardından menekşeyi hatırlatan mor bir kıyafetle Kız Muallim

---

³²³ Hizmet, 19 Mayıs 1929.

³²⁴ Yeni Asır, 18 Mayıs 1932.

³²⁵ Anadolu, 22 Mayıs 1932.

³²⁶ Yeni Asır, 19 Mayıs 1932.

³²⁷ Hizmet, 22 Mayıs 1932.

³²⁸ Anadolu, 22 Mayıs 1932.

³²⁹ Hizmet, 21 Mayıs 1933.

³³⁰ Yeni Asır, 18 Mayıs 1933.

³³¹ Yeni Asır, 21 Mayıs 1933; Hizmet, 21 Mayıs 1933.

³³² Anadolu, 21 Mayıs 1932.

Mektebi, beyaz elbiseli ve ellerinden sarı-kırmızı kokartlarıyla Buca okulları, Erkek Lisesi, Karataş Lisesi, Ticaret Mektebi öğrencileri hep bir ayarda geçit resmini tamamlayarak sahanın ortasında toplanmışlardır. Evvla bayrak merasimi, ardından jimnastik hareketlerine geçilmişken şiddetli bir yağmurun başlaması gösterilerin bitmesine neden olmuştur. Bu durumu ertesi gün Hizmet gazetesi baş sayfadan “*Yağmur Bayram... Jimnastik Bayramı Çamur ve Yağmur Bayramı oldu.*” başlığı ile sütunlarına taşımıştır³³³

Stadyumda öğrencilerle birlikte yapılan bu etkinliğin yanı sıra 19 Mayıs İnkılap Bayramı adıyla Halkevi’nde saat 17.00’de bir kutlama etkinliği yapılacağı 18 Mayıs’ta duyurulmuş³³⁴ ve ertesi gün de gerçekleştirilmiştir. Vali ve şehrin diğer ileri gelenlerinin de katıldığı bu etkinlikte 19 Mayıs tarihinin anlam ve önemini anlatan çeşitli konuşmalar yapılmıştır³³⁵.

1934’deki kutlamalar Orta Mektepler Jimnastik Bayramı adıyla Alsancak Stadi’nda gerçekleşmiştir³³⁶. Önceki yılda olduğu gibi Halkevi’nde de bu kez Gazi Günü adıyla bir etkinlik düzenlenmiştir³³⁷.

Jimnastik Şenliği 19 Mayıs Cumartesi günü sabah 09.00’da Alsancak Stadi’nda başlamıştır. Önceki yılda olduğu gibi yine yağmur yağmasına rağmen bu sefer gösterilerin yapılmasını engelleyecek kadar yoğun olmadığına törene devam edilmiştir. ³³⁸1.170 orta öğretim gencinin katıldığı tören etkinliği çok parlak geçmiştir. Yine alışılmış olduğu üzere geçit resmi ve ardından jimnastik hareketlerinden oluşan gösteriler yapılmıştır. Bu gösteriler katılanların alkışları ve sevgi gösterileri ile karşılanmıştır³³⁹.

Aynı gün akşam saat 21.00’de Halkevi’nde yapılan etkinliğe de yoğun bir katılım olmuş, günün anlam ve önemini anlatan konuşmalar yapılmıştır³⁴⁰.

---

³³³ Hizmet, 21 Mayıs 1933.

³³⁴ Anadolu, 18 Mayıs 1933.

³³⁵ Anadolu, 21 Mayıs 1933.

³³⁶ Yeni Asır, 20 Mayıs 1934.

³³⁷ Anadolu, 20 Mayıs 1934.

³³⁸ Çolak, F., Kara, N.; a.g.m., ss.290.

³³⁹ Yeni Asır, 20 Mayıs 1934.

³⁴⁰ Anadolu, 20 Mayıs 1934.

1935'te önceki yılların aksine öğrencilerin katıldığı bir kutlama töreni yapılmış, sadece Halkevi'nde 19 Mayıs'ın yıldönümü anma etkinliği düzenlenmiştir³⁴¹. Bu etkinlikte Erkek Okulu Müdürü Refet Tok tarafından günün anlamını anlatan bir konferans verilmiştir³⁴².

1936'da ise planlı ve geniş katılımlı bir kutlama etkinliği gerçekleşmiştir. Önceki yıllardan en önemli farkı "*Büyük Jimnastik Şenlikleri*" adıyla bir program hazırlanmış olmasıdır.

Alsancak Spor Alanı'ndaki törenlere halkın yoğun bir ilgisi olmuş yaklaşık 25.000 kişi katılmıştır. 6.000 öğrencinin katıldığı gösteriler büyük bir gurur, heyecan ve sevinçle izlenmiştir. ³⁴³Adnan Bilget, Yeni Asır gazetesindeki sütununda "*19 Mayıs Türklüğün Yükselme Günüdür.*" başlığı ile stadyumdaki töreni şöyle anlatmaktadır:

"İzmir'in 19 Mayıs sabahı, daha gün aralanırken nefis bahar gününe bürünmüş olarak doğdu. Temiz giyinmiş çok neşeli mektep çocukları sokaklara dökülerek mekteplerinin yollarını tuttular. Orada büyük güne son hazırlıklarını yaptılar.

Nihayet saat tam 13.00... Binlerce genç mektepli, genç sporcu ve genç izci kışla meydanında kendileri için ayrılan yerlerini aldılar. Başını kışla meydanına yaslayan gençlik gruplarının ayakları taaa Pasaport İskelesi kadar uzanıyor. Stadyumu dolduran 25.000'den fazla insan, Cumhuriyet mektebinde okuyan yavrularının nasıl yetiştiğini görmeye gelen Türk anaları, Türk babaları...

İlk işaret saat 13.45'te Kışla'dan verilince gençlik toplulukları trampet ve süel muzikanın havalarına ayak uydurarak stada doğru yol alıyor. Gençlik toplulukları Cumhuriyet meydanından geçerlerken Atatürk'ün büyük anıdı önünde durdular. Büyük şefe sonsuz saygı ve bağlılıklarını arz ettiler. Burada Yusuf Riz Okulu Direktörü Adnan, gençlik adına heyecanlı bir söylev vererek gençliğin heyecanına tercüman oldu. Saat tam 15.00'te hareket bölükleri Stad kapısında görünmüşlerdi.

Resmi Geçit başladı. En önde sporcular ve federe kulüpleri temsil eden sporcu

---

³⁴¹ Anadolu, 19 Mayıs 1935.

³⁴² Anadolu, 20 Mayıs 1935.

³⁴³ Çolak, F.; Kara, N., a.g.m., ss.291.

heyetler yerlerini almıştı. Önde Altay, arkasından Altınordu çocukları, Egespor, İzmirspor, Göztepe, Bornova, Buca kulüpleri alfabe sırasıyla geçit resmine iştirak ettiler. Ardından Mekteplilerin geçidi başladı. Kız Lisesi, Kız Muallim Mektebi, Kız Enstitüsü çocuklarının geçişi müstesna bir manzara yaratıyordu. Kız mekteplerini erkek mektepleri takip ediyordu.

Dün statta bulunan analar ve babalar anlamışlardır ki rejim ve onu idare edenler kendilerine emanet edilen genç çocukların üzerinde beklenildiğinden fazla durmak suretiyle bulutsuz bir ileriye doğru koşturmaktadır. İstiklal Marşı'nın ardından 6.000 genç sporcu arasından sıyrılan çok genç parti başımız Avni Doğan gençliğe hitaben hararetli bir konuşma icra etmiştir. Konuşmanın ardından önce kız öğrencilerin ardından erkek öğrencilerin jimnastik gösterileri başladı.”³⁴⁴

1937’de İdman Bayramı, Jimnastik Şenlikleri isimleri “Gençlik ve Spor Bayramı” olarak değiştirilmiştir³⁴⁵. Önceki yılda olduğu gibi yine ayrıntılı bir program hazırlanmıştır.

19 Mayıs Çarşamba günü; sokaklar, mağaza ve dükkânlar bayraklarla süslenmiştir. Halkın yoğun bir ilgi gösterdiği törenler için otobüs seferleri sıklaştırılarak katılımcıların taşınması sağlanmıştır. Vali Fazlı Güleç’in katılımıyla icra edilen tören çok parlak geçmiştir.

1938’de “Türk Gençliğinin En Büyük Bayramı: 19 Mayıs” sloganıyla düzenlenen etkinlikler Alsancak Stadyumu yerine ilk kez Kızılcıllu’da yapılmıştır³⁴⁶. Tören programı önceki yıl ile aynıdır. Farklılık bütün okulların tatil edilmesidir. Alanda jimnastik hareketleri yapan okullar ertesi gün de tatil edilir. İlkokulların 19 Mayıs Bayramı’nda yapacakları tören ve gösteriler 23 Nisan’da okulların bölge bölge alanlarda toplanarak yaptıkları şenlikler gibi olacaktır. Ancak söylenecek söylevler Atatürk’ün Samsun’da karaya çıkmasının manası, kurtuluş hareketlerinin önemi ve sonu, bugünün bütün gençliğe verdiği ruh ve heyecan üzerinde olacaktır. Şenliğin şekli ile söylev verecek şahıslar evvelce olduğu gibi toplantı bölgelerindeki ilgili başöğretmenler toplantısında saptanacaktır. 19 Mayıs günü ilk okulların şenlik saatlerinde hava yağışlı olursa şenlik öğleye kadar okullarda yapılacaktır. O gün

³⁴⁴ Yeni Asır, 20 Mayıs 1936, ss.1-6.

³⁴⁵ Yeni Asır, 18 Mayıs 1937, ss.1.

³⁴⁶ Yeni Asır, 17 Mayıs 1938, ss.1.

bütün okullar ve yurtlar bayraklarla süslenecektir³⁴⁷.

19 Mayıs Perşembe günü şehir baştan başa bayraklarla süslenmiştir. Sabah saat 10.00'da Cumhuriyet Meydanı mahşerden bir günü andırıyordu. Burada nutuklar söylenmiş, şiirler okunmuş, milli oyunlar oynanmıştır. Karşıyaka'da Soğukkuyu'da Mustafa Kemal Atatürk'ü dünyaya getiren büyük Türk anasının kabri ziyaret edilmiştir.

Öğleden sonra tören alanı olarak düzenlenen Kızılçullu Ovası insanla dolmuştur. 25 bin kişi gençliğin idman hareketlerini büyük sevinç coşkunuğu içinde seyretmiştir. Erkek Lisesi Müdür Yardımcısı Nuri Tozkoparan'ın işareti ile gençlik saflarında bir hareket görülmüş ve ardından binlerce genç bu işarete uyarak hazır ol vaziyetini almışlardır. Vali Fazlı Güleç, refakatlerinde Komutan General Rasim Aktoğu, General Nuri, Mevki Kurmay Başkanı Asım Aksaçı olmak üzere gençliğin arasına katılarak kendilerini teftiş etmişlerdir. Vali Bey, her genç grubunun önünde durarak bayramlarını bizzat kutlamıştır. 14.50'de askeri mızıkânın çaldığı İstiklal Marşı derin bir saygı sükûtu içinde dinlenmiş, ardından Erkek Lisesi Fen şubesinden Haşmet Akdoğan kürsüye çıkarak bir nutuk söylemiştir. Konuşmanın ardından resmigeçit töreni başlamıştır. Her geçen okul, izleyenler tarafından alkışlarla selamlanmıştır. Geçit resmi bittikten sonra alanın ortasına toplanan gruplar sırayla çeşitli spor hareketlerinden oluşan gösterilerini icra etmişlerdir. Bu gösteriler de büyük beğeni toplamış ve alkışlarla gençler motive edilmiştir³⁴⁸.

2.6. Mahalli ve Ulusal Basında İzmir'de Spor Faaliyetleri ile İlgili Haberler

a. İzmir Atlı Spor Kulübü'nün Açılması

Akşam Gazetesi'nin 5 Nisan 1935 tarihli haberine göre İzmir'de bir atlı spor kulübünün açıldığını öğreniriz. Bu habere göre Ankara'daki atlı spor hareketlerine imrenen İzmirli, burada böyle bir kulübün açılışını sevinçle karşılamışlardır. Kulübün kurucuları Vali General Kazım Dirik, Cumhuriyet Halk Fırkası Vilayet İdare Heyeti Başkanı Avni Doğan, Bornova Ziraat Mektebi Müdürü Reşit Akbay ve Fesih Ersan'dır. Bu isimler firka binasında toplanarak kulübün esaslarını kararlaştırmışlardır.

Atlar yakında temin edilecek ve kısa bir zamanda ve kısa bir zamanda getirilecektir.

---

³⁴⁷ Yeni Asır, 17 Mayıs 1938.

³⁴⁸ Yeni Asır, 20 Mayıs 1938, ss.1-7.

O zamana kadar manej talimleri ve arazi binişleri yapabilmek için askeri teşekküllerin atlarından istifade edilmesi kararlaştırılmıştır. Bunun için derhal teşebbüse girişilecektir. Bu şekilde İzmir’de yüksek spor zevkini temin eden bayan ve baylara yeni bir faaliyet sahası açılmıştır.³⁴⁹

Kulüp en kısa zamanda yararlı bir eğlence ve spor müessesesi olmuştur. Üye kayıtlarına da hemen başlanmıştır. Bu atış ve atlı spor kulübü için Birinci Kordon’da şehir gazinosu arkasında güzel bir bina alınmıştır. Binanın önünden geniş bir arsada alınarak manej yeri yapılmıştır.³⁵⁰

b. 1931-1932 Senesi İzmir Sporcularının Aldıkları Neticeler

1931-1932 lig maçları, atletizm, voleybol ve denizcilik birincilikleri, geçen cuma günü yapılarak şampiyonlar belirlenmiştir. İzmir’in umumi spor işleri hakkında dönemin gazetelerinden elde edilen bilgilere göre;

Futbol şampiyonu Altay olmuştur. Bu sene lig maçlarına yedi kulüp dahil olmuştur. Maçların ilk devresi yapıldığı zaman Altay, beş puan farkla önde, Altınordu arkadadır. İkinci devrede İzmirspor ve Karşıyaka biraz canlanır gibi olmuş ve lig maçları hararetlenmiştir. Neticede 31 puanla Altay birinciliği, 30 puanla İzmirspor ikinciliği, 29 puanla Altınordu üçüncülüğü elde etmiştir.

Atletizm şampiyonu ise Altınordu olmuştur. Üç sene arka arkaya İzmir şampiyonluğunu kazanan Altınordu bu sene de birinciliği elden bırakmamış ve İzmir şampiyonu olmuştur. Fakat her sene rakipsiz kalan bu kıymetli atlet kulübü, bu sene Altay atletleri ile çarpışmış, 54 puanla birinciliği elde etmiştir. Atletizm ikinciliğini ise Altay kazanmıştır.

Altınordu atletleri bu sene çok iyi neticeler elde etmiştir. Bilhassa yüksek atlama şampiyonu Cihat Bey 1.77 cm atlamak sureti ile o gün ki Türkiye rekoruna muadil bir derece almıştır.

---

³⁴⁹ Akşam Gazetesi, 5 Nisan 1935, ss.5.

³⁵⁰ Akşam Gazetesi, 29 Eylül 1935, ss.6.

Voleybol şampiyonu ise yine Altınordu olmuştur. Senelerden beri voleybol şampiyonluğunu elde eden Altınordu bu sene de aynı derecede başarı göstererek şampiyonluğu bırakmamıştır. İzmir’de voleybol şampiyonasına beş kulüp iştirak etmiş, bu müsabakalarda Altınordu’dan sonra Altaylılar en iyi dereceyi almışlardır.³⁵¹

Denizcilik şampiyonu ise Karşıyaka Spor Kulübü olmuştur. Sporun bu alanına İzmir’in layık olduğu önem verilmemiştir. Denizcilik heyetinin gösterdiği gayret sonucunda şampiyona maçları bitmiş, şampiyonluğu KSK, ikinciliği Türkspor, üçüncülüğü de Göztepe kazanmıştır.

Son Posta Gazetesi’nin 14 Kasım 1931 tarihli bir haberine göre de 1931 yılı İzmir spor hayatı büyük bir canlılık göstermiştir. Bir önceki sene stadyuma gayet az seyirci gelirken bu seneki maçlarda tribünlerde boş yer kalmamıştır. Bunun başlıca sebebi kulüplerin gösterdiği faaliyetlerdir.

İzmir’de futbol bir önceki seneye göre 1931 yılında yüzde elli ilerleme göstermiştir. Altay, Altınordu, Karşıyaka ve İzmirspor takımları bir önceki seneden çok daha iyi durumda olmuşlardır.³⁵²

c. 30 Eylül 1933 Tarihli Alsancak Stadı’nda Yapılan Spor Harekâtı

Bu tarihte Alsancak sahası müstesna günlerinden birini yaşamıştır. İzmir 9 Eylül Panayır Komitesi tarafından tertip edilen atletizm, boks, güreş ve futbol müsabakaları çok güzel geçmiştir. Özellikle son zamanlarda İzmir sporcuları arasında ilgi uyandıran alafranga güreşlerin bugün icrası gerçekleştirilmiştir.

Yabancı takımlarla oynanan maçlarda bile şimdiye kadar görülmeyen bir seyirci kitlesi olmuştur. Seyirciler arasında İzmirspor’un kıymetlisi Vali Kazım Paşa ve Müstahkem Mevkii Kumandanı Hüseyin Hüsnü Paşalar hazır bulunmaktaydılar.

İlk müsabaka saat 09.00’da Türkspor-Buca ikincileri arasında olmuştur. Hakem Şarkspor’dan Nuri Bey’in idaresinde yapılan bu maç 1-1 berabere neticelenmiştir.

İkinci müsabaka yine Buca-Türkspor birinci takımları arasında yapılmıştır. Hakem

---

³⁵¹ Son Posta, 14 Kasım 1931, ss.7.

³⁵² Son Posta, 26 Eylül 1931, ss.4.

Şarkspor'dan İsmail Hakkı Bey'in idaresinde icra edilen bu maçı Türkspor 2-1 kazanmıştır.

Saat 11.30'da 11.5 kilometrelik bisiklet yarışına 20'den fazla bisikletçi katılmıştır. Üç gruba ayrılmak suretiyle düzenlenen bu yarışın neticesinde Altay'dan Mustafa birinci, KSK'den İbrahim ikinci gelmiştir.

1500 bayrak yarışını rakipsiz olarak Altınordu bayrak takımı kazanmıştır. Bundan sonra Türk Spor Kulübü boksörleri arasında boks müsabakaları yapılmıştır.

Sıra seyircilerin sabırsızlıkla beklediği İzmir'de ilk defa icra edilecek alafranga güreşlere gelmiştir. Birçok sıkletlerde sekiz Türk Sporlu ve bir Altaylı güreşçinin katıldığı bu müsabakalar çok güzel olmuştur. Müsabaka sırasında güreşçiler halka takdim edilmiş ve sıra ile güreşmişlerdir.

Birinci güreş 56 kiloda Türk Spor'dan Feyzi ile Kemal arasında yapılmış, Feyzi 30 saniyede galip gelmiştir. İkinci güreş yine Türk Spor'dan Muharrem ile Kasım arasında yapılmış, Kasım 10 dakika da galip gelmiştir. Üçüncü güreş Göztepe'den Ferit ile Türkspor'dan İbrahim arasında yapılmıştır. Türkspor'dan İbrahim Ferit'in minder haricinde bulunduğu bir sırada yendi ise de doğru olmayan bu harekete Ferit itiraz etmiştir. Hakemin kararından sonra jüri heyeti bu müsabakanın başka bir gün tekrar yapılmasına karar vermiştir.

Son müsabaka Altay'dan Sabri, Türkspor'dan Şükrü arasında yapılmıştır. Diğerlerine nazaran daha heyecanlı geçen bu müsabakayı Sabri beş dakikada kazanmıştır.

Sıra KSK-Göztepe birinci takımları arasında Panayır Komitesi'nin vaat ettiği kupa maçına gelmiştir. Hakem Altınordu'dan Saim Bey'in idaresinde yapılan bu maç çok heyecanlı geçmiştir. KSK takımı kıymetli oyuncusu Lütfi'yi kadrosuna aldığı gibi Balıkesir'den İzmir'e gelen Hakkı Bey'i de takımında oynatmıştır. O gün ki kadrosu ile KSK çok kuvvetli bir manzara sergilemiştir.³⁵³

Fakat takımın antrenmansız bulunması kendisinden beklenen oyunu göstermesine engel olmuştur. İlk otuz dakika Göztepe oyun üzerinde daha etkin bir rol üstlenmiştir. Her iki takım da galibiyet sayısını çıkarmak için çok uğraşmıştır. Fakat bir türlü sayı

---

³⁵³ Işık Gazetesi, 30 Eylül 1933, S, 51, ss., 1.

çıkamamıştır. KSK kalecisi takımını muhakkak bir mağlubiyetten kurtarmıştır.

Haftayı bayrak yarışında rakipsiz olan Altınordu bayrak takımı galip olarak kapatmıştır. Müsabakaların sonunda galip gelen takımlara ve müsabakaları kazananlara Vali Kazım Paşa tarafından madalyalar verilmiştir.

İzmir sahası şimdiye kadar tarihine bu kadar zengin bir şekilde spor hareketi kaydetmemiştir. Bu Panayır Komitesi'nin göstermiş olduğu bir başarıdır.³⁵⁴

d. 1935 Yılı İzmir Spor Hayatının Düzeltilmesi Hususu

1935 yılı sezonunda İzmir'de federasyona dahil bulunan sekiz kuvvetli kulüpten en kuvvetlileri olan dört kulüp liglerden çekilme kararı almıştır.

İzmir spor hayatı bu haliyle gerçekten kötü bir görüntüdedir. Bir önceki yılda böyle bir durum olmuş ancak bazı müdahaleler ile bu durumun önüne geçilmiştir. Fakat bu yıl vaziyete müdahale edecek kimseler yoktur.

Liglerden çekilen takımlar başta Altay olmak üzere İzmirspor, Şarkspor ve Türkspor kulüpleridir.

1935 yılı şampiyonluk futbol müsabakaları futbol heyetinin seçtiği bazı hakemler yüzünden iyi idare edilememiş, zaman zaman oyuncuların sahada kavga etmelerine sebebiyet vermiştir. Sonuçta bütün kulüplerden düzinelerle oyuncular hakemlere itirazlarından ve kavgalar yüzünden en aşağı üçer ay olmak üzere boykot cezasına uğratılmışlardır.

Bazı spor kulüplerinin de gerek hususi gerekse resmi maçlar için yaptıkları şikayetler, buldukları itirazlar futbol heyeti tarafından cevapsız bırakılmıştır. Yaşanan bu olumsuz durumlar için İzmir spor işlerini yerinde tetkik ve teftiş edecek haklı olanların haklarını verdimen üzere İzmir'e acil bir müfettiş istenmiştir. Bu müfettişin vereceği rapor üzerine lig maçlarına devam etmek sağlanmalı ve liglerden çekilen dört kuvvetli takım da müsabakalara sokulmalıdır.³⁵⁵

³⁵⁴ Işık Gazetesi, 30 Eylül 1933, S, 51, ss., 1.

³⁵⁵ Akşam Gazetesi, 23 Ocak 1935, ss., 6.

e. İzmir’de Kurulması Düşünülen Spor Tesisleri

CHP partisi gençlik teşkilatını vücuda getirirken, spor ve gençlik devriminde ilk vazifeyi İzmir çocuklarına vermiştir.

1935 yılında Ankara’ya giden İzmir Spor Teşkilatı Başkanı Avni Doğan İzmir sporcularındaki yetenekleri parti büyüklerine açmış, Parti Genel Sekreteri Recep Peker’in yardımı ile İzmir spor tesisatı için iş ve emlak bankalarından 100.000 liralık bir kredi temin edilmiştir. Bu 100.000 liralık kredi İzmir’de başarılabacak spor tesisatı için bir başlangıçtır.

Bir kapalı jimnastik salonu, kapalı bir pist, yüzme havuzu ve iki spor stadı yapılmasına karar verilmiştir. Bu planın 1 yıl içerisinde gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

İzmir’deki teknik heyetler, Spor Teşkilatı Başkanı Avni Doğan’ın başkanlığında bir toplantı yaparak yapılması gereken diğer işleri de planlayarak çalışmalara başlayacaklardır.

İzmir’in spor devrimi yalnız İzmir şehrine etki edecek değildir. Spor Teşkilatı Başkanı Avni Doğan Ödemiş, Bozdağ, Bergama ve diğer gürbüz delikanlı yetiştiren tüm bölgelerde spor yapmaya müsait gençleri İzmir’e yönlendirerek yetişmelerine imkân sağlayacaktır. Sporun yalnız İstanbul ve İzmir çocuklarına imkân verilerek yozlaşmasına engel olabilmek, güreşte olduğu gibi atıcılık, atletizm ve futbolda da sağlam vücut ve gizli kalmış zekalardan istifade edilmesi için olanak sağlanması gerçekleştirilecektir.

İlk iş olarak bu program için bir doktor tayin edilerek İzmir’deki bütün sporcular muayeneden geçirilecektir. Beden, nefes, kalp ve ciğer sonuçları müsait olmayan sporcular, spor sahalarının ası da olsalar spor sahasından uzaklaştırılacaklardır. İzmir’de kadın sporlarına ve sporcularına da önem verilecektir.³⁵⁶

Son Posta Gazetesi’nin 3 Aralık 1938 tarihli bir haberine göre belediyece İzmir’de Kemer mahallesinde geniş bir saha üzerinde bir spor sitesi meydana getirilecektir. Sitenin planlanmasını hazırlamak için İtalyan mimar Profesör Viyoli, İzmir’e gelerek tetkiklerini yapmıştır.

---

³⁵⁶ Son Posta, 7 Aralık 1935, ss.4.

İzmir'in harabe sayılabilecek semtlerinden biri olan ve spor sitesi yapılmak üzere alınacak geniş sahada hazırlanacak planlara göre geniş ve mühim tesisat yapıldıktan sonra burası da Kültürpark civarında olduğu gibi geniş bir saha üzerinde tesis edilecektir.

Spor sitesinde muhtelif sporlar için modern sahalar ve binalar inşa edilecektir. Mimar, planları gönderince inşaata futbol sahasından başlanmasına karar verilmiştir.³⁵⁷

f. İzmir'de Havacılık Haftası Şenlikleri

Akşam Gazetesi'nin 9 Eylül 1937 tarihli bir haberinden elde ettiğimiz bilgilere göre bu tarihte havacılık haftası sebebi ile İzmir'de çok parlak bir şekilde geçen hava şenlikleri yapılmıştır.

Yüzbaşı B. Zeki'nin kumandasında bulunan altı uçak ile İzmir'e gelen üç Türkkuşu öğretmen ve üyeleri, hava şenliklerine katılarak uçuşlar yapmışlar, şehir üzerine ve hava şenlikleri münasebeti ile on binlerce halkın toplandığı Halkapınar meydanına beyannameler atmışlardır.

İzmir'de havacılığa karşı büyük bir ilgi ve alaka vardır. Gençler arasında büyük bir gelişime mazhar olan bu alaka havacılığın korkacak bir tarafı olmadığını göstermiştir.

9 Eylül İzmir'in kurtuluşu sebebi ile gerçekleşen gösterilerde paraşütle uçaktan atlayıp halkın bulunduğu meydana inen tayyareci kadın ve erkekleri görebilmek, onları yakından tanıyabilmek arzusu ile meydandaki halk, birbirini çiğnercesine koşup atılmışlardır.

Tayyareciler, İzmir halkını samimi bir şekilde selamlamış, tevazu ile yürüyerek meydana Türkkuşu için inşa edilen hangara girmişlerdir.

Paraşütle atlayan kadın ve erkek 3 tayyareci, o sene Ankara motorlu tayyare kampında tayyare kullanmasını öğrenen gençlerdendir. İzmir'in hava koşulları yüzünden meydanın tam ortasına inemeyen, ilerideki ağaçlık alana sürüklenen paraşütçüler, gayet soğukkanlı hareket ederek sorunsuz bir şekilde inişlerini gerçekleştirmişlerdir.³⁵⁸

---

³⁵⁷ Son Posta, 3 Aralık 1938, ss.5.

³⁵⁸ Akşam Gazetesi, 9 Eylül 1937, ss.6.

g. İzmir Fuar Spor Faaliyetleri ve Fuar Kupası Maçları

Yeni Asır Gazetesi'nin 25 Mart 1937 tarihli bir haberine göre İzmir Enternasyonal Fuar Komitesi, bir önceki akşam reis Dr. Behçet Uz'un başkanlığında toplanmış ve belediye reisinin Ankara'da yaptığı temaslar hakkındaki görüşünü dinlemiştir. Hükümetin İzmir Enternasyonal Fuarı'na ve İzmir'e ait işlere karşı gösterdiği yüksek alaka minnetle karşılanmıştır.

1937 fuarının en cazip noktaları fuar ayı içerisinde İzmir'de yapılacak eğlencelerin çokluğudur. Fuar ayı içerisinde İzmir, en müstesna günlerini yaşayacaktır. Avrupa'dan gelecek orkestranın fuar gazinosunda çalacağı parçalar fuarın her yerinden işitilebilecektir.

1937 yılında fuarın açık bulunduğu günlerde İzmir'de enternasyonal mahiyetinde futbol, güreş ve tenis müsabakaları yapılacaktır. Maçlar hakkında federasyonla yapılan temaslar iyi netice vermiştir. Fuar münasebeti ile İzmir'e gelecek olan halk bu suretle vaktini dolu dolu ve eğlenceli geçirecektir.³⁵⁹

Akşam Gazetesi'nin 24 Ağustos 1937 tarihli bir haberine göre de, fuar münasebeti ile İzmir'de mühim spor müsabakalarına başlanmıştır. O hafta ilk olarak şarpi birincilikleri ve futbol maçları yapılmıştır. Bu müsabakalar oldukça heyecanlı geçmiş, şarpicilerden Refik birinci, Niyazi ikinci ve Rahmi üçüncü gelmiştir.

İktisat vekili şarpicilere iltifatta bulunmuş ve liman işletme müdürlüğü tarafından yardım yapılarak İzmir'de deniz sporlarına fazla alaka gösterilmesi istenmiştir.³⁶⁰

Bunun dışında fuar kupası maçlarına başlanmıştır. İlk müsabaka Doğanspor ve Yamanlarspor takımları arasında olmuş ve maç hiç beklenmedik bir şekilde 2-0 Doğanspor'un mağlubiyeti ile neticelenmiştir.³⁶¹

Futbol maçlarının dışında bisiklet yarışları da yapılmıştır. Bunun için Ankaragücü bisikletçilerinden altı genç bisikletle Anadolu'nun muhtelif yerlerini dolaşarak Denizli ve Aydın'dan İzmir'e gelmiştir. İyi birer bisikletçi olan bu gençler fuar münasebeti ile İzmir'de yapılan bisiklet birinciliklerine iştirak etmiştir.

³⁵⁹ Yeni Asır Gazetesi, 25 Mart 1937, ss.6.

³⁶⁰ Akşam Gazetesi, 24 Ağustos, 1937, ss.10.

³⁶¹ Akşam Gazetesi, 9 Eylül 1937, ss.6.

Yine dönemin gazetelerinden elde edilen bilgilere göre 1937 yılında İzmir’de fuarla beraber çok canlı bir spor hareketi başlamıştır. Bunun bir uzantısı olarak Alsancak Stadyumu’nda Eylül 1937’de Ankara-İzmir muhtelitleri karşılaşması yapılmıştır. Bu maçı Şazi Tezcan idare etmiştir.

Bunlar gibi İzmir’de sekizler muhteliti ile de karşılaşmalar olmuştur. Ayrıca büyük deniz yarışları da yapılmıştır.³⁶²

Akşam Gazetesi’nin 1 Eylül 1938 tarihli haberine baktığımızda da İzmir Fuar Kupası müsabakalarına başlanmış, ilk müsabaka İzmir-Trakya ve İstanbul Ankara muhtelitleri arasında yapılmıştır. Fuar mevsimi yine İzmir’de mühim spor temasları ile dolu geçmiştir.

İzmir-Trakya muhtelitleri müsabakasını 3-1 golle İzmir takımı, İstanbul-Ankara muhtelitleri müsabakasını da 2-1 golle Ankara takımı kazanmışlardır. Bu mühim müsabakaları görebilmek için Alsancak stadında hatırı sayılır bir kalabalık olmuştur.³⁶³

h. İzmir-Trakya Maçı

İzmir muhtelitinde yer alan oyuncular; Hakkı, Rasim, Necdet, Fehim, Enver, Ahmet, Hakkı, Ömer, Fuat, İlyas ve Hikmet’tir. Trakya muhtelitinde ise Ali, Tahsin, Celal, Yaşar, Hasan, İbrahim, Suavi, Şemsi, Nazmi, Tarık ve Nizam yer alır. Hakem ise İstanbul mintikasıdan B. Nuri Bosut’tur.

İki takım arasında ilk dakikalarda geçen deneme ve akınlar, İzmir muhtelitinin yanlış düzenlendiğini meydana çıkarmıştır. Yedinci dakikada Trakyalılar, on beşinci dakikada da İzmirliiler, birer gol fırsatını kaçırmışlardır. Misafir takım, daha yüksek ve enerjik bir oyun sergilemiştir. Trakyalılar yirminci dakikada daha da açılmışlardır. Bu sırada İzmirliiler, Trakya oyuncularının bir akınını faulle durdurmuşlardır.

Yirmi beşinci dakikada Trakya kalesi karışmış, fakat gol olamamıştır. Bundan sonra İzmir oyuncuları, nispeten bir hakimiyet tesis edebilmişler ve otuz birinci dakikada Hakkı’nın bir ortalayışından istifade eden Fuat sıkı bir şutla İzmir’in ilk golünü atmıştır. Devre zevksiz denebilecek bir oyunla da sona ermiştir.

---

³⁶² Akşam Gazetesi, 11 Eylül 1937, ss.10.

³⁶³ Akşam Gazetesi, 1 Eylül 1938, ss.10.

İkinci devre başladığı zaman hakemin, yersiz ve lüzumsuz müdahaleleri ile oyunun sık sık durdurulduğu görülmüştür. Bu devrede İzmir takımında Enver'in yerine Adil, Hikmet'in yerine de Kemal geçmiştir. Yirmi beşinci dakikaya kadar Trakyalılar iyi oynamakla beraber Kemal'in ortalayışından istifade İlyas'ın kafa ile attığı gole mâni olamamışlardır. Yirmi sekizinci dakikada misafir takım, İzmir savunmasının hatasından istifade ile şeref sayısını yapmıştır. Kırk üçüncü dakikada Trakya kalecisinin ıskası yüzünden İzmir muhteliti üçüncü sayısını da yapmış ve karşılaşma 3-1 İzmir muhtelitinin galibiyeti ile sona ermiştir.³⁶⁴

---

³⁶⁴ Akşam Gazetesi, 9 Eylül 1937, ss.6.

3. BÖLÜM

3. İZMİR'DE KURULAN SPOR KULÜPLERİ VE FAALİYETLERİ

3.1. Kulüplerin Ortaya Çıkışı

Futbol, tarihin birçok medeniyeti tarafından binlerce yıl öncesinde oynansa da günümüze en yakın olan şeklinin temelleri İngiltere’de 19.yüzyılda atılmıştır. 1857’de İngiltere’de William Prest ve Nathaniel Creswick tarafından Sheffield Club’ın kurulması ile ilk futbol kulübü ortaya çıkmıştır. Futbol modası böylece İngiltere’den dünyanın her yerine yayılmaya başlamıştır.³⁶⁵

Türkiye’ye futbolun gelişi ise Osmanlı Dönemi’nde olmuştur. 1800’lerde İngilizlerin gözde ticaret merkezlerinden İzmir ve Selanik’te futbol oynamaları ile futbol Osmanlı’ya gelmiştir. Buradaki İngilizler 1875 yılında ilk olarak Selanik’te futbol oynamaya başlamışlardır. 1877 yılında İzmir’in Bornova çayırında futbol maçlarının oynandığı bilinmektedir. Böylece Türkiye’de futbolun ilk defa İngilizler tarafından oynandığı görülmektedir.

Türkiye’de ilk futbol kulübünün kurulması futbolun mucidi İngilizler tarafından gerçekleştirilmiştir. 1894 yılında İngilizler İzmir’de Football Club Smyrna ismi ile Türkiye’deki ilk futbol kulübünü kurmuşlardır. Daha sonra 1900 yıllarında Rum ve Ermeniler tarafından yeni kulüpler kurulmuş ve futbol oynanmıştır. İzmir’den İstanbul’a gidenler burada futbola ve kulüplerin kurulmasına da öncülük etmişlerdir.

Türkiye’de ilk Müslüman Türk futbolcusu Amiral Hüsnü Paşa’nın oğlu Fuat Hüsnü (Kayacan) yabancıların kurduğu takımlarda ‘‘Bobi-Bobby’’ takma adı ile oynamış ve 1889’da Reşat Danyal ile Fuat Hüsnü öncülüğünde Kadıköy’de Black Stoking Football Club (Siyah Çoraplılar Futbol Kulübü) adı ile ilk Türk futbol kulübü kurulmuştur. Kulüp iki ay geçmeden kapanmıştır. Günümüzde yaşayan Türklerin kurduğu ilk spor kulübü Beşiktaş’tır. 1903’te kurulan Beşiktaş’ı Galatasaray (1905) ve Fenerbahçe (1907) takip etmiştir. İzmir’de ise Karşıyaka Spor Kulübü kurulan ilk Türk takımı olurken daha sonraki yıllarda Altay, İzmirspor, Göztepe, Altınordu ve Bucaspor kurulmuş ve günümüze kadar

---

³⁶⁵ Soysal, Mehmet; Tok, Abdullah, (2019), *‘‘İzmir’de Türk Spor Kulüplerinin Kısa Kuruluş Tarihçeleri’’* İzmir Spor Tarihi, (Edit. Güneş G. ve Okumuş B.), (1.Baskı), Ankara, Ütopya Yayınevi,,ss.36-37.

ayakta kalmayı başarmışlardır.³⁶⁶

3.2. Karşıyaka Spor Kulübünün Kuruluşu ve Faaliyetleri

İzmir Karşıyaka'nın İlk Çağ'dan beri yerleşime açıldığı söylenir. İzmir'in 19. Yüzyılda ticaret bakımından yabancıların gözde merkezlerinden olmaya başlaması ile İzmir ve Karşıyaka hızlı bir gelişme göstermiştir. Yabancıların Cordelieu veya Cordelio dedikleri yere Türkler Karşıyaka ismini vermişlerdir. Burada 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında çoğunlukla yabancı yerleşimciler olmuşlardır. Karşıyaka Spor Kulübünün kuruluşu da yabancıların yoğun olarak yaşadığı ve Osmanlı'nın sancılı bir döneminde gerçekleşmiştir.³⁶⁷

Dünyada futbol kulüplerinin kuruluşlarına bakıldığında genel olarak sanayileşmenin büyük etkisi görülür. Bu bağlamda Sanayi Devrimi ve futbol kulüplerinin İngiltere'de ortaya çıkması durumu açıklayan bir olgudur. Türkiye'de kurulan futbol kulüplerinin kuruluşu bu anlamda farklılık göstermektedir. Karşıyaka Spor Kulübü'nün (KSK) kurulmasında ise yabancıların Türkler üzerindeki baskısı oldukça etkilidir. Bu dönemde yaşanan Balkan Savaşları ve milliyetçilik fikri yine KSK'nin oluşumunda önemli bir etkidir.³⁶⁸

Karşıyaka'nın kurucularından Kadızade Zühtü Işıl kulübü kurdukları zaman dönemin havasını şöyle anlatmıştır: *'' Memleket bizimdi, fakat hâkim olan Türk'ten başkalarıydı. Ticareti, sanayisi her şeyi Türk'ten başkaları için bir nimetti. Hürriyet ilanı ile ''Türk'üz'' diye övünmek ihtiyacını yavaş yavaş duymaya başladık, her sahada duyulan bu ihtiyaçlar bizi sporda örgütlenmeye itti''*³⁶⁹ Kadızade Zühtü Işıl'ın anlattıklarından da anlaşılacağı üzere Karşıyaka'nın kurulmasında Türklerin bu dönemde yaşadığı sıkıntılar tetikleyici olmuştur.

Kadızade Zühtü Işıl Karşıyaka Spor Kulübü'nü nasıl kurduklarını Yaşar Aksoy'a şöyle anlatmıştır: *'' İzmir'de Rumların Panyanos, Apollon ve daha birçok kulüpleri vardı. Bornova'da da İngilizlerin kendi aralarında bir toplulukları mevcuttu. O tarihte biz de*

³⁶⁶ Soysal, M., Tok, A., a.g.e., ss.36-37.

³⁶⁷ Aksoy, Yaşar (1988), Karşıyaka Kaf Sin Kaf Tarihi, İzmir, Hisdaş Yayıncılık, ss.8-15.

³⁶⁸ Aksoy, Y., a.g.e., ss.101.

³⁶⁹ Aksoy, Y., a.g.e., ss.105.

aramızda para toplayarak top aldık. Kısa pantolonlarla o günün sahası olan Osmanpaşa Camii'nin yanındaki ilk mektebin bulunduğu yerin bitişiğindeki arsada oynamaya başladık. Bu arsa, şimdiki çocuk yuvasının bulunduğu köşkle, bir tarafı Alaybey'de diğer tarafı Karşıyaka'da olan geniş bir bahçe idi, sahibi de Omiros isminde Rus asıllı ve eşi İngiliz olan Karşıyakalı bir kişi idi. Cami ve mektep arasında halen duvarla hudutlu bu bahçenin arasındaki geniş saha bizim futbol sahamız oldu. Aramızda ilk defa bir topluluk kurmaya 5-6 arkadaş o günlerde bu arsada karar verdik. Ağabeyim Kadızade Raşit, teyzedem Süreyya İplikçi, ben, Refik Civelek, Osman Nuri, Örnekköylü Hüseyin, bir zeytin ağacının altında hafif yağmurlu bir günde biz de bir kulüp kurmayı tasarlamıştık. İçimizdeki milli heyecan bir yangın gibi ateş almıştı. Bize, muhitimizden çığ gibi gençlik katıldı. Kendi aramızda bir takım yapmıştık. 2-3 ay sonra bu topluluğumuzu daha da canlandırmayı düşündük. Bu bizim için bir özlem olmuştu. İttihat-ı Terakki Cemiyeti'ne müracaat ettik, bizi himayenize alınız, bir kulüp teşkil edelim, daha verimli çalışmak arzusundayız dedik. Olumlu karşıldılar, size bir oda tahsis edelim burada teşkilatlanın, bu kulübü vilayete müracaat ile tescil edebiliriz dediler... bir müddet sonra vilayete müracaatla hukuk müşavirliği kanalı ile kulübümüz Karşıyaka Mümaresi Bedeniye Kulübü ismi altında teşekkül etmiş oluyordu. KSK artık doğmuştu. Tarih, 1 Kasım 1328, yani 1912 idi''.

Küçük, büyük herkes kulübün kurulmasıyla bir hayli sevinmiş ve heyecan duymuştur. Artık Karşıyaka Mümaresi Bedeniye Kulübü (KSK) kurulmaktadır. Takımın rengini seçme konusunda da bir hayli tartışma yaşanmıştır. Nihayet yeşil Müslümanlığı, kırmızı da Türklüğü temsil etsin diye yeşil-kırmızı renkte karar kılınmıştır. O sıralarda İzmir'de Rum, Ermeni, İngiliz takımları cirit atmıştır. Hepsi azgın ve haydutluk derecesinde küstah oyunculardan oluşmaktadır. Stadyumlar bile onların malı haline gelmiştir. Bugünkü Alsancak Stadyumu o dönem Panyonis kulübünün malıdır. Apollon Sahası, Atatürk Lisesi civarında, Garibaldi Sahası Atatürk Spor Salonu'nun bulunduğu yerde, Pelops Sahası Hatay talebe çayırında, Karavokiri Sahası ise Karşıyaka'da bulunmaktadır. O dönemde ise Türk oyuncular mahalle arasında ve boş tarlalarda spor yapmaktaydılar. Karşıyaka kulübünün kuruluşu ile Türklerin sahaya kavuşma ümitleri cereyan etmiştir.

O günlerde KSK'nin ilk kurucuları ve büyükleri yapmış oldukları toplantılarda toplamış oldukları paralarla takıma formalar ısmarlamışlardır. Futbol ayakkabısı ise o dönemde çok pahalı geldiği için her oyuncunun ayakkabısını kendisinin temin etmesi kararı

alınmıştır. Kulüp ise yeni bir top almıştır. Yeni formalar ile oyuncular kendi temizledikleri sahada çizgilerini bile çekmeden aralarında maç yapmaya başlamışlardır. O tarihte takımı teşkil eden oyuncular ise şu şekildedir: Raşit Kadızade (Kaptan), Suat Karşıyaka, Refik Civelek, Kaleci Salih, Çakır Kemal, İtalyan Hanri Barker, Örnekköylü Hüseyin, Kemalpaşalı Sarı Ali, Zühtü Işıl, Muharrem, Hüsamettin.

Tüzükteki resmi kurucular ise şu isimlerden oluşuyordu: Raşit Kadızade, Süreyya İplikçi, Hasan Fehmi, Cemal Ahmet Umar, Fikri Altay, Halit Onaran, Tahir Bor, Hüsnü Tonak, Zühtü Işıl, Cemil Erkli, Süleyman Danyal, Sadrettin İşçimenler.

Bir zeytin ağacının altında milli spor kulübü kurmak için ant içen ve bu düşüncelerini gerçekleştiren gençler, gerçekte İzmir Tarihi açısından son derece önemli bir süreci başlatmışlardır. Bu gençler, futbol yolu ile gençlik örgütlenmelerini tırmandıran ve ulusal kültürlerini ayakta tutmak isteyen azınlıklara karşı milli bir tepkiyi dile getirmişlerdir.

Karşıyaka Spor Kulübü'nün kurucuları kulübün kuruluşunu coşku ile gerçekleştirir ama sorunları büyüktür. Adres gösterebilecekleri, bir araya gelip toplanabilecekleri, sohbet edebilecekleri bir kulüp binaları bile yoktur.

Kuruluştaki emeği olanlar, başkanları Kadızade İsmail Zühtü önderliğinde kulüp binası aramaya başlarlar. Söke'de yaşayan, Hacı Ziya Bey'in Karşıyaka İstasyonu civarında çok büyük bir köşkü vardır. Ne var ki Ziya Bey, üçü kız yedi çocuğu ile birlikte bu köşkte hiç yaşayamamıştır. Kendisinin yazlık olarak kullandığı köşkünün karşısına çocukları da yazlarını geçirsin diye ayrı ayrı yedi tane ev yaptırmıştır.

O günlerde Hacı Ziya Bey'in büyük oğlu Belig Bey vefat etmiş ve Ziya Bey oğlunun yasını tuttuğu için üzüntü içinde olmuştur. Kurdukları kulübün heyecanı ile Hacı Ziya Bey'den yardım istemeye giden İsmail Zühtü ve arkadaşları bu durumdan haberdar değillerdir. Kader onları vefat eden Belig Bey sayesinde KSK'nin ilk kulüp binasına kavuşturmuştur. Hacı Ziya Bey oğlunun acısıyla yanıp tutuşurken gençlerin isteğini kıramamış ve Belig Bey için yaptırdığı binayı hiçbir ücret almadan Karşıyaka Spor Kulübü'ne tahsis etmiştir.³⁷⁰

---

³⁷⁰ Diker, Ahmet (2014), Direnişten Dirilişe Kafsinkaf Destanı'nı Yazarlar, (1. Baskı), İzmir, Duvar Yayınları, ss.37-39.

KSK'nin ele avuca sığmayan gençleri nihayet muratlarına ermişlerdir. O dönemin büyüklerinden Hüsnü Bey (Tonak), Tahir Bey (Bor), Avukat Fevzi Bey, Ali Fikri Bey (Altay), Raşit Bey (Kadıze), Süreyya Bey (İplikçi), Sezai Bey (Çullu) ve Kadıze Zühtü Bey (Işıl) kulüp binasını el birliğiyle güzelleştirmişlerdir.

Yıllar önce yıkılmış olan, Şimdiki Zübeyde Hanım Caddesi'nin girişinde bulunan bu ev, Karşıyaka Spor Kulübü'nün ilk kulüp binası olarak kullanılmıştır.

Kaf Sin Kaf, Osmanlıcada KSK harflerinin söyleniş biçimidir. Yabancı egemenliğindeki Karşıyaka'nın gençleri tarafından yakılan meşalenin türküsü haline gelen "Kaf Sin Kaf" tezahüratı, kulübün o dönem umumi kaptanlığını yapan Prof. Dr. Bilge Umar'ın babası, Bankacı Mustafa Cemal Ahmet Umar tarafından armağan edilmiştir. Bu tezahürat günümüzde de statlarda, salonlarda, kısacası her yerde, coşku ile haykırılmaya devam etmektedir.³⁷¹

Bu gençlerin kurduğu KSK, Karşıyaka'da "Türk Milliyetçiliği" çevresinde toplanmak için can atan gençleri içinde buldukları bunalımdan kurtaracak bir vesile olacaktır. Kaf Sin Kaf, bu yüzden 1912'lerden 1922'lere kadar yani 10 yıl kadar Türk gençliğinin yabancı emellere karşı direnişinin simgesi olmuştur ve Cumhuriyet'in ilanından sonra aynı KSK, bu kez "Kemalist Devrim" in bir savunucusu olarak gençliği Atatürk'ün işaret ettiği ilkeler doğrultusunda güçlü, dinamik, kültürlü, çağdaş ve batıcı yetiştirmek için kolları sıvamıştır.³⁷²

Akşam gazetesinin 14 Ağustos 1932 tarihli nüshasında Karşıyaka Spor Kulübü'nün kuruluş hikayesi anlatılmıştır.³⁷³ Kuruluş tarihi ile ilgili net bir tarih verilmese de diğer kuruluş hikayelerini doğrular nitelikte bilgiler verilmiştir. Gazete, KSK'nin kuruluşunu şu şekilde yazmıştır:

"1327'de yani Türkiye'de futbolun ilk teşekkülünden biraz sonra Karşıyaka'da tesis edilen bu kulüp o sıralarda (Karşı Yaka Terakki Futbol Kulübü), (Mümaresi Bedeniye Terakki Kulübü) namları altında çalışmaya başlamıştır. Müessisleri: Burdur mebusu Halit, belediye azasından Fikri, Çullu zade Şefik beylerin yetiştirdiği takım, ilk seneler zarfında

---

³⁷¹ Diker, A., a.g.e. ss.37-39.

³⁷² Aksoy, Y., a.g.e. ss.106-107.

³⁷³ Akşam, 14 Ağustos 1932.

şampiyonluğa kadar gitmiştir...’’³⁷⁴

31 Ocak 1914 tarihinde Ahenk gazetesinde yayımlanan bir haberde KSK, Altay ve Midilli kulüplerinin de yer aldığı 100 metre koşu yarışmasına sporcu vererek temsil edildiği belirtilmektedir.³⁷⁵

12 Şubat 1915’te Punta’daki idman sahasında Karşıyaka ve Altay karma takımı ile İzmir’in en kuvvetli okul takımlarından biri olan İzmir Sultanisi takımı maç oynamış ve maç beraberlikle bitmiştir.

Ahenk Gazetesi’nin “*Futbol Müsabakası*” başlığı ile verdiği 13 Mart 1915 tarihli haberde “*Katipoğlu’nda Vaki Altay Çayırı’nda bugün zevali saat üçte Altay kulübü ile Karşıyaka Mümaresi-Bedeniye Kulübü arasında bir futbol müsabakası icra olunacağı haberi alınmıştır.*” Bilgisi verilmektedir. Ancak bu müsabakanın sonucu bilinmemektedir.³⁷⁶

İzmir’de Türk takımlarının katılmış olduğu ilk lig maçları Vali Rahmi Bey adına düzenlenmiş olan ve Nisan 1915’de başlamış olan turnuvalardır. Bu turnuvaya Altay, Karşıyaka, Midilli ve Trablusgarp katılmıştır.

Kurallara göre takımlar ikişer defa karşılaşacak ve galibiyete 2, beraberliğe de 1 puan verilecektir. En fazla puan toplayan takım ödül olarak değerli bir vazo kazanacaktır. Maçları ise hakem olarak Altay Kulübü Reisi Vasıf Bey idare edecektir. Bir buçuk ayda tamamlanan maçlarda Karşıyaka Trablusgarp’ı her iki maçta da yenmiş (skor belirtilmemiştir), Midilli ile 1-1 beraber kalmış, Altay ile oynadığı maçlarda ise 3-1 yenilmiş ve 1-1 berabere kalmıştır.

Karşıyaka, Altay, Midilli ve Trablusgarp takımlarının aralarında yaptıkları bu turnuvalar 1914-1915 ve 1915-1916’da gerçekleştirilmiştir.

KSK ilk adı olan “*Karşıyaka Mümarese-i Bedeniye Kulübü*” olarak 1912-1916 arasında faaliyetlerine devam etmiştir. Ancak I. Dünya Savaşı’nın patlak vermesiyle “*Kaf Kaf Sin Sin Sin Kaf Sin Kaf*” tezahüratının yaratıcı olan KSK’li Bankacı Cemal (Umar)

³⁷⁴ Soysal, M., Tok, A., a.g.e. ss.39.

³⁷⁵ Ahenk, 31 Ocak 1914.

³⁷⁶ Ahenk, 13 Mart 1915.

Bey'in ifadesiyle 1916 senesi nihayetinde askerlik futbol oynayanlara da sirayet edince, ortada ne Sultani ne İttihat ve Terakki ve ne de Karşıyaka ve Altay kalmıştır.

Örneğin, anılarından bahsettiğimiz Kadızade Zühtü Işıl'ı ele alırsak, KSK'yi kurduktan sonra tam bir kahraman ve Millî Mücadele savaşçısı olarak, Birinci Dünya Savaşı'nda ve Kurtuluş Savaşı'nda büyük faydalarda bulunmuştur.

KSK'nin ilk kurucusu Zühtü Işıl, 1914 ve 1922 arasında tam 8 sene askerlik yapmıştır. KSK'yi kurduktan 2 sene sonra askere alınan Zühtü Işıl, Birinci Dünya Savaşı'nda büyük yararlar göstermiş ve esir düşmüştür. Ama akıllı fikri sadece anavatanında, Karşıyaka ve Kaf Sin Kaf'taydı.

Esir kampında esir subaylar, askerler boş zamanlarını; futbol, tenis, satranç, kâğıt oynayarak, kitap okuyarak ve yabancı dil eğitimi dersleri alarak geçiriyorlardı. Ama Kadızade'ye bunlar yetmemiştir. Tutsak kaldığı sürece yüreğindeki Kaf Sin Kaf aşkıyla yanıp tutuşuyordu.

Yaptıkları futbol takımı kurma talebinin kabul edilme ihtimali onu çok heyecanlandırmıştır. Gözünün önünden Karşıyaka'sı gitmemiştir. Kalbi vatan aşkıyla yanıyor, esir kampında yaşamak, vatanından uzakta olmak canını çok sıkmıştır.

Bir gün İngiliz komutanının odasının önünde durup, görüşme isteğini bildirmiştir Kadızade Zühtü Işıl. Kısa süre sonra içeri alınmıştır. Zühtü Bey gülümseyerek odadan çıkmıştır. Etrafına toplanan arkadaşlarına futbol takımı kurmalarına ve kampta müsabakalar yapmalarına izin çıktığını bir solukta anlatmıştır. Hepsi çok sevinmiştir. Yurdun birçok bölgesinden gelen Türk esirler arasında kurulan takıma " Karşıyaka" adı konmuş, renkleri ise yeşil-kırmızı olmuştur. Kadızade çok mutludur. Karşıyaka sevgisini en zor şartlarda bile yaşatmanın, ona ilişkin bir şeyleri yapmanın yüreğine verdiği heyecan bambaşkadır. İşte yıllarca uzakta kalırsa bile yürekteki ateşi hiç bitmeyen Karşıyaka aşkı, o günlerde de gurbette yaşatılmıştır.³⁷⁷

Kadızade, kurduğu takımın hem yöneticisi hem de teknik direktörü hem de futbolcusu olarak her müsabakaya katılmıştır. Takımın futbolcularına aldığı özel izinle

---

³⁷⁷ Diker, A., a.g.e. ss.218-222.

onları her gün sayım sonrası çevresi palmiye ağaçlarıyla donatılmış, futbol sahasında çalışmaya götürmüştür. Bu sayede hem tüm askerlerini bir arada tutmuş, hem de esaret şartlarında birlikte dertleşme fırsatı yakalamışlardır. Tam olarak hazır olduklarında İngiliz askerlerinin karşısına çıkacakları günü de ipe çekmiştir.

İngilizlerle maç yapacakları günler de gelmiştir. Yeşil-Kırmızılı takımın futbolcularının antrenmanlardaki hırsı gözlerinden okunuyordu. Maçlarda, kampda yaşadıkları sıkıntıların hincını alırcasına, kazanmak için terlerinin son damlasına kadar savaşmışlardır.³⁷⁸

Lise son sınıfta iken Birinci Dünya Savaşı gibi büyük bir mücadelenin içine giren Galiçya ve Filistin cephelerinde çarpıştıktan sonra Kanal Harekatı'nda esir düşen Zühtü Işıl, Mondros Mütarekesi'nden sonra İzmir'e dönmüştür.

İzmir'in Yunanlılar tarafından 15 Mayıs 1919 tarihinde kanlı bir şekilde işgal edilmesi üzerine, şehit gazeteci Hasan Tahsin'in sıktığı ilk kurşundan etkilenen Zühtü Işıl, tam 4 sene cephelerde savaşmış olmasına karşın Anadolu'ya geçerek Millî Mücadele'yi başlatan Atatürk'e katılmakta bir an bile tereddüt etmemiştir.

Kurtuluş Savaşı'nda en önde çarpışan Zühtü Işıl, Fahrettin Altay Paşa'nın süvarilerinden biri olarak İzmir'i düşmanlardan kurtaran kahramanlar arasında ismini tarihe yazdırmış ve Karşıyaka'ya ilk giren süvarilerin önünde kılıç sallamıştır.³⁷⁹

1.Dünya Harbi ve ardından gelen Yunan işgali ile beraber kulüp, faaliyetlerine ara vermek zorunda kalmıştır. 9 Eylül'de İzmir'in kurtuluşu ile birlikte Yeşil-Kırmızı'ya gönül verenler tekrar bir araya gelerek Karşıyaka Gençler Birliği ismi ile tekrar faaliyetlerine başlamışlardır. Türkiye'de futbol federasyonunun kurulması ile birlikte 1924'te Karşıyaka Gençler Birliği tekrar Karşıyaka Spor Kulübü ismine geri dönüş yapmıştır.

Gazi Paşa, İzmir'in düşman işgalinden kurtuluşundan sonraki üç gecesini İplikçizade İsmail Bey'in köşkünde geçirmiştir. Gazi Mustafa Kemal, İplikçizade Köşkü'ndeki ikinci gününde, 11 Eylül 1922 Pazartesi akşamı onuruna verilen yemekte gecenin ilerleyen saatlerinde Karşıyaka Spor Kulübü yöneticilerini yanına çağırmıştır. *"Beyler, biz asker*

---

³⁷⁸ Diker, A., a.g.e., ss.218-222.

³⁷⁹ Aksoy, Y., a.g.e., ss.106.

olarak üzerimize düşen görevi canımız pahasına yerine getirdik ve İzmir'imizi, düşmandan kurtardık. Sevinçli ve gururluyuz. Ayrıca yapacağımız çok iş var. Şimdi sıra sizde. Bir an önce Kaf Sin Kaf'ı harekete geçirin'' diye emir vermiştir. ³⁸⁰

İzmir'in kurtuluşundan sonra İzmir'de faaliyet gösteren spor kulüpleri şunlardır:

Karşıyaka Yeşil Yuva Spor Kulübü, Karşıyaka İdman Ocağı, Eşrefpaşa'da Altınay, Namazgahta Hilal Terbiye-i Bedeniye Kulübü, Alsancak'ta Garibaldi, İkiçeşmelik'te Yıldız, Yapıcıoğlu'nda Güzel İzmir, Mısırlı Caddesinde Sakarya, Bayraklı da İttihatspor, Bornova da İdman Ocağı Yıldırım Spor, Karataş da Musevilerin Maccabi takımları, İzmir'deki İngilizlerin İngiliz Kulübü.

Okul takımları arasında ise Erkek Muallim Mektebi, Sanatlar Mektebi, Sultani Mektebi ve Tayyareciler Kulübü'nün takımları bulunmaktadır.

Yunan işgalinin sona erdiği ilk 9 Eylül'de Karşıyaka Gençler Birliği'nin (KSK) düzenlediği spor bayramı unutulmazdır. 'Milli Bayram'ın önemli bir parçasıdır.

Bu özel ve güzel günde İzmir milletvekilleri ve devletin ileri gelenleri İzmir'in Türk sporcularını yalnız bırakmamışlardır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi adına gelen milletvekili heyetinde Saruhan ve İzmir Milletvekilleri Vasıf ve Celal Beyler de hazır bulunmuşlardır. Bunun dışında önemli devlet büyükleri de törendedir. Bunlar: Vali Aziz Bey, İzzettin, Fahrettin ve Mürsel Paşalar...

Karşıyaka Gençlerbirliği'nin organize ettiği spor bayramında atletizm, voleybol ve futbol müsabakaları gerçekleştirilmiştir. Karşıyaka ve Altay maçı günün önem ve anlamını yüksek derecede oluşu ve kazanana verilecek olan kupanın etkisiyle atmosferi gerginleştirmiş, maç içinde istenmeyen olaylar gerçekleşse de Vasıf Bey'in araya girmesiyle olaylar tatlıya bağlanmıştır. Altay bu maçı 2-0 kazanmış ve kupanın sahibi olmuştur.

Karşıyaka Gençlerbirliği'nin bu anlamlı spor şenliği tarihi bir gurur nişanesi olarak kaydedilmiştir.

---

³⁸⁰ Diker, A., a.g.e., ss.84.

Cumhuriyet'in ilanından sonra gümrük komisyonculuğuna başlayan Zühtü Işıl, Kemalist kökenli bir vatansever ve cumhuriyetçi olarak kurucusu olduğu KSK'ye büyük emekler vermiş ve bu kulüpte, deniz sporlarının da kurulmasına öncülük yapmıştır.³⁸¹

Bir diğer örnek ise Örnekköylü Hüseyin de bir Kurtuluş Savaşı kahramanıdır ve İstiklal Madalyası ile ödüllendirildikten sonra yaşamının son günlerine kadar gerçek bir KSK'li olarak Örnekköy'de yaşamıştır.

KSK'nin bir diğer kurucusu Süreyya İplikçi ise, milli mücadeleyi desteklediği için bizzat Yunan Kralı Konstantin'in emri ve İzmir İşgal Kumandanı Steryadis'in eliyle Atina'ya sürgün edilmiş ve idam cezasına çarptırılmıştır.

Bütün bunlar bir rastlantı değildir. Çünkü 1912'den 1922'ye kadar yeşil kırmızı renkli Kaf Sin Kaf aşkının etrafında birleşen bu gençler, vatanlarını, milletlerini, bayraklarını, milli mücadeleyi ve Mustafa Kemal'i vazgeçilmez bir aşkla seven ve bu uğurda çarpışan vatansever Türk gençlerinden başka kişiler değillerdir.

İşte bu yüzden, KSK'nin kuruluşunun kökeninde bir sportif heyecandan daha çok, bir ulusal uyanış coşkusu vardır. Spor tutkusu ile ulusal uyanış heyecanı yan yana ilerleyerek, KSK'yi ortaya çıkarmıştır.³⁸²

KSK takımında ilk forvet oynayanlardan biri de 1950-1960 döneminin başbakanı Adnan Menderes'tir. Sporun birçok alanına merakı olan Adnan Menderes, 1. Dünya Savaşı'na kadar Karşıyaka Futbol Kulübü'nün futbol takımında forvet konumunda oynamayı başarmıştır. Sadi İplikçi anılarında Menderes'in Karşıyaka'da geçen yıllarını anlatırken onun azimli biri olduğunu ve bizden daha çok Karşıyakalı olduğunu belirtmiştir. Adnan Menderes'in tam olarak hangi yıllarda ve ne kadar oynadığı ise henüz tam olarak bilinen bir konu değildir.³⁸³

---

³⁸¹ Aygün, Salih (2019), '*Karşıyaka Mümaresi-i Bedeniyye Kulübünden Karşıyaka Spor Kulübüne*', Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ss.30.

³⁸² Aksoy, Y., a.g.e. ss.106.

³⁸³ Soysal, M., Tok, a.g.e., ss.39.

Resim 2.3. KSK'nin İlk Kadrosu (1912)

KSK'nin ilk kurucuları fotoğrafta toplu haldedir. Arka sıra: Salih, Çakır Kemal, Suat Karşıyaka'dır. Orta sıra: Dr. Kemal Tahsin, Örnekköylü Hüseyin, Sabri Süleymanoviç, Emin, Hüsni'dür. Ön sıra: Hasan, Refik, Kadızade Raşit, Kadızade Zühtü İşıl'dır.³⁸⁴

Resim 2.4. KSK'nin 1912'deki kadrosu

³⁸⁴ Aksoy, Y., (1988), Karşıyaka ve Kaf Sin Kaf Tarihi, İzmir, ss.104.

Resimde tarihi bir görüntü vardır. KSK'nin 1912'deki kadrosu, Rumların azgın takımları Panianios ve Apollon karmasına karşı verilecek maçta, resmen Altay adı altında örgütlenmemiş bir grup İzmirli genci takviye almışlardır. Yabancı egemenliğine karşı futbol sahalarında çarpışan bu kahraman KSK ve Altaylıların isimleri şöyledir: Oturanlar (soldan sağa) Hüsam, Kemal, Hüsnü, Raşit Kadızade (önce KSK kurucusu, daha sonra Altay'ında kurucusu) KSK'li Zühtü Işıl, Fikret Tahsin (Altay), Baha Tekand. Orta sıra: Refik Civelek (KSK), bir Altaylı, Muharrem (KSK), Örnekköylü Hüseyin (KSK), Salih (KSK), Adnan (KSK, Galiçya'da şehit olmuştur). Ayaktakiler: Emin (KSK), Çakır Kemal (KSK), Hüsamettin (KSK), Sabri, KSK'nin ünlü idarecisi Süreyya İplikçi, Süleyman, Ziya ve Harun.³⁸⁵

KSK Türkiye'nin en çok spor branşına sahip kulübüdür. Futbol, deniz sporları (yelken, kürek, sutopu, yüzme), boks, basketbol, hentbol, voleybol, tenis, güreş, bisiklet, vs. gibi pek çok branşta mücadele etmiştir. Karşıyaka Spor Kulübü, adına yakışır şekilde sporun pek çok dalında yer alan sayılı Türk spor kulüplerindedir. İzmir'de futbol, sutopu, basketbol, voleybol, tenis, yelkencilik ve yüzme vb. spor dallarının gelişmesinde KSK'nin katkısı çok büyüktür. KSK kısacası tam bir spor kulübüdür.

3.2.1. Atatürk ve Karşıyaka Spor Kulübü

Atatürk daima KSK'yi desteklemiştir. Atamızın annesi Zübeyde Hanım, Karşıyaka'da 15 Ocak 1923'de vefat etmiştir. Atatürk, derhal emir vererek annesini çok sevdiği Karşıyaka'da gömdürmüştür. 27 Ocak 1923 günü de Karşıyaka'ya gelerek annesinin mezarı başında gözyaşı dökmüştür.

Bilindiği üzere Karşıyaka Spor Kulübü bir Kuva-i Millîye kahramanı olarak anılan Zühtü Işıl ve silah arkadaşları tarafından kurulmuştur. Mustafa Kemal Atatürk de kulüp yöneticilerinin Millî Mücadele'deki etkinliklerini karşılıksız bırakmamıştır. Örneğin İzmir'in düşman işgalinden kurtuluşundan sonraki ilk gün, yani 10 Eylül 1922'de bu şehirde bir karargâh oluşturması istenildiğinde adres olarak dönemin Karşıyaka Spor Kulübü başkanı Sadi İplikçi'nin köşkünü göstermiştir.

---

³⁸⁵ Aksoy, Y., a.g.e., ss.108.

Atatürk'ün Karşıyaka'ya olan ilgisi bu kadarla da sınırlı değildir. 1925 yılında İzmir'e gelen Atatürk, 11 Ekim günü Kordon'da şimdi Atatürk müzesi olan evinde otururken, vapur tutarak denizden kendisine tezahürat yapan Karşıyakalılara balkondan çıkıp şunları söylemiştir:

*“İzmir'in Karşıyakalıları sizleri muhabbetle selamlarım. Ben bütün İzmir'i ve İzmirliyi severim. Güzel İzmir'in temiz kalpli insanların da beni sevdiğinden eminim. Yalnız bir rastlantı beni Karşıyaka'ya daha fazla bağlamıştır. Karşıyakalılar anam sizin sinenizde, sizin topraklarınızda yatıyor. Karşıyakalılar, İzmir'i gördüğüm gün öncelikle Karşıyaka'yı ve orada sizin topraklarınızda yatan anamın mezarını gördüm.”*³⁸⁶

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Karşıyaka Spor Kulübü'nü ilk olarak 13 Ekim 1925'de İsmet İnönü ile birlikte Yalı'daki statta ziyaret etmiştir. Reisi Cumhur olarak bir spor kulübüne gerçekleştirdiği bu ilk ziyarette M. Kemal, şeref defterine şu notları düşmüştür:

“Karşıyaka Spor Kulübü'nde karşı karşıya bulunduğum gençlik, iftihara çok şayandır. Bu gençlik muvacehesinde istikbalin kuvveti saadetine bariz görülmektedir. Gazi M. Kemal.”

Yüce Atatürk'ün Karşıyaka Spor Kulübü'nü ikinci ziyareti Kadızade İsmail Zühtü Bey'in başkanlık dönemine rastlar.

Gazi Paşa'nın 16-30 Haziran 1926 tarihleri arasındaki bu gezisinde ise, ne yazık ki İzmir'de kendisine yapılacak suikast olayı patlak vermiştir. Bu üzüntü verici olaya rağmen Mustafa Kemal Atatürk, 24 Haziran 1926 Perşembe günü yanında kader arkadaşları Başbakan İsmet İnönü, Fahrettin Altay Paşa, Tevfik Rüştü Aras'la birlikte Aksoy, 1738. Sokak'taki tenis kortlarının bulunduğu KSK'ye gelmiş ve kızların bir tenis müsabakasını birlikte izlemişlerdir. Atatürk, tenis oynayan genç oyuncularını takdir etmiş, halkın yüksek tezahüratı ile karşılanmıştır.

Çağdaş giysiler içerisinde tenis oynayan kız sporcuların mücadelesinden çok memnun kalan Gazi Paşa, *“Ben sporunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim”* sözünü burada söylemiştir.³⁸⁷

³⁸⁶ Hakimiyet-i Milliye, 13 Ekim 1925.

³⁸⁷ Diker, A., a.g.e., ss.101-104.

Büyük Önder Atatürk, 24 Haziran 1926'daki ikinci ziyaretinde ise Karşıyaka'nın İzmir Ligi'nde yabancı rakiplerinden hiç gol yemeden şampiyon olduğunu öğrenmesi üzerine kulübün ambleminde ay-yıldızın kullanılmasını istemiş ve tebriklerini dile getirmiştir. Atatürk şeref defterine bu kez şu satırları yazmıştı:

‘‘Bu defaki ziyaretimde geçen aylarda masarrıf ve mesai hizmetin kıymetli asarını gördüm. Teşekkür ve tebrik ederim. Gazi M. Kemal, (Dr.Tevfik Rüştü-İsmet İnönü-Fahrettin Paşa)’’,³⁸⁸

Gazi Paşa'nın emri, 1 Kasım 1928'deki harf devrimi ile bambaşka bir anlam kazanmıştır. KSK'li sporcuların göğsündeki Osmanlıca yazılı armanın yerine latin harfleri ile yeniden düzenlenen ay-yıldızlı arma, Karşıyakalıların yüreğinden sökülmeyen ay-yıldız, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle yeşil-kırmızılı formalarda yerini sonsuza kadar almıştır.³⁸⁹

Atatürk işte böyle KSK'ye destek vermiştir. Şeref defterinde yazılı bu belgeler, KSK'nin şeref belgeleridir.³⁹⁰

Aynı yıl Sakızlı Yunanlılardan maç teklifi alan KSK, bir körfez vapuru kiralayarak, taraftarlarıyla birlikte oraya gitmiştir. Sadi İplikçi, sportif amaçlı ancak hava muhalefetinden ötürü maçsız biten bu ada ziyaretini şöyle anlatmıştır:

‘‘ Sakız İskeleyinde papazlar bizi törenle karşıladılar. Her yer Türk bayraklarıyla donanmıştı. Çıktık sahaya...O esnada bir yağmur başladı ki, müthiş bir şey. Tufan gibi üzerimize çullandı. Yalnızca bir seremoni yaptık ve dağıldık. Maç yapmak kısmet olmadı. Gece belediye başkanı şerefimize bir ziyafet verdi ve bir nutuk patlattı. Rumca bilen Giritliler tercüme ettiler. Ben de KSK adına cevap verip, iki milletin dost olduğunu, mutfağı, musikisi ve sevgisi ile bir bütün olduğunu söyledim. Masalarda alkış tufanı koptu. Tek tek beni masalara çağırdılar...’’³⁹¹

Millî Mücadele döneminde ve sonrasında İzmir'e yaptığı her ziyarette Karşıyaka Spor Kulübü'nü ziyaret eden Atatürk, defalarca futbol ve tenis takımlarının antrenmanlarını

---

³⁸⁸ Altay, F., age, s. 419.

³⁸⁹ Diker, A., a.g.e., ss.101-104.

³⁹⁰ Aksoy, Y., a.g.e., ss.111.

³⁹¹ Aksoy, Y., a.g.e., ss.110.

da izlemiştir. Kulübün armasında Ay-Yıldız kullanılması emrini de bizzat kendisi vermiştir. Aşağıda bulan fotoğrafta Atatürk'ün Karşıyaka Spor Kulübü'nü ziyaret ettiği sırada çekilmiştir.³⁹²

Resim 2.5. Karşıyaka Spor Kulübü'nü ziyaret eden Atatürk

3.2.2. 1923 Senesi KSK'nin Düzenlemiş Olduğu Spor Bayramı

Yunan işgalinin sona erdiği ilk 9 Eylül 1923'te Karşıyaka Gençlerbirliği'nin (KSK'nin) düzenlediği spor bayramı unutulmazdır ve "*Milli Bayram*"ın önemli bir parçasıdır. Bu özel ve güzel günde İzmir milletvekilleri ve devletin ileri gelenleri İzmir'in Türk sporcularını yalnız bırakmamışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi adına gelen milletvekili heyetinde Saruhan ve İzmir milletvekilleri Vasıf ve Celal Beyler de hazır bulunmuşlardır. Bunun dışında önemli devlet büyükleri de törendedir: Vali Aziz Bey, İzzettin, Fahrettin ve Mürsel Paşalar... KSK'nin organize ettiği spor bayramında atletizm, voleybol ve futbol müsabakaları gerçekleştirilmiştir. Altay, KSK ile yapılan futbol maçını 2-0 kazanmış ve kupanın sahibi olmuştur. KSK'nin bu anlamlı spor şenliği tarihe bir gurur

³⁹² Aksoy, a.g.e., ss.112.

nişanesi olarak kaydedilmiştir.³⁹³

3.2.3. KSK'de Su Sporları Faaliyetleri ve Kürek Şubesinin Kuruluşu

İzmir kentinde deniz sporları ve yelkencilik faaliyetleri ilk olarak Karşıyaka Spor Kulübünde başlatılmış, günümüze kadar da başarılı bir şekilde devam ettirilmiştir. Spor Âlemi dergisinin Karşıyaka'daki yelken faaliyetlerinin anlatıldığı bölümünde kürek çeken sporcular paylaşılmış ve altına şu not yazılmıştır:

*“Karşıyaka Kulübü'nün İtalya'dan yeni getirdiği dörder çifte iki skif, talim esnasında”*³⁹⁴

1920'lerin başında kurulan yelken kulübü, KSK'nin simgelerinden biri haline gelmiş ve yelken kulübü, kulübün resmi binası olarak uzun yıllar kullanılmıştır. Sahilde bulunan kulüp binası yıkıldığı için Mavişehir'de bulunan Mustafa Kemal Atatürk Spor Salonu, kulübe ev sahipliğini yapmıştır.

Zühtü Bey, 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'in ilanıya birlikte iş hayatına atılmaya karar vermiş ve baba mesleği olan gümrük komisyonculuğu işine başlamıştır. Fakat kulüp ve spora olan ilgisi, sevgisi hiç bitmemiştir. Kurucularından olduğu KSK'de bu kez kürek şubesini faaliyete geçirmiştir.

Kulübün ilk kürek sporcuları ise Tarık, Zühtü Işıl, Mazhar, İtalyan Kori ve Sadi (İplikçi) beyler olmuştur. Karşıyakalı Sporcular İtalya'da üretilen “futa” isimdeki yarış kayıkları ile mücadelelerini göstermiş ve başarılı olmuşlardır.³⁹⁵

Karşıyaka da ilk resmi yarışlara katılanlar Refik Çullu, Münir Birsnel, Arif Erzeybek ve Sadi İplikçi'dir. Refik Çullu ve Kazım Saloğur ikilisi 1934 yılında Türkiye şampiyonasını kazanmışlardır.³⁹⁶ Türkiye'nin ilk su topu takımlarından birini de Karşıyaka kurmuş ve 1940 sonları ve 50'lerin başında Karşıyaka Su Topu takımı Galatasaray, Adana ve Bursa takımları ile sıkı mücadelelere girmiş ve Türkiye şampiyonlukları kazanmıştır.³⁹⁷

³⁹³ Kınk Spor Bayramı, 2020, S.45, ss.87.

³⁹⁴ Tekeşin, Hüsnü (2017), Nerelisiniz? Karşıyakalı! (1. Baskı), İzmir, ss. 213-214.

³⁹⁵ Diker, Ahmet, age, ss.233.

³⁹⁶ Diker, A., a.g.e., ss.233-235; Yaşar Aksoy, Karşıyaka ve Kaf Sin Kaf, s. 224-226.

³⁹⁷ Aygün, S., a.g.t., ss.32.

3.2.4. KSK Tenis Şubesinin Kuruluşu

Karşıyaka Spor Kulübü'nün tenis oyununu Millî Mücadelenin bitiminden hemen sonra, kulübün tekrardan toparlanmaya başladığı dönemde başlattığı bilinir. KSK tenis şubesinin kuruluşu Cemal Ahmet Bey tarafından verilen bilgiye göre 1923 yılında gerçekleştirilmiştir.

Cemal Bey'e göre, *'Tenisçilerimizin adedi her sene tezayüt etmekte (artmakta) ve ecneblerle yaptıkları temaslarda iyi neticeler almaktadırlar...'* demektedir.³⁹⁸

Muhittin İşçimenler tenis şubesi ve sahası ile ilgili şu önemli bilgileri vermektedir:

'Kulübün 4 Şubat 1931 günü toplantısında İsmet Paşa Bulvarı'ndaki saha yerinin kazıklarının çakılması ve sahanın belediyeden alınması kararlaştırılmıştır. Bilindiği gibi İsmet Paşa Bulvarı, şimdiki Çamlık Sokağı'na verilen isimdi.

*Karşıyaka'nın tenis sahasını Nafiz Mustafa Belen Bey satın almış ve kulübe bağışlamıştı. 1932 yılından 1937 yılına kadar süren beş yıl içinde tenis kortlarının geliştirilmesi, korunması ve sporun yaygınlaştırılması için özel çaba harcanmıştır. Bu çabalar sonucu Karşıyaka'da tenis sporu gelişmiştir.'*³⁹⁹

Atatürk'ün 1925 yılında Karşıyaka kulübüne yaptığı ziyaret esnasında tenisçileri izlediğini ve kendilerini takdir ve taltif ettiğini Fahrettin Altay anılarında yazmıştır.⁴⁰⁰

Yerli basında Karşıyaka'nın tenis maçları ile alakalı zaman zaman haberlere rastlanmıştır. Örnek olarak şu haber verilebilir:

'Dün Karşıyaka kulübü tenis sahasında İzmir'den giden iki oyuncu ile KSK tenisçileri arasında çift erkekler final müsabakası yapılmıştır.

Karşıyakalı oyuncular, Febo Alyoti ile Bill Jiro, İzmirli oyuncular da Cim Jiro ile Duğlas Vitol efendilerdi.

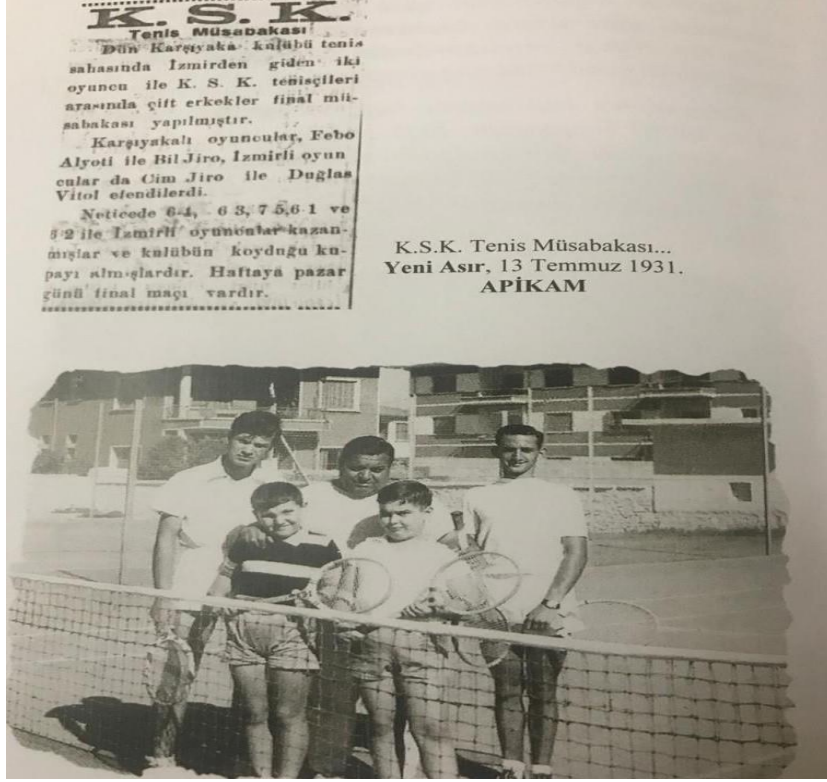
---

³⁹⁸ Tekeşin, H., a.g.e., ss.227-228.

³⁹⁹ Tekeşin, H., a.g.e., ss.228.

⁴⁰⁰ Altay, Fahrettin (1970), 10 Yıl Savaş 1912-1922 ve Sonrası, İnsel Yayınları, İstanbul, ss.419.

⁴⁰¹Neticede 6-4, 6-3, 7-5, 6-1 ve 6-2 ile İzmirli oyuncular kazanmışlar ve kulübün koyduğu kupayı almışlardır. Haftaya pazar günü final maçı vardır. ⁴⁰²

Resim 2.6. KSK' lı Tenisçiler

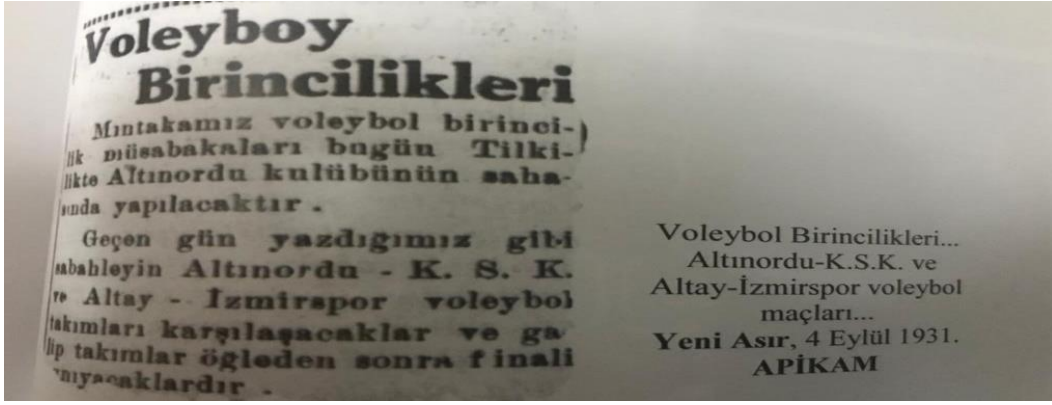
3.2.5. KSK'nin Voleybol Faaliyetleri

Karşıyaka Spor Kulübü'nün voleybol faaliyeti, 22 Ekim 1931 tarihinde "sportif oyunlar şubeleri" nin resmen kurulması üzerine başlamıştır. Voleybol şubesi, 1931'de Nazmi, 1933 ve 1934'te Halil, 1936'da Haluk, 1943'te Müzeyyet (Teteş), 1946'da Reşat beylerce yönetilmiştir.⁴⁰³

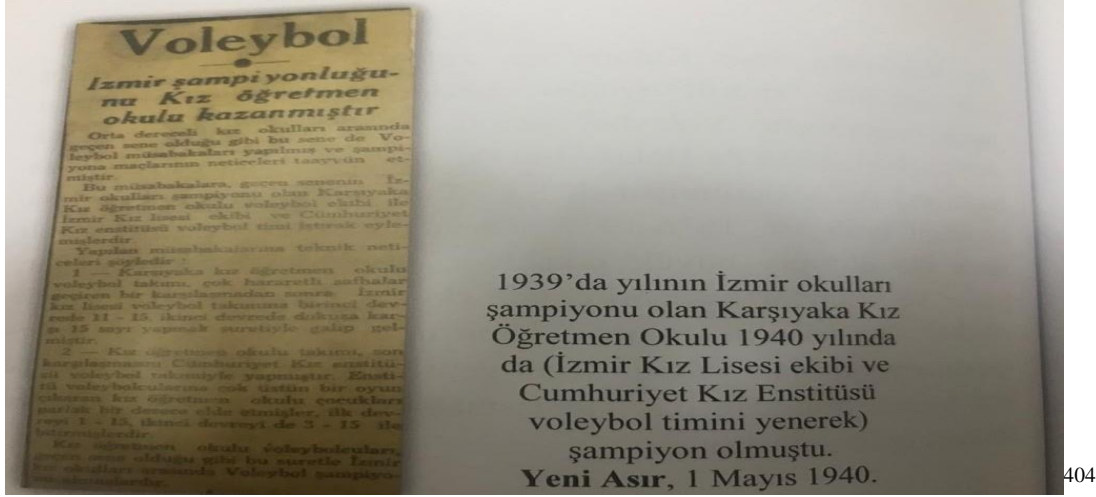
⁴⁰¹ Tekeşin, H., a.g.e., ss.220.

⁴⁰² Yeni Asır, Tenis Müsabakası, 13 Temmuz, 1931.

⁴⁰³ Tekeşin, H., a.g.e., ss.227-228.

Resim 2.7. Voleybol Birincilikleri

Resim 2.8. İzmir şampiyonluğu kız öğrenmen okulu kazanmıştır.

3.2.6. KSK Basketbol Şubesinin Kuruluşu

KSK Basketbol Şubesi'nin mazisi 1930'lu yılların başına kadar inmektedir. Yaşar Aksoy'un kitabında bahsettiği Tahir Türetken: "1936'da Buca'da Amerikan Koleji'nde okuyan Karşıyakalı öğrencilerden gelen basketbol sporu, yöremizde tanınmaya başlamıştır." demiştir.

Gürkan Ertaç ise Demokrat Ege Gazetesi'nde "Ana Kuzuları Salon Devi Oldu" başlıklı yazısında "Karşıyaka'da basketbolun ışığı Hüdayi Bey ile yakıldı." der ve

⁴⁰⁴ Tekeşin, H., a.g.e., ss.227-228.

basketbolun KSK'de, ancak 1945'in gerçek çalışmaların yapıldığı tarih olduğunu belirtir.⁴⁰⁵

3.2.7. İzmir'in İlk Futbolu Bırakmış (Veteran) Takımı

Kadızzade Zühtü Bey, yöneticiliğinin son döneminde de spor tarihimizde bir kez daha bir ilki gerçekleştirmiştir. Yüreğinde umut ve gelecek biriktiren adam Kadızzade İsmail Zühtü, genç yaşına rağmen o kadar çok tehlike atlattığı ama hayattan emekli olma gibi bir düşüncesi hiç olmamıştır. 28 Mayıs 1926'da "Karşıyaka Müttekaidin Takımı" adıyla kurduğu, İzmir'in ilk "masterler" futbol takımı da onun eseridir. Daha önce yaptığı gibi, kuruluşuna öncülük ettiği müttekaidin takımının da hem yöneticisi hem çalıştırıcısı hem de futbolcusu olmuştur.⁴⁰⁶

3.2.8. Karşıyaka Spor Kulübü'nün Şampiyonluk Yılı

Milli ligler henüz başlamadığı için 1925-1926 sezonunda, İzmir'de oynanan maçlar Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk resmi spor teşkilatı olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, İzmir Mıntıkası Futbol Ligi adı altında mor küme ve kırmızı küme olarak oynanmaktadır.⁴⁰⁷

KSK'nin ilk kez şampiyon olduğu 1926 yılındaki takımdan o zamanlar sağ kalan "Kambur" lakaplı ünlü futbolcu Niyazi Tusder, Yaşar Aksoya şampiyonluk yılını anlatan bir konuşma yapmıştır. Kambur Niyazi'ye KSK'nin ilk şampiyonluğu sorulduğunda, bu eski ve kurt futbolcu yaşamının en tatlı anısını anlattığını söyleyerek sözlerini şöyle sürdürmüştür:⁴⁰⁸

"KSK'nin ilk şampiyonluğu şiir gibi bir şeydi. Böyle muazzam zafer böyle coşkuyu bir kez daha, 1987 yılında yaşadım. Tüm rakiplerimizi yenmiştik. Taraftarların, gözleri ağlamaktan şişmişti. Şampiyonluğumuzu ilan ettiğimizde Karşıyaka'da yer yerinden oynadı. Lig boyunca tek gol yememiştik. Kalecimiz Malik Yaylım'ı hayırla ve rahmetle anarım.

Size 7 Mart 1987 günü 81 yaşında kaybettiğimiz şampiyonluk dönemimizin efsanevi kalecisi Malik Yaylım'dan biraz söz açmak istiyorum. Bu merhum kardeşimiz eğer İngiltere'de doğsa idi, dünyanın en büyük kalecisi olurdu. Bu yüzden İngiltere'nin en büyük

⁴⁰⁵ Aksoy, Y., a.g.e., ss.249.

⁴⁰⁶ Diker, A., a.g.e., ss.237.

⁴⁰⁷ Yüce, M., a.g.e., ss.148.

⁴⁰⁸ Aksoy, Y., a.g.e., ss.111-113.

kulübü Arsenal'den transfer teklifi almıştır. Hayatını biraz size anlatmam gerek.

Malik Yaylım 1906'da Karşıyaka'da doğdu. 17 yaşında yeşil-kırmızılı forma giydi. 1923'ten 1926'ya kadar kalemizi üstün başarı ile korudu.

Malik, büyük kaleciydi... Panter gibiydi... Tekniği, ustalığı ve spor kültürü eşsizdi... bu yüzden 1926'da şampiyon olurken tek bir gol yemedi. Bu şeref her kaleciye nasip olmaz.

1927 yılında Arsenal, Malik'e resmen transfer teklif etti. Uzun uzun düşündü Malik. Sonunda "Ben gurbete dayanamam" diyerek bu güzel teklifi kabul etmedi. Eğer İngiltere'ye gitseydi, Avrupa'nın en büyük kalecilerinden biri olurdu. Sonra Malik Yaylım, Beykoz'a transfer oldu. İstanbul'da güzel maçlar çıkardı.

Beykoz'a giderken KSK kalesini kardeşi Cemal'e bırakan Malik, 1940 yılında futbolu bırakarak, amatör futbolcu yetiştirmeye gönlünü kaptırmıştır. Malik'in diğer kardeşleri Şevket ve Göztepe kalecisi Berber Mehmet Yaylım da büyük futbolculardı. Malik yaşamının son anına kadar yeşil-kırmızı renklerin başarısı için duacı olmuş büyük bir Karşıyaka evladıdır.

Şimdi dönelim yeniden konumuza. 1926 yılında son maçımızda İdmanocağı'nı 2-0 yenerek İzmir şampiyonu olduk. O maça şu kadro ile çıktık: Kaleci Malik, Lap Lap Lütfü, Arap İsmail, ben, Niyazi, Kaptan Sıçan Necati, Hamit, Halil Abi, Fikret, Hamdi Vala, Sezai, Bedi...

Şampiyon olduğumuz yıl, Başkanımız Zühtü Işıl idi. Bu isimlere ilaveten o yıllarda Ziya, ilk milli futbolcumuz Vahi, milli Nevzat, sonra hakemlik yapmış olan Esat Merter, Çip Çip İbrahim, Gega Cemal ve Kadızade Rifat gibi büyüklerimiz ve arkadaşlarımız hem futbolcu hem idareci ve kulübün her şeyleri olarak ünlerini uzun süre ayakta tutmuşlardır.

*Mustafa Cemal Ahmet Umar (Topal), Jandarma Albayı Cemal Abi, Kavalalı Adil Akkum Bey, Suat Karşıyaka (Eğriboyun), Muhlis Rıza (Eşek İnciri), Cevdet Bayık (Arnavut), Topal Cevdet gibi büyüklerimizi de unutmayalım. Bu vefakâr kişiler olmasa idi, KSK olmazdı. Hepsi nur içinde uyusun'*⁴⁰⁹

---

⁴⁰⁹ Aksoy, Y., a.g.e., ss.111-115.

Resim 2.9. İlk şampiyon takımı

Resim 2.10. 1926 şampiyonluğu

Resimde 1926 şampiyonluğunu kulübe armağan eden futbolcuları, gazeteci ve taraftarlarla birlikte görüyoruz.⁴¹⁰ Ayaktakiler soldan sağa: Keçi Baha, Talat Erboy, Kambur Niyazi, tam ortada Sadi İplikçi, Yüzbaşı Cemal, Terzi Hakkı, Koca Muhlis, Nuri Sıtkı Erboy, Gazeteci Kör Agah, Oturanlar: Gazeteci Mehmet Ali, Binbaşı Şevket, Arnavut Cevdet, Sıçan Necati, Trenci Hamdi ve unutulmaz futbolcu Suat Karşıyaka.⁴¹¹

412

Resim 2.11. 1926 kazanılan kupa ve armağanlar

Karşıyakalıların yüreğinde taht kuran Tahir Türetken, Sıçan Necati'nin ağzından dinlediği o günleri şöyle anlatır:

"Ben o zamanlar çok küçüktüm ama büyüklerimizden KSK öyküleri dinleyerek büyüdüm. Şampiyon takımın futbolcularından Niyazi Tusder'in de anlattığı gibi 1925-1926 sezonu KSK tarihinin en başarılı sezonlarından birisidir. Bu sezon kulübümüzün başkanlığını, kuruluşumuzda büyük emekleri olan Zühtü Ağabey yapıyordu ve bu onun KSK'deki son başkanlığıdır.

Ligler başladığında Karşıyaka, Kırmızı Kümede, en önemli rakibi Altınordu ise Mor Kümede mücadele ediyordu. Karşıyaka son maçında İdman Ocağı'ni 2-0 yenerek Kırmızı

⁴¹⁰ Aksoy, Y., a.g.e., ss.115.

⁴¹¹ Aksoy, Y., a.g.e., ss.111-115.

⁴¹² Aksoy, Y., a.g.e., ss.115.

Küme şampiyonu olurken, Altınordu ise bütün rakiplerini geçerek Mor Kümenin şampiyonu olur.

O dönemde uygulanan statü gereğince İzmir şampiyonun belli olabilmesi için Karşıyaka ile Altınordu'nun iki maç daha yapması gerekiyordu. Şampiyonu belirleyecek maçların ilkini Karşıyaka 2-0 kazanır. İkinci maçta da büyük başarı gösteren Karşıyakalı futbolcular, etkili oyunları sonucunda Altınordu'yu 1-0 yener. Karşıyaka, üst üste aldığı iki galibiyetle tarihinin ilk şampiyonluğunu elde eder.

Karşıyaka'nın ilk şampiyonluğunda takımın teknik direktörü ünlü Macar Antrenör Zinger'di.

Kaleci Malik Yaylım, KSK'nin ilk şampiyonluğunda kalesinde devleşerek hiç gol yememiş, Karşıyaka tarihinde adını unutulmazlar arasına yazdırmış, kırılması mümkün olmayan bir rekora imza atmıştır.

İzmir şampiyonunu belirleyecek final maçının ikincisinde çok ilginç bir olay gerçekleşir. Sezon boyu kümede oynadığı maçlarda hiç gol yemeyen Kaleci Malik Yaylım, finalin ilk maçında aldığı ceza nedeniyle ikinci maçta forma giyemez. Kaleye takımın her mevkiinde joker gibi oynayan, namı "Sıçan" olan Necati geçmek zorunda kalır. Kaleci Malik'ten eldivenleri devralan Sıçan Necati'de finalin son maçında muhteşem bir oyun çıkarır, Malik gibi kalesini gole kapatır, takımın şampiyonluğunda büyük bir pay alır.

Kaf Sin Kaf, 1926 yılındaki ilk şampiyonluğundan sonra uzun yıllar başarılı olamadı, başarısız sezonlar arka arkaya geldi. Tamı tamına 26 yıl sonra 1952 yılında Reşat Çelebi'nin başkanlığını yaptığı dönem KSK için altın yıl olarak gösterilir. 1952 yılındaki yönetimde Genel Kaptan olarak görev yapıyordum, yani çorbada benimde tuzum vardı. O sezon sonunda başta futbol olmak üzere, hentbol, voleybol, basketbol, boks, yüzme, yelken ve su topunda, yeşil-kırmızılılar tam sekiz branşta Karşıyaka şampiyon olmuştu. O yıllardaki geleneklere göre, Alsancak Stadı'na, şampiyon olan takımın bayrakları çekilirdi. Alsancak Stadı'nın açık tribün tarafında bayrakların dikildiği bölümüne KSK'nin sekiz bayrağının çekilmesi, 1952'nin büyük bir zafer yılı olarak tarihe geçmesine neden oldu."

3.2.9. Karşıyaka Spor Kulübü'nün Unutulmaz Oyuncularından Lütfü Aksoy ve İbrahim Tusder'in Anıları

Lap Lap unvanı ile ünlü Lütfü Aksoy, KSK'den yetişerek Galatasaray'a transfer olmuş, milli formayı giymiş ve Türkiye'nin en ünlü futbolcuları arasına katılmış bir İzmirlidir.

1911 yılında İzmir'de doğan, 1927-33 yılları arasında KSK'de bek oynayarak büyük üne kavuşan Lütfü Aksoy, daha sonra Galatasaray'da tam 7 sene oynamış ve 13 kez milli formayı giymiştir.

Lütfü Aksoy Yaşar Aksoy'a verdiği röportaj da KSK ile ilgili anılarından şöyle bahsetmiştir:

'Eski Sarıkışla'nın Yıldız takımında futbola başladım. Daha sonra Mahfel'de oynamaya başladım. Mahfel'i bilir misiniz? Mahfel'i bilmeyen KSK'yi bilemez.

KSK'nin Cumhuriyetten sonraki temeli Mahfel'de atılmıştır. Bakın önce Mahfel neresiydi, onu anlatayım.

Sahildeki PTT binası var ya, oradan şimdiki Cumhuriyet İlkokulu'nun oraya kadar kocaman bir tarla düşünün. Bu tarla, taa Mavi Köşe'ye kadar uzanırdı. Tarlanın ortasında iki katlı bir taş ev vardı. CHP'nin ilçe merkezi ve Halkevi binası idi. Bu binaya Mahfel denildi. İşte bu binanın etrafında 'vur patlasın, çal oynasın'' vızır vızır top koştururduk.⁴¹³

Bu tarladan yetişip KSK forması giydim. Oynadığım ilk maçta o sezon hiç yenilmemiş olan Muhafızgücü'nü 2 farkla yenmiştik. Mahfel'den yetiştiğimi hiçbir zaman unutmadım. Galatasaray'ın ve Milli takımın değişmez oyuncusu iken bile, Mahfel günlerim ve Karşıyakalı arkadaşlarım hiç aklımdan çıkmazdı.

KSK'de en unutulmaz anım, 1930 yılının Eylül ayında yaptığımız Sakız ve Midilli ziyaretidir.

Bir körfez vapuru kiralayıp Sakız'a tam takım geçtik. Başımızda Sadi İplikçi vardı. Ancak çok yağmur olduğu için Pelaps takımı ile yapacağımız maç iptal edildi. Sakız Valisi

---

⁴¹³ Aksoy, Y., a.g.e., ss.117.

onurumuza bir şölen verdi. Yenildi, içildi. Şarkılar söylendi. Şölenin sonuna doğru Yunanlılara hoş bir sürpriz yaptık.

Takımın piyanisti Cemil Bey, aramızda Rumca'yı iyi bilenlere Yunan Milli Marşı'nı ezberletmişti. Cemil Bey, piyanonun başına geçip çalmaya başladı ve biz hepimiz Yunan milli marşını söylemeye başlayınca, Sakızlılar hayretten dona kaldılar. Ağlayanlar oldu. Sakız Valisi ayağa kalkıp, " Bu KSK'lilerden öğreneceğimiz çok şey var" dedi ve Sadi İplikçi'nin boynuna sarıldı.

Gelelim Midilli seyahatine. Kara yolu ile takım ve taraftarlar, Ayvalık'ın Bademli İskelesi'ne gittik. Motorla Midilli'ye geçecektik. Motorun kaptanı "Gemi bozuk, gitmem" diye tutturdu. Ünlü futbolcumuz Bayraklı Hamdi, motordan iyi anlardı. Makine dairesini kontrol etti ve motorun sapaşğlam olduğunu gördü. Meğer Kaptan, fırtına var diye korkarmış. Gerçekten Midilli açıklarında tufan patlamış ve birçok gemi batmış. Bizim kaptan korkak olmasa idi hepimiz boğulacaktık.

Midilli'de ünlü Yunan takımı Aris'i 5-1 yendik, gazeteler bizi göklere çıkardı. O maçı, yedeklerle birlikte şu kadro ile oynamıştık: Deli Lütfü, Hüseyin, Ziya, Halil Abi, Nevzat, Bahriyeli Bekir, Esat, Rıza, ben, Lütfü, İsmail Şevki, Bayraklılı Hamdi, Abbas...

Karşıyaka o zamanlar bir aile ocağı gibiydi. Kambur Niyazi, Halil abi, Muhlis Baba, Suat Karşıyaka, Sadi İplikçi, Fikri Altay hepimizin ağabeyi ve babası idiler. En yakın arkadaşım Çip Çip İbrahim ile daha sonra Galatasaray'a transfer olduk. Benim Lap Lap, onun Çip Çip lakapları, ikimize de ilkokulda takılmıştır. Çip Çip, İbrahim'in Almanca olarak numarasının Karşıyakaca okunuş şeklidir.

Biz ikimiz yıllarca İstanbul'da ve Milli takımda top koşturduk. Bir an bile aklımızdan Karşıyaka çıkmadı. Ülkemizin en ünlü takımlarında oynarken, gönümüzde hep Kaf Sin Kaf, güm güm attı ve gözlerimizin önünden yeşil-kırmızı bir an için bile ayrılmadı.'⁴¹⁴

Karşıyaka'nın en eski oyuncularından biri de İbrahim Tusder'dir. Çip Çip veya Leyla lakabıyla bilinen bu ünlü futbolcu Karşıyaka'dan yetişerek İstanbul'da ünlü kulüplerde ve milli takımda top koşturmuştur. İbrahim Tusder o günlerini şöyle anlatmıştır:

---

⁴¹⁴ Aksoy, Y., a.g.e., ss. 111-115.

‘‘1928 yılında futbola başladım. KSK’nin bir yan takımı olan Raşit Takımı’nda top koştururken, ağabeyim KSK’li futbolcu Kambur Niyazi’nin dikkatini çektim galiba, bu yüzden KSK’ye alındım ve soluç olarak oynamaya başladım. İyi oynadığımdan olacak hem Fenerbahçe hem Galatasaray peşime düştü. 1930’dan sonra Galatasaray’a transfer oldum ve solhaf oynadım.

1935’e kadar Galatasaray’da idim. Gündüz Kılıç ve Eşfak Aykaç gibi hocaların yardımcılığını yapıyor ve takımın etütlerinde görev alıyordum. Böylece içimde teknik adamlık duygusu gelişmeye başladı. Sonra iki buçuk sene kadar Güneş Kulübü’nde oynadım. Bir senede İstanbul ve Milli Küme şampiyonu olan ve aniden parlayan bu kulüpte oynarken Milli Takım’a çağırıldım.

Sonra Hakkı Yeten, Beşiktaş’a çağırıldı. 1938 ile 43 arası beş sene şampiyon olduk. 1948’de futbolu bırakıp İzmirspor’a antrenör oldum.

Bu kadar uzun ve yorucu bir sporculuk ve spor adamlığı yaşantım süresince Karşıyaka’dan yetiştiğimi hiçbir zaman unutmadım. Özellikle sevgili arkadaşım Lap Lap Lütfü ile Galatasaray’da top koştururken, ilk kulübümüzün unutulmaz yeşil-kırmızı renkleri burnumuzda tüttü’’ demiştir.⁴¹⁵

3.2.10. Karşıyaka Spor Kulübünün Fenerbahçe ile Karşılaşması

1926 yılın sonlarına doğru gelindiğinde yöneticilerin bütün çabalarına rağmen kulüp ekonomik olarak zor günler geçirmiştir. Özellikle yeni kurulan yelken şubesi çaresizlik içerisinde kıvranmıştır. O büyük adam tam ümitlerin tükenmeye başladığı anda yine ortaya çıkmış ve kulübün bir kez daha imdadına yetişmiştir. Zühtü Bey, savaş yıllarında çok iyi ilişki kurdukları, dostluklarını ilerlettikleri ve her zaman destek gördükleri Fenerbahçe Spor Kulübü’nün Başkanı Nasuhi Baydar’ı aramıştır. Hâl hatır sorma faslından sonra Fenerbahçe’yi hazırlık maçı yapmak için İzmir’e davet etmiştir. Sonunda bunda da başarılı olmuştur. Amacı buradan elde edilecek gelire yelken şubesinin tüm ihtiyacını karşılamaktır.⁴¹⁶

---

⁴¹⁵ Aksoy, Y., a.g.e., ss.117-118.

⁴¹⁶ Diker, A., a.g.e., ss.244-245.

Karşıyaka-Fenerbahçe maçı Ege bölgesinde ve İzmir’de büyük ilgi uyandırmıştır. Maç günü gelip çatmış, Alsancak Stadyumu’nun tribünleri hınca hınç dolmuştur. Karşılaşmada dostluk ve centilmenlik ön planda olmuştur. Futbolcular sahada basmadık yer bırakmamış, kıran kırana geçen maçta tam anlamıyla tam anlamıyla bir futbol şöleni yaşanmıştır. İki takımın coşkulu, hırslı, mücadeleci futbolu izleyenleri adeta mest etmiştir. Ancak, çok çekişmeli geçen maç golsüz sona ermiştir. Maç bitiminde iki takımın futbolcuları el ele tutuşarak alkışlar arasında soyunma odasına gitmiştir. Hazırlık maçı olağanüstü güzelliklerle tamamlanmış, masraflar çıktıktan sonra kulübe beş bin lira hasılat kalmıştır. Bu tablo karşısında Kadızade’nin keyfi iyice yerine gelmiştir.

Maçtan önce Fenerbahçe Kulübü Başkanı Nasuhi Baydar, kendilerini yemekte ağırlayan, yakın dostları KSK Başkanı Kadızade Zühtü Bey’e maçın anısı olarak bir Fenerbahçe flaması armağan etmiştir. Anlamı ve manevi değeri çok büyük olan tarihi Fenerbahçe flaması, günümüzde Karşıyaka Spor Kulübü tarihi için en önemli armağanları arasında yerini almıştır.

Maçın hasılatı beş bin lira o gün için çok büyük bir paradır. Başkan İsmail Zühtü Bey, paranın sorumluluğunu üzerine almak istemez, diğer yönetici arkadaşlarının ısrarı ile hasılatı koruma altına almayı kabul eder. Karar verildiği üzere hasılat ile ilk iş, İngiltere’ye iki adet dört tek dümenceli ‘futa’ (dar, uzun ve hafif bir yarış kayığı) ısmarlamak olur. Siparişi verilen Futalar kısa sürede Karşıyaka’ya gelir, yelken şubesine teslim edilir. Yarışmalara yeni tekneleriyle katılan kulübün yelkencileri de başarıdan başarıya koşar.⁴¹⁷

3.2.11. KSK- Karşıyaka Türkspor’un 20-0 Skorlu Karşılaşması

1930’lar Karşıyaka’sında aynı muhitin iki takımı KSK ve Karşıyaka Türkspor Kulübü’nün arasında bir çekişme ve rekabet vardır. 1930-1931 sezonu içerisinde Karşıyaka’nın bu iki takımı arasında yapılacak maç hakkındaki haberde maç bilgileri ve iki takım arasındaki farklar şu şekilde belirtilmiştir:

“Günün ikinci maçı 18’de KSK ve Türkspor arasında yapılacaktır. Aynı muhitin iki rakip takımı arasında oynanacak olan bu müsabakanın hayli hareketli ve heyecanlı olacağı

---

⁴¹⁷Diker, A., a.g.e., ss.244-245.

tahmin edilmektedir.⁴¹⁸

İki takımın birbirlerine zıt vasıfları var. KSK çok daha teknik ve kombine bir oyun oynuyor. Şimdiye kadar sabit bir kuvvet teşkil etmeyen müdafaası son şekliyle en kuvvetli şeklini bulmuş görünüyor.

Türkspor ise tekniği zayıf fakat enerjisi çok fazla, sürati ve atletik meziyetleri iyi olan bir takım. Muhacimlerin (forvet) kale önündeki fırsatları öldürmedikleri takdirde gol kabiliyetleri çoktur. Bakalım bu iki takımdan hangisi kazanacak.’’

KSK ve Karşıyaka Türkspor Kulübü'nün kadroları ise şu şekildedir:

KSK: Lütü, Rıza, Lütü, Hamdi, Halil, Hamdi, İsmail, Esat, Niyazi, İbrahim, Şevki.

Karşıyaka Türkspor Kulübü: Cemil, Kadri, Kemalettin, Şehap, Ali, Cahit, Adil, Muzaffer, Hikmet, Önder, Hakkı.

Altınordu Mustafa Bey'in maçın hakemi olduğu KSK- Karşıyaka Türkspor maçı KSK'nin 3-2'lik galibiyeti ile sonuçlanmıştır.

KSK'nin Karşıyaka Türkspor ile oynadığı maçlarda çok büyük bir üstünlüğü olmuştur. 10 Mart 1935 tarihli bir haberde İkinci devre lig maçlarının başladığı belirtilmiş ve maç sonuçları verilmiştir. *‘‘ KSK senenin gol rekorunu kırdı: Türkspor 20 golle mağlup’’*⁴¹⁹

Resim 2.12. İlk maçta altınordu 4-1 göztepeye yenildi

⁴¹⁸ Diker, A., a.g.e. ss.55-58.

⁴¹⁹ Anadolu, 10 Mart 1935.

KSK ve Karşıyaka Türkspor Kulübü arasındaki gerçekleşen bu maç hakkında şöyle bir habere yer verilmiştir.

‘‘Saat 12 KSK ve Türkspor takımları hakem futbol heyeti başkanı Bay Mustafa’nın idaresinde oyuna başladıkları zaman KSK’nin birkaç oyuncusundan, Türkspor’un ise geçen hafta bir düzine golden sonra takımın belli başlı birinci sınıf oyuncularının dokuzundan noksan ve bunların yerlerinde B takımı oyuncularının oynatıldığı görülüyordu. Bu sene Altay gibi kuvvetli bir takımı yenerek sürpriz yapan ve nihayet iki haftada 21 gol yiyen Türkspor’un bugün çok fena bir vaziyete düşeceği anlaşıyordu. Nitekim Burhan’ın attığı ilk golden sonra Karşıyakalılar ilk partide 8, ikinci partide 12 toplamda 20 gol atarak yeni bir Türkiye rekorunu yaptılar. Üç hafta sırtı sıraya Türkspor’un yediği gollerin yekunu 41 olmuştur.’’

Bu maç sonrasında Karşıyaka Türkspor, kalecilerini ve bazı oyuncularını değiştirmek zorunda kalmıştır. Ama bu değişikliklere rağmen çıktıkları Altay maçında da 7-0 mağlup olmaktan kurtulamamışlardır. İzmir liginden futbol heyetine güvenlerinin kalmamış olduğu gerekçesiyle çekilen takımlar arasında yer alan Karşıyaka Türkspor bu çekilme sonucunda çok kötü sonuçlar almıştır. İdarecilerin takıma karşı alakasızlıkları da bu kötü gidişte etkilidir. Ancak A takımı oyuncularından çoğunun ayrılması ve yerlerine B takımlarından futbolcularla takviye edilmesi bu sonuçların alınmasında en etkili neden olarak görülmektedir.⁴²⁰

3.2.12. KSK ve Karşıyaka Türkspor Kulübü’nün Birleşme Hususu

Karşıyaka Türkspor Kulübü Karşıyaka’daki ‘‘Karşıyaka Sebat’’ ve Tilkilik’teki ‘‘Anadoluspor’’ adlı kulüplerin birleşmesinden oluşan bir kulüptür.

KSK ve Karşıyaka Türkspor Kulübü’nün birleşmeleri hakkındaki düşünceleri 24 Eylül 1931’de basına yansıyan bir haberden öğreniriz. Yeni Asır’ın başlığı oldukça iddaalıdır: ‘‘KSK ve Türkspor Kulüpleri Birleşiyor.’’

Ayrı ayrı iki kulübünde başkanlığından azalarına bildirmek üzere yayımlanan bu ilanda iki kulübün üyelerinin 30 Eylül 1931 Çarşamba günü akşam saat 19.00’da

---

⁴²⁰ Diker, A., a.g.e., ss.55-58.

Karşıyaka'da Ferah Sineması'nda iki takımın birleşmeleri konusunda karar verilmek için teşrif edildikleri bir olağanüstü kongrenin gerçekleştirileceği belirtilmektedir.

İşin ilginç yanı bu ilana vurgu yapılarak ilanın yayımlanmasından bir gün sonra Karşıyaka Türkspor Heyet-i Umumiyesi adına gönderilen bir mektupta ise söz konusu birleşme düşüncesi ile ilgili şunlar yazılmıştır:

“Kulübümüz Heyet-i Umumiyesi KSK ile birleşmeyi, her ne şerait (şartlar) tahtında olursa olsun arzu etmiyor. Türkspor kendi muhitinde müstakil olarak yaşayacaktır. Binaenaleyh dünkü nüshanızda yazılan ilanın heyet-i umumiye namına muhterem gazetenizde tezkibini (düzeltmesini) rica ederiz.”

Bundan sonrası daha da ilginçtir. İki kulübün birleşmesi işi iyice yılan hikayesine dönmüştür. Karşıyaka Türkspor yönetim kurulundan bilgilendirme amaçlı verilen ilandaki açıklama ise kafalarda soru işareti yaratmıştır. İlanda Karşıyaka Türkspor yönetimi ile KSK yönetimi arasında birleşme ile ilgili görüşmelerin yapıldığı ama uzlaşamadığı yazar. Uzlaşmama nedeni ise şöyledir:

“Karşıyaka Spor Kulübü ile kulübümüzün birleşmesi hakkında cereyan eden iktidai (ilk) müzakere neticesinde bilcümle nukat (noktalar) hakkında itiliaf (uzlaşma) olmuş ise de isim üzerinde anlaşma imkânı görülmediğinden bugün akdi (sözleşmesi) mukarrer (kararlaştırılmış) olan heyet-i umumiye içtimaina (genel kurul toplantısı) da lüzum kalmadığı ilan olunur.”

KSK ve Karşıyaka Türkspor Kulübü yönetim kurulları arasında gerçekleştirilen görüşmeden sonra pek çok konuda uzlaşma sağlanmasına rağmen birleşen iki kulübün oluşturacakları yeni kulübün adı konusunda ortak bir zeminde buluşmadığı için bu birleşme sonuçsuz kalmıştır.

Bu konu ile ilgili eldeki verilerin yetersiz oluşu iki kulübün birleşmelerinin önünde isim konusunda uzlaşılabilmesi dışında başka nedenlerin etkili olup olmadığı hakkında bir merak uyandırmıştır. Ancak yeni verilerin ortaya çıkışı 1930'lar Karşıyaka'sının bu iki rakip kulübünün rekabeti, birleşme düşünceleri ve benzeri konularda daha geniş bir açıdan bakmamızı sağlayacaktır.

3.2.13. İsmet İnönü'nün Karşıyaka Spor Kulübüne Ziyareti

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Başvekili İsmet Paşa (İnönü) ve arkadaşları, 27 Temmuz 1932 tarihinde, İzmir Belediye Başkanı Dr. Behçet Salih (Uz) tarafından yaptırılan Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Cumhuriyet Meydanı'ndaki heykelinin açılışını yapmak için İzmir'e gelmiştir. İsmet Paşa, Atatürk heykelinin açılışını, görkemli ve coşkulu bir şekilde yüzlerce İzmirlinin katıldığı topluluk önünde yapmıştır.⁴²¹

Atatürk heykelinin açılışını yapan Başvekil İsmet Paşa, Hariciye Vekili Dr. Tevfik Rüştü Aras, Adalet Vekili Mahmut Esat Bozkurt, Dahiliye Vekili Şükrü Saraçoğlu ve arkadaşları ile birlikte bir gün sonra 28 Temmuz 1932 tarihinde Karşıyaka'ya gelmiş ve Karşıyaka Spor Kulübü'nü ziyaret etmiştir.

Başvekil İsmet Paşa'yı Karşıyaka Spor Kulübü'nün girişinde Başkan Münir Bey (Kadızaade Zühtü Işıl'ın kardeşi) kulübün şeref defterini kasadan çıkarıp duygularını yazması için Paşa'ya uzatmıştır.

İsmet Paşa kulübün şeref defterine:

'' Karşıyaka Fırka Merkezi'nde Karşıyaka Spor Kulübündeki arkadaşlarla muhabbetle konuştuk. Her geldiğim zaman arkadaşlarım daha canlı, daha şevклиydiler.

*28.7.1932 İsmet''*⁴²²

3.2.14. Karşıyaka Spor Kulübü'nün Rozetleri

Karşıyaka Spor Kulübü yöneticileri tarafından 1912-1955 yılları arasında üç kez rozet yaptırılmıştır.⁴²³

İlki; Arap harfleriyle, eski Türkçe *''Kaf Sin Kaf''* yazısı okunan rozet... Karşıyaka Spor Kulübü'nün ay-yıldızlı ilk rozeti.

---

⁴²¹ Diker, A., a.g.e., ss.247-248.

⁴²² Diker, A., a.g.e., ss.247-248.

⁴²³ Diker, A., a.g.e., ss.110-111.

Resim 2.13. Karşıyaka spor kulübünün ilk ve ikinci rozeti

Resim 2.14. Karşıyaka spor kulübünün üçüncü rozeti

İkincisi; madeni bir zemin üzerine oturtulmuş, yeşil-kırmızı renkleri ve gerçek mine KSK harflerinden oluşan rozet. K harfleri yeşil, S kırmızı renktedir. Bu rozetten, rahmetli Böğürtlen Şeşbeş Ağabey'de bir adet vardır. 1942 yılında 25 kuruşa aldığını ve çok iyi sakladığını söylemiştir. Mazinin her şeyi gibi son derece anlamlı bir rozettir.

Üçüncüsü; 1949'da kulübümüzce İtalya'nın Milano şehrindeki A Palti firmasının İstanbul temsilciliği aracılığıyla sipariş üzerine yaptırılan mineli rozettir.⁴²⁴

Resim 2.15. Karşıyaka spor kulübünün bütün takımlarının formalarının göğsünü süsleyen bir başka ay-yıldızlı rozet.

Bu üç rozetin dışında 1955'ten sonra ve altmışlı yıllarda bütün yönetici ve sporcuların yakalarını süsleyen farklı şekilde gerçek mineli bir rozet daha yapılmıştır.⁴²⁵

3.2.15. Alsancak Stadı

Alsancak Stadı, Alsancak ile Halkapınar'ı birbirine bağlayan, bugünkü ismiyle Şehitler Caddesi olan, bir zamanlar ise Darağacı olarak bilinen bir konumda yer almaktadır.⁴²⁶

1922 yılına kadar Alsancak Stadı'nda top oynayan Panionios GSS, Yunanlıların büyük yenilgisi sonrasında önce Atina'ya sonrasında ise çoğunlukla İzmir'den göç edenlerin yaşadığı Atina'nın varoş bir bölgesi olan "Nea Smyrna" yani Yeni İzmir'e taşınmıştır.

Alsancak Stadı'nın 1920'lerdeki durumu hakkında Garibaldi'den Altay'a transfer olan Altaylı Dominik'in verdiği bilgiler önemlidir:

⁴²⁴ Diker, A., a.g.e., ss.110-111.

⁴²⁵ Diker, A., a.g.e., ss.110-111.

⁴²⁶ Tekeşin, H., a.g.e., ss.67-83.

‘‘Bu sahaya girilince sağ tarafta bir uğtan öbür uca uzatılmış tahtadan ve 7-8 basamaklı bir sözde tribün vardı. Bir stat tribnnden ziyade varacağı yer yıkılmış bulunan bir harabe merdivenine benzeyen bu saha en çok 2000 kişi alabilirdi. Bu sözde tribünün tam karşı tarafına Ortodoks Mezarlığı geliyordu. Maçları o mezarlığın önünden seyretmek isteyenler sıralarını, sandalyelerini, hasırlarını veya şiltelerini kendi evlerinden getiriyorlardı. Maçların seyir parası, duhuliyesi 20 para idi. Ama 20 para da o zaman para idi. Bu 20 para ile o zaman siz bugünün 200 kuruşuyla beceremeyeceğiniz işleri yapabiliydiniz...’’

Güzel İzmir’in stadyumu Alsancak Stadı’nın olduğu yerde  yüz kişilik tahta tribünün olduğu ‘‘Panyonios’’ sahası bulunmaktaydı.

Bu stat 14 Eylül 1890’da İzmir’de kurulan mavi-kırmızı formalı ‘‘Panionios Gymnastikos Syllogos Smyrnis’’ ya da Smyrna Pan-İyonya Jimnastik Kulübü olarak da adlandırabileceğimiz Panionios GSS kulübünün malıydı.

1923 yılında inşa olunan İzmir’in bu en eski stadyumu ilerleyen zamanlarda ise ilavelerle genişletilmiştir.

Panionis Stadı’nın adı 1923 senesinde ‘‘Veremle Mücadele Cemiyeti Stadı’’ olarak değiştirilmiş ve sonrasında ise İzmir Alsancak Stadı olmuştur.

İzmir’in düşman işgalinden kurtulmasından sonra ilk olarak İzmir’de canlandırılan kulüp KSK olacaktır. Ardından da ‘‘Paniyoniyoi’’ kulübünün terk ettiği şimdiki Alsancak Stadyumu’nda futbol faaliyetini kuran eski Altaylılar da toplanıp Altay’ı ihya etmeye karar vermişlerdir. Vaziyet yine az çok KSK-Altay rekabetiyle sivrilecektir.

Bilge Umar, ‘‘İzmir’de Yunanlıların Son Günleri’’ adlı eserinde iki güzel fotoğraf paylaşmıştır. Biri 10 Ağustos 1926 tarihinde Alsancak Stadı’nda oynanacak olan KSK-Beşiktaş müsabakasını izlemeye gelen seyircilerin olduğu ve tribünde bu seyircilerin en önünde oturan İzmir’i işgalcilerden kurtaran Süvari Kolordu Komutanı Fahrettin Altay Paşa’nın fotoğrafı... Fahrettin Paşa’nın hemen yanında ise kardeşi Karşıyaka Belediye Başkanı ve KSK başkanlığı yapmış olan Fikri Altay vardır.⁴²⁷

---

⁴²⁷ Tekeşin, H., a.g.e., ss.67-83.

Resim 2.16. 1926 Alsancak Stadı

İkincisi ise yine 1926 Alsancak Stadı... bu sefer büyük olasılıkla Ekim ayı... Şeref tribününde önemli kişiler bulunmaktadır. Bunlar; İzmir Valisi Kazım Dirik Paşa (elinde baston bulunan kişi), sonradan İzmir belediye başkanı olacak olan Reşat (Leblebicioğlu) Bey (solda, koyu takım elbiseli ve gözlüklü kişi) ve KSK Umumi Kaptanı Cemal Ahmet (Umar) Bey (masada bulunan kupaların arkasında ayakta duran, badem bıyıklı, genç adam).

Resim 2.17. Alsancak Stadı 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın mitingi

Alsancak Stadı 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın mitingine bile sahne olmuştur. Serbest Cumhuriyet Fırkası Reisi Fethi Okyar Bey İzmir gezisinde İzmir Valisi Kazım Dirik Bey'in engel olmaya çalışmasına karşın Gazi'nin desteği ile miting duraklarından biri de Alsancak Stadı olmuştur.

1931 yılında Tarihi Alsancak Stadı'nda yılın son maçında Şilt birinciliği için iki rakip olan KSK ve İzmirspor karşılaşır.

Yeşil-kırmızılılar aşırı sıcaktan dolayı maçın ertelenip daha uygun bir tarihte oynanmasını ister. Bu duruma itiraz edilir ve KSK'liler maça çıkamaz.

Ancak hakemin davetiyle maça çıkan İzmirspor takımı maç yapmadan Şilt birinciliğini kazanarak müzesine götürür.

Alsancak pek çok müsabakaya ev sahipliği yapmıştır. Bunlar; İzmir Ligi Maçları, Atatürk Büstü, Gül Kupası ve Altın Çivili Atletizm Müsabakaları, Ajanlık Kupası, Maarif Mükafatı/Milli Küme, Şilt Maçları, Fuar Futbol Müsabakaları gibi...⁴²⁸

3.2.16. Karşıyaka Stadı

Karşıyaka Spor Kulübü ve Karşıyakalılar için büyük önem taşıyan ve derin bir anlamı olan Karşıyaka Stadı'yla ilgili Akşam Gazetesi'nde 1937 yılında şöyle bir haber yayınlanmıştır:

“Karşıyaka Şehir Stadı 1940'da bitecek. Karşıyaka sahasından sonra Eşrefpaşa, Tilkilik ve Göztepe sahaları da kulüp binalarıyla birlikte yapılacaktır.”

Karşıyaka Stadı'nın kurulacağını müjdelenmesi haberinden sonra stadın temel atma töreni 12 Haziran 1937 tarihinde gerçekleşmiştir.

Yine Akşam Gazetesi'nin 22 Haziran 1937 tarihli bir haberine göre şöyle bilgilere yer verilmiştir:

“İzmir'in iki spor sahası vardır. Alsancak ve Halk sahaları... bu iki saha, gençliğin ihtiyacını karşılayamamaktadır. Kilometrelerce uzakta bulunan Eşrefpaşa, tepecik ve Güzelyalı mevkiilerinden antrenman için Alsancak'ta bulunan bu iki sahaya gitmek ve antrenmandan sonra tekrar kulüplerine dönmek, sporcular için çok güç bir iştir. Türk Spor Kurumu, memlekette fazla sporcu yetişmesini istemek maksadı ile İzmir'in çeşitli yerlerinde spor sahaları oluşturulması gerektiğini kararlaştırmıştır. Bu karar neticesi olarak Karşıyaka Stadı'nın temel atma merasimi, Vali ve Parti Başkanı B. Fazlı Güleç'in

---

⁴²⁸ Tekeşin, H., a.g.e., ss.67-83.

önderliğinde partililer, sporcular ve bütün gençlerin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Karşıyaka Stadı, Karşıyaka'nın en güzel yerinde, Osmanzade mevkiinde yapılacaktır. Temel atma töreninde vali ve parti başkanı bir nutuk ile şu sözleri söylemiştir:

-Sizden yalnız çalışmak ve her sahada olduğu gibi spor sahasında da yükselmeyi bekliyoruz. Durmadan çalışınız. Size daha birçok statlar yapacağız.'' demiştir ve vali tarafından temele ilk harç atılmıştır. Karşıyakalılar, kısa bir zamanda inşa edilecek olan stat münasebeti ile sevinç içinde olmuşlardır.⁴²⁹

Karşıyaka Stadı'nın açılışının ise 1940 yılından önce olması planlanmıştır. 12 Haziran 1937 günü temel atma töreni gerçekleştirildikten 10 ay sonra 1938 Nisanı'nda stadın tesviyesi bitmek üzeredir. Kulüp binası inşaatına başlanması içinse Türk Spor Kurumu tarafından hazırlanmış planlar beklenmektedir. Cumhuriyet Bayramı'nda açılması düşünülen Karşıyaka Stadı'nda dönemin Aydın Milletvekili ve Türk Spor Kurumu Başkanı olan Adnan Menderes incelemelerde bulunmuştur. Türk Spor Kurumu'ndan kulüp binası için 8000 liralık ödeme çıkarmıştır. Karşıyaka Stadı'nda 400 metrelik koşu yolu, atletizmin tüm dalları için uygun yerler, bir futbol sahası ve kapalı bir salon, güreş, voleybol, basketbol yerleri, kadın ve erkek sporcular için ayrı duş ve soyunma yerleriyle kulüp yönetim kuruluna ve levazıma ait odaları içermesi planlanmıştır.

CHP 6 Ekim 1938 Perşembe günü, Beyler Sokağı'ndaki binasında, Karşıyaka'daki stat yapılacak kulüp binası ile spor salonunu, 19.752 lira 35 kuruş keşifname üzerinden açık eksiltme ile ihale etmiştir.

30 Ekim 1939'da Tek Partili Dönemi'n İzmirli mebusları (İzmir'in o dönemdeki belediye başkanı ve sağlık eski bakanı) Doktor Behçet Uz ve (KSK eski başkanı ve milli savunma eski bakanı) Münir Birsnel'inde katıldığı bir tören düzenlenmiştir.

KSK ve Altay takımları arasında saat 14.00'da bir maç ve çeşitli güreş müsabakalarıyla Karşıyaka Stadyumu tesislerinin resmi açılışı gerçekleşmiştir.⁴³⁰

Yaşar Aksoy'un Muhittin İşçimenler'den aktardıklarına göre İşçimenler Karşıyaka

---

⁴²⁹ Akşam Gazetesi, 22 Haziran 1937, ss.12.

⁴³⁰ Tekeşin, H., a.g.e., ss.96-99.

sahasının açılışı hakkında şu bilgileri vermiştir:

“31.10.1939 tarihinde Karşıyaka Sahası resmen büyük bir törenle açılmıştır. Kulüp Başkanı Kani Erim, Umumi Kaptan Adil Akkum ve Muhasip Niyazi Tusder, sahanın açılışında büyük emekleri geçen Aydın Mebusu ve Türk Spor Kurumu Eski Başkanı Adnan Menderes’e ve Bursa Mebusu Fazlı Güleç’e birer teşekkür telgrafı çekmişlerdir.

Karşıyaka Sahası’nın KSK tarihinde büyük yeri vardır. Nice dayanışma toplantıları bu sahada yapılmış, nice beraberliklerin temeli burada köklemiştir.⁴³¹

3.2.17. KSK Altay Dostluğu

Eski alfabedeki kısaltması Kaf Sin Kaf olan Karşıyaka Spor Kulübü ile Altay’ın dostlukları da ezeli rekabetleri de çok eskiye dayanır. Osmanlı Devleti’nin son yıllarında, Türkiye’de ilk defa futbolun oynandığı yer olan Aydın Vilayeti’nin merkezi İzmir’de kurulmuş olan Karşıyaka ile Altay, yabancıların hâkim olduğu spor sahalarında Türkleri ilk defa resmi spor kulüpleri olarak temsil etmişlerdir. 1912 yılında kurulan İzmir’in ilk resmi Türk spor kulübü Kaf Sin Kaf’ın yalnızlığı 1914 yılında Altay’ın kurulmasıyla bitmiştir. Artık İzmir ikinci Türk kulübüne de kavuşmuştur. İki kulüp yaptıkları maçlarla spor sahalarında Ay-Yıldız’ı büyük bir başarı ile göğüslerinde taşımışlardır.⁴³²

Kurulduğu dönemki adıyla Karşıyaka Mümarese-i Bedeniye Kulübü (KSK) ile Altay Spor Kulübü futbol dışında da pek çok spor dalında İzmirli Türkleri spor sahalarında temsil etmişlerdir. Bu bağlamda, 1914 tarihinde Midilli Kulübü’nün de yer aldığı bir organizasyonda 100 metre koşu yarışmasına bu iki kulüp de sporcularını göndererek yerlerini almışlardır. Kaf Sin Kaf ve Altay, spor müsabakalarında ayrı ayrı mücadele verdikleri gibi kimi zaman da güçlerini birleştirerek birbirlerine destek olup muhtelit-karma takımlar da oluşturmuşlardır. Yeşil-kırmızı ve siyah-beyaz dayanışması ile gerek Osmanlı döneminde gerekse Cumhuriyet devrinde genelde yabancı takımlarla bazen İstanbul, Ankara vs. şehir takımları ya da muhtelit takımlarıyla ve bazen de İzmir ve Ege Bölgesi’nin yerli takımlarıyla kıyasıya yarışmışlardır.⁴³³

⁴³¹ Tekeşin, H., a.g.e., ss.96-99.

⁴³² “*Altay Kaf Sin Kaf Dostluğu*” Knk, 2020, S.45, ss.86-87.

⁴³³ Hizmet Gazetesi, 11 Nisan 1926.

27 Ocak 1915'te KSK'nin de oyuncu verdiği İttihat ve Terakki ile Şark mektepleri öğrencileri yanı sıra birçok Müslim ve gayrimüslim halkın birlikte izledikleri maçta Altay, Bornova Rum Takımı'nı on kişi oldukları halde 2-0 yenmiştir. Bu maçta KSK Kurucu Başkanı Kadızade Zühtü Bey ve onun ağabeyi K.S.K. kurucularından ve KSK'nin 1 numaralı üyesi Kadızade Raşid Bey ve KSK'li Kemal Bey, Altay forması giyerek terlerini akıtmışlar ve Altay'ın galibiyetine destek vermişlerdir. 12 Şubat 1915'te Punta'daki idman sahasında Karşıyaka ve Altay muhtelit takımı ile İzmir'in en kuvvetli okul takımlarından biri olan İzmir Sultanisi takımı maç oynamışlar ve maç beraberlikle bitmiştir.

KSK ilk şampiyonluğuna Altay'ı 1-0 geçtiği ve ardından finalde Altınordu'yu yenerek şampiyon olduğu 1925-1926 sezonunda ulaşmıştır. Altay İdman Yurdu, KSK'nin şampiyonluğunu ilk tebrik eden dost kulüplerdendir. Altaylılar bir tebrik telgrafi göndermişler ve buna karşılık da “*Karşıyaka Spor Kulübü tarafından da ihtirâm-kârâne*” (saygı gösteren) bir teşekkür telgrafi Altay idaresine çekilmiştir. Bu samimiyet 11 Nisan 1926 tarihli Hizmet gazetesinde “Altay-Karşıyaka Samimiyeti” adını taşıyan haberle basına yansımıştır.

3.3. 1914 Altay Spor Kulübünün Kuruluşu ve Faaliyetleri

İzmir, Cumhuriyet'in ilanından öncesinde ve sonrasında sportif faaliyetlerin yoğun olarak yapıldığı bir şehir olmuştur. İlk futbol maçı ve ilk golf oyunu İzmir'de oynanmıştır.⁴³⁴ Ancak bu sportif faaliyetler sadece yabancılar tarafından gerçekleştirilmiş, Türkler çoğunlukla bu faaliyetlere seyirci kalmakla yetinmek zorunda kalmışlardır. Altay'ın kurucularından biri olan Rıfat İyison Altay'ın kuruluşu ile ilgili şu bilgileri verir:⁴³⁵

“1913 yılında İttihat ve Terakki Fırkasını kurmak üzere Celal Bayar geldi ve beni çağırttı. Bize tahsisat ayırttı. Kulüp kurmamızı teşvik edeceğini söyledi. Parti büroları içine aldılar. Nejat Evliyazade, Talat Erboy, Sedat, Arap fırınlı Süleymanoviç, Dr. Fikret Tahsin, Dr. Kemal Tahsin Soydam kardeşler, Hüsnü Uğural, Mazlum o zamanın en sevilen futbolcularıydı. Vasıf Çınar Bey, Mustafa Necati Bey, Şükrü Saraçoğlu ve Baha Esat Tekand Bey bizim yöneticilerimizdi.”

⁴³⁴ Mert, H., (2008), a.g.e., ss.225.

⁴³⁵ Kuruloğlu, Fehim, (2014) Altay Spor Kulübü Tarihi, İzmir, Ecem Basın Yayın., ss.17-20.

Rıfat İyison'un yukarıda vermiş olduğu bilgiler dışında dönemin futbolcularından ve Altay'ın kurucularından Fikret Soydam da anılarında kulübün kuruluşu ile ilgili önemli bilgiler vermiştir. Kulübün federe olduğu 1914 yılından önce, gençler arasında 1910 yılında kurulduğuna değinen Soydam, futbol oynamaya nasıl başladıklarını ve yaşadıklarını şöyle anlatmıştır:

“İzmir’de azınlık, siyaset, iktisadi ve sosyal yaşantıda hissedilir bir baskı kurmuştu. Bu maddi ve manevi baskıyı yok etmek, hiç olmazsa spor alanında gençlerimizi harekete geçirmek için öncü gençler girişimde bulundular. Milliyetçilik ve Türkçülük cereyanını aşılama için Altay bir reaksiyon kulübü olarak doğdu. 1900 yılında birçok Rum kulübünden başka hiçbir Türk’ün sporla meşgul olmadığını ve işin daha acısı Türk yerine Osmanlı adının kullanılması zorlanıyordu. İzmir’e bu yıllarda gelen Selim Sırrı Tarcan Bey’in beden eğitimi salonu kurma gayreti dindar çevrelerin ve taassubun etkisi altında olanlar tarafından yarım bırakıldı. 1908’den sonra spor yavaş yavaş okullara girmeye başladı. Sultani Mektebinde spor öğretmeni Ermeni Melikyan Efendi idi. Yatılı ve gündüzlü diye ikiye ayırdığı öğrencileri alıp o zaman Pelops Kulübü’nün sahası olan Talebe Çayırına götürdü. Bizi kaleci, bek, for diyerek dizdi ve ortaya topu koydu. Düdüğünü çalmasıyla ortalık birbirine girdi. İşte İzmir’de Türk okullarında futbol böyle başladı. Sultaninin forması kırmızı-beyazdı. Sultani Mektebi çalışmaya başladı ve kısa zamanda gelişti. O zaman okul müdürü Şükrü Saraçoğlu ve muavini Baha Esat Tekand idi. Kolejde futbol oynayan İzmirli Talat Erboy, Nejat Evliyazade, Harun Bey, Gabriyel takıma katıldılar. Maçlara devam ediyorduk, 1912 yılında Balkan Savaşı çıktı. Selanik’in Yunan işgali günü Panionis ile maçımız vardı. O gün o kadar heyecanlı ve hırslı oynadık ki, çok kuvvetli bir ekip olan Panionis’i 3-1 yendik. İşte Altay’ın kuruluş kararı bu başarıdan sonradır. Aslında Altay’ın kuruluşu 1914 yılından önceye rastlar, 1910 yılına. Zira bizler okul takımı olarak faaliyet gösteriyorduk. I. Dünya Savaşı yıllarında ve mütareke devrinde tahsil ve askerlik için pek çoğumuz İzmir’i terk ettik. İzmir’e döndüğümüz zaman Altay’ın başında Hamit Aslan’ın bulunduğunu gördük. Hamit Aslan Altay’ın her şeyi idi. Kaptanı, menajeri, yetiştiricisi. Oyuncu bulur, geliştirir ve takıma koyardı. O devrin birçok yıldızı Hamit Aslan’ın bulup çıkardığı değerlerdir.”⁴³⁶

Altay’ın kuruluşunda etkili olan önemli isimlerden birisi de Şükrü Saraçoğlu’dur.

⁴³⁶ Kaftan, Ç. Esen (1989), Altay Spor Tarihi, ss.32.

Şükrü Saraçoğlu ile ilgili bir kitap yazmış olan Gürkan Hacı, Saraçoğlu'nun Altay'la ilişkisini ve kulübün kuruluşunu eserinde şu şekilde anlatmıştır:⁴³⁷

“İttihat ve Terakki'nin İzmir'deki merkezi de yine Beyler Sokağında mektebin hemen ilerisindeydi. Mahmut Celal Bey sık sık partinin eğitim ocağı olarak gördüğü İttihat Terakki Mektebi'ne geliyor, Şükrü Bey'le sohbet ediyordu. Celal Bey futboldan söz açtı: Sizde kuruluş senedine imza attınız mı?

—Hilal İdman Yurdu'nu (Altay) mu soruyorsunuz?

-Evet.

-Elbette hangimiz atmadı ki. Verdiğimiz destekle bu kulüp Karşıyaka'yı aratmayacak herhalde. Baksanıza İzmir'de cemiyete mensup kim varsa kulübe üye oldu. İdman Yurdu değil, İttihat Terakki'nin futbol şubesi sanki... Ama ben bir süre futboldan da kulüpten de uzak kalacağım, çok ta özleyeceğimi tahmin ediyorum.”

Resim 2.18. Altay'ın İlk Amblemi

İzmir'in 1910'lu yıllarda yaşadığı durum İttihat ve Terakki Fırkası yöneticilerinin İzmir şehrinde bazı önlemler almalarını gerektirmiştir. Celal Bayar ve Vali Rahmi Bey'in katkılarıyla kurulan Altay Spor Kulübü'nün kurulması İzmir'in millileştirilmesi politikasının sonuçlarından biri olmuştur. Bu sebeple hem gençler sportif faaliyetlerde

⁴³⁷ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.17-20.

bulunmuş hem de İttihat ve Terakki Fırkasının bugünkü anlamıyla gençlik kolları faaliyetlerini yürütmüştür. Ayrıca bu şekilde Türk gençlerinin bir arada olması da sağlanmış olacaktır.⁴³⁸

Altay Spor Kulübü'nün kurulduğu ilk günlerde Vali Rahmi Bey'in, İttihat ve Terakki Fırkası önde gelenlerinin, Türk Ocaklarının kulübe sahip çıkmasının sebebi büyük ölçüde budur. Altay'ın kuruluşunda İttihat ve Terakki Fırkasının önemli bir desteği olmakla beraber, kulübün kazandığı başarıların bu destekten kaynaklı olduğunu düşünmek de doğru bir yaklaşım değildir.

İzmir de yıllar boyunca Gayrimüslimlere karşı spor sahalarında çarpışacak kuvvetli bir takımın oluşturulması, Türklüğün her alanda olduğu gibi bu alanda da başarılı olacağına kanıtlanması gerektiği düşüncesi de ortaya çıkmıştır. Savaş ortamından yeni çıkmış Türk milletinin bu tip başarılarla ve bu başarılarından kaynaklı yaşanacak sevinçlere böyle bir dönemde oldukça ihtiyacı olmuştur. Günümüzde de insanların en karamsar oldukları zamanlarda uluslararası nitelikli başarılarından sonra, halkın içinde bulunduğu şartları geçici bir sürede olsa unutmamasını ve geleceğe yönelik umutlarının artmasını sağlamaktadır.

Öte yandan İttihat ve Terakki Fırkasının Altay'ı kurup, desteklemesinde etkili olan bir başka unsur da Hürriyet ve İtilaf Fırkası temsilcilerinin Karşıyaka Mümares-i Bedeniye Kulübü'ne vermiş oldukları destektir.⁴³⁹ Spor sahasında Hürriyet ve İtilaf Fırkasına bu şekilde yanıt veren İttihat ve Terakki Fırkasının yalnız bu hamleyle yetinmediğini ve Karşıyaka'da da bir kulüp kurma girişimi olduğunu dönemin basınından öğrenilmektedir.⁴⁴⁰ 1914 yılının sonlarında Karşıyaka'da "Terakki" adı altında bir spor kulübü kurulmuş ve bu kulüp Müdafaa-i Milliye derneğinin himayesi altında faaliyetlerine başlamıştır.

Celal Bayar 1913 yılında İzmir'e geldikten sonra hemen çalışmalarına başlar. Bu sırada ona en çok yardımda bulunan kişilerin başında Vali Rahmi Bey gelmektedir. O sıralarda İzmir'deki Şark İdadi'nin yöneticilerinden olan Vasıf Çınar ve Mustafa Necati'nin öncülüğü ile okulda futbol oynayan gençler bir çatı altında toplanarak bir okul takımı kurmuşlardır. İleriki günlerde Altay'ın temellerini atacak olan bu sporcular aslında uzun

---

⁴³⁸ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.20-22.

⁴³⁹ Ertuğ, A. Rıza, (1974), Türkiye Futbol Tarihi 1890-1923, Ankara, BTGM Yay., ss.33-36.

⁴⁴⁰ Ahenk, 19 Aralık 1912.

zamandan beri futbol oynamış fakat resmi bir kulüp kurmamışlardır. Altay Spor Kulübü'nün kuruluşu yılı her ne kadar 1914 olsa da takımın resmen kuruluşundan birkaç yıl önce yine bu isimle maçlar yaptığı bilinmektedir. Ayrıca kulübün kurucuları arasında yer alan Talat Erboy, Nejat Evliyazade gibi isimlerin daha 1905 yılında futbol oynadıkları da bilinen bir başka gerçektir. Yaşar Aksoy'un Karşıyaka Tarihi adlı eserinde, Karşıyaka Mümarese-i Bedeniye Kulübü'nün 1912 yılında çekilmiş olduğunu belirttiği fotoğrafta yer alan takımın bazı oyuncularının Altaylı oldukları geri kalanların ise Karşıyakalı oldukları belirtilmektedir.

Bu fotoğrafın arkasında yer alan futbolcuların isimleri, Altay'ın ilk kadrosu olarak belirtilir. Ayrıca, fotoğraftaki topun üzerinde Arap harfleriyle Altay Spor Kulübü yazdığı açık bir şekilde görülmektedir.⁴⁴¹

3.3.1. Kulübün Altay Spor Kulübü Adını Alması

Uzun zamandır “*Altay*” adı altında resmiyeti olmayan bir isimle sportif faaliyetlerde bulunan İzmirli gençler, büyüklerinin yardım ve teşvikleriyle 1914 yılının ocak ayında resmi bir kulüp halini almışlardır. Kulübün tescil edilebilmesi için Valiliğe başvuru da bulunmuş ve Altay, Hilal Spor Kulübü adı altında, 16 Ocak 1914 günü resmi faaliyetlerine başlamıştır⁴⁴². Kulübün ilk etapta ismi Hilal Spor Kulübü olmuştur. Daha sonra ise Altay olarak değiştirilmiştir.

Daha önce kurulan Türk kulüplerinde, örneğin Galatasaray Spor Kulübü (1905) adını Galatasaray Sultanisinden, Karşıyaka Mümarese-i Bedeniye Kulübü (1912), Beşiktaş Jimnastik Kulübü (1903) ve Fenerbahçe Spor Kulübü'nün (1907) adlarını da buldukları semt isimlerinden aldıkları göz önünde bulundurulursa, Altay'ın diğer kulüplerin kuruluşundan farklı bir eğilimde kurulduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu düşünce Altay'ın kuruluşundaki milliyetçi fikirleri daha iyi anlamamızı sağlayacaktır. Takımın renkleri kurulduğu ilk günlerde kırmızı-beyaz olup, daha sonra Nejat Evliyazade'nin isteği ile siyah-beyaz olarak değiştirilmiştir.⁴⁴³

---

⁴⁴¹ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.22.

⁴⁴² Güneş, Günver (2011), İzmir Türk Ocağı Faaliyetleri (1923-1931), Türk Yurdu Dergisi, S.288.

⁴⁴³ Demokrat İzmir, 16 Ocak 1968.

3.3.2. Altay Spor Kulübü'nün Kurulmasına Etki Eden İsimler

Altay Kulübü kurulduktan sonra Altay İdman Yurdu, Altay Spor Kulübü gibi isimlerle dönemin gazetelerinde haberler yapılırsa da Türk Ocağı Spor Kulübü diye isimlendirilerek de bu kulüpten bahsedilmiştir.⁴⁴⁴ Altay Spor Kulübü'nün kuruluşunda birçok vatansever ve sporsever insan birlikte çalışmışlardır. İsimleri tespit edilen bu isimler şunlardır: İzmir Mebusu Vasıf Bey, Tüccar İzmirli Talat Bey, Lise Edebiyat Öğretmeni Esat Bey, İzmir Eski Mebusu Enver Esat Bey, Şark Halı Kumpanyası Muhasebecisi Baha Esat Bey, Lise Hayvanat ve Arziyat Muallimi Çiftçi Necati Bey, Aydın Sanatlar Mektebi Müdürü Danyal Bey, Çeşme Jandarma Kumandanı Fethi Bey, Emniyet Umumiye Müfettişlerinden Hüsnü Bey, Kasaba Hattı Balıkesir Bölge Şefi Cuma Arslan Bey, Komisyoncu Kemal Bey, Doktor Kemal Tahsin Bey, Hava Yüzbaşı Mazlum Bey, Danüp Sigorta İzmir Bölge Müdürü ve eski Hapishane Müdürü Nuri Bey, Evliyazade Nejat Bey, İş Bankası Milas Şube Muhasebecisi Rıfat Ahmet Bey, Aydın Kumpanyası Alsancak İskele Müdürü Rıfat Bey, Tüccar Cilozzade Süreyya Bey, Evliyazade Sedat Bey ve Muhasip Süleyman Bey'dir.⁴⁴⁵

Kulüp binası için önceleri Şark İdadisi içinde bir oda ayrılmıştır.⁴⁴⁶ Gençler faaliyetlerini bir süre bu binada sürdürmüşlerdir. Daha sonraları ise Türk Ocağı'nın himayesine giren kulübe, Türk Ocağı içerisinde ayrı bir bölüm bırakılmıştır. Altay, İzmir Türk Ocağı'nın büyük desteğiyle, kurulduğu yıl önemli başarılar da bulunmuş, böylelikle de Türk Ocağı İzmir'deki sportif faaliyetlerini yönlendirecek bir spor örgütüne de sahip olmuştur.

3.3.3. Mütareke Döneminde Altay Spor Kulübü'nün Faaliyetleri

Kaynaklar Mütareke döneminde ve Yunan işgalinde İzmir'deki Türk takımlarının faaliyetlerinin oldukça sekteye uğradığını gösterir. 1912'de Karşıyaka ve 1914'te Altay'ın kurulmasından sonra savaş dönemine giren Türkler, savaşta alınan yenilgiden sonra Yunan işgaliyle birlikte bir süre spor sahalarından uzaklaşmak zorunda kalmışlardır. Bu süreçte İdman Yurdu adı altında Altay faaliyetini kısıtlı bir şekilde devam ettirmiştir. Önemli

---

⁴⁴⁴ Ahenk, 27 Eylül 1914.

⁴⁴⁵ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.25.

⁴⁴⁶ Özer, Fuat (2005), "*Mustafa Necati Bey (1894-1929)*", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.13, ss.167.

oyuncularının birçoğu Millî Mücadele'ye katıldığı için eski gücünde olmasa da limana gelen yabancı gemilerdeki görevlilerle maçlar yapmış ve yine dönemin kısıtlı kaynaklarına göre bu maçlarda da başarılar göstermiştir. İdman Yurdu bu maçların büyük çoğunluğundan galibiyetle ayrılırken sürekli değişik karmalarla oynamıştır. Ayrıca yine dönemin gazetelerinde geçen haberlerde İdman Yurdu'nun İtalyan Torpido takımını 4-1 yendiğini yazar ki rakip takım, gemicilerden oluşturulmuş sıradan bir gemici karması değil, İtalya'da o sıralarda faaliyet gösteren bir futbol takımındır. Ayrıca 31 Temmuz 1921'de İzmirli futbolcular Fransızları 7-0 yenmiştir ki İdman Yurdu'nun en önemli futbolcularının o dönemde Millî Mücadele'ye katılmış ya da kalanların Yunanlıların takibi nedeniyle sportif karşılaşmalara katılmalarının zorlaşmış olduğu düşünülürse bu da büyük bir başarıdır.

1921 Ağustosunda gayrimüslimlerden oluşmuş İzmir karması Fransız garnizonunu 7-0 yenmiştir. Millî Mücadele nedeniyle spor karşılaşmalarında toparlanmakta zorluk çeken Türkler ise, Nisan 1922'de Altay, KSK ve Sanayi Mektebi'nin gençlerinden kurulu bir karma takımla Fransız torpidosunu 4-0 yenme başarısını göstermiştir ki bu da azımsanmayacak bir durumdur. Sonuçta Yunan işgalinden sonra İttihat ve Terakki yüzünden Altay da takibata uğramış ve şehirde Türklerin ve Müslümanların örgütlü bir spor şubesi kalmamıştır.⁴⁴⁷

3.3.4. Millî Mücadele Döneminden Sonra Altay Spor Kulübü'nün Faaliyetleri

İzmir'deki Yunan işgalinin sona ermesinden sonra Karşıyaka dışında Altay, İzmir'de kalan tek spor kulübü durumuna düşmüştür. Daha önceki dönemde kazandığı başarılar, Rum ve İngiliz takımlarını ekarte ederek İzmir şampiyonluklarını kazanması Altay'ın prestijini arttırmıştır. Fakat İzmir'in ayrı bir özelliği vardır. Şehir şehir olalı hep kozmopolit bir liman şehri özelliğini taşımaktaydı. Anadolu'yu mahveden bir savaştan ve kenti yok eden büyük bir yangından çıkılmış, Rum ve Ermeni nüfusunun bir kısmını yangında ve katliamlarda, bir kısmını da 1924 mübadelesinde kaybetmiştir. Böyle bir durumda büyük bir travma geçirmiş İzmir'de sportif faaliyetlerde bulunmak epey güçleşmiştir. Atatürk'ün Altay ve Karşıyaka kulübünü ziyareti, şehre giren ordu kumandanı Fahrettin Paşa'ya sonradan Altay soyadının verilmesi hep moral adına yapılmış katkılardır. Ancak kentte birçok şeyde olduğu gibi sporda da her şeye en başından başlanacaktır.

---

⁴⁴⁷ Berent, Orhan (2014), Alsancak'ın Sakini Altay, (1. Baskı), İstanbul, İletişim Yayınları.ss.28-32.

Karşı sahilde bulunan Karşıyaka'yı hariç tutarsak 1922 yılında yanmış ve harap olmuş şehir, Rumların mübadele sonrası gitmesiyle eski canlılığını kaybetmiştir. Bundan sonra 1930'lara kadar olan dönemde hem şehrin kendisi hem de spor kulüpleri yeni bir yapılanmaya gitmek zorundadır. İşte bu dönemde Altay Spor Kulübü köklerini bir zamanlar Rumların Punta, Türklerin ise sonradan Alsancak dediği bölgede sağlamlaştırmaya çalışacaktır. Alsancak bölgesinin bir diğer avantajı şimdiki limana doğru yangından daha az zarar görmesidir. Yangından zarar gören yerler ise 1930'larda imara açılıp modern ve mutena Kültür Mahallesi oluşturulacak, şüphesiz kadim Alsancak ile Kültür Mahallesi ve onunla arasında yer alan Kahramanlar semti Altay'ın taraftar deposu olacaktır. Ayrıca bu bölgede bir zamanlar Rumların en güçlü takımı olan ve faaliyetine Yunanistan da devam eden Panionios kulübünün sahası da bulunmaktadır.⁴⁴⁸

3.3.5. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Altay Spor Kulübünün Faaliyetleri

İzmir'de Yunan işgalinin sona ermesi ile İzmir spor hayatının tekrar canlanması ve yeni spor kulüplerinin kurulması göze çarpar. Mütareke döneminde adı İdman Yurdu'na dönen Altay, 5 Ekim 1923'te Tayyare Sineması'nın arkasında bulunan Türk Ocağı salonunda yapılan kongrede tekrar Altay adını almıştır. Körfezin kuzey ucunda Karşıyaka, güneyinde ise Altay vardı. Şehir büyük bir yangın geçirmiştir. Bu nedenle her şeye yeniden başlanacaktır. Buna spor faaliyetleri de dahildir. Ne bilinen anlamda bir spor tesisi ne de yeterli spor malzemesi vardır.⁴⁴⁹ 1923 yılında Karşıyaka Yeşil Yuva Spor Kulübü, Karşıyaka Gençlerbirliği, İdman Yurdu, Altay, Karantina Hilal, Garibaldi ve İngiliz Takımı İzmir'de faaliyet gösteren başlıca kulüplerdi. 1924 yılında da Yıldız, Sakarya, Tayyareciler ile Altay'dan ayrılan bazı futbolcuların kurduğu ve İdman Yurdu Kulübü ile birleşen Altınordu Spor Kulübü Türk spor tarihinde faaliyet göstermeye başlamışlardır.

1923 Yılındaki Kongreden Sonra Altaylılar İzmir'in düşman işgalinden kurtuluşu sonrası spor hayatı normal seyrine tekrar dönmeye başlar. 1923 yılında İzmir'de ilk kez bir bisiklet kulübü kurulur. Bu kulübün adı Yıldırım Vespit Kulübü, kurucusu ise Rauf Bey'dir.⁴⁵⁰ Güzelyalı semtinde kurulan bisiklet kulübü kısa bir süre sonra Altay'a katılmış ve faaliyetlerini Altay çatısı altında sürdürmüştür. Yine haziran ayı içerisinde Güzelyalı

---

⁴⁴⁸ Berent, O., a.g.e., ss.32-33.

⁴⁴⁹ Berent, O., a.g.e., ss.34.

⁴⁵⁰ Spor Alemi Dergisi, 2 Mayıs 1921, S.93-31, ss.12-13.

semtindeki Poligon bahçesi düzenlenip sporcuların kullanımına açılmıştır. Nişancılık, futbol ve atletizm sahaları oluşturulan alanın düzenlenmesinde Poligon Müdürlüğüne tayin edilen Faik Bey'in olağanüstü çabaları olmuştur.⁴⁵¹

Resim 2.19. 1923 Yılındaki Kongreden Sonraki Altaylılar⁴⁵²

6 Temmuz 1923'de Altay Spor Kulübü, Punta'da bir spor şenliği düzenlemiştir. İzmir'in sosyal yaşamını renklendirmeyi ve sporu sevdirmeyi misyon edinmiş olan Altay, bu doğrultuda atletizm ve futbol müsabakaları düzenlemiştir. Bu şenliğe Menemen Fırka Takımı da davet edilmiş ve Altay, 26 Temmuz günü Fırka Takımı ile yaptığı maçı 2-0 kazanmıştır. Maçı izleyenler arasında bulunan Kazım (Dirik) Paşa maç sonunda Altaylı sporcuları göstermiş oldukları başarıdan dolayı kutlamıştır. Daha sonra Fırka Takımına dönüp: *"Bu size bir ders oldu. On beş yirmi gün sonra tekrar görüşün"* diyerek spora olan ilgisini ve alakasını bir kez daha göstermiştir. Yirmi gün sonra yapılan karşılaşmadan yine zaferle ayrılan taraf 4-0 skorla Altay Kulübü olmuştur.⁴⁵³

⁴⁵¹ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.63.

⁴⁵² Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.63.

⁴⁵³ Spor Alemi Dergisi, 21 Ağustos 1921, S.107-45, ss.22.

⁴⁵⁴ Resim 2.20. Bir Karşıyaka Maçı Öncesi Altaylı Oyuncular (1925)

1923 yılı Eylül ayında Yunan işgalinin sona ermesinin ilk yıl dönümünde İzmir'in her bir köşesinde eğlenceler düzenlenmiştir. Bu eğlencelerin düzenlenmesinde İzmirli sporcularında büyük katkıları olmuştur. İzmir'in kurtuluşunun yıl dönümünde düzenlenen bu etkinliklerde İzmir mebusları ve şehrin önde gelen isimleri sporcuları bugünde yalnız bırakmamışlar, Saruhan ve İzmir mebusları Vasıf ve Celal Beyler, ayrıca Vali Aziz Bey ile İzzettin, Fahrettin ve Mürsel Paşalar da bu güzel bayrama katılan isimler arasında yer almışlardır. Etkinlikte yapılmış olan atletizm müsabakaları sonucunda İzmir İdman Yurdu'ndan Sait Bey ve Zeki Bey, Altay'dan Hüseyin Bey, Tıbbiyeli Hayri Bey ve Sami Bey, Galatasaraylı Şinasi Beyler başarılı olmuşlardır. Günün merakla beklenen mücadelesi ise Altay ve Karşıyaka futbol takımlarının mücadelesi olmuştur. Günün anlam ve öneminin bulunması ve ortaya bir kupanın konması maçın havasını gerginleştiren bir unsur olmuştur. Bu maçta Altay 2-0 galip gelmiş ve kupayı kazanan takım olmuştur. Yapılan spor şenliği, Fahreddin Paşa'nın Altay futbol ve voleybol takımlarına kupalarını vermesiyle sona ermiştir.⁴⁵⁵

⁴⁵⁴ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.64.

⁴⁵⁵ Spor Alemi Dergisi, 19 Eylül 1921, S.111-49, ss.14-15.

3.3.6. Altay'ın İlk Ankara Seyahati ve Bölünme

Cumhuriyet'in ilanından sonra deplasmana çıkan ilk Türk takımı olan Altay tekrar faaliyetlerine başlayarak eski günlerine dönmeye çalışmıştır. Tüm olumsuzluklara rağmen Altay Kulübü İzmir spor hayatındaki yerini korumayı başarmıştır. Altay'ın tekrar faaliyetlerine başlamasından sonra sporla ilgileri yalnız futbolla sınırlı kalmayıp; sporcular, atletizm, voleybol, boks ve bilhassa bisiklet dallarında da önemli başarılar göstermişlerdir. Kulübün masrafları düzenli bir gelir olmadığından kaynaklı sadece üye aidatları ile karşılanmış ve çoğu zaman sporcular kendi ceplerinden para harcayarak spor faaliyetlerini yürütmüşlerdir.⁴⁵⁶

1923 yılı Altay için bir toparlanma dönemi olmuş Türkiye'de ilk kez bir spor kulübü yeni Cumhuriyetin başkentine Ankara'ya bir seyahat düzenlemiştir. O zamanın kötü şartlarında harap haldeki demiryollarıyla birkaç gün süren bir tren yolculuğundan sonra Ankara'ya vardıklarında, bisikletçi, atlet ve futbolcularıyla Altaylıları içinde kurucularından Mustafa Necati Bey ve Vasıf Bey'in bulunduğu bir katile karşılamıştır.

Ankara'daki bu spor şöleninde yapılan atletizm yarışlarında şu sonuçlar alınmıştır:

•100m sürat; Altay'dan Hüseyin Bey 11.3/5 saniye ile birinci, Ankara Muhtelit Gücünden Kadri Onbaşı 12 saniyede ikinci.

•Uzun Atlama; Altay'dan Hüseyin Bey 5.65 ile birinci, Ankara Lisesi'nden Aziz Bey 5.2 ile ikinci.

•400m sürat; Altay'dan Ferid Bey 67 saniyede birinci, Ankara Muhafızgücü'nden Tahir Onbaşı 70 saniyede ikinci.

•İrtifa Atlama; Altay'dan Hüseyin Bey 1.55 ile birinci, Ankara Turan-Anadolu Sanatkarangücü'nden İbrahim Efendi ve Altay'dan Ferid Beyler 1.45 ile ikinci. •Üç Adım Atlama; Altay'dan Baha Bey 11.55 m. ile birinci, Altay'dan Bahaeddin Bey 11.50 ile ikinci.

•Mukavemet 1500 m; Ankara Muhafızgücü'nden Onbaşı Mustafa 4 dakika 3 saniye de birinci, Ankara Lisesinden Aziz Bey 4 dakika 15 saniyede ikinci.

---

⁴⁵⁶ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.67.

•Gülle 6,5 kilo; Altay'dan Fethi Bey 10,75 metre ile birinci, Altay'dan Saim Bey 10.30 m. ile ikinci.

•Alman Jimnastiği; Ankara İdman Yurdundan Nuri Bey birinci, Ankara Turan Anadolu Sanatkarangücün'den Ekrem Saim Bey ikinci.

•Disk; Altay'dan Fethi Bey 27.25m ile birinci, Altay'dan Edip Bey 22.30 m. ile ikinci.

•Halat Müsabakasını Ankara Muhafız Gücü kazandı.

•4*100m Bayrak Yarışı; Ankara Lisesi Spor Kulübü 58 saniyede birinci.

Bisiklet yarışında yeni kurulan Altay Bisiklet Takımını temsil eden Rauf ve Şerif Beyler 1500 m Sürat yarışında ilk iki sırayı alarak Altay adına büyük bir başarı sağlamışlardır. 10 bin metre bisiklet yarışını da yine Altay'dan Raif Bey kazanmıştır.

Resim 2.21. Altaylılarla Ankara Lisesi Spor Kulübü arasında yapılan voleybol maçında da Altaylılar 15–8 galip gelmişlerdir.⁴⁵⁷

Ankara Seyahatinde Futbolculara Çiçek Verilirken. Soldan Sağa; Ziya-Mustafa-Celal-Alaaddin-Zeki-Fehmi⁴⁵⁸

Ankara ve Altay'ın karşılaşmasının ilki 17 Kasım'da hakem Sedat Bey'in

⁴⁵⁷ Spor Alemi Dergisi, 10 Kasım 1921, S.120-8, ss.11.

⁴⁵⁸ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.69.

yönetiminde başlamış ve maç 0-0 sonuçlanmıştır. Bu maç için ortaya konan şilt yaşanan beraberlikten sonra ortadan kalkmıştır. Yapılan yarışlar sonrası ödül töreninde bir konuşma yapan Başbakan İsmet Paşa İzmirli sporculara “Ankara futbolcuları misafirlerine hürmet ettiler, sizi mağlup etmediler, ikinci oyunda size galip geleceklerdir” diye takılmıştır. Fakat ikinci maçta İsmet Paşa’nın söylediği gibi olmamıştır. Ertesi gün yapılan futbol maçında Altay, Ankara Karması’nı 2-0 yenmiştir. Altay maçlara şu kadro ile çıkmıştır: Edip, Burhan, Hasan, Hüsam, Hamid, Danyal, Baha, Ziya, Saim, Hüseyin, Kenan.⁴⁵⁹

Altay’ın Ankara seyahatinin en önemli olaylarından birisi Atatürk ile Altaylı sporcuların karşılaşması olmuştur. Çetin Esen Kaftan’ın kitabından aktardığına göre buluşma şu şekilde gerçekleşmiştir:

“16 Kasım 1923 Cuma gecesi Karpiç Lokantası’nda Altaylılar toplu halde yemek yiyorlardı. Bir ara heyecan kasırgası esti. Gazi Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa oraya geldiler. Yemekte Altaylıların giyimi, nezaketi Ata’nın dikkatini çekti. Bir ara futbolcu Hasan Yanık Aydın Efesi ve Zeybek oynadı. Atatürk onu yanına çağırttı, daha sonra kaptanımız Hamid Aslan’ı da masasına davet ederek Altay için iltifatkar sözler söyledi...”⁴⁶⁰

Altay Ankara seyahati ile adını hem yurtiçinde hem de yurtdışında duyurmuştur. Sada-yı Hak Gazetesi’ndeki bir habere göre Almanya’da yaşayan bir Türk, Ankara seyahati aracılığıyla Altay ve İzmir sporculuğundan haberdar olmuş bununla ilgili gazeteye bir mektup yazmıştır.⁴⁶¹ Altay’ın Ankara seyahatinden sonra Altay’ın kalecisi ve genel kaptanı olan Edip başta olmak üzere bazı futbolcuların kulüpteki diğer arkadaşlarıyla aralarındaki anlaşmazlık sonucu kulüpten ayrılmaları gerçekleşmiş bu ayrılık sonrasında Altınordu Spor Kulübü ortaya çıkmıştır.⁴⁶²

Takımdan ayrılan sporcular, Edip Berkant, Kemalpaşalı Ziya, Alaattin, Neşet, Mazlum Tayyareci Hüsameddin, Hüseyin ve Feyzi Altınordu Spor Kulübü’nü kurmuşlardır.⁴⁶³

Bu ayrılık Altay’ı çok fazla etkilememiştir. Çünkü kuruluşundan beri özellikle

---

⁴⁵⁹ Spor Alemi Dergisi, 20 Kasım 1921, S.121-9, ss.13-15.

⁴⁶⁰ Kaftan, E., a.g.e., ss.69.

⁴⁶¹ Sada-yı Hak, 9 Ocak 1924.

⁴⁶² Demokrat İzmir, 20 Ocak 1968.

⁴⁶³ Sungur, E., a.g.e., ss.40.

okullarla ilişkisi güçlü olan Altay'ın geniş bir altyapısı bulunmaktaydı. Bu sayede İzmir'in en kuvvetli futbol takımlarından biri olma özelliğini her zaman elinde tutmaya devam etmiştir. Yaşanan ayrılıktan sonra Altay ilk maçını İngilizlerle yapmıştır ve 6-0 galip gelmiştir.

3.3.7. 1923-1930 İzmir Ligleri ve Altay

Altay 1923-1924 ve 1924-25 yılları arasında zorlanmadan İzmir liglerini şampiyon olarak bitirmiştir. Sonuçta Millî Mücadele'den sonra en çabuk toparlanan kulüp Altay olmuştur. 1923-24 sezonunda Altınordu daha yeni kurulmuş ve Karşıyaka henüz kendine gelememiştir. Altay yeni kurulan Altınordu'yu ilk lig maçında 3-1 yenmiştir. Ligde diğer iki takım Eşrefpaşa semti civarında kurulan Sakarya ve Altınay kulüpleri ile Hilal Spor'dur. Altay 1923-24 sezonunda Sakarya'yı 5-0, Yıldız'ı 6-0, Tayyarecileri 3-0 yenmiştir.⁴⁶⁴1924 Ağustos'unda oynanan final maçında ise Altınordu'yu 3-1 yenerek 1923-24 sezonunu şampiyon olarak bitirmiştir. Bu maçlar aslında bilinen anlamda birlik değil de şampiyona şeklinde gerçekleşmiş ve gazetelerde Bornova maçları olarak geçmiştir. Cumhuriyet yeni kurulmuş ve birçok kurum yeniden oluşturulduğu için ortada henüz örgütlü bir spor teşekkülünün varlığı da mevcut değildir. Sadece isimden ibarettir. Bu yüzden ligler İstanbul'da da elemeli olarak oynanmış ve şampiyon bu suretle belirlenmiştir. Asıl amaç şehirlerden Türkiye Birinciliğine gidecek takımı belirlemektir. Gazetecilerin bile 1924 Paris Olimpiyatları yüzünden fazla ilgi göstermediği bu sezona ait maçlar hakkında saha, kadro, hakemler gibi bilgiler azdır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ligler çok kısa sürdüğü için kalan zamanlarda Altay ve diğer takımlar aralarında özel maçlar yapmış, başka şehirlerden turneye gelen takımlarla karşılaşmışlardır. Ancak İzmir takımlarının kendi aralarında yaptıkları maçlarda şüphesiz çok zevkli geçmiştir. Özellikle 1923'teki Altınordu bölünmesinden sonra iki iddialı takımın ortaya çıkması bu ilgiyi arttırmıştır. Altay 1 Ocak 1924 Şifa Eczanesi Kupası'nda Altınordu'yu 2-1 yenmiştir. Bu kupa Altınordu kurucuları arasında yer alan Süleyman Ferit Eczacıbaşı'nın sahip olduğu Şifa Eczanesi adıyla ortaya koyduğu kupadır. Fakat bu maçta takımlar enteresan bir şekilde daha çok karma halinde olmuştur. Takımların asıl kendi oyuncularını ile karşılaştığı ilk özel maç 1 Şubat 1924'de yine Altınordu'nun düzenlediği

---

⁴⁶⁴ Berent, O., a.g.e., ss.56-62.

Altınordu Bayramı dolayısıyla oynanan müsabakadır. Taraflar bu maçta 0-0 berabere kalmıştır. Altay Spor Kulübü futbol takımı 1924 yılında önemli başarılar elde etmiştir. Aslında Altınordu'nun kurulmasıyla güç kaybettiği düşünülmüş fakat Altay bu rekabet ortamını kendi lehine çevirerek kendisini sürekli geliştirip, İzmir'in en güçlü takımı olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır. Bu rekabet ortamı Altay-Altınordu maçlarını daha fazla ilgiyle takip edilir hale getirmiştir. Daha önce muhtelit takımlarla bir kez karşı karşıya gelen bu iki takım ilk defa 2 Şubat 1924 günü karşılaşmışlardır. Buz gibi bir havada oynanan maç golsüz bir şekilde sonuçlanmıştır. Maç için ortaya konan kupa beraberlik nedeniyle iki takıma da verilememiş olup, bir sonraki maç beklenmiştir.⁴⁶⁵ Altınordulular maçın hemen ertesi hafta yapılmasını istemişler, Altaylılar ise futbolcularından 4'nün rahatsızlığı nedeniyle maçın başka bir zaman oynanmasını talep etmişlerdir. İki kulüp arasında bu konu üzerinden bir tartışma çıkmış, bu konuyla ilgili Altınordu Kulübü aşağıdaki duyuruyu yayınlamıştır:⁴⁶⁶

“Altınordu Spor Kulübünden:

Resmi müsabakaların yakında başlaması dolayısıyla 8 Şubat 340'a tesadüf eden cuma günü Punta idman meydanında geçen hafta müsamere günü arada kalan hediye için Altay İdman Yurdu maça davet ediyoruz. Bu hafta hediye herhalde bir kulüp almalıdır. Maça iştirak etmeyen kulüp mağlup addedilecek, kupayı kaybedecektir. Herhalde Altay maçı kabul eder ve İzmir'e iyi bir spor günü geçirmek lütfunda bulunur. Çünkü nasıl olsa yakında resmi müsabakalarda her kulüp yekdiğeriyle çarpışacak, kuvvet ve kudretini öğrenecektir.”⁴⁶⁷

Altınordu'nun yukarıdaki duyurusuna karşılık Altay Kulübü Altınordu Kulübü'ne şu yanıtı vermiştir:

“Altay kupanın galibini tayin etmek için ne tehire ne de isticale pek lüzum hissetmemektedir. Zira kupanın tehcir edeceğine inanamıyoruz. Resmi maçların başlaması da tehir olunabilen müsabakanın vukuuna mâni değildir. Altay atideki mazeretler dolayısıyla oyunu tehir eder:

---

⁴⁶⁵ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.67-83.

⁴⁶⁶ Berent, O., a.g.e., ss.56-62.

⁴⁶⁷ Sada-yı Hak, 6 Şubat 1924.

1. Altay birinci futbol takımından dört arkadaş lâakal on beş gün istirahatlidir. Kulüp bu dört arkadaşın sıhhatleri nokta-i nazarından kendilerinin istirahatini tercih etmektedir.

2. Altınordu'nun isticaline mana yoktur. Her müsabaka tarafeynin muvaffakiyetiyle cereyan eder. Çünkü bir müsabaka bir düello değildir.

3. Altınordu geçen müsabaka nihayetinde kupanın suret-i hıfzı hakkında Altay'a hiçbir teklifte bulunmamıştır.

4. Altınordu henüz muntika hakkındaki nokta-i nazarını izah etmemiştir.

5. Altay geçen ki müsabakada Altınordu tarafından davet edildiği zaman arkadaşların rahatsızlığına rağmen oyunu nezaketen ve müşkülât göstermemek niyetiyle kabul etmişti.

6. Altay'ın hâsılat hakkındaki evvelki teklifine Altınordu henüz cevap vermemiştir.

7. Altınordu ikinci oyundaki hâsılat nokta-i nazarıyla müttehid etmiştir.

(Bu hafta hediye herhalde bir kulüp almalıdır. Maça iştirak etmeyen kulüp mağlup addedilecektir) geriye ne kaldı?

Bu hükmü vermek salahiyeti Altınordu'nun değil, hakemindir. Altınordu namına bu tecavüzü salahiyetiniz haricinde görüyorum. Lig maçlarında bile meşru mazeret mukabildir. Davacı ve hakîm olmanız gariptir, maksat şu fırsattan bilistifade kupayı Altınordu kulübüne mal etmesine Altay bu şerait dairesinde Altınordu'ya böyle bir hatıra ikamesini çok büyük zarar addetmeyecektir.

Şu vesile ile Altınordu ve spor kulübü muhterem heyet-i idaresinin nazar-ı dikkatine celb ederim.

İzmir Altay İdman Yurdu Birinci Futbol Kaptanı Hamid⁴⁶⁸

Rövanş maçı 1 Mart tarihinde gerçekleşmiş fakat yine 1-1 berabere kalınmıştır. Bu sebeple kupa yine sahibini bulamamıştır. İki takım arasındaki tartışma ve rekabet yalnızca

---

⁴⁶⁸ Sada-yı Hak, 6 Şubat, 1924.

futbol maçlarında değil voleybol maçlarında da kendini göstermiştir. Altaylı sporcular voleybol maçında önde olmalarına rağmen maçı yarım bırakıp sahayı terk etmişlerdir.⁴⁶⁹

1924 yılında Paris'te düzenlenecek Olimpiyat Oyunlarına Türkiye Cumhuriyeti de katılmıştır. İzmirli sporcular uzun zamandır hazırlandıkları olimpiyat seçmelerini ilk olarak İzmir içinde yapmışlardır. Yapılan seçmelerle Türkiye elemelerinin yapılacağı Eskişehir'e gidecek sporcular belirlenmiştir. İzmir temsilcileri şu sporculardan oluşmaktadır: Vahi, Necati, Kenan Beyler (Karşıyaka Gençlerbirliği); Alaaddin, Hüsameddin, Feyzi, Hüseyin, Ziya, Suphi, Neşet Beyler (Altınordu); Burhaneddin, Danyal, Bahaddin, Hamid, Malik, Şevki, Mithat Beyler (Altay).⁴⁷⁰

Resim 2.22. Altaylı Sporcular ve İngiliz Takımı Oyuncuları Bir Arada⁴⁷¹

Eskişehir'deki mücadelelerde başarılar kazanan İzmir sporcuları futbol branşında İstanbul karması ile maç yapmış fakat maalesef İzmir karması İstanbul'a 3-1 mağlup olmuştur. Sonuç kötü olsa da Türkiye Futbol Federasyonu'nun milli takımı olimpiyatlara hazırlaması için İskoçya'dan getirdiği çalıştırıcı Billy Hunter, Altaylı Hamid, Burhan ve Altınordu'dan Ziya Beyleri beğenmiş ve milli takım aday kadrosuna almıştır. Temmuz ayında da ilk kez düzenlenecek olan Türkiye Futbol Birincilikleri müsabakalarına katılmak üzere İzmir'i temsil edecek takımın seçilmesi için turnuva usulü bir şampiyona

⁴⁶⁹ Berent, O., ss.56-62.

⁴⁷⁰ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.77.

⁴⁷¹ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.77.

düzenlenmiştir. İlk turda yapılan maçlarda şu sonuçlar alınmıştır:⁴⁷²

- Altınordu 3-1 Hilal
- Altay 6-0 Yıldız
- Gençlerbirliği 2-1 İdman Ocağı (2-0 Tekrar oynandı)
- Sakarya 0-0 Altınay

Çekilen kuraya göre yarı finalde Karşıyaka Gençlerbirliği-Hilal, Altay-Altınordu kulüpleri eşleşmiştir. Fakat daha sonra Futbol Heyeti'nin almış olduğu kararlar Altay-Tayyareciler ve Altınordu-Karşıyaka Gençlerbirliği takımlarının oynamasına karar verilmiştir⁴⁷³. Altay 15 Ağustos günü Tayyarecileri 3-0 skorla yenince finaldeki rakibi Altınordu Spor Kulübü'nü de 26 Ağustos'ta 3-1 yenerek 1923-1924 İzmir Şampiyonu olmuştur. Şampiyon kadro şu şekilde sahaya çıkmıştır: Malik, Burhan, Hasan, Şevki, Hamid, Danyal, Nebil, Necati, Muzaffer, Vahap, Refet.

Böylelikle Altay İzmir şampiyonu unvanı ile İzmir'i Ankara'da temsil edecektir. Ankara'ya gidecek İzmir kafilesinde 15 Altaylı futbolcu ve atletler bulunmaktaydı.⁴⁷⁴ Spor kongresi sırasında İzmir Heyeti'nin spor kongresi hakem heyetini yuhalaması üzerine İzmirli sporculara kongreden 6 ay süreyle men cezası verilmiştir. Daha sonra olaya müdahale eden Mustafa Necati Bey cezanın geri alınmasını sağladıysa da bu İzmirli sporcular için utanç verici bir durum oluşturmuştur.⁴⁷⁵

Ankara'daki Türkiye Birinciliği Turnuvasına Beşiktaş, Ankara Karması, Kocaeli, Altay, Harbiye ve Bahriye takımları katılmıştır. Altay Ankara'daki ilk maçında Kocaeli'ni 2-0 yenerek bir üst tura çıkma başarısı göstermiş ancak sonraki müsabakasında yenilerek turnuvaya veda etmiştir. Altay katıldığı bu ilk büyük turnuvadan mağlubiyetle ayrılrsa da gelecek yıllar için önemli tecrübeler edinmiştir. Turnuva sonrası 15 Eylül'de Altay, İstanbul'u ziyaret eden Leh Takımıyla bir maç yapmıştır. İlk kez yurtdışından gelen bir

---

⁴⁷² Sada-yı Hak, 3 Ağustos 1924.

⁴⁷³ Sada-yı Hak, 15 Ağustos, 1924.

⁴⁷⁴ Sada-yı Hak, 19 Ağustos 1924.

⁴⁷⁵ Sada-yı Hak, 12 Eylül 1924.

ekiple ma yapan Altay bu karşılaşmadan 4-0 mağlubiyetle ayrılmıştır.⁴⁷⁶

Altay aldığı bu mağlubiyetler sonrası İzmir'e döndükten sonra bir başka büyük karşılaşma ile yüzleşmiştir. İstanbul'un en kuvvetli takımlarından biri olan Fenerbahçe'nin nc Takımı maçlar yapmak üzere 17 Eylül akşamı İzmir'e gelmiştir. 20 Eylül günü Altay ile karşılaşan Fenerbahçe 9-0 gibi bir farkla galip gelmiştir.⁴⁷⁷

Resim 2.23. 1924 yılında İzmir'e gelen Fenerbahçe ve Altay Takımı⁴⁷⁸

İzmir Ligi'nin 1924-25 sezonunda takım sayısı biranda fazlalaşmış ve bu yüzden maçlar kırmızı ve beyaz grup olmak üzere iki ayrı grupta oynanmıştır. Henüz haftalar boyu sürecek ve tüm kış mevsimine yayılacak bir lig değildir. Maçların bir an önce oynanıp grup liderlerinin finale çıkması amaçlanmıştır. Kırmızı grupta Altay'la birlikte Altınay, Karşıyaka İdman Ocağı, Tayyareciler, Menemenspor ve Bayraklı vardır. Beyaz grupta ise Karşıyaka, Sakarya, Altınordu, Yıldız ve Hilalspor gibi takımlar vardır. Altay, grubunda Menemenspor'u 2-0 ve 5-0, Karşıyaka İdman Ocağı'nı 5-0 ve 1-0, Altınay'ı 3-0, Tayyarecileri 1-0 ve 3-0 yenmiştir. İkinci maçında Altınay ile 2-2 berabere kalmıştır. Finalde ise Altay 5 Haziran 1925'te Vahap zaltay'ın golüyle Karşıyaka'yı 1-0 yenip ikinci Şampiyonluğunu kazanmıştır. Aslında asıl mücadele Karşıyaka'nın olduğu beyaz grupta

⁴⁷⁶ Sada-yı Hak 16 Eylül 1924.

⁴⁷⁷ Sada-yı Hak 21 Eylül 1924.

⁴⁷⁸ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.80.

olmuştur. Çünkü maçların başlamasıyla kırmızı grupta ikinci yarıda Tayyareciler ve Menemen liglerden çekilmiş, Bayraklı ise ikinci yarı maçlarına çıkmamıştır.⁴⁷⁹

O yıllarda yurt çapında şampiyonalar düzenlenemediği için takımlar şehir turnelerine çıkmış ve gittikleri yerlerdeki takımlarla özel maçlar yapmışlardır. Altay Fenerbahçe ile ilk maçını 1925'te İzmir'de oynamış ve 2-1 yenilmiştir. Fenerbahçe ile olan bu ilk maçta Alaattin, Zeki, Selahattin, Fahir, Sabih, Bedri, İsmet, Kadri, Şahap, Haydar, Danyal Akbel ve genç Vahap Özaltay takımın kadrosunu oluşturur. Bu maçı tüm İzmir kamuoyu sabırsızlıkla beklemiştir. Çünkü daha önce sadece basından ya da İstanbul'u görenlerin anlattıklarından Fenerbahçe'yi duyan ve daha önceki iki maçta onu görmüş olan İzmirli, bu maçta İzmir'in en güçlü ekibi Altay'ın ne yapacağını merak etmişlerdir. Fenerbahçe İzmir turnesinde KSK ile 0-0 berabere kalmış, Altınordu'yu ise 8-0 yenmiştir. Altınordu'dan Hüseyin Bey'in idaresinde maçın ilk dakikalarından itibaren Fenerbahçe Altay karşısında zorlanmış, daha önce Altınordu'yu 8-0 yenen sarı lacivertliler bu kez karşılarında dişli bir ekip bulmuştur. Fakat 6. dakikada Saadettin'in attığı gol Fenerbahçe'nin kendine olan güvenini yerine getirmiş fakat Altay atakları da sıklaşmıştır. Nihayet Hamit Aslan 40. dakikada Altay'ın golünü attığında Fenerbahçe filelerine İzmir'den ilk golü atmış oyuncu unvanını elde etmiştir. Devre 43. dakikada Fenerbahçeli Sabih'in attığı ikinci golle 2-1 bitmiş, maç sonunda gülen taraf Fenerbahçe olmuştur.

Altay'ın Galatasaray ile oynadığı ilk maç ise 3 Temmuz 1925 tarihlidir. Altay'ın 4-1 yenildiği ve tek sayısını Vahap'ın attığı bu maçta hakem Türkiye İdman Mecmuası'ndan Yusuf Ziya Öniş'tir. Birkaç seyircinin maçı idare eden hakemin İstanbul'dan geldiğini öğrenmesi ve bunu tribüne yayması yüzünden tezahüratlar maçın hakemine yönelmiş ilginç görüntüler oluşmuştur.

1925-26 İzmir Lig Sezonu ise 3 grupta ve garip bir fikstürle oynanmıştır. Beyaz, kırmızı ve mor grubun olduğu bu sezonda Altay beyaz gruptadır. Diğer rakipleri ise Hilal ve Yıldız'dır. Kırmızı grupta Altınordu, Karşıyaka İdman Ocağı ve Bayraklı vardır. Mor grupta ise KSK, Sakarya ve Bornova vardır. Her 3 grubu birinci bitiren takımlar tek devreli usulde birbirleri ile karşılaşmışlardır. KSK Altay'ı 1-0, Altınordu'yu da 2-0 yenmiştir. Son maç olan Altay-Altınordu maçı öncesi KSK şampiyonluğunu garantilediği için iki takımda maçı

---

⁴⁷⁹ Berent, O., a.g.e., ss.57.

oynamamayı kararlaştırmıştır. KSK 1925-26'yı şampiyon bitirmiş fakat 1951-52 sezonuna kadar İzmir liglerinde bir daha şampiyon olamayacaktır. 1925-26'da İzmir liglerini şampiyon olarak bitiren kuzeyin çocukları o yıla mahsus üstün bir kadro kurmuştur. Karşıyaka kalecisi Malik Yaylım maçlara adeta gol yememek için yemin etmiş bir tavırla çıkmıştır. Altay'ın o sezondaki ideal kadrosu ise kaleci Fehmi Eriş, Hasan, Çeko Burhan, Hamit Aslan, Hilmi, Vahap, Necati, Danyal Akbel, Muzaffer, Vefik ve Nebil'den oluşur. Altay grubunda en güçlü rakibi Altınay'ı 3-1 ve 1-0 yenmiştir.

1926-27 sezonu İzmir Ligi'ni Altınordu şampiyon olarak bitirmiştir. Kırmızı grup birincisi Altınordu ile yine mor gurubu birinci bitiren Karşıyaka karşılaşmış ve bu kez gülen taraf Altınordu olmuştur. Böylece Karşıyaka'yı 1-0 yenen Altınordu İzmir liglerinde ilk şampiyonluğunu almıştır. Altay'ın ve şampiyonluğa aday diğer İzmir takımlarının bu sezonki önemli maçları şunlardır: 29 Temmuz 1927'de Altay 2- KSK 2, 5 Ağustos 1927'de Toygar Bey hakemliğinde Altınordu 1- KSK 0, son maç 12 Ağustos 1927'de Altınordu 2-Altay 2. Şampiyon ise Altınordu olmuştur.⁴⁸⁰

1927-28 sezonunda Altay kıran kırana geçen maçlar sonrasında şampiyon olmuştur. Bu şampiyonluk önemlidir. Çünkü Altay o sezon sadece Karşıyaka ile golsüz berabere kalan ve diğer maçlarında Göztepe, Sakarya ve Altınay'ı yenmiş, hemen hemen puan olarak Altay'la denk hale gelmiş ezeli ve zorlu rakibi Altınordu'yu 2-1 yenmiştir. Altay diğer önemli maçlarında Sakarya ile 1-1 berabere kalmış Altınay'ı 2-0 yenmiştir. Şampiyonluk maçı 14 Eylül 1928'de Galatasaray'ın eski başkanı Adnan Bey'in hakemliğinde oynanmış, Altay güçlü rakibi Altınordu'yu 2-1 yenip 1927-28 sezonunu şampiyon bitirmiştir.

1928-29 sezonunda da Altay bu kez namağlup olarak İzmir Ligi'ni şampiyon bitirmiştir. O yıl Altay'ın kadrosu yeni katılanlarla birlikte gerçekten çok güçlüdür. Fakat 27 Aralık 1929'da Altay'ın Acar futbolcusu ve gelecek için pek çok ümit vaat eden Vehbi bir Altınay maçında karnına aldığı bir tekme ile sahada hayatını yitirmiştir. Altay 30 Kasım 1928'de Sakarya'yı 3-0, 7 Aralık 1928'de Altınay'ı 3-2, 22 Şubat 1929'da yine Sakarya'yı 2-0 yenmiş, 12 Nisan 1929'da Altınay ile 1-1 berabere kalmıştır. Bu sezonda Altay'ın diğer maçları şunlardır: 23 Kasım 1928 Altay 3- Altınordu 2, 4 Ocak 1929 Altay 1- Göztepe 0, 18 Ocak 1929'da Altınay'dan Bihter Bey'in hakemliğinde oynanan maçta Altay 2- KSK 0, 15

---

⁴⁸⁰ Berent, O., a.g.e., ss.60.

Şubat 1929'da Altay1- Altınordu 1, 22 Mart 1929 Altay 2- Göztepe 0 ve son maç 12 Nisan 1929 Altay 1- Altınay 1. Bu maçta Altay şampiyonluğu garantilediği için gayet gevşek oynamış ve Altınay'dan Namık ilk golü atmıştır. Bunun üzerine sonucu hazmedemeyen ve ligi namağlup bitirmek isteyen Vahap Özaltay, son dakikalarda kendi çabasıyla bir gol atıp beraberliği sağlamış ve Altay ligi namağlup şampiyon bitirmiştir.⁴⁸¹

3.3.8. Atatürk ve Altay

Mustafa Kemal Atatürk'ün, spora ve sporculara karşı her zaman özel bir ilgisi olmuştur. O, Türk sporunun ve sporcusunun gelişimi ve başarısı için, en zor şartlarda bile desteğini hiçbir zaman bırakmamıştır. Atatürk'ün sporun bütün dallarını zevkle takip ettiği bilinse de ata sporu olan güreşe ilgisinin her zaman daha fazla olduğu görülmektedir. Atatürk, güreş müsabakalarını ilgi ile takip etmekle kalmayıp bizzat kendisi de bu spor ile meşgul olmuştur.⁴⁸²

Atatürk yurtiçi gezilerinde vatandaşlarla yakın temas halinde olmaya özen göstermiş ve halka mesajlarını iletcek kurum ve kuruluşlara büyük önem vermiştir. Resmi kurum ziyaretlerinin haricinde, Türk Ocakları, Halkevleri, CHP Gençlik Kolları ve spor kulüpleri gibi sivil toplum kuruluşlarına da ziyaretlerde bulunmuştur.⁴⁸³

Atatürk İzmir'i 11 Ekim 1925'de ziyaret etmiştir. O gün Belediye önünde toplanan ve akşam da kaldığı evin önünden fener alayı ile geçen halka birer konuşma yapan Atatürk, 13 Ekim 1925 günü Türk Ocağı'na misafir olduktan sonra, Karşıyaka Spor Kulübü'nü ziyaret etmiştir. Burada Karşıyakalı futbolcuların antrenmanlarını ve tenisçilerin gösterilerini izleyerek birer hatıra fotoğrafı çektirmiştir.⁴⁸⁴

Bu ziyaretten bir gün sonra 14 Ekim 1925'te Altay Spor Kulübü'nü şerefliendiren Atatürk, kulüp binasını gezerken 9 Eylül Kupası'nı görmesi üzerine "*Aferin! Çocuklar kupada kazanmışlar*" diyerek iltifatta bulunmuştur. Kulübün faaliyetleri hakkında takım kaptanı Hamid Aslan'dan bilgiler alan Atatürk, kulüp şeref defterine aşağıdaki satırları yazmıştır:

---

⁴⁸¹ Berent, O., a.g.e, ss.61.

⁴⁸² Atabeyoğlu, Cem (2006), Atatürk ve spor, İstanbul, Kelebek Yayınları, ss.8.

⁴⁸³ Ülker, Necmi; Günay, Vehbi; Daşdemir, Latif (2009), İzmir'in Sevinç Günleri Atatürk'ün İzmir Ziyaretleri, İzmir, ss.3.

⁴⁸⁴ Anadolu, 14 Ekim 1925.

*“Altay Spor Kulübünde tanıdığım gençlik iftihara şayandır. Bu gençlik muvacehesinde istikbalin e ve saadeti en bariz görülmektedir.”*⁴⁸⁵

Görüldüğü üzere Atatürk, aralarında hem rekabet hem de dostluk bulunan İzmir’in bu iki önemli kulübünü art arda ziyaret etmiş ve her iki kulübe de herhangi bir ayırım yapmamıştır. Altaylılar böylelikle Ankara gezisinde tesadüfen karşılaşmış oldukları Atatürk’ü, kendi evlerinde ağırlama şerefine de erişmişlerdir. Bu ziyaret Altay ile Atatürk’ün ikinci kez karşılaşması olarak bilinse de Fahrettin Altay Paşa’nın Altay Kulübü başkanlarından Erdoğan Tözge’ye anlattıklarına göre, Altay ile Atatürk’ün yollarının ilk olarak kesişmesi aslında Birinci Dünya Savaşı yıllarındadır. 1966 yılında Altay Kulübü’nü ziyaret eden Fahrettin Altay Paşa, bu ziyareti şöyle anlatmıştır:

*“Mustafa Kemal Paşa ile mütareke yıllarında İzmir’i ziyaretimizde Altay bir İngiliz Donanma Karması ile oynuyordu. Maçı beraber izledik. Altay çok güzel bir oyundan sonra İngilizleri yenince Atatürk çok duygulandı ve gururlandı.”*⁴⁸⁶

3.3.9. Altay’ın İzmir Ligi Şampiyonlukları Üzerine Değerlendirme

Altay, 1915-1916 ve 1916-1917 senelerinde yapılan İzmir Birinciliklerini kazanmıştır. Bu süreçte oynadığı özel ve turnuva maçları sonucu birçok kupayı kazanmış olan Altay, 1923 yılında Altınordu’nun ve 1925 yılında Göztepe’nin kendi içinden koparak ayrılması sonucu önemli ölçüde güç kaybına uğradıysa da bunu ligdeki mücadelelerine yansıtmamış ve başarılı sonuçlar almaya devam etmiştir.

1923-24 ve 1924-25 yılları arasında zorlanmadan İzmir liglerini şampiyon olarak bitirmiştir. 1925-1926 sezonunda Karşıyaka’nın şampiyon olması ile bir sezonu pas geçen Altay, 1926-1927 ve 1927-1928 sezonlarında yine iki kez üst üste İzmir Lig şampiyonluğu kupasını kazanmıştır.

1925’de Fenerbahçe ve Galatasaray takımlarıyla karşılaşma fırsatı bulan Altaylı sporcular bu sayede futbol bilgilerini test etmiş, aynı zamanda iki şehir arasındaki rekabeti de zirveye çıkarmıştır. Galatasaraylılar, İzmir’de geçirdikleri güzel günlerin anısına Altay

---

⁴⁸⁵ Kaftan, a.g.e., ss.73; Atabeyoğlu, C., a.g.e., ss.73-75; Yıldız, Doğan (2008), Atatürk ve Spor, İstanbul, ss.197.

⁴⁸⁶ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.87.

Kulübü'ne ve İzmir halkına telgraf çekerek teşekkürlerini dile getirmişlerdir.

1926 yılında ise Altay'ın kazandığı en önemli başarılarından biri sayılabilecek olan Beşiktaş'ı yenmesidir. Önceki yıllarda Fenerbahçe'ye mağlup olan Altaylılar, oyunları üzerindeki gelişimlerini Beşiktaş karşısında kazandıkları galibiyet ile kanıtlamışlardır. Beşiktaş'ı Vahap ve Hamid'in golleriyle 4-1 yenmeyi başaran Altaylılar, dönemin gazetelerinde yapılan haberlere göre İzmir'in şerefini kurtarmışlardır⁴⁸⁷

Yine 1926 senesinde İstanbul'un Vefa, Hilal ve Altınordu takımlarının İzmir'e gelişlerinde Vefa, Hilal ve Altınordu takımları İzmir'deki tek yenilgilerini Altay'dan almışlardır. Altay'a 2-1 yenilen İstanbul Muhteliti, Altınordu'yu 4-3 yenerken, 1926 İzmir Şampiyonu Karşıyaka ile 4-4 berabere kalmışlardır.⁴⁸⁸

1927-28, 1928-29, 1930-31, 1933-34 ve 1936-1937 sezonlarını da İzmir şampiyonluğuyla tamamlamış olan Altay gücüne güç katarak yoluna devam etmiş ve bu yıllarda şampiyonluğu kimselere kaptırmamıştır. Altay, 1932-1933 sezonunda maçlarda yaşanan hakem hatalarının kasıtlı olduğunu düşünerek ligden kendi isteği ile çekilmiştir.⁴⁸⁹ İzmir liginde yaşanan bu tür olumsuz gelişmeler, İzmir futbolunu olumsuz etkileyen bu tür hadiseler, İstanbul takımları ile aralarındaki mesafeyi daha fazla arttırmıştır.

3.3.10. Altay'ın Geçirdiği Zorlu Günler

Altay'ın zor günlerinin başında, kulübün kurucularından ve Türkiye'nin yetiştirdiği en önemli değerlerden biri olan Mustafa Necati Bey'in ölümü gelmektedir. 1 Ocak 1929 günü apandisit patlaması sonucu, Altay'ın kurucularından biri olan dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey Ankara'da hayatını kaybetmiştir. Onun ölüm haberini Ahenk Gazetesi şu şekilde vermiştir:

“Memleketimizin necip oğlu Mustafa Necati Bey vefat etti. Bu elim irtihal münasebetiyle İzmir matem içindedir. Dün apandisitten müzdarip olan Maarif Vekilimiz İzmir'in ve bütün Türk vatanının kâmil, mücahit ve necip oğlu Necati Bey'e ameliyat yapılmıştı... Bugün saat ikiyi yirmi geçe aldığımız bir kara haber bize bu pek güzide vatan

---

⁴⁸⁷ Anadolu, 19 Eylül 1926.

⁴⁸⁸ Anadolu, 27 Haziran, 1926.

⁴⁸⁹ Yeni Asır, 3 Mart, 1933.

*kahramanının irtihal ettiğini bildirdi. Teessürümüzün dehşetinden kimin teselliye muhtaç olduğunu bilemiyoruz. Büyük oğlumuzdan bu ebedi ayrılış şüphesiz ve şüphesiz ki, en çok İzmir için elimdir.”*⁴⁹⁰

Mustafa Necati Bey’in ölümü Altay camiasını derinden etkilemiştir. Altay bu zor günden sonraki ilk Karşıyaka maçında düz siyah formalarla sahaya çıkmış, maçın başlama düdüğüyle beraber her iki takım oyuncuları saygı duruşunda bulunmuşlardır.⁴⁹¹

Bunun dışında iki birbirinden üzücü hadise de 1929 yılında Altay bünyesinde gerçekleşmiştir. Bunlardan ilki İzmir Limanı’na demir atmış İngiliz savaş gemisi mürettebatı ile Altaylı gençlerin yapmış oldukları bir maç esnasında Altaylı Hoca Mehmet rakibinden sert bir darbe alıp yere yığılmıştır. Herkes mosmor kesilen Mehmet’in öldüğünü düşünmüştür. Fakat saha kenarında bulunan bir sağlık personelinin yardımıyla Hoca Mehmet yeniden nefes almaya başlayıp hem hayata hem de yeşil sahalara geri dönebilmiştir.⁴⁹²

Bu duruma benzer nitelikte olan bir hadise de 1929 yılında gerçekleşmiştir. Fakat bu defa hadiseyi yaşayan Altaylı Vehbi, Hoca Mehmet kadar şanslı olamamıştır. Altay ile Altınay kulüpleri arasında İzmir Birinciliği müsabakasında bir hava topu mücadelesinde Altaylı Vehbi ile Altınaylı İhsan çarpışmışlardır. Bu çarpışma sonucunda yere yığılan Vehbi bir süre ayağa kalkamamış, sedye ile saha dışına taşınmıştır. Ağrıları bir türlü dinmeyen genç oyuncu arkadaşları tarafından Merkez Askeri Hastanesine kaldırılarak tedavi altına alınmıştır. Vehbi ameliyattan önce *“Oyuna devam ederken Altınaylı İhsan Bey önümden, Hayri Bey de arkamdan şiddetle vurdular. İhsan Bey kığı ile vurdu, arkamdan diz darbesi yedim. Sonra düştüm. Beni fena halde yaralayan İhsan Bey’dir”* şeklinde ifade vermiştir.⁴⁹³

28 Aralık 1929 da gerçekleşen bu olayda Altaylı Vehbi yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamamış ve 29 Aralık 1929 günü vefat etmiştir. Olaya karışan İhsan ve Hayri Beyler tutuksuz olarak yargılanmışlardır.⁴⁹⁴

Dönemin gazetelerinde yer alan haberlere göre İzmir’in spor kulüpleri her zaman

---

⁴⁹⁰ Ahenk, 2 Ocak 1929.

⁴⁹¹ Anadolu, 6 Ocak 1929.

⁴⁹² Demokrat İzmir, 17 Ocak 1968.

⁴⁹³ Anadolu, 28 Aralık 1929.

⁴⁹⁴ Demokrat İzmir, 30 Ocak 1968.

şiddetli bir oyun tarzı sergileyen Altınaylı oyuncularla maç yapmamaya karar vermişlerdir. Almış olunan bu kararlarla Altınay Kulübü boykot edilmiştir.

Tüm bu meseleler Vali Kazım Paşa'ya aktarılmış, Vali Paşa'da futbol heyetinin vaziyetini konuşmak ve gereken kararları vermek için bir spor kongresinin düzenlenmesini talep etmiştir.⁴⁹⁵

3.3.11. 1937 Yılında Gerçekleşen Birleşme

1937 yılında halk sahasında oynanan maçların büyük bir önemi olmuştur. Yapılan bu maçlar İzmir'den Milli Küme'ye katılacak olan takımların belirlenmesini sağlamıştır. Maçlar sonucunda İzmir'i Milli Küme'de temsil edecek iki takım belirlenmiştir. Bu takımlar Altay ve Göztepe'dir. Fakat maçlardan sonra İzmir Valisi'nin yapmış olduğu toplantı sonucu Altay ve Göztepe'nin Milli Küme'ye kendi kimlikleri ile katılmaları mümkün olmamıştır.

1937 yılında kurulan Milli Küme'ye İstanbul'dan 4, Ankara ve İzmir'den 2 takımın katılması kararlaştırılmıştır. Bölgesel liglerde başarılı olan takımların katılacağı bu ligde başarılı olmayı isteyen İzmir şehri takımlarının toplantıdan çıkan karar ile birleşmesi ve tek vücut olarak ligde yer alması uygun görülmüştür. Aslında bu kararın alınması sanıldığı gibi kolay olmamıştır. Dönemin İzmir Valisi Fazlı Güleç'in temasları sonucu kulüp sorumluları ikna edilmiş ve Altay-Altınordu-Buca kulüplerinin birleşmesiyle ÜÇÖK, Göztepe-İzmirspor ve Egespor'un birleşmesiyle DOĞANSPOR, Karşıyaka ve Bornova'nın birleşmesiyle de YAMANLARSPOR, takımları ortaya çıkmıştır.

Şimdiye kadar İstanbul'da birkaç defa denenen fakat maalesef olumlu sonuç vermeyen bu girişimin İzmir'de nasıl bir seyir alacağı özellikle Altay ve Altınordulu futbolcuların birlikte aynı takımda yer almalarının nasıl bir sonuç doğuracağı merak konusu olmuştur.⁴⁹⁶

İzmir gazetelerinin yapmış oldukları haberlere göre bazı delegeler toplantıda

---

⁴⁹⁵ Vakit Gazetesi, 4 Ocak 1930, ss.6.

⁴⁹⁶ Tan Gazetesi, 11 Şubat 1937, ss.6.

itirazlarda bulunmuşlarsa da vali hepsine ait mesuliyeti üstüne alarak kararını vermiştir.⁴⁹⁷

1936–1937 sezonunda Milli Küme’de İzmir’i temsil eden Üçok ve Doğanspor İzmir’e büyük bir hayal kırıklığı yaşatmışlardır. Fenerbahçe’nin şampiyonluğuyla tamamlanan sezonda Üçok oynadığı 14 maçta 2 galibiyet, 2 beraberlik ve 10 yenilgi; Doğanspor ise 4 galibiyet, 2 beraberlik ve 8 yenilgi alıp son iki sırayı almışlardır. Alınan bu kötü sonuçların zorlama ile kurulmuş suni yapıların nasıl yanlış bir karar olduğunu gözler önüne sermiştir. Üçok ve Doğanspor kulüpleri böylece tarih sayfalarına karışmıştır. 1937–1938 İzmir Lig Şampiyonluğu’nu Üçok kazanırken, bir sonraki sezonda Doğanspor İzmir şampiyonu olmuştur.⁴⁹⁸

1938–1939 sezonunda Alsancak adıyla çarpışan Altay, 1939-1940 sezonunda gerçek adıyla tekrar sahalara dönmüştür. 1958 yılına kadar yapılan İzmir şampiyonalarında inişli-çıkışlı bir grafik çizen Altay; 1940-1941, 1945-1946, 1947-1948, 1950-1951, 1953-1954, 1956-1957 ve 1957-1958 sezonlarında 7 İzmir şampiyonluğu daha yaşamıştır.⁴⁹⁹

3.3.11.1. Birleşen Kulüplerin Ayrılması

İzmir’deki spor kulüplerinin bir yıl içinde geçirdikleri muhtelif değişimlerden sonra vaziyet durulmuş ve kulüpler kati şekillerini almaya başlamışlardır.

Atılan adımın yanlışlığını görmüş olan resmi makam sahipleri de daha fazla ısrarın lüzumsuz olduğuna kanaat getirmişlerdir. Fakat bu işte faal rol oynamış ve bu yanlış adımın atılmasına sebep olmuş olanlar fikirlerinin isabetsizliğini bir türlü kabul edememiş ve hala bu suni birleşmenin İzmir sporuna faydasından bahsetmekte ısrar etmiş ve normal şeklinin devamına set çekmek için işi bir fırka otoritesi şekline sokmuşlardır.⁵⁰⁰

Tan Gazetesi’nin 12 Haziran 1937 tarihli haberine göre İzmir kulüpleri girmiş olduğu çıkmazdan kurtulması için yapılan teşebbüslerle nihayet şu şekle girmiştir;

Eski kulüpler ihya edilmeyecektir. Fakat Üçok’u teşkil eden Altay ve Atınordu kulüpleri ayrılacak ve eski Bornova Kulübü Altay ile eski Buca Kulübü de Altınordu ile

⁴⁹⁷ Tan Gazetesi, 13 Mart 1937, ss.6.

⁴⁹⁸ Tan Gazetesi, 3 Nisan 1937, ss.6.

⁴⁹⁹ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.99-101.

⁵⁰⁰ Akşam Gazetesi, 26 Ekim 1937, ss.10.

birleşecekler fakat eski isimler iade edilmeyecektir. Eski Karşıyaka'da Yamanlar Kulübü ile birlikte çalışacak, Göztepe ve İzmirspor kulüpleri de o zamanki Doğanspor'u teşkil edecek, Devlet Demiryolları mensuplarının kurduğu Demirspor Kulübü de tek olarak varlık sürdürecektir. Bu haliyle 5 kulüp artık varlığını sürdürecektir.⁵⁰¹

Nitekim İzmir gazetelerinde çıkan beyanatın sonunda İzmir valisinin ihtiyaç halinde kulüp adetlerini arttırabileceklerini söylemeleri bunu teyit etmektedir.⁵⁰²

3.3.12. 1923-1938 Yılları Arasında Altay'ın Yabancı Takımlarla Yapmış Olduğu Maçlar

Altay Spor Kulübü kurulduğu günden itibaren birçok yabancı takımla maçlar yapmıştır. Bu maçların kimilerinden galibiyetle kimilerinden de yenilgiyle ayrılmıştır.

Altay cumhuriyetin ilanından sonra 14 Eylül 1924'de 1923–1924 İzmir şampiyonu unvanıyla Ankara'daki Türkiye Birinciliklerine katılmış, turnuvadan sonra İstanbul'a geçmiştir. O sıralarda İstanbul'a gelmiş olan Leh (Polonya) asıllı öğrencilerden kurulu bir takımla karşılaşan Altay, maçtan 4–0 mağlup ayrılmıştır.⁵⁰³

Eylül 1925'de İzmir'in en köklü iki kulübü olan Altay ve Karşıyaka'nın birlikte organize ettiği bir etkinlikte Bulgar Şampiyonu olan Levski Takımı İzmir'e gelmiştir. İzmir'de üç maç yapacak olan Levski takımı ilk maçını Karşıyaka ile oynamış, 2-1 galibiyetle ayrılmıştır. İkinci maçında Altay ile karşılaşan Levski bu maçta 0-0 berabere kalmıştır.⁵⁰⁴

Üçüncü ve son maçta Altay ve Karşıyaka karmasının karşısına çıkan Levski takımı bu kez İzmir karmasına karşı 1-0 yenilmiştir.⁵⁰⁵ Binlerce İzmirlinin izlediği maçta İzmir karması şu kadro ile yer almıştır: "*Fehmi-Burhan-İsmail-Vahi-Saim-Danyal-Hamid-Nevzat-Halil-Vahab-Nadir*".

1926 yılında Romanya'nın Tımeşvar Futbol takımı İzmir'e gelmiştir. Romanya

---

⁵⁰¹ Tan Gazetesi, 12 Haziran 1937, ss.,6.

⁵⁰² Tan Gazetesi, 25 Haziran 1937, ss.,6.

⁵⁰³ Sada-yı Hak, 16 Eylül 1924.

⁵⁰⁴ Sada-yı Hak, 11 Eylül 1925.

⁵⁰⁵ Anadolu, 20 Eylül 1925.

Şampiyonuna karşı sahaya çıkmak için güçlü bir karma takım meydana getirilmiştir. Fehmi, Alaaddin, Zeki, Vahi, Hamid, Feyzi, Şevki, Hüseyin, Halil, Nevzad, Vahab on biriyle Tımeşvar karşısına çıkan İzmir Karması maçta 2-2 berabere kalmıştır.⁵⁰⁶

1926 yılında birde Mısır şampiyonu El İttihat takımı ziyaretlerde ve sportif faaliyetlerde bulunmak üzere Türkiye'ye gelmiştir. İzmir'e de konuk olan Mısır temsilcisi, Altay ve Karşıyaka takımlarının yapmış olduğu karma ile oynadığı iki maçta da galip gelmiştir⁵⁰⁷.

1929 yılında Bulgaristan'dan gelen Filibe şampiyonu Botev takımıyla da karşılaşan Altay, maçtan 2-2'lik skorla ayrılmıştır. Bu karşılaşmadan iki yıl sonra bir diğer sınır komşumuz olan Yunanistan'a davet edilen Altay, 1931 yılı ocak ayında karşılaştığı Panatinaikos (6-3), Enosis (3-0) ve Apollon (5-1) takımlarına mağlup olarak yurda dönmüşlerdir. Altay'ın Atina'ya giden kadrosunda "*Orhan, Rıza, Hilmi, Nazmi, Lütfü, Hakkı, İhsan, Hasan, İsmail, Domeniko, Vahab ve Sezai*" bulunmaktadır.⁵⁰⁸

1930'lu yıllarda Altay; Yunanistan, Avusturya, Suriye ve Yugoslavya gibi çeşitli ülkelerin temsilcileriyle de maçlar yapmıştır.

Altay'ın Işık Gazetesi'nin 18 Mayıs 1933 tarihli haberine göre; Yunanistan kupa şampiyonu Etnikos takımı ile Altay takımı maç yapmıştır. Ellerinde Türk bayrakları olan seyircilerin alkışları ile Altay sahaya çıkmış ve halkı selamlamıştır. Bu maçta tüm çabalara rağmen 0-0 berabere kalırsa da ikinci hafta gerçekleşen karşılaşma 2-1 Altay'ın galibiyeti ile sonuçlanmıştır.⁵⁰⁹

---

⁵⁰⁶ Anadolu, 2 Mayıs, 1926.

⁵⁰⁷ Anadolu, 26-27 Eylül 1926.

⁵⁰⁸ Yeni Asır, 2 Ocak 1931.

⁵⁰⁹ Işık Gazetesi, 13 Mayıs 1933, S., 30 ss.1.

Resim 3.24. Altay’ın Işık Gazetesi’nin 18 Mayıs 1933 tarihli haberine

3.3.13. Türkiye Birincilikleri ve Milli Küme Mücadeleleri

3.3.13.1. Türkiye Birincilikleri

1924 Olimpiyatlarının ardından Ankara’da gerçekleşen bir toplantıda Türkiye Futbol Birinciliklerinin düzenlenmesine karar verilmiştir. Bu şampiyonlukların ilkinin Harbiye takımı kazanmıştır.⁵¹⁰ İkincisini 1927’de Muhafızgücü, üçüncüsünü 1932’de İstanbulspor’un kazandığı turnuva, bu tarihten 1936 yılına kadar devam etmiştir. 1936’da tekrar kesintiye uğrayan turnuva sonraki yıllarda aralıklarla da olsa devam etmiş ve 1951 yılında Türkiye Amatör Futbol Şampiyonası adını alarak 1996 senesine kadar varlığını sürdürmüştür.

Altay bu şampiyonada birçok kez bulunmuş fakat beklenen başarıyı elde edememiştir. Altay’ın turnuvada kazandığı en büyük başarı 1934 yılında alınan ikinciliktir. Beşincisi Bursa’da düzenlenen Türkiye Birinciliği’nin finaline çıkma başarısı gösteren Altay maça Cemil, Hilmi, Ali, Şükrü, Enver, Feyzi, Hakkı, Basri, Vahap, Şinasi ve Doğan on biriyle çıkıp karşılaşmanın hemen başında Vahap’ın attığı golle rakibi Beşiktaş’ın önüne geçmiş olsa da yaşanan talihsizlikler sebebiyle maç uzatmaya gitmiştir. Uzatma dakikalarında yorulan Altaylı sporcular Beşiktaş’ın attığı iki gole karşılık verememiş ve turnuvadan 3-1’lik mağlubiyetle ayrılarak ikincilik unvanını almışlardır.⁵¹¹

⁵¹⁰ Sada-yı Hak, 14 Eylül 1924.

⁵¹¹ Demokrat İzmir, 18 Mart, 1968.

3.3.13.2. Milli Küme

Milli Küme, Türkiye Futbol Şampiyonasından sonra ülke çapında düzenlenen ikinci şampiyonadır. 1936-1950 yılları arasında zaman zaman ara verilerek toplam 11 kez düzenlenmiştir.

Milli Küme'nin düzenlendiği ilk sezon İzmir Valiliğinin baskıları sonucu Altınordu ve Buca ile zoraki bir şekilde birleşen Altay, o yıl Üçok adıyla mücadelesini sürdürmüştür. 4 İstanbul, 2'şer tanede İzmir ve Ankara takımının katıldığı bu turnuva İzmir takımları adına bir hüsrana dönüşmüş ve iki İzmir temsilcisi Üçok ve Doğanspor sıralamada son iki sırayı paylaşmıştır. İki yıl bu isimle mücadele eden Altaylı sporcular 1939-1940 sezonunda tekrar Altay çatısı altında faaliyetlerini devam ettirmiş ve İzmir ikincisi unvanı ile Milli Küme'de Altay'ı temsil etmişlerdir. Altay, Milli Küme'de 1936-1937, 1937-1938, 1939-1940, 1940-1941, 1946-1947 ve 1949-1950 sezonlarında, ikisi Üçok adı altında toplamda 6 kez mücadele etmiştir. İstanbul takımlarının hegemonyası altında geçen ligde Altay'ın aldığı en başarılı sonuç 1937-1938 sezonunda Üçok adı altında almış olduğu dördüncülüktür.⁵¹²

3.3.14. Altay Spor Kulübünün Diğer Branşlardaki Faaliyetleri

3.3.14.1. Atletizm

Altay Spor Kulübünün kuruluş yıllarından itibaren tek bir branşla ilgilenmeyip diğer spor dallarıyla da alakadar olmuştur. Altay Kulübü'nde bütün spor dallarına ilgi duyulmakla beraber, futbolun yeri her zaman daha farklı olmuştur. Altay'ın atletizm ve diğer spor faaliyetleri Yunan işgali ve mütareke dönemi boyunca maalesef sekteye uğramıştır. İzmir'in kurtuluşu sonrası eski günlerine dönen spor hayatı ile birlikte atletizm de gelişimini sürdürmüştür.

Altay, cumhuriyet döneminde birçok başarılı sporcu yetiştirmiştir. Bunların başında Said Odyak gelmektedir. Said Odyak bir atlettir. Nitekim Paris Olimpiyatlarına iştirak eden ilk İzmirli atlet yine Said Odyak'tır.

800 metreci Sami, Gülleci Niyazi, Sami Bey, Asım Simav, Şerif Eraltay, Vahab Özeltay Altay'ın ilk atletlerindedir. Gülleci Niyazi Atalık, 800 metre rekortmeni Asım

---

⁵¹² Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.108.

Simav Sami Vefik, Agâh Gazi Ocak, Vali Adil Bey, Seha Aksoy yıllarca İzmir rekorlarını ellerinde tutmuşlardır. Altaylı atletler Balkan şampiyonasında da Türk milli formasını giymişlerdir. Şerif Eraltay atlet kimliğinin yanında, aynı zamanda Altay'ın ilk boksörlerindendir.⁵¹³

3.3.14.2. Bisiklet

Selanik'le beraber İzmir'de yaygınlaşmaya başlayan bisiklet yarışları, atletizm yarışmaları ile birlikte düzenlenmiştir.⁵¹⁴Bisiklet veya velespit şeklinde telaffuz edilen bu spor dalı İzmirli Türkler arasında yayılmış fakat bir kulüp çatısı altında herhangi bir faaliyet söz konusu olmamıştır. İzmir'e bu konuda ilk faaliyet gösteren kulüp Altay Kulübü olmuştur. Bu etkinliklere daha çok okul takımları katılım göstermiştir. Örneğin; 1915 yılında Altay'ın düzenlediği spor eğlencelerinde Şark Mektebi'nden İsmail Efendi birinciliği kazanmıştır.⁵¹⁵

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte İzmir'de ilk kez 1923 yılında bir bisiklet kulübü kurulmuştur. Kulübün adı Yıldırım Velespit Kulübü olup, kurucusu Raif Bey'dir²⁸⁹. Güzelyalı semtinde kurulan bisiklet kulübü kısa bir süre sonra Altay'a katılmış ve faaliyetlerini Altay çatısı altında sürdürmüştür. Raif Bey 1924 yılında İstanbul'a giderek, olimpiyat hazırlıklarını yerinde incelemiş ve Altay adına federasyona müracaat ederek çalışmalarına katılmıştır. Raif Beyle beraber o dönemde Altay bisiklet takımında yer alan Fahri ve Cavit Beylerin de olimpiyat oyunlarında bisiklet dalında yarıştığı bilinmektedir.⁵¹⁶1924 Paris Olimpiyatları'nda ülkemizi bisiklet dalında temsil eden Raif Bey, Cavit Cav, Fahri Cambaz burada yarıştıkları sürat ve mukavemet alanlarında maalesef derece alamamışlardır. Her ne kadar bir derece alamamış olsalar da Altaylı bisikletçilerin olimpiyatlara katılan Türkiye Bisiklet Takımı'nın tamamını oluşturmaları Altay Kulübü için gurur verici bir durumdur.

Altay bisiklet takımının başında Raif Bey bulunmuştur. Raif Bey mesafe ve sürat yarışlarında İzmir rekorlarını elinde bulunduran kıymetli bir sporcudur. Hem bisiklet takımının organizasyonlarını düzenlemiş hem de takımıyla beraber İzmir çevresinde

---

⁵¹³ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.129.

⁵¹⁴ Kaftan, a.g.e., ss.116.

⁵¹⁵ Spor Alemi Dergisi, 2 Mayıs 1339, S.93-31, s.12-13.

⁵¹⁶ Sada-yı Hak, 2 Haziran 1924.

seyahatlere çıkmıştır. 1924 yılının bahar aylarında Kemalpaşa'da Altay Bisiklet Takımı bir yarış düzenlemiştir.⁵¹⁷

Kemalpaşa'dan sonra Manisa'ya giden bisiklet takımı toplam 120 kilometre mesafeyi 7 saatte kat ederek önemli bir başarı kazanmıştır. Bu yarış Konak'taki Hükümet Konağı'nın önünden başlamış Manisa merkezine kadar devam etmiştir. Yıl içerisinde bu seyahatlere devam edilmiş, Altay Bisiklet Takımı sporcuları sırasıyla, 6 Haziran'da İnciraltı ve Urla'ya, 13 Haziran'da da Menemen'e giderek buradaki sporcularla temaslarda bulunmuşlardır. Takım kaptanı Mustafa Bey, Urla seyahatlerini şu şekilde anlatır:

“6 Haziran 340 Cuma sabahı 6 raddelerinde hükümet önünde toplandık. İnciraltı'na gidecek arkadaşları teşyii ettikten sonra bizde bisikletlere rakiben Kokaryalı'ya doğru hareket ettik. Kemalpaşa, Manisa seyahatlerine nazaran bu defa daha kalabalıktık. Şu takımımız arkadaşlardan mürekkepti: Şerif, Fahri, Süreyya, Salih Zeki, Selahaddin, Cemil, Macit ve ben.

Kokaryalı sahilinden geçerken sandalla oraya kadar gelmiş birkaç Karşıyakalı arkadaş bizi uğurladılar. Teşekkürler ederek yanlarından ayrıldık. Narlıdere'yi geçtikten sonra deniz kenarında bir iki fotoğraf çekerek bütün süratimizle yolumuza devam ettik. Mesafenin yarısına kadar yol pek bozuktu. Çok müşkülata maruz kalıyorduk. Nihayet 33 kilometreden ibaret olan Kokaryalı Urla hattını bir buçuk saatte kat etmiş olduğumuzu memnuniyetle gördük. Urla'ya muvasalatımızda ilk rast geldiğimiz kahvehaneye girerek bir iki çay içtik. Yorgunluğumuzu az çok giderdikten sonra kahvede müşerref olduğumuz Mülazım Bilal Bey'in dalaletiyle Urla Türk Ocağını ziyarete gittik. Urla'ya geldiğimizi haber alan Tabur Kumandanı Yüzbaşı Mustafa, Encümen-i Maarif azasından ve tüccar Nuri, Numune Mektebi Müdürü Şerif, muallim Abdullah Beyler ocağa kadar ihtiyari zahmetle hatırlarımızı sordular. Kendileriyle yarım saat kadar hasbıhalde bulunduk, ikram olunan çayları içtik. Esasen fotoğraf meraklısı olan Yüzbaşı Mustafa Bey müteaddid pozlar çekti. Saat 11.30'da hakkımızda ibzal buyurulan teveccüh ve misafirperverliklere arz-ı teşekkürle bisikletlere binerek Urla'dan uzaklaşmaya başladık. İnciraltı'nda arkadaşlara iltihak mecburiyetinde bulunduğumuzdan bütün ısrarlarına rağmen muhterem Urlalı kardeşlerimizle öğleyin yemeğini yemediğimize müteessifiz.

---

⁵¹⁷ Sada-yı Hak, 18 Mayıs 1924.

Urla iskelesinden geçerken eski Altaylılardan Hüseyin Hüsnü Bey’le karşılaştık. Gayet hoş manzaralı bir kahveye götürerek bize birer leziz vişne şerbeti ikram etti. Altaylılık samimiyeti burada da kendisini gösteriyordu. Epeyce görüştük, fırsattan bilistifade bisikletleri bağladık. Tam saat 1’de oradan da ayrılarak 2.15’te İnciraltı’nın serin ağaçlarında bizi bekleyen arkadaşlarla buluştuk. Akşamüzeri hep birlikte yola çıkarak geç vakit İzmir’e avdet ettik. Azimet ve avdette 80 kilometrelik mesafe kat edilmiştir. Kokaryalı (Güzelyalı) Kilizman (Güzelbahçe) yolunun ekser aksamı pek bozuk, Seferihisar, Urla gibi mühim yerleri İzmir’e birleştiren bu hattın hal-i perişaniyesi mucib-i teessürdür. Urla’da maalesef spor teşkilatı yok... Kaymakamları Haşmet Beyefendinin Urla gençlerini spora teşvik buyurmalarını ve lazım gelen müzaheretini esirgememelerini rica ederiz.’’⁵¹⁸

Ağustos ayı içerisinde düzenlenen spor eğlencelerinde de yerini alan Altaylı sporculardan Şadan Bey, on bin metre bisiklet yarışında 1 saat 30 dakikalık derecesiyle birinci olurken, yine Altay’dan Mustafa Bey 1 saat 37 dakika ile ikinci olmuştur.⁵¹⁹1925 yılında milli bayramlarda ve kutlamalarda yerlerini alan Altay Bisikletçileri, bahar ve yaz aylarında çevre il ve ilçelere seyahatlerini sürdürmeye devam etmişlerdir. Fakat 1926 yılı içerisinde herhangi bir faaliyeti dönemin gazetelerinde konu olmamıştır.

1927 yılında İnciraltı, Çeşme ve iki defa Kemalpaşa’ya giden sporcular, 1928 yılında Menemen, Kemalpaşa, Seferihisar, Sığacık ve Manisa’ya kadar kilometrelerce yol kat etmişlerdir. Altaylı bisikletçilerin bu dönemde giriştikleri en uzun soluklu seyahat 17 Mayıs 1929’da çıktıkları İzmir-Ankara-İstanbul-İzmir seyahatidir. Bu seyahate İbrahim, Hikmet, Niyazi ve Mustafa Beyler katılarak, Türkiye’de bir ilki daha gerçekleştirmişlerdir.⁵²⁰

Zamanla İzmir sporculuğunda yaşanan gerileme bisiklet sporunu da sekteye uğratmış, ne yazık ki yaşanan gerileme bu spor dalını da etkilemiştir.

3.3.14.3. Basketbol

Altay Spor Kulübü’nde en yoğun faaliyet futbol olarak bilinse de kulübün üyeleri sporun tüm dallarında faaliyet göstermeye çalışmışlardır. Basketbol da bu dallardan birisidir.

---

⁵¹⁸ Sada-yı Hak, 10 Haziran 1924.

⁵¹⁹ Sada-yı Hak, 18 Ağustos 1924.

⁵²⁰ Anadolu, 17 Mayıs 1929.

Altay kulübünün kuruluş döneminde İzmir’de basketbola yoğun bir ilginin olduğu bilinmektedir. 1923 yazında İzmir’e gelen Spor Âlemi Mecmuası muhabirlerinden Necdet Asım Bey, İzmir’in basketbol oyunuyla İstanbul’la beraber tanıştığını fakat İzmir’in bu sporu uygulamada daha başarılı olduğunu belirtmiştir. Şehirde spora olan alaka ile ilgili ilk izlenimlerini de şu sözlerle belirtir:

*“Geçen yaz İzmir’e gittiğim vakit spor kulüplerinde ilk gözüme çarpan voleybol ağıyla, basketbol uzun direkleri olmuştur. Basketbol oldukça çetin ve çevik bir oyun olduğundan herkesi daha ziyade alakadar ediyordu. Paradiso’daki Amerikan Kolejini muhterem arkadaşım Enis Naci Bey’le gezdiğim vakit bana lazım gelen izahati veriyordu. Muhteşem bir jimnastikhanesi ve her nevi vesaiti mevcut idi.”*⁵²¹

Dönemin basınındaki haberlere göre İzmir’deki en güçlü basketbol takımı Amerikan Koleji Basketbol Takımıdır. Bunun dışında İzmir Erkek Lisesi, Ticaret Lisesi ve Erkek Muallim Mekteplerinin de birer basketbol takımı mevcuttur. Yıl içerisinde bu takımlar düzenli olarak antrenmanlar yaparak, okullar arası turnuvalara katılmışlardır. Bu tarihlerde basketbola ilgi yoğun olmakla beraber en çok ilginin futbol ve atletizme olduğunu gazete ve dergilere yansıyan haberlere göre anlaşılabilir.⁵²²

Altay Kulübü basketbol takımının gazete ve dergilere yansıyan, ilk maç haberi 6 Temmuz 1925 tarihindedir. O tarihlerde İstanbul’dan İzmir’e gelen Galatasaray Takımı’nın basketbolcuları ile Altaylı basketbolcuların Amerikan Koleji’nin salonunda oynadıkları maç bilinen ilk maştır. Bu karşılaşmayı Altay Basketbol Takımı 21–13 kazanmıştır. Spor Alemi Dergisinin 16 Temmuz 1925 tarihli sayısında Altaylı basketbolcuların resmi bulunmaktadır.⁵²³

3.3.14.4. Voleybol

Altay Spor Kulübü’nün futbol, basketbol ve atletizmden sonra en etkin olduğu bir diğer spor dalı da voleyboldur. Altay Voleybol Takımı 1920’lerde kurulup gelişim göstererek, 1950’lerin sonlarında en başarılı dönemlerine ulaşmıştır. Zamanla diğer amatör branşlarda olduğu gibi voleybol branşı da Altay’da unutulmuş ve etkinliğini kaybetmiştir.

⁵²¹ Spor Alemi Dergisi, 12 Ocak 1922, S.123-11.

⁵²² Anadolu, 6 Temmuz 1925.

⁵²³ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.139-141.

Dönemin basınından elde edilen bilgilere göre Altay'ın voleybol ile olan ilk bağlantısı 1923 yılına rastlamaktadır.⁵²⁴Spor Âlemi Dergisi'nden alıntılanan bilgiye göre, bu tarihlerde Altaylı sporcular voleybol egzersizleri yapmış ve müsabakalara katılmışlardır. Altay Voleybol Takımı'nın bilinen ilk maçı ise Karşıyaka Gençlerbirliği ile yapmış olduğu maçıdır. Bu maçta Altay Karşıyaka ile berabere kalmış, maç öncesi oynanan bir diğer müsabakada ise Altay İkinci Voleybol Takımı Karantina Hilal Kulübü'nü mağlup etmiştir.⁵²⁵

İzmir'in düşman işgalinden kurtuluşundan sonra kutlanan ilk 9 Eylül Kurtuluş şenliklerinde Altay Kulübü düzenlenen futbol ve voleybol müsabakalarında Karşıyaka Gençlerbirliği'ni iki dalda da yenerek Fahrettin Paşa'nın elinden günün anlam ve önemine binaen bir kupa kazanmışlardır.⁵²⁶

Altaylı voleybolcuların 1923 yılı içerisindeki bir diğer faaliyeti ise meşhur Ankara gezisidir. Ankara gezisine tüm branşlardaki sporcularıyla katılan Altay Kulübü bu geziye büyük önem vermiştir. Spor şenliklerine katılan Altay Voleybol Takımı burada Ankara Lisesi ile yaptığı maçı 15-8 kazanarak, Altay'ın amatör branşlardaki başarılarına bir yenisini eklemişlerdir.⁵²⁷

Altay ve Altınordu kulüpleri arasında futbol sahalarında yaşanan çekişme ne yazık ki voleybol sahasında da görülmüştür.

1924 yılında karşılaşılan iki takımın maçı, çıkan olaylar sebebiyle yarım kalmıştır. Yarım kalan bu maçın tekrarında da ne yazık ki yine çıkan tartışmalar sonucunda mücadeleden bir sonuca ulaşamamıştır.

Yaşanan olaylar sebebiyle Altaylı voleybolcular maçta skor olarak önde olmalarına rağmen sahayı terk etmişler ve hakem Altınordu'yu hükmen galip ilan etmiştir.⁵²⁸

İzmir'de voleybola olan ilgi gün geçtikçe artmıştır. İlgi artınca İdman Cemiyetleri İttifakı spor heyetleri arasına voleybolu da eklemiştir. İdman Cemiyetleri İttifakı henüz

---

⁵²⁴ Spor Âlemi Dergisi, 27 Haziran 1920, S.101-39, s.14.

⁵²⁵ Spor Âlemi Dergisi, 21 Ağustos 1920, S.107-45, s.22.

⁵²⁶ Spor Âlemi Dergisi, 19 Eylül 1920, S.111-49, s.14.

⁵²⁷ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.149-152.

⁵²⁸ Sada-yı Hak, 9 Mart 1924.

gelişmekte olan basketbol, voleybol ve tenis branşlarını aynı çatı altında toplamış, yönetimine de Said, İzzet, Cemal, Sıtkı ve Sadık Beyleri getirmiştir.⁵²⁹ Voleybol, İzmir’de yalnız spor kulüpleri çatısı altında değil, aynı zamanda Ticaret Mektebi, Erkek Muallim Mektebi, Amerikan Koleji ve Sanatkarın Mekteplerinin okul takımları arasında da oynanmıştır. Bu takımlar birbirleri arasında düzenli olarak müsabakalar düzenlemiştir.⁵³⁰

Galatasaray ve Beşiktaşlı voleybolcular 1925’de ve 1926’da İzmir’e gelmişlerdir. İlk olarak Temmuz 1925’de İzmir’e gelen Galatasaray ile karşılaşan Altaylı voleybolcular, 15-12’lik skorlarla 2-0 mağlup olmuşlardır.⁵³¹ Beşiktaş’ın 1926 yılındaki İzmir’e gelişinde ise Beşiktaş-Altay karşılaşması gerçekleşmiştir. Ancak bu maçın sonucu ile ilgili herhangi bir gazete haberine rastlanmamıştır.

3.4. 1923 İzmirspor Kulübü’nün Kuruluşu ve Faaliyetleri

1923 yılında, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulduğu bu günlerde İzmir’in Eşrefpaşa (Çukurçeşme) semtindeki genç aydınlar semt halkı ile birleşerek gençleri bir spor kulübü çatısı altında toplamayı düşünmüşlerdir. 1923 yılının son aylarında, İzzet Erişen, Celal Alam, Cezmi Aydınç, Hacı Ömer (Hamalbaşı), Hasan Tolga, Ziya Bey ve Kunduracı Hüseyin Beyler tarafından yasal formalite tamamlanarak Altınay Spor Kulübü kurulmuştur.⁵³²

Kulüp binası şimdiki Eşrefpaşa Karakolu’nun arkasında küçük bir binada iken daha sonraları ana caddeye büyük bir binaya taşınarak faaliyetine burada devam etmiştir. Forması siyah-turuncu olan Altınay futbolcularının büyük kısmı Amerikan Koleji öğrencisi olduğu için daha ziyade bir okul takımı manzarası arz etmiştir. Altınay kulübü başarılı çalışmaları ile İzmir’in futboluna önemli katkılarda bulunmuştur.

Bu yıllarda çevrede bir kulüp daha bulunuyordu. Eşrefpaşa’nın alt kısmında Mısırlı caddesinde (şimdiki Hatay-İnönü) semtin sporcu gençlerinden Reşat Toygar, Asım Atalay, Haydar Aral, Mustafa Zeki ve Abdulkadir İkinci’nin kuruculuğunu yaptığı bu kulübün adı Sakarya Spor idi. Kurucular ilk toplantılarında kendilerinden büyük olan Kavaf Hafız Rıza

---

⁵²⁹ Sada-yı Hak, 23 Kasım 1924.

⁵³⁰ Kuruloğlu, F., a.g.e., ss.149-152.

⁵³¹ Anadolu, 6 Temmuz 1925.

⁵³² Özok, Sami, 1923-1987 64 Yıl İzmirspor, 1987, ss.4-23.

Efendiyi başkanlığa getirmişlerdir. Kulübün ilk kurulduğu yer Köse Tevfik Beyin dükkanıdır. Daha sonraları yine aynı caddede gazcı Nuri Efendinin evine taşınmıştır. Kulübün forması ise siyah-kırmızıdır. Sakarya Spor İzmir futboluna önemli katkılarda bulunmuştur. Sakarya kulübü futbol dışında atletizm, bisiklet ve basketbolda hızlı bir faaliyet göstermiştir. Atletizmde 5000 ve 10000 metre mukavemet koşularında defalarca İzmir Şampiyonu ve Türkiye İkincisi olmuş, Arap Haydar ve Muhtar gibi değerli atletler yetiştirmiştir. Futbolda ise 1930 yılı lig maçlarında İzmir Şampiyonu olmuştur.⁵³³

Aynı semtin gençlerinden oluşan Sakarya ve Altınay kulüplerinin, iki ezeli rakip olarak mücadelesi çok zevkli geçmekle beraber zaman zaman tatsız olaylara neden olmuştur. Ciddiyet arz eden bu durumu gören semtin ileri gelen büyükleri ve yöneticiler bu tatsız çekişmeye son vermek için çare aramışlardır. İlk akla gelen, bu iki kulübü bir çatı altında toplamak olmuştur. Böylece karşılıklı temaslar başlamıştır. Nihayet Altınay kulübünden Bihter Meriçli, İzzet Erişen, Tosun Aydınç ve Sakarya kulübünden Adnan Düvenci, Abdulkadir İkinci ve Mustafa Zeki Beylerden oluşan her iki kulüp temsilcileri, çevre gençlerini bir araya getiren yasal birleşme kararını 28 Kasım 1930'da almışlardır. Böylece Altınay ve Sakarya kulüpleri bir isim altında birleşmişlerdir. Kulübe de İzmirspor adını verirler. Forma rengi de Mavi-Beyaz olur.⁵³⁴

1930'lu yıllarda futbol ülkemizde amatör olarak oynanıyordu. Her ilde ayrı olarak amatör ligler bulunuyordu. İzmirspor da İzmir'de çeşitli şampiyonluklar yaşamıştır. Böylece taraftar grubu da oluşmaya başlamıştır. İzmir'in en güçlü ve en kalabalık taraftarlarından biri de İzmirspor taraftarları olmuştur.

29 Ekim 1931 yılında Malûl Gaziler Kupası maçında İzmirspor-Karşıyaka karşılaşacaktır. İzmirspor bu müsabakaya Paris'ten gelen Mavi-Beyaz formalarla çıkacaktır. O zamanın 1. Ordu Komutanı Fahrettin Altay Paşa ve İzmir valisi Kazım Dirik Paşa soyunma odasına girmişlerdir. Fahrettin Altay Paşa *'Bu ne rezalet! Üç yıl bu renklerle boğuştuğumuz yetmedi mi? Bu renkleri sırtınızda görmek istemiyorum'*⁵³⁵der. Böylece İzmirspor'un renkleri o günden itibaren Lacivert-Beyaz olarak belirlenmiştir.

---

⁵³³ Kıray A., Spor Life, Sayı:2, Mayıs 2018, ss.16-18.

⁵³⁴ Özok S., a.g.e., ss.4-23.

⁵³⁵ Anadolu 30 Ekim 1931.

Birleşme olduktan sonra İzmirspor'da Adnan Düvenci başkanlığında yeni bir dönem başlamıştır. Ama gerek taraftarlar gerekse futbolcular arasında tam anlaşma sağlanamamıştır. Evvela semt kavgası başlamış, bir kısım taraftarlar özellikle Altınaylılar kulüp merkezinin Eşrefpaşa'da olmasını talep etmiş, Sakaryalılar ise kulüp merkezinin eski yerleri olan Mısırlı caddesinde (şimdiki Hatay-İnönü) olmasını istemişlerdir. Futbolcular ise başka bir havada idiler. Birleşme neticesi dört takımlık bir futbolcu ordusu meydana gelmiştir. Herkes takımda oynamak istemiş ve takıma girmek için büyük gayret sarf etmişlerdir.⁵³⁶

Bu kargaşa içinde önce semt meselesi ele alınmıştır. O zaman Eşrefpaşa hem semt hem de gençlik itibariyle daha verimlidir. Ayrıca Altınay kulübünün kuruluşu Sakarya'dan iki ay öncedir. Dolayısıyla kıdemli sayılır. Bu durum Sakaryalılara uygun bir dille anlatılmış, onlarda anlayışla karşılanmışlardır. Böylece İzmirspor kulübü Eşrefpaşa caddesinde iki katlı güzel bir binaya yerleşmiştir. Futbolcular ise A, B ve C olarak üç gruba ayrılmışlardır. Her grup on beş futbolcudan oluşmaktaydı. A ve B futbol grupları resmi müsabakalara katılıyor, diğer C takımı ise yakın ilçelerle özel maçlar yapıyordu. Bu suretle futbolcularda tatmin edilmişlerdir.

İzmirspor güçlü bir ekip olmuştur. Nitekim 30 Ocak 1931 günü resmi lig maçları başlamış ve İzmirspor o zaman İzmir'in güçlü takımlarından sayılan Türkspor'u 5-0 gibi farklı bir skorla yenmiştir⁵³⁷. Arka arkaya alınan galibiyetler ve taraftarların birbirleriyle kaynaşması geleceğin güçlü ekibinin sinyalini vermiştir.⁵³⁸

3.4.1. İzmirspor'un İlk Resmi Maçı

Altınay ve Sakarya kulüplerinin birleşmesinden oluşan İzmirspor, Alsancak stadındaki 23 Ocak 1931 tarihli ilk resmi lig maçına aşağıdaki kadrosu ile çıkmıştır.⁵³⁹

Kaleci: Sami Özok

Bekler: Tosun Aydınç- Sabri Armağan

Haflar: Hakkı Günkut-Lütfü Günkut-Hayri Coşar

---

⁵³⁶ Özok S., a.g.e., ss.4-23.

⁵³⁷ Tan, 31 Ocak 1931.

⁵³⁸ Kıray A., Spor Life, Sayı:2, Mayıs 2018, ss.16-18.

⁵³⁹ Özok S., a.g.e., ss. 4-23.

Forlar: Şeker Ahmet-Etem Soylu-Floş Mustafa-Namık-Mehmet Korkut

Rakip: Türkspor

Sonuç: İzmirspor 5-Türkspor 0

Goller: Etem Soylu (3)-Floş Mustafa (2).

3.4.2. İzmirspor'un İlk Dış Teması

İzmirspor kafilesi 30 Mayıs 1931 günü İzmir Çeşme'den Yunanistan Sakız Adasına gitmişlerdir. Kafile başkanı Adnan Düvenci, Hükümet Komiseri Saim Seymener (Mamako) ilk maç Ada şampiyonu Lelaps ile oynamış ve İzmirspor maçı 1-0 kaybetmiştir.⁵⁴⁰ 31 Mayıs 1931 günü İzmirspor ikinci maçını Adanın Astrips takımı ile oynamıştır. Atina'dan getirdiği takviyeye rağmen maç 2-2 berabere bitmiştir. İzmirspor sahaya şu kadro ile çıkmıştır:

Sami Özok-Sabri Armağan-Fethi Karaturgay-Hüsnü (Şarkspor)-Nazmi Aydınç-İhsan Türemen-Hakkı Günkut-Reşat İşçen-Zihni-Mustafa Floş-Korkut-Namık-Şeker Ahmet.

İzmirsporlular Ada'da Kostanoplo Otelde kalmışlar, büyük ilgi ve misafirperverlik görmüşlerdir.

1930-1931 sezonu sonunda İzmirspor 30 puanla lig ikincisi olmuştur.⁵⁴¹

3.4.3. Malûl Gaziler Kupası

İzmirspor ve Karşıyaka takımları bir haftadır Malûl Gaziler Kupası maçı için hazırlanmışlardır. Maç günü İzmirsporlular takım arkadaşları Nazmi Aydınç'in Paris'ten getirdiği Rasing tipi Mavi-Beyaz çok güzel bir forma giyerek maça çıkmayı beklerken, o zaman Birinci Ordu Komutanı Fahrettin Altay Paşa ve beraberinde İzmir Valisi Kazım Dirik Paşa İzmirspor'un soyunma odasına girer. İzmirsporlular dimdik ayakta paşayı selamlarlar. Fahrettin Paşa Mavi-Beyaz formaları görünce kıyameti koparır. Kazım Dirik Paşaya dönerek "Paşa, bu ne rezalet! Üç yıl bu renklerle boğuştuğumuz yetmedi mi? Bu rengi sırtlarında forma olarak görmek istemiyorum." diyerek gürleyince, yöneticiler ve başta vali olmak üzere büyük bir telaşa kapılırlar. Hemen İzmir Lisesinden temin edilen

⁵⁴⁰ Yeni Asır, 31 Mayıs 1931.

⁵⁴¹ Özok S., a.g.e., ss.25.

Mor-Sarı formalarla İzmirspor sahaya çıkar ve şahane bir oyundan sonra Fahrettin Paşa'nın fahri başkanı olduğu Karşıyaka'yı 3-1 yenerek Malül Gaziler Kupası'nı alır. Bu maçtan sonra İzmirspor formasından mavi çıkartılarak forma Lacivert-Beyaz yapılır.⁵⁴²

3.4.4. İzmirspor-Namzetti Maçı

31 Aralık 1932'de İzmirspor ile Namzetti takımı karşılaşmıştır. Oyuna İzmirspor'un akını ile başlanmıştır. Macar hattına yapılan bu akını misafirlerin seri akını takip etmiştir. Macar merkez muhaciminin uzaktan bir şutunu Sami kurtarmıştır. Macarlar on dakika boyunca İzmirspor kalesini tehdit etmiştir. Onuncu dakikada İzmirspor'un merkezden bir akını kornerle neticelenmiştir.

Çekilen korneri kaleci gönderdiyse de top ayaktan ayağa Macar kalesi önünde dolaşırken Macar sağ bekin hatalı bir vuruşundan istifade eden Küçük Reşat İzmirspor'un şeref gölünü kaydettirmiştir.

Misafirlerine hâkim bir durumda iken Reşat topu kapmış ve kaleye kadar girmiştir. Fakat Macar savunucusu yetişerek bu golü engellemiştir.⁵⁴³

Bundan sonra Macarlar İzmirspor kalesini oldukça zorlasalar da o gün çok fedâkar ve şahane oyun oynayan İzmirspor bu tehlikelerin önüne geçmiştir. Özellikle Sami'nin bir golü kurtarmasıyla birinci haftayı İzmirspor 1-0 galibiyetle kapatmıştır.

İkinci hafta ise Macarların vuruşu ile başlamıştır. Bu hafta tamamıyla Macarların hakimiyeti altında geçmiştir. Birisi penaltı olmak üzere Macarlar 3 gol atarak oyunu 3-1 kazanmışlardır. İzmirspor maçı kaybetmesine rağmen çok güzel bir oyun çıkardığı için tebrik edilmeyi hak etmiştir.⁵⁴⁴

---

⁵⁴² Özok S., a.g.e., ss.25.

⁵⁴³ Işık Gazetesi, 7 Ocak 1932, S., 14, ss.1-8.

⁵⁴⁴ Işık Gazetesi, 31 Aralık 1932, S., 13, ss.1-8.

Resim 3.25. Macar takımı ve izmir spor

3.4.5. Ankara'da Yapılan İzmirspor-Diyarbakır Maçı

Ekim 1933 yılında düzenlenen Ankara Türkiye Futbol Şampiyonası'nın ikinci müsabakası Gazi Muallim Mektebi sahasında ve oldukça kalabalık bir seyirci huzurunda İzmir-Diyarbakır şampiyonları arasında yapılmıştır. Hakem Kemal Halim Bey'dir ve İzmirspor takımı sahaya şu şekilde çıkmıştır:

Sami, Fethi, Zihni, İsmail, Nazmi, Reşat, Sami, Namık, Burhan, Hüseyin, Reşat.

Oyunun ilk yarım saati İzmirliilerin çok candan gayretlerle ve sıkı bir hakimiyetleri altında cereyan etmiştir. Bu süre zarfında henüz böyle sıkı bir oyuna alışmamış olan Diyarbakır takımı adeta topa bile vuramaz hale gelmiştir.

İzmirliiler bu hakimiyetten istifade ederek bu süre zarfında merkez oyuncularını Burhan'ın ayağı ile iki sayı kaydetmişlerdir. Geçen yarım saatten sonra İzmirliilerin sürati biraz düşmüştür. Bundan istifade eden Diyarbakır takımı biraz kendisini toplamıştır. Arada muntazam paslar ve özellikle muntazam vuruşlarda bulunmuşlardır. Fakat bu akınların hiç birisi İzmirspor kalecisini yerinden harekete bile mecbur etmiyordur. Oyun bu şekilde yarım saat kadar devam ettikten sonra birinci devre 2-0 İzmirspor galibiyeti ile sona ermiştir.

İkinci devre İzmirspor'dan Burhan ve Hüseyin'in ikişer ve Namık'ın bir golü ile 5-0 sonuçlanmıştır. Maçı 7-0'lık bir skorla galip bir şekilde İzmirspor tamamlamıştır.⁵⁴⁵

⁵⁴⁵ Işık Gazetesi, 25 Ekim 1933, S., 35, ss.2.

3.4.6. Donanma Kupası Maçı

29 Ekim 1933 günü İstanbul bölgesinden hakem Kemal Halim idaresinde oynanan maçta İzmirspor birinci devreyi 1-0 galip olarak bitirmiştir.⁵⁴⁶ İkinci devre Fenerbahçe yenilgiden kurtulmak için çok çalışır.⁵⁴⁷ Fakat İzmirspor, çok güzel oyunu ile buna fırsat vermez. Oyunun 62. dakikasında İzmirspor gole giderken hakem oyunu durdurur ve yerde kıvranır. Sağlık ekibinin müdahalesi ile hakem hava atışı ile oyunu tekrar başlatır. 67. dakikada hakem tekrar yere yığılır ve oyuna devam edemeyeceğini söyler. Bu vaziyet karşısında İzmirsporlular Trabzonlu bir hakemin oyuna devam etmesini isterler. Fenerbahçeliler ise Galatasaraylı Kemal Rıfat'ın hakem olmasını istemişlerdir. İki hakem arasında kura çekilmiştir. Kurayı Fenerbahçe kazanmıştır. Dolayısıyla Kemal Rıfat'ın idaresinde oyun yeniden başlamıştır. 69. dakikada hakem gayri kasti bir hareketten dolayı İzmirspor aleyhine penaltı vermiştir. İzmirsporlular buna itiraz ederler ve olaylar büyür. Fenerbahçeli taraftarlar sahaya girerek İzmirsporlulara müdahale etmek isterler. Cumhuriyetin onuncu yılı dolayısıyla Ankara'da bulunan İzmirli öğrenciler ve izcilerde sahaya girerek Fenerbahçeli taraftarların müdahalesine karşı koyarlar. Böylece büyük bir kavga çıkar ve oyun sonlandırılır. Futbol Federasyonu tüm hasılatın İzmirspor'a verilmesi şartı ile maçın yabancı bir hakem idaresinde İzmir'de yeniden oynanmasına karar verir.⁵⁴⁸

3.4.7. Türkiye Futbol Birinciliği

29 Ekim 1933 de oynanan maçtan sonra yöneticiler futbolcuları başarılarından dolayı İstanbul'a bir haftalık bir geziye götürmüşlerdir. Futbolcuların büyük bir çoğunluğu İstanbul'u ilk defa görüyorlardı. Bu hava içinde İstanbul bol bol gezilmiş ve eğlenilmiştir. İzmirsporlular böyle eğlenirken Fenerbahçeliler boş durmuyorlar, devamlı antrenman yaparak çalışıyorlardı. Fenerli yöneticilerde futbol federasyonunu etkileyerek bir hafta maçı bir hafta öne aldirmişlardır. İzmirspor İstanbul'dan yorgun dönmüş ve iki antrenmanla maça hazırlanmışlardır. Maçı federasyonun Macaristan'dan getirttiği Macar hakem idare etmiştir. İzmirspor sahada yorgunluğun verdiği durgunluk içerisinde görünüyorlardı. Özellikle kaleci Sami Özok çok kötü bir günündeydi. Eğer kaleci iyi bir gününde olsaydı muhtemelen fark bu kadar büyük olmazdı. Maçın skoru 8-0 şeklinde sonuçlanmıştır. Maç hasılatı ise 2300

---

⁵⁴⁶ Işık Gazetesi, 30 Ekim 1933.

⁵⁴⁷ Özok S., a.g.e., ss.34.

⁵⁴⁸ Özok S., a.g.e., ss.34.

lira olmuştur. Bu para ile bugünkü İzmirspor tesislerinin bulunduğu alanlar satın alınmıştır. İzmirspor 1932'de Şilt 1933'de hem lig hemde Şilt şampiyonu olmuştur. Ama Fenerbahçe karşısında 8-0'lık bir yenilgiden sonra taraftarlar arasında yönetime karşı sert eleştiriler başlamış ve bu hoşnutsuzluk Adnan Düvenci başkanlığındaki yönetimi istifaya mecbur etmiştir.

Yeni yapılan genel kurul toplantısında bu defa yönetime Hurşit Çağlar başkanlığında Turan Dirik (Vali Kazım Dirik Paşa'nın oğlu), Avni Meserretçioğlu, İzzet Erişen, Nazmi Aydınç, Papaz Ahmet ve Muzaffer Ülgen gelmişler ve 15 Aralık 1933'de KSK ile yapılan ilk özel maçla göreve başlamışlardır.⁵⁴⁹

3.4.8. Olaylı Maç

5 Ocak 1934'de İzmirspor ile Altay 1-1 berabere kalırken, 2 Mart 1934'de ise 2-2 berabere kalmıştır.⁵⁵⁰ Bunun sonucunda şampiyonluk için İzmirspor ile Altay karşı karşıya gelecektir. Fakat bu önemli ve kale direklerinin kesilmesi hadisesiyle gündeme gelecek olan bu maçta İzmirspor'un galip gelmesi zor bir ihtimal olarak görülmüştür. Çünkü İzmirspor'un iki önemli oyuncusu maç öncesinde ceza almıştır.⁵⁵¹ Bu maç kale direklerinin kesilmesi topların patlatılması ile ilgili maçıdır. Olayların içinde yaşanan Sami Özok anlatır: ⁵⁵²

"Bu maçtan üç gün evvel iki as futbolcumuz Namık ve Reşat'a bölge idare heyetince bir hafta ceza verilmişti. Cezayı haksız buluyor ve bizi zayıf düşürmek için verildiğine inanıyorduk. Maçtan iki gün evvel idare heyetimiz toplandı. Hem umumi hem de takım kaptanımız olan, Nazmi Aydınç'inde içinde bulunduğu yönetim kurulumuz maçın tehir edilmesi için ne gerekiyorsa yapılmasına karar vermiş ve bu husus da Nazmi'yi yetkili kılmıştı. Nazmi de birkaç arkadaş ile bizi topladı. Hep beraber çare düşündük. İlk aklımıza gelen sahayı sürmek oldu. O akşam sahaya gittik. Sahada Raşit ağa ve Arap Selahattin adında iki bekçi vardı. Kapı kapalı, duvarlar yüksekti. İçeriye at sokamazdık. Sahayı sürmemiz mümkün değildi. Nazmi'nin aklına direkleri kesmek geldi. O zamanlar günde üç maç oynanıyordu. Yine o zaman yönetmeliğe göre bir maç tehir edilirse diğerleri de otomatikman tehir edilirdi. Direkleri kesersek en az bir maç tehir edilir ve dolayısıyla bizim

⁵⁴⁹ Özok S., a.g.e., ss.35-41.

⁵⁵⁰ Anadolu, 3 Mart 1934.

⁵⁵¹ Berent, O., a.g.e., ss.89.

⁵⁵² Özok S., a.g.e., ss.41-43;

maçta tehir edilmiş olurdu. Bu suretle cezalı arkadaşlarımızın da ceza süreleri dolacaktı. Bu düşünce ile maçtan bir gün evvel gece yarısı beş arkadaş sahaya gittik. İçimizde direk ve demir kesme hususunda bilgili teknisyende vardı. Alsancak sahasının şimdiki kapalı tribün arkası yüksek duvardı, birbirimize omuz vererek duvardan atladık ve çok kısa zamanda şimdiki skor levhasının bulunduğu taraftaki kale direklerini kestik ve kesik direkleri şimdi açık tribün tarafındaki mezarlığa attık. Yöneticilere de gerekli tekmili verdik. Ertesi sabah kıyametler koptu. Vali Kazım Paşa hemen direklerin yapılmasını emretti. Hafta tatiline rağmen kereste mağazaları açtırıldı ve direkler yapıldı. İki maç tehir edilmişti ama Vali Paşa ben yönetmelik falan dinlemem İzmirspor-Altay maçı oynanacak diyordu.

Maç bu gergin hava içinde İzmir Amerikan Koleji öğretmenlerinden Favler'in idaresinde başladı. Vahap'ın sürüklediği Altay hücum hattı ağır basıyor, İzmirspor'da ise cezalı iki oyuncunun eksikliği defans da aksaklıklara sebep oluyordu. Maçın 29. dakikasında Altay Vahap'ın ayağından ilk golü yaptı. Oyunun birinci devresi 1-0 Altay'ın lehine bitti. İkinci devrede İzmirspor sinirli bir hava içinde oyuna başladı. Özellikle kaptan Nazmi çok sinirli bir halde devamlı Altaylı Vahap'la kapışıyordu. İzmirspor defansı sinirli bir halde fazla gedik veriyordu. Bu boşluktan yararlanan Altay Vefik'in ayağından 2. golünü attı. Bu gole itiraz eden Nazmi Altaylı Vahap'a bir tokat attı. Hakem Favler Kaptan Nazmi'yi oyundan attı. Durum 2-0 oldu. Bu sırada İzmirspor bir gol kazandı ve durum 2-1 oldu. Nazmi bizim kalenin arkasına geldi, bana iki küçük çuvaldız attı. Her gelen topa yatacak, bunlarla topu patlatacaksın dedi. Oyunun bitmesine 29 dakika vardı. Toplar patlıyor, Altaylı bisikletçilerde devamlı top tamir ediyorlardı. Ben kale içindeki kumların arasında çuvaldızları kaybettim. Artık toplar patlamıyor, Kaptanımız Nazmi'de bana kızıyordu. Bu arada Altay 3. golünü attı ve durum 3-1 oldu.⁵⁵³

Oyunun bitmesine 22 dakika vardı; ben golden sonra kale atışını yaparken Nazmi topu ona atmamı işaret etti. Bende topu onun bulunduğu tarafa attım. Nazmi topu eline alınca Altaylı Vahap üzerine koştu ve elinden almak istedi. Nazmi'de çakı ile topu patlattı. Böylece kavga başladı ve taraftarlarımızda sahaya indiler. Olay büyüdü, bu sırada polis komiseri Lütfü beyle (kemik kıran Lütfü daha sonraları Altay yönetim kurulunda görev aldı) bir polis memuru Nazmi'yi saçlarından tutmuş sürüklüyorlardı. Ben, Necdet ve diğer arkadaşlarla polislerin elinden Nazmi'yi aldık. Ertesi gün hepimizi 2. Şubeye topladılar ve

---

⁵⁵³ Özok S., a.g.e., ss.41-43.

polise fiili mukavemetten mahkemeye verdiler. Polisler mahkemede kati teşhis yapamadılar. Mahkeme delillerin toplanmasına, Sami, Nazmi ve Necdet'in tutuklanmalarına ve diğer sanıkların tutuksuz yargılanmasına karar verdi. Ayrıca futbol bölge idare heyeti de kulüp idare heyetine birer yıl, Nazmi ve Sami'ye bir yıl diğer futbolculara da altışar ay hak mahrumiyeti cezası verdi. 12 gün sonra tekrar mahkemeye çıktık. Hâkim üçümüzü de tahliye etti. Mahkeme 3 ay sürdü ve beraat ettik. Hakkımızdaki beraat kararı kesinleşince de bölge idare heyetince verilen hak mahrumiyeti cezaları da kaldırıldı.

Bu olaylar İzmirspor'da esasen cezalı olan yönetimin değişmesine neden oldu. Adnan Düvenci başkanlığında yeni yönetim 25 Nisan 1934'de göreve başlayarak, genç bir takımla 27 Nisan 1934'de Türkspor'la yaptığı lig maçını 7-0 kazanarak yeniden maçlara başladı.'⁵⁵⁴

3.5. Altınordu Spor Kulübü'nün Kuruluşu ve Faaliyetleri

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından kısa bir süre sonra Basmane'nin Hüseyin ağabeyi olarak bilinen Namazgahlı Hüseyin Yurdakul yakın arkadaşları olan İdmanyurdu kalecisi Mustafa Balöz ve Mehmet Hancıoğlu ile birlikte Basmane semti büyüklerinden Doktor Hacı Hasanzade Ethem Beye giderler. Kendisinden semte ait bir spor kulübünün kurulması için girişimde bulunmasını arzu ederler.

İşgal yıllarında Süleyman Ferit Eczacıbaşı ile birlikte İzmir Müdafaa-ı Hukuk-u Osmaniye

Cemiyetinin kurucularından olan ve aynı zamanda Türk Ocağı Başkanı görünen Dr. Hacı Hasanzade Ethem Bey konuyu işgal yıllarında beraber çalıştığı Eczacıbaşı ve Tüccar Ahmet Şerafettin Bey (Silahçı Numan Efendi'nin oğlu) ile paylaşır.

Süleyman Ferit Eczacıbaşı da Kuva-yi Millîye yıllarında kader birliği yaptığı arkadaşlarına konuyu açar ve Cemiyet nizamnamesi üzerinde çalışırlar.

Eczacıbaşı'nın idaresinde yapılan toplantıda kurulacak olan spor kulübünün adı üzerine konuşulmaktadır. Vatan kurtulmuş kahraman ordumuz büyük bir zafer kazanmıştır.

---

⁵⁵⁴ Özok S., a.g.e., ss.41-43.

İşte bu tabloya yakışan bir isim üzerinde çalışılmaktadır.⁵⁵⁵

Süleyman Ferit Eczacıbaşı büyük bir Türk devleti olan Altınordu ismini zikretmiş ve itirazsız alkışlarla kabul edilmiştir. Böylece Süleyman Ferit Eczacıbaşı Altınordu'ya hem isim babası hem de kurucu başkanı olacaktır.

İdmanyurdu Spor Kulübü ile birleşmeden ayrı bir teşekkül halinde Altınordu Spor Kulübü kuruluş aşamasına gelinmiştir.

Kuruculardan Ahmet Şerafettin'in maddi yardımı sayesinde İstanbul Altınordu'sundan, Kadıköy İttihat Spor kulübünün namı ve meşhur A-Milli futbolcusu Baron Feyzi ile yine İstanbul Altınordulu Çolak Alaattin'i Hüseyin Yurdakul vasıtasıyla İzmir'e Altınordu'ya getirilir.

Artık sıra bir dilekçe ile vilayet yüksek makamına müracaata gelmiştir. Ahmet Şerafettin Bey tarafından kaleme alınan 4 Aralık 1923 tarihli dilekçe vilayet yüksek makamına teslim edilir. Vilayet yüksek makamı da bu müracaatı uygun bularak ve aşağıda orijinalinde bulunan 546 sayılı resmî belgede 25 Aralık 1923 tarihinde kulübe vermiştir.

Vilayetin verdiği resmî belgede altı kişilik kurucular meclisi kişilerinin tahkikatının yapıldığı ve müracaatın uygun görüldüğü belgede açıkça belirtilmektedir.

26 Aralık 1923 Cuma günü Süleyman Ferit Eczacıbaşı başkanlığında 6 kişilik kurucular meclisi Doktor Hacı Hasanzade Ethem, Ahmet Şerafettin, Cerrah Necipzade Ali, Eczacı Safvetzade Sermet, Muallim Numanzade Rıza ve Kâtip Hüseyinzade Selami Beyler ile yapılan toplantıda Altınordu Spor Kulübü'nün kuruluşu açıklanır.

Kurucu Başkan: Süleyman Ferit Eczacıbaşı

Kurucular Meclisi: Doktor Hacı Hasanzade Ethem Bey,

Ahmet Şerafettin Bey,

Cerrah Necipzade Ali Bey,

Eczacı Safvetzade Sermet Bey,

---

⁵⁵⁵ Akseki, K. (2020), Kişisel görüşme. Altınordu Spor Kulübü, İzmir. E-posta: kenanakseki@hotmail.com

Muallim Numanzade Rıza Bey,

Kâtip Hüseyinzade Selami Bey,

Toplantıda daha sonra kurucular meclis tarafından idari heyetine şu isimler seçilmiştir;

Kemal Kâmil Aktaş, Edip Berkant, Muallim Mehmet Rıza Bey, Eczacı Rıza Bey

Böylece 26 Aralık 1923 Cuma günü kırmızı-lacivert renkler altında Milli Kütüphane karşısında Altınordu Spor Kulübü kurulmuştur.⁵⁵⁶

Altınordu yeni kurulduğu için yeterli sayıda sporcuya sahip değildi. Bu durumu telafi etmek ve güçlü bir ekip kurabilmek adına İstanbul'dan Baron Feyzi ve Çolak Alaattin'i transfer etmişlerdir. Daha sonra İdman Yurdu kulübünün Altınordu ile birleşmesi üzerine Altınordu İzmir'in en kuvvetli takımlarından biri haline gelmiştir. İdman Yurdu takımı ilk önce Tilkilik Gençlerbirliği'ne katılmasına rağmen daha sonra fikir değiştirip Altınordu'ya katılmaya karar vermiştir.⁵⁵⁷ Altınordu'nun kurulması ile İzmir spor hayatı yeni bir rekabete tanıklık edecektir.

3.5.1. İlk Maç Şifa Kupası

Bu arada Altınordu kurucular meclisi azaları başkan Süleyman Ferit Eczacıbaşı'ndan kendi adına bir kupa koymalarını istemiştir. Fakat Süleyman Ferit Eczacıbaşı kendi adına değil Şifa Eczanesi Kupası adı altında ortaya tunçtan bir heykel konulmasını uygun bulmuştur.

04 Ocak 1924 Cuma günü Altınordu ile İdmanyurdu muhteliti (karması) ne karşı Altay ile Karşıyaka Gençlerbirliği muhteliti Şifa Kupası için Alsancak Stadında karşılaşmışlardır.⁵⁵⁸

Altay ve Karşıyaka Muhteliti ile Altınordu-İdman Yurdu Muhtelit takımlarının karşılaşmasında Altınordu-İdman Yurdu karmasının 2-1'lik galibiyetiyle sonuçlanmıştır. Şifa Eczanesi'nin maç için ortaya koyduğu heykel Altınordu'nun kazandığı ilk ödül

⁵⁵⁶ Akseki, K. (2020), Kişisel görüşme, Altınordu Spor Kulübü, İzmir. E-posta: kenanakseki@hotmail.com

⁵⁵⁷ Sada-yı Hak, 11 Ocak 1924.

⁵⁵⁸ Anadolu, 5 Ocak 1924.

olmuştur. ⁵⁵⁹Takımlar maça aşağıdaki kadrolarla çıkmıştır:

Altınordu: Edip, Alaaddin, Neşet, Hüsameddin, Feyzi, Suphi, Ziya, Hüseyin, Mazlum, Zeki, Şevki. Altay-Karşıyaka Gençlerbirliği Muhteliti: Kenan, Burhan, Hasan, Vahi, Hamid, Danyal, Müfid, Necati, Said, Kenan, Refet. Altay-Karşıyaka muhteliti Altay formasıyla, Altınordu-İdmanyurdu da Altınordu'nun kırmızı-lacivert formalarıyla sahaya çıkmışlardır.

3.5.2. Altınordu Spor Kulübü'nün İlk Kongresi

Altınordu kulüp binası Alsancak'ta Gazi Kadınlar sokağının başındaki binanın arkasındaki Doktor Hacı Hasanzade Ethem Beyin evinin ayrılmış bir yerindeydi. Dirsek bina da Türk Ocağı binasıydı.

Kısa bir süre sonra da Altınordu Alsancak sahasının yanındaki ilkokul binasının bir odasına geçti.

29 Eylül 1924 Alsancak sahasındaki kulüp binasında yapılan ilk kongrede Altınordu idare heyetine Reis Hacı Hasanzade Ethem, umumi kaptanlığa Alaaddin Bey (Çolak Alaaddin), atletizm kaptanlığına Sait Odyak ve idare heyetine Suphi Bey, Mustafa Balöz, Mimar Mesut Uzluk ve Mazlum Öksüz seçilmiştir.⁵⁶⁰

Resim 3.26. 29 Eylül 1924 Alsancak sahasında Altınordu

⁵⁵⁹ Sada-yı Hak, 6 Ocak 1924; Spor Alemi, 23 Ocak 1921, S.121-10, ss.39.

⁵⁶⁰ Akseki, K. (2020), Kişisel görüşme. Altınordu Spor Kulübü, İzmir. E-posta: kenanakseki@hotmail.com

Ayaktakiler: Adil Bümen, Sabahhattin Eytemiz, Vedat Düzkan, Adil Bey, Ziya Bey, Osman Bey, Cemil Şatır

Oturanlar: Sait Altınordu, Top Top Hamdi, Tevfik Düzkan

3.5.3. Altınordu Spor Kulübü'nün İlk ve Diğer Şampiyonlukları

Altınordu İzmir mahalli lig şampiyonluğunu 1926-1927 Sezonunda kazanmıştır.

3.Küme birincileri Altınordu, KSK ve Altay aralarında final maçları oynanmıştır.

29 Temmuz 1927 Cuma Altay 2-2 KSK

5 Ağustos 1927 Cuma Altınordu 1-0 KSK⁵⁶¹

12 Ağustos 1927 Cuma Altınordu 2-2 Altay⁵⁶²

O Tarihlerde tatil günü cuma günü olup maçlar genelde cuma günleri yapılırdı. Cumartesi günleri gazete çıkmaz. Maçlarla ilgili haberler 3 gün sonra pazar günü basılırdı.

Böylece Altınordu ilk şampiyonluğunu kazanmıştır. Aşağıdaki resim Altay ile 2-2 biten maçtan önce çekilen Altınordu kadrosu resmidir.

Resim 3.27. Altay maçı öncesi Altınordu takım kadrosu

⁵⁶¹ Yeni Asır, 6 Ağustos 1927.

⁵⁶² Anadolu, 13 Ağustos 1927.

Son Altay maçının Altınordu takım kadrosu: Mustafa Hulusi, Nihat, Osman, Rasim, Saim, Şevki, Feyzi, Naim, Hüseyin, Neşet, Faik.

Resimde soldan 3. Altınordulu futbolcu Saim Seymener, 6. Rasim Bey, 7. Hüseyin Yurdakul, 8. Şevki Bey 9. Osman Bey'dir. Resmin en sağındaki futbolcu Naim Bey, onun yanındaki de Baron Feyzi'dir.⁵⁶³

Altınordu'nun 2. Şampiyonluğu ise 1932 yılında gerçekleşmiştir. Son Posta Gazetesi'nin 29 Eylül 1932 tarihli haberine göre İzmir şampiyonası final müsabakasinda Altınordu takımını son rakibi olan İzmirspor'u mağlup ederek şampiyon olmuştur.⁵⁶⁴

Altınordu 1935-1936 sezonunda takımına şampiyonluğu getirmiş, böylelikle gücünü İzmir Ligi'ne kanıtlamıştır.⁵⁶⁵ Aslında bu sezon gayet huzurlu ve muntazam bir biçimde başlamıştır. Daha sonra yaşanan bazı olaylar neticesinde Altay, Şarkspor ve İzmirspor kulüpleri ligden çekilme kararı verir. 10 Mayıs 1935 tarihli oynanan Karşıyaka-Altay maçında galip olan taraf Altay olmuştur. Bu şekilde bir nevi şampiyonluğunu da ilan etmiştir. Fakat Altınordu Karşıyaka ile yaptığı müsabakanın tekrarını istemiş ve buna Altay ses çıkarmamıştır. Tekrar maçında KSK'yi yenen Altınordu Altay'ı ikinci sıraya düşürerek şampiyonluğu elde etmiştir.⁵⁶⁶

3.5.4. Altınordu Atletizmi

Altınordu-İdmanyurdu birleşmesinden çok kuvvetli bir takım meydana gelmişti. 1924'ten 1933'e kadar olan 10 adet İzmir atletizm şampiyonalarının 9 tanesini Altınordu kazanmıştı.

10 Yıllık bu süreç zarfındaki bazı Altınordulu atletler şunlardı.

Hüseyin Yurdakul, Sait Odyak, Suphi Bey, Mimar Mesut Uzluk, Zeki Sertol, Neşet Bey, Ziya Bey, Nuri Bey, Ömer Bey, Hüseyin Şükrü Bey, Cihat Renda, Sabahattin Eytemiz, Şaban Bey, Mahmut İbrahim Bey, Adil Bümen.

---

⁵⁶³ Akseki, K. (2020), Kişisel görüşme. Altınordu Spor Kulübü, İzmir. E-posta: kenanakseki@hotmail.com

⁵⁶⁴ Son Posta, 29 Eylül 1932.

⁵⁶⁵ Anadolu, 30 Mayıs 1935.

⁵⁶⁶ Yüce, Mehmet (2015), İdmançı Ruhlar, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.314-315.

1 Şubat 1924 Altınordu bayramından itibaren başlayan bu atletizm şöleninde artık Altınordu'nun iki tane atletizm kadrosu yapacak kadar çok atleti vardır. Bu bayrama tüm İzmir takımları katılır. Hüseyin Yurdakul, Sait Odyak, Mimar Mesut Uzluk, Suphi Bey, Zeki Sertol ve Ziya Bey gibi Altınordu Atletleri rakiplerine fark yaparak birinci gelirler.

Temmuz 1924 Paris Olimpiyatlarında bir atletimiz ülkemizi temsil etmek için Atletizm Milli Takımımızla Paris'e gider. Bu kişinin adı Said Odyak'tır. 1924-1927 yılları arasında Altınordu atletizm takımında sayısız birincilikler kazanır. Hatta 25 Mart 1925 tarihinde ilk kez oynadığımız Fenerbahçe maçında kalecilik yapmıştır. 1927 yılında Altay'a geçer.

Vakit Gazetesi'nin 5 Temmuz 1930 tarihli bir haberine göre de Ankara'da bir atletizm müsabakası düzenlenmiştir. Bu yarışmada Altınordu'dan katılan Faik Bey gülle atmada birinci olmuştur.⁵⁶⁷

24 Eylül 1931 Altınordulu Cihat Renda Balkan atletizm oyunlarına milli atlet olarak gitmiştir.

21 Mayıs 1932 tarihinde Halk Evinin düzenlediği yarışlarda Altınordulu Atlet Cihat Renda yüksek atlamada 1,85 atlayarak adeta uçmuş ve Türkiye rekorunu kırarak birinci olmuştur.⁵⁶⁸

3.5.5. Altınordu Voleybolu ve Basketbolu

Altınordu voleybolu ile ilgili elimizde çok fazla veri bulunmamaktadır. Yine dönemin gazeteleri bize bu konuda bize ışık tutacaktır.

Dönemin gazetelerini incelediğimizde 5 Ağustos 1933 tarihli Işık Gazetesi'nin bir haberi karşımıza bu konu da ışık tutmak için çıkar. Bu habere göre verilen bilgi şu şekildedir:⁵⁶⁹

“Senelerden beri voleybol şampiyonluğunu muhafaza eden Altınordu Spor Kulübü bu sene kulübü dahilindeki voleybol ve basketbol sahasını birçok fedakarlıklarla nizami ve

---

⁵⁶⁷ Vakit, 5 Temmuz 1930.

⁵⁶⁸ Yeni Asır, 22 Mayıs 1932.

⁵⁶⁹ Işık Gazetesi, 5 Ağustos 1933.

çok güzel bir şekilde koyarak diğer kulüplerimizde faaliyetini göremediğimiz voleybol ve basketbol sporlarını İzmir’de yalnız başına yaşatmaktadır. Bu kıymetli kulübümüz bundan yirmi gün evvel kendi azalarından müteşekkil beş voleybol takımı arasında kulüp şampiyonuna maçları tertip etmiştir. Çok muntazam ve heyecanla seyredilen bu maçlar geçen hafta neticelenmiştir. Beş takımdan Adil’in takımı Altınordu Kulübü Voleybol Şampiyonluğu’nu kazanmıştır.

Altınordu yine kendi azaları arasında basketbol maçları tertip etmiştir. Bir haftadır devam eden basketbol maçları perşembe akşamı oldukça heyecan duyurmaya başlamıştır. İki devre olarak yapılacak olan bu maçta Fahri’nin takımı birinci devreyi namağlup olarak perşembe günü akşamı bitirmiştir.

Adil’in, Salih Murat’ın, İsmail’in, Cenap’ın takımları ile yaptığı dört maçın dördünü de mühim farklarla kazanmıştır. Pazar akşamı basketbol maçlarının birinci devresi ikmal edilecektir. Voleybol şampiyonluğunu finalde noksan kadro ile galip eden Fahri’nin basketbolda şampiyonluğu muhakkak gibidir.’’

Haberden de anlaşılacağı üzere Altınordu voleybol ve basketbol konularında birçok kulübün yapamadığını yapmış ve bu konuda öncülük edip çalışmalarını sürdürmüştür. Dönemin basınında tebrike şayan görülmüştür.⁵⁷⁰

Resim 3.28. Altınordu voleybol ve basketbol maçları ile ilgili haber

⁵⁷⁰ Işık Gazetesi, 5 Ağustos 1933, S.,45, ss.1.

3.6. Göztepe Spor Kulübü'nün Kuruluşu ve Faaliyetleri

1923 yılında, Altaylılarının Ankara seyahati dönüşü sonrasında yaşamış oldukları gerginlik ve fikir ayrılığı sonucunda kulüpten ayrılan futbolcular Altınordu spor kulübünü kurmuşlardır. Yaşanan ayrılık sonrasında iç huzursuzluk Altay takımında devam etmiştir. Alsancaklılar ile Güzelyalıların arası açılmıştır. Bu açıklık öyle bir seviyeye gelmiştir ki aynı kulüpte beraber top peşinde koşturmalarına rağmen maçlarda her iki taraf birbirlerinin futbolcuları aleyhine tezahürat yapmaya başlamıştır. Yaşanan durumlar gerginliği zirveye taşımıştır. Hal böyle olunca bazı futbolcular tek çarenin yeni bir takım çatısı altında toplanmak olduğunu düşünmüşlerdir.

1925 yılında Altay Aydın'a maça giderken yolculukları sırasında yöneticiler arasında bir tartışma çıkmıştır. Tartışma sonrasında Nebil, Vedat, Ferit Simsaroğlu, Necati, Ferit, Nüzhet ve Muzaffer Beyler yeni bir kulüp kurma fikrini benimsemişlerdir. Aydın'dan döndükten sonra Altay'da hemen bir kongre yapılmıştır. Nebil ve Vedat beylerin öncülüğündeki bir grup, kararlarını açıklayarak salonu terk etmiş, bu hareketle gayri resmi olarak Göztepe'nin temelini atmışlardır. Altay'dan anlaşmazlık sonucu ayrılanların Göztepe Spor Kulübü'nü kurduğu bilgisi ve kuruluş günü tartışmalı bir konudur. Fakat genel görüş olarak 14 Haziran 1925 tarihinde, Mez Gazinosu'nda toplanan Göztepe'nin kıdemli futbolcuları Göztepe Futbol Kulübü'nü kurmuşlardır. 14 Haziran 1925'te yapılan ilk kongrede fahri başkanlığa dönemin valisi Kazım Dirik seçilmiştir. İdare heyetinde ise şu isimler bulunur:

Fehmi Simsaroğlu (Başkan), Turan Dirik (İkinci Başkan) Mühendis Aziz Bey, Mustafa, Murtaza, Şerif ve Alaattin beyler, Ahmet Özgirgin (Genel Kaptan), Adil Burgöz. Göztepe Spor Kulübü'nün ilk resmi adresi Mithatpaşa Caddesi 1091 olarak gösterilir.⁵⁷¹

Kongrede, kulübün adının Göztepe, formasının ise çubuklu olması ilk alınan kararlardandır. Forma rengi ise sarı-kırmızı olarak tercih edilmiştir.

Faruk Şamlı'nın kitabından edinilen bilgilerle o günlerdeki gelişmeleri, halen hayatta olan 88 yaşındaki kurucu üye, takımın ilk kalecisi ve hala kulübün 12 nolu üyesi olan Orhan Salepçioğlu şöyle anlatır:

---

⁵⁷¹ Şamlı Faruk (2018), 92 Yıllık Çınar, (1. Baskı), İzmir, ss.21-24.

“ Kulübü ilk olarak, vapur iskelesinin yanındaki Mez Gazinosu’nun bir odasında kurmuştuk. Daha sonraki yıllarda gençlerle kaynaşıp gelişmesi için, Güzelyalı’da bir yöneticiye ait olan ve yıllarca kamp evi olarak kullanılan 1091 sayılı binaya taşındık ve birçok taraftar kazandık.”

Göztepe, ilk resmi maçını 28 Ağustos 1925’de Altay ile oynar. Bu maçta Göztepe; Hamit (Orhan), Nebil, Ferit (Fehmi), Nusret, Kenan, Talat, Naci, Abbas, Muzaffer, Necati, Fahri kadrosuyla Altay’ı 1-0 yener.⁵⁷²

Göztepe’nin lige girme çabaları 1925’teki resmi kuruluşuyla hemen başlar. Kurulduğu dönemde ulusal müsabakalar olmadığından önce Mahalli Lig müsabakalarına katılır. Zamanla şehirler arası maçlara da katılımlar gerçekleştirir. Göztepe İzmir Mahalli Ligi’ndeki ilk maçını 1926 yılında Altay, Bayraklı ve Hilal sporun katıldığı beyaz grupta oynayarak başlar. Göztepe yeni bir kulüp olması ve çevresinden yeterli desteği görmemesinden dolayı ilk yıllarda ligde başarılı olamaz. Altay ile 1926 yılında oynadığı maçı Göztepe 5-2 mağlup olarak bitirir.

Başlangıçta dar olan kadro, daha sonra küskünlerin de katılımıyla genişleyip güçlenmeye başlamıştır. Altay’dan Göztepe’ye katılan son oyuncu Fuat Göztepe olmuştur. Okulda başlayan futbol yaşantısına Altay’ın üçüncü takımında devam eden Fuat Göztepe, 1931 yılında Göztepe’ye geçmiştir. İzmir futbolunun önemli isimlerinden biri olan Fuat Göztepe, dönemin diğer efsane olmuş futbolcuları Vahap Özaltay ve Sait Altınordu gibi, takımına her şeyini vermiş, karşılığında kendisine İzmir Nüfus Müdürlüğü’nce verilen Göztepe soyadını almış büyük bir futbolcudur.

Göztepe, İzmir Mahalli Lig katılımlarında 1937 yılında dönemin Valisi Fazlı Güleç’in emriyle İzmirspor ve Egespor ile birleşip Doğanspor adını alarak 1940 yılına kadar bu isimle İzmir Mahalli Ligi’nde yer alır.⁵⁷³ 1937-1938 sezonunda şampiyon olarak Ege Ligi Kupası’nı alır. 1938-1939 sezonunda yine Doğanspor adıyla Mahalli Lig şampiyonu olur. Göztepe 12 Eylül 1940 tarihinde yapılan kongre kararıyla tekrar eski ismini de geri alır.⁵⁷⁴

---

⁵⁷² Yeni Asır, 29 Ağustos 1925.

⁵⁷³ Berent, O., a.g.e., ss.95.

⁵⁷⁴ Şamlı F., a.g.e., ss.21-24.

3.6.1. 1925-1938 Yıllık Tarih ve Sezon Maçları

3.6.1.1. 1926-1927 Sezonu

Göztepe'nin İzmir Mahalli Lig'deki ilk sezonu 1926-1927 sezonuna rastlar.

Bu sezonda İzmir takımları dörderli üç grup halinde lig usulü karşılaşır, grup birincileri kendi aralarında yine tek devreli lig usulü maçlar oynayarak şampiyon belirlenir.

Göztepe, Beyaz Küme'de, Altay, Bayraklı ve Hilal takımları ile mücadele eder ve grupta ikinci olur.

Sezonun finalini 05.08.1927 tarihinde Kırmızı Küme birincisi Altınordu ile Mor Küme birincisi Karşıyaka oynar, maçı 1-0 kazanan Altınordu şampiyon olur.⁵⁷⁵

Kırmızı Küme: Altınordu-Anadolu-Menemen-Altınay

Mor Küme: Karşıyaka-Karşıyaka İ.Y.-Sakarya-Yıldız

Beyaz Küme: Göztepe-Altay-Bayraklı-Hilal.

07 Ocak 1927 tarihinde oynanması gereken Hilal-Bayraklı maçında, Bayraklı oyuncularının maça çıkmamasından dolayı Hilal takımı hükmen galip olur.⁵⁷⁶

Hilal takımı ise ikinci devre maçlarına çıkmadığından üç maçta da hükmen mağlup sayılır.

Maçlarda galibiyete 3, beraberliğe 2, mağlubiyete 1 puan verilmektedir. Hükmen mağlubiyetlere puan verilmemektedir.

Tüm lig maçları cuma günleri oynanır.

Bu maçların tümünde o gün maçı olmayan takımların oyuncuları hakemlik görevini üstlenirler.

---

⁵⁷⁵ Anadolu, 6 Ağustos 1927.

⁵⁷⁶ Anadolu, 8 Ocak 1927.

1926-1927 Sezonu Kadrosu

Kaleciler: İhsan (Ayı)-Hamit-Orhan Salepçioğlu.

Defans: Nebil-Ferit-Fehmi.

Orta Saha: Nusret-İsmail Sarıalp-Kenan-Reşit-Refik-Talat.

Forvet: Muzaffer Koral-Necati-Hakkı Olaç-Naci Elbirlik-Fahri Güzey (Sarı)-Abbas Çamayar (Göçmen).⁵⁷⁷

3.6.1.2. 1927-1928 Sezonu

Bu sezon Türkiye Milli Olimpiyatlarına hazırlık nedeni ile ligler tamamlanamamıştır. Tek devreli lig maçları sonunda aynı puana sahip Altınordu ve Altay takımları sezonun lig şampiyonları sayılmışlardır.

Takım sayısının ve dolayısıyla resmi maçlarında kısıtlı olması nedeni ile sezonu boş geçirmek istemeyen kulüpler boş zamanları karma takımlar oluşturarak ve aralarında maçlar düzenleyerek geçirmişlerdir.

İzmir'in ilk stadı olan ve temeli Mr. Cennings tarafından atılan Alsancak Stadyumu da 16 Eylül 1928 tarihinde yani 1927-1928 sezonunda açılmıştır.⁵⁷⁸

1927-1928 Sezonu Kadrosu

Kaleciler: Mahmut Yaylımateş (Deli)-Mehmet Çetiner (Leblebi).

Defans: Nebil-Ferit-Fehmi-Hakkı Olaç.

Orta Saha: Mehmet-İsmail Sarıalp-Reşit-Refik.

Forvet: Abbas Çamayar (Göçmen)-Muzaffer Koral-Fahri Güzey (Sarı)-Necati-Naci Elbirlik.

---

⁵⁷⁷ Şamlı F., a.g.e., ss.95-97.

⁵⁷⁸ Anadolu, 17 Eylül 1928.

3.6.1.3. 1928-1929 Sezonu

İzmir Mahalli Ligi'nde Göztepe, bu sezonu, 3 galibiyet, 1 beraberlik ve 6 yenilgi ile beşinci olarak tamamlamıştır.

Sonuçlara göre Göztepe, Terfi-Tenzil maçı oynamak zorunda kalmış, ancak 1929-1930 sezonunda Amatör Mahalli Lig takımlarının sayısında yapılacak artış nedeni ile bu maç iptal edilmiştir.

Kaleci Mehmet bu sezon kulüp ile anlaşmazlıktan dolayı kulüpten ayrılır.⁵⁷⁹

1928-1929 Sezonu Kadrosu

Kaleciler: Mahmut Yaylımateş (Deli)-Mehmet Çetiner (Leblebi)-Kemal.

Defans: Nebil-Nadir-İlyas-Hakkı Olaç.

Orta Saha: Nusret-İsmail Sarıalp-Kenan-Talat-Reşit-Refik-Ekrem-Nihat.

Forvet: Naci Elbirlik-Muzaffer Koral-Fahri Güzey (Sarı)-Abbas Çamayar (Göçmen).

3.6.1.4. 1929-1930 Sezonu

1929-1930 sezonunda Sebatspor, Yıldız, Anadolu, Bayraklı ve Güzel İzmir takımlarının da katıldığı yeni bir amatör mahalli lig kurulur. 11 takımlı ve tek devreli oynanan müsabakalar sonucunda ligi ilk dört sırada bitiren Altay, Sakarya, Altınordu ve Karşıyaka takımları final grubuna direkt katılmış, 21 puanlı Altınay, Sebatspor ve Göztepe takımları da final grubuna kalabilmek için terfi tenzil maçları oynamak zorunda kalmışlardır.

Sebat ile oynanması gereken ilk maçı hükmen kazanan Göztepe, ikinci maçta ise 2-2 berabere kalarak final grubuna geçmeye hak kazanmıştır.

29 Kasım 1929 tarihinde başlayan İzmir Mahalli Lig'i maçlarının pek çoğu hava şartları, hakemlerin gelmemesi ve futbolcuların hastalıkları gibi nedenlerle ertelenmesi

---

⁵⁷⁹ Şamlı F., a.g.e., ss.100-101.

sonucu 2 Mayıs 1930 tarihinde tamamlanabilmiştir. Bu devrede Göztepe'nin üç maçı ertelenmiştir. Bunlar; Yıldız, Bayraklı ve Altınordu takımlarıyla yapılacak olan maçlardır.

Final grubu maçlarında, ilk maçı 6-2 gibi bir sonuçla kaybeden Göztepeliler, bir hafta sonra Altay'ın karşısına İstanbulspor'dan transfer ettikleri Nihat ve Reşat kardeşler ile çıkararak maçı 1-0 galip gelerek tamamlamışlardır. Daha sonraki maçlardan da 2 galibiyet ve 1 mağlubiyetle ayrılan Göztepeliler sezonu 4'üncü sırada tamamlamışlardır.⁵⁸⁰

Bu sezonda bir ilke imza atılmıştır. 3 Ocak 1930'da oynanan maçlarda çıkan olaylar nedeni ile, Mıntıka Merkez Heyeti, bir sonraki hafta oynanacak maçlara seyirci almama kararı verir. Bu olay ilk seyircisiz maç cezası olarak Türk futbol tarihine geçmiştir.⁵⁸¹

1929-1930 Sezonu Kadrosu

Kaleciler: Mahmut Yaylımateş (Deli)-Mehmet Çetiner (Leblebi).

Defans: Nebil-Hakkı Olaç-Reşat Selamioğlu.

Orta Saha: Şemsi-Bekir-Osman-Selim-Reşit-Refik-İsmail Sarıalp.

Forvet: Mustafa-Fahri Güzey (Sarı)-Abbas Çamayar (Göçmen)-Nihat-Naci Elbirlik-Muzaffer Koral-Nadir.

3.6.1.5. 1930-1931 Sezonu

1930-1931 sezonunda yaşanan bazı olaylar şunlardır;

28 Kasım 1930 tarihinde, Sakarya ve Altınay takımları birleşerek, İzmirspor adını alır.⁵⁸²

Ayrıca, Sebat-Anadolu ve Güzel İzmir-Yıldız takımları da birleşerek Türkspor ve Şarkspor adlarını alırlar.

Kaleci Mehmet kulübe geri döner.

---

⁵⁸⁰ Şamlı F., a.g.e., ss.102-103.

⁵⁸¹ Yeni Asır, 4 Ocak 1930.

⁵⁸² Son Posta, 29 Kasım 1930.

Bucaspor sezona ikinci devre katıldığından, lig 13 maç üzerinden değerlendirilir.

1930-1931 sezonunun Ocak 1931 tarihinde başlamasına karar verilince, takımlar, boş geçecek Ağustos, Eylül ve Ekim aylarını, Mıntıka Kupası ve Şevkat Kupası adı altında 2 turnuva düzenleyerek geçirmeyi planlarlar. Eleme usulü yapılan her iki turnuvada da Göztepe ve Altay final mücadelesi yapar, Göztepe her iki maçı da kaybeder.

1930-1931 sezonundan itibaren, her yıl şampiyon olacak mahalli lig takımına, bir şampiyonluk kupası verilmesine karar verilmiştir.⁵⁸³

1930-1931 Sezonu Kadrosu

Kaleciler: Mahmut Yaylımateş (Deli)-Mehmet Çetiner (Leblebi).

Defans: Nebil-Refik-Bekir-Hakkı Olaç.

Orta Saha: İsmail Sarıalp-Reşat Selamioğlu-Şemsi-Reşit-Selim-Naci Elbirlik-Osman-Nadir.

Forvet: Fahri Güzey (Sarı)-Fuat Göztepe-Nihat-Ali (Arap)-Abbas Çamayar (Göçmen)-Sabahattin-Muzaffer Koral.⁵⁸⁴

3.6.1.6. 1931-1932 Sezonu

Bu sezonla birlikte Şilt maçlarının da oynanmasına karar verilir. Bu maçlar, Ekim ayından itibaren her ayın son cuma günü ve eliminasyon usulü ile oynanacaktır.

30 Ekim 1931 günü oynanan şilt maçında, Altınordu, Göztepe'yi 3-0 yenerek şilt kupasından eler. Maçı her iki takımında B kadroları ile oynar.⁵⁸⁵

1931-1932 sezonunda şilt maçının final maçında, Karşıyaka Spor Kulübü hava sıcaklığını bahane ederek, sahaya çıkmamıştır. Bu nedenle hükmen galip olan İzmirspor bu maçı kazanmış sayılır.⁵⁸⁶

---

⁵⁸³ Şamlı F., a.g.e., ss.104-105.

⁵⁸⁴ Şamlı F., a.g.e., ss.104-105.

⁵⁸⁵ Anadolu, 1 Kasım 1931.

⁵⁸⁶ Şamlı F., a.g.e., ss.106-107.

Lig maçları ise 9 Ekim 1931 tarihinde 8 takımın katılımıyla başlamıştır.⁵⁸⁷ İlk yarı 19 Şubat 1932 tarihinde bitmiştir. Şampiyonun seçilmesi için ilk dört sırayı alan takımların, tek devreli lig usulü karşılaşmalarına ve ilk devrede elde ettikleri puanların ilavesi ile ilan edileceği kararı alınmıştır. Bu maçlar sonunda Altınordu 26 puanla şampiyon seçilmiştir.

Bu sezonun en önemli olayı soyadı kanununun çıkmasıyla Göztepe soyadını alan Fuat'ın Altay'dan ayrılarak sarı-kırmızı formayı giymesidir.

3.6.1.6.1. Yunanistan-Göztepe Karşılaşması

18 Eylül 1932 tarihinde Göztepe ile Yunan takımı Enosis karşılaşmıştır. Göztepe spor kulübüne mensup futbol takımı Yunanlı sporcular tarafından Atina'da büyük bir coşkuyla karşılanmıştır. Sporculara gösterilen yüksek ilgi ve alaka cidden çok güzel bir durumdur. O gün ilk maçın Yunan şampiyonluk maçlarında ikinci kalan Atina birincisi Enosis takımı ile yapılması kararlaştırılmıştır.

Stadyum vaktinden çok önce müthiş bir kalabalıkla dolmuştur. Takımlar, seyircilerin hararetle alkışlarıyla sahaya çıkmışlardır. Oyuna bayrak merasiminden sonra başlamıştır.

Seyirciler Yunanlıları olduğu kadar Göztepe'yi de alkışlıyorlardı. Çok nazik bir hava içerisinde oynanan bir maç olmuştur. Sonuç olarak 3-1 Göztepe bu maçta Enosis'e karşı galip gelmiştir.

İkinci maçta Göztepe Yunanistan'ın en kuvvetli takımlarından olan Panatinakos ile karşılaşır. Maç çok heyecanlı geçer. Göztepeliler bu maç için de oldukça gayret göstermişlerdir. Fakat, Panatinakos oyuncularını da Enosis'in akıbetine uğramamak için bütün enerjilerini sarf etmişler ve neticede 4-2 Panatinakos oyuncularını galip gelmiştir.⁵⁸⁸

---

⁵⁸⁷ Yeni Asır, 10 Ekim 1931.

⁵⁸⁸ Yeni Asır Gazetesi, 18 Eylül 1932, ss.1.

589 Resim 3.29. Göztepe' nin Mağlubiyeti

1931-1932 Sezonu Kadrosu

Kaleciler: Orhan Salepçioğlu-Mehmet Çetiner (Leblebi).

Defans: Bekir-Semih-Hakkı Olaç-Refik-Reşit.

Orta Saha: İsmail Sarıalp-Selim-Reşat Selamioğlu.

Forvet: Mehmet (Kelle)-Muzaffer Koral-İlyas-Fuat Göztepe-Fahri Güzey (Sarı)-Abbas Çamayar (Göçmen).⁵⁹⁰

⁵⁸⁹Yeni Asır Gazetesi, 18 Eylül 1932, ss.1.

⁵⁹⁰ Şamlı F., a.g.e., ss.106-107.

Resim 3.30. 1931-1932 Sezonu Kadrosu

3.6.1.7. 1932-1933 Sezonu

Göztepe bu sezon lige 3 galibiyetle başlamıştır. İkinci devre maçlarında ise sadece Türkspor'u 3-1 yenmiş, böylece oynadığı 14 maç sonunda ancak 26 puan toplamıştır. 1932-1933sezonunda İzmirspor şampiyon olur.

Şilt maçlarında ise Göztepe Altay'a mağlup olur ve elenir, şiltte de şampiyon yine İzmirspor olur.

14 Eylül 1932 yılında Göztepe, Yunan takımlarıyla 3 maç yapmak üzere yurt dışına çıkar.⁵⁹¹ İlk maçta Enosis takımını Fuat'ın attığı 4 golle 4-3 yener. Fakat daha sonra Panathnaikos'a 4-2 ve Olimpiakos'a 2-1 mağlup olur.

Aralık 1932 sonlarında Göztepe, Macarların ünlü takımı Namzeti'yi İzmir'e davet eder. Macar takımı 6 Ocak 1933 tarihinde Göztepe ile karşılaşır, bu maçı 8-3 farkla alır. Göztepe'nin Namzeti ile yapmış olduğu bu maç Göztepe'nin kendi sahasında, yabancı bir takımla oynadığı ilk maç olarak tarihe geçer.

---

⁵⁹¹ Anadolu, 15 Eylül 1932.

Bu sezon, İzmirspor ile oynadığı maçta, kalecilere verilen 6 aylık cezayı protesto etmek amacı ile Altay ikinci devre maçlarına çıkmaz ve bu maçlarda hükmen yenik sayılır.⁵⁹²

12 Temmuz 1933 Cuma günü Göztepe, Altay, Altınordu ve Karşıyaka takımları arasında Mevsim Kupası Turnuvası gerçekleşir. Eliminasyon usulü oynayan fakat çeşitli nedenlerle 25 Ağustos tarihinde son bulabilen bu turnuvayı finalde Altay'ı 3-1 yenen Göztepe kazanır.⁵⁹³

3.6.1.7.1. Macar-Göztepe Karşılaşması

7 Ocak 1933 tarihinde Macar Namzetti takımı son maçını Göztepe ile yapmıştır. Bu maç 2-5 Macar galibiyeti ile bitmiştir. Macarlar derhal oyun üzerinde üstünlük kurmaya başlamış ve onuncu dakika da ilk gollerini atmışlardır. Beş dakika geçmeden ikinci gollerini, 17. dakika da ise üçüncü gollerini gelmiştir. Üçüncü golden sonra Göztepe kalesinden Orhan çıkmış, yerine Adnan geçmiştir. Üç golün verdiği acı ile Göztepe canlanmış ve oldukça önemli fırsatlar elde etmeye başlamıştır.

28. dakika da Macarların soldan akını biraz Göztepe kalesinde dolaştıktan sonra sağ köşeden bir şut içeri girmiş ve Macarlar dördüncü gollerini de atmışlardır. Macarlar dört golün verdiği duygu ile oyun üzerinde tamamıyla baskı kurmuşlardır. 35. dakikada sol içleri vasıtasıyla 5. gollerini de gelmiştir.

Bu golden sonra Göztepe canlanmış görünür ve Macar kalesini sıkıştırmaya başlar. Bu sırada Macarların kural ihlali olan hareketleri sonucunda hakemin serbest vuruş vermesi sonucu Fuat Göztepe hanesine 1 gol kazandırmıştır. Bu golün verdiği heyecanla Göztepe hâkim bir vaziyete geçmiştir. Macarlıların yine bir hareketi sonucunda hakemin penaltı cezası vermesiyle penaltı golle neticelenmiştir. Böylelikle maç 5-2 Macarların lehine sonuçlanmıştır. İkinci hafta daha ziyade Göztepe lehine geçse de bu haftayı da Göztepe 3-1 mağlup bitirmiştir.⁵⁹⁴

---

⁵⁹² Şamlı, F., a.g.e., ss.106-107.

⁵⁹³ Vakıf 30 Ağustos 1933.

⁵⁹⁴ Işık Gazetesi, 7 Ocak 1932, S., 14, ss.1.

Resim 3.31. Macar-Göztepe Maçı

1932-1933 Sezonu Kadrosu

Kaleciler: Orhan Salepçioğlu-Mahmut Yaylımateş (Deli).

Defans: Hakkı Olaş-Semih-Selim.

Orta Saha: Osman-Reşat Selamioğlu-Sezai-Reymen-Orhan-Mahmut.

Forvet: Abbas Çamayar (Göçmen)-Fahri Güzey (Sarı)-Fuat Göztepe-Mehmet (Kelle)-İsmail Sarialp-Muzaffer Koral.⁵⁹⁵

3.6.1.8. 1933-1934 Sezonu

16 Ekim 1933 tarihinde toplanan futbol heyeti, Altay, Altınordu, İzmirspor, Göztepe ve Karşıyaka kulüplerinin istekleri üzerine, Şarkspor, Türkspor ve Bucaspor gibi daha zayıf kulüplerin 2'inci kümeye düşürülmesine karar verir.

15.12.1933 tarihinde başlaması gereken lig maçları, zayıf takımların bazı güçlü takımlardan destek alması ve bu takımların maça çıkmayıp, futbol heyetini protesto etmeleri neticesinde oynanmaz ve ligler iptal edilir.⁵⁹⁶

⁵⁹⁵ Şamlı F., a.g.e., ss.108-109.

⁵⁹⁶ Yeni Asır, 16 Aralık 1933.

8 takımın katılması ile kurulan yeni lig, bu sefer de lisansların İstanbul'dan geç gelmesi neticesinde, ancak Ocak 1934 ortasında başlar. Bu süreçte takımlar, kendi aralarında hazırlık maçları oynarlar.

Bu sezonun şiltini Karşıyaka kazanır.

1933-1934 Sezonu Kadrosu

Kaleciler: Orhan Salepçioğlu-Mahmut Yaylımateş (Deli).

Defans: Osman-İsmail Sarıalp-Semih Hisaroğlu-Hakkı Olaç-Adil.

Orta Saha: Selim-Gazeteci Ali (Arap)-Lütfü Atamer-Behzat.

Forvet: Melih-Fahri Güzey (Sarı)-Reşat Selamioğlu-Fuat Göztepe-Refik-Bahri-Muzaffer Koral-Nihat-Rıza-Abbas Çamayar (Göçmen).⁵⁹⁷

3.6.1.9. 1934-1935 Sezonu

1934-1935 sezonunun ligi başta sorunsuz bir şekilde başlar. Fakat ilerleyen haftalarda hakemlerin taraf tuttıklarını düşünen Altay, Şarkspor ve İzmirspor takımları ligden çekilme kararı alırlar. Bir hafta sonra ise Türkspor'da ligden ayrılır. Lig heyeti bu çekilmeleri kabul edip, maçlara devam kararı alır.

Ocak 1935 de yaşanan bu hadise, liglerin bir ay kesintiye uğramasına neden olur. Şubat 1935 de ise hiçbir şey olmamış gibi kaldığı yerden devam eder.

Şilt müsabakaları bu sezon yapılmamıştır.

1934-1935 Sezonu Kadrosu

Kaleciler: Mahmut Yaylımateş (Deli).

Defans: Hakkı Olaç-İsmail Sarıalp-Osman-Bekir-Selim-Gazeteci Ali (Arap).

Orta Saha: Muzaffer Koral-Reşat Selamioğlu-Lütfü Atamer-İrfan-Abbas Çamayar (Göçmen).

---

⁵⁹⁷ Şamlı F., a.g.e., ss.110-111.

Forvet: Adil-Hayri-Refik-Selahattin-Muammer-Fuat Göztepe-Mehmet Akhan (Dalyan)-Halit Karabilgin (Pala).⁵⁹⁸

3.6.1.10. 1935-1936 Sezonu

Göztepe, 1935-1936 sezonuna ardı arkasına üç galibiyetle başlar. Fakat ligin devamı aynı şekilde sürmez. Ligi ancak dördüncü sırada bitirir.

Bu sezon Göztepe'nin son iki maçı, 1936 Berlin Olimpiyatları'na katılacak Türk Milli Futbol Takımı seçmeleri için yapılan seçme maçları nedeni ile ertelenir. Göztepe'den; Mahmut, İrfan, Hakkı, Fuat, Muzaffer ve Halit bu seçmelere katılırlar.

Erteleme maçları ancak, 1936 Ekim ayında yeni sezonun başlamasından hemen önce oynanır.

2 Nisan 1936'da Şarkspor ve Eşrefpaşa birleşerek, Egespor Kulübü'nü kurarlar.⁵⁹⁹

Bu sezon Şilt maçları bir kez daha ertelenir.

1935-1936 Sezonu Kadrosu

Kaleciler: Mahmut Yaylımateş (Deli).

Defans: Hakkı Olaç-Osman-İrfan-Refik-İsmail Sarıalp-Selim.

Orta Saha: Gazeteci Ali (Arap)-Reşat Selamioğlu-Muzaffer Koral-Lütfü Atamer-Osman-Muammer-Behzat.

Forvet: Fuat Göztepe-Halit Karabilgin (Pala)-Mehmet Akhan (Dalyan)-Abbas Çamayar (Göçmen).⁶⁰⁰

---

⁵⁹⁸ Şamlı F., a.g.e., ss.112-113.

⁵⁹⁹ Yeni Asır, 3 Nisan 1936.

⁶⁰⁰ Şamlı F., a.g.e., ss.114-115.

3.6.1.11. 1936-1937 Sezonu

29 Kasım 1936 tarihinde Alsancak Stadı yenilenerek tekrar açılır.⁶⁰¹

6 Aralık 1937 Pazar günü başlamasına karar verilen İzmir Mahalli Ligi, Milli Küme maçları oynanacağından, tek devreli olarak düzenlenmiştir. Her hafta 4 maç yapılmasına ve devre sonunda ilk iki sırayı alacak takımların Milli Küme maçlarına katılmalarına karar verilmiştir.

Fakat Milli Küme maçlarına ligde birinci ve ikinci olan Altay ve Göztepe takımları katılmamışlardır.

Zamanın İzmir Valisi Fazlı Güleç'in emriyle 9 Mart 1937 tarihinde;

Altay-Altınordu-Bucaspor (Sarı-Siyah) **Üçok**

Göztepe-İzmirspor-Egespor (Kırmızı-Beyaz) **Doğanspor**

Karşıyaka-Bornova (Kırmızı-Siyah) **Yamanlar** adı altında birleşmişlerdir.⁶⁰²

Bu durumda Milli Küme maçlarına Üçok ve Doğanspor takımları katılır. Ancak maçların bitiminde, Vali Fazlı Güleç'in Balıkesir'e tayini çıkınca, bu zoraki güç birliği sona erer ve kulüpler tekrar ayrılırlar.⁶⁰³

(1937-1938) ve (1938-1939) Mahalli Lig sezonlarında;

Göztepe; Doğanspor

İzmirspor; Ateş

Karşıyaka; Yamanlar

Altınordu; Üçok

Altay ise Alsancak adlarıyla liglere katılırlar.

---

⁶⁰¹ Anadolu, 30 Kasım 1936.

⁶⁰² Şamlı F., a.g.e., ss.116-117.

⁶⁰³ Tan, 12 Haziran 1937.

(1939-1940) Mahalli Lig sezonunda;

Göztepe; Doğanspor

İzmirspor; Ateş

Karşıyaka; Yamanlar

Altınordu; Üçok adlarıyla liglere katılırlar.

(1940-1941)- (1941-1942)- (1942-1943) Mahalli Lig sezonlarında İzmirspor; Ateş adıyla liglere katılır.

Bu sezon Türkiye Birinciliği maçları yapılmamıştır. Şilti Alsancak kazanır.⁶⁰⁴

1936-1937 Sezonu Kadrosu

Kaleciler: İbrahim-Fethi-Mahmut Yaylımateş (Deli).

Defans: Adnan-İrfan-Zihni-Fethi-Kaya-Hakkı Olaç.

Orta Saha: Selim-Nurullah-Namık-Yusuf Yağman-İsmail Sarıalp.

Forvet: Reşat Selamioğlu-Gazeteci Ali (Arap)-Mehmet Akhan (Dalyan)-Hikmet-Halit Karabilgin (Pala)-Sabri-Hüseyin Ermuşmula-Ethem-Fuat Göztepe-Şeref-Ömer.⁶⁰⁵

3.6.1.12. 1937-1938 Sezonu

1937 sezonu sonunda, Milli Küme maçlarının sona ermesi ve Vali Fazlı Güleç'in Balıkesir'e tayin edilmesi ile kulüplerin birleşmesi sona erer.⁶⁰⁶

Bu defa, Göztepe (Doğanspor), Altay (Alsancak), İzmirspor (Ateş), Altınordu (Üçok) ve Karşıyaka (Yamanlar) adlarıyla lig mücadelelerine devam ederler.

Sezonun son maçları, 23 Ocak 1938 tarihinde, Doğanspor-Ateş ve Alsancak-Üçok takımları arasında oynanır. Oynanan ilk maçı Doğanspor 2-0 kazanır ve diğer maçın

---

⁶⁰⁴ Tan, 20 Mart 1937.

⁶⁰⁵ Şamlı F., a.g.e., ss.116-117.

⁶⁰⁶ Akşam 17 Temmuz 1937.

neticesini beklemeye başlar.⁶⁰⁷ Bunun üzerine Üçok-Alsancak maçı da 5-5 sonuçlanınca, Milli Küme'ye bu iki takım da katılmaya hak kazanır.

Bu sezon Ege illeri şampiyonları Aydın, Muğla, Denizli ve Manisa takımları ile İzmir Mahalli Ligi üçüncüsü Doğanspor, Ege Ligi Kupası oynamaya hak kazanır. Lig, tek devreli bir şekilde yapılmış, ilk iki sırayı alan takımlar final maçını İzmir'de Fuar'ın açılmasından sonra oynamışlardır.

Ligi yenilgisiz bitiren Doğanspor ve Aydınspor takımları, 18 Eylül 1938 tarihinde final maçını oynarlar. Karşılaşmadan 3-2 galip ayrılan Doğanspor Ege Ligi'nin şampiyonu olur.

İzmir Şilt şampiyonu ise Üçok olmuştur.

1937-1938 Sezonu Kadrosu

Kaleciler: Mahmut Yaylımateş (Deli)-Ömer.

Defans: Abdullah-Hakkı Olaç-Fethi-Alaiddin Güzelaydın (Ala)-Orhan-Halit Karabilgin (Pala).

Orta Saha: Reşat Selamioğlu-Selim-Niyazi-Abbas Çamayar (Göçmen)-Yusuf Yağman-Muzaffer Koral-Sait-İsmail Sarıalp.

Forvet: Fuat Göztepe-Sabri-İrfan-Macit Akbay-Mehmet Akhan (Dalyan)-Gazeteci Ali (Arap)-Refik-Halit Karabilgin (Pala).⁶⁰⁸

3.6.1.13. 1938-1939 Sezonu

1938-1939 sezonu maçlarında 4 galibiyet, 6 beraberlik alan Göztepe namağlup şampiyon olur.

29 Ocak 1939 tarihinde oynanan ligin son maçında, Üçok ile Ateş karşı karşıya gelirler. Üçok (Altınordu), beraberlik halinde bile şampiyon olacak, mağlubiyeti halinde ise, Doğanspor şampiyon, Ateş (İzmirspor) ikinci olacaktır.

---

⁶⁰⁷ Son Posta 24 Ocak 1938.

⁶⁰⁸ Şamlı F., a.g.e., ss.118-119.

Bu maçı Ateş 1-0 kazanınca, Doğanspor şampiyonluğunu ilan eder ve ikinci olan Ateş ile birlikte Milli Küme'ye katılmaya hak kazanır.⁶⁰⁹

Bu sezon Şilt maçları iptal edilmiştir.

1938-1939 Sezonu Kadrosu

Kaleciler: Mahmut Yaylımateş (Deli)-Ömer.

Defans: Reşat Selamioğlu-Yusuf Yağman-Abdullah-Fethi-İrfan.

Orta Saha: Abbas Çamayar (Göçmen)-Sait-Cahit-Macit Akbay.

Forvet: Fuat Göztepe-Sabri-Hayri-Emin Çandarlı-Hüseyin Ermuşmula-Halit Karabilgin (Pala)-Mehmet Akhan (Dalıyan).⁶¹⁰

3.6.2. Şilt Kupası Maçları

1931-1943 yılları arasında Halk Partisi tarafından düzenlenen Şilt Kupası Maçları, 10 yıl içerisinde en fazla şampiyon olan takım şiltin gerçek sahibi olacaktır. 1934-1935, 1935-1936 ve 1938-1939 yıllarında çeşitli nedenlerle yapılamayan bu maçlar, Altınordu'nun 4, Göztepe ve İzmirspor'un 2, Altay ve Karşıyaka'nın 1 defa kazanması üzerine, şilt kupasını müzesine götüren takım Altınordu olmuştur.⁶¹¹

---

⁶⁰⁹ Akşam, 30 Ocak 1939.

⁶¹⁰ Şamlı F., a.g.e., ss. 120-121.

⁶¹¹ Şamlı F., a.g.e., ss. 312.

3.6.3. Göztepe'nin 1932-1936 Yılları Arasında Yabancı Takımlarla Oynadığı Özel Maçlar

Tablo 3.1. Yunanistan Turnesi⁶¹²

Tarih	Maç No	Yer	Rakip	Sonuç
17.09.1932	68	Atina	Enosis (Yunanistan)- Göztepe	3-4
18.09.1932	69	Atina	Panatinaikos (Yunanistan)-Göztepe	4-2
20.09.1932	70	Atina	Olimpiyakos (Yunanistan)- Göztepe	2-1
06.01.1933	76	İzmir	Göztepe- Namzeti (Macaristan)	3-8
22.09.1933	92	İzmir	Göztepe-Olimpiyakos (Yunanistan)	3-1
16.12.1936	147	İzmir	Göztepe-Çeki Karlin (Çek)	1-1

3.7. 1928 Bucaspor Kulübü'nün Kuruluşu ve Faaliyetleri

Cumhuriyet'in kurulmasıyla beraber İzmirli gençler arasında futbola olan ilgi artmıştır. Yeni dönemde birçok kulüp kuruluş ve mücadeleleri daha çekişmeli bir hal almıştı. Karşıyaka kulübü ve Altay'dan sonra 1923 yılında Altınordu'nun, 1925 yılında Göztepe'nin kurulmuş olması, Bucalı gençleri harekete geçirmiştir.

Gençler, Bornova'dan gelip burada top oynayan İngilizlerin kendilerine hediye ettikleri bir toptan cesaret alarak yola çıkmışlardır. Süleyman Atakan, Bekir Eromat, Niyazi Gökğönül, Hasan Yalçınkaya ve Niyazi Aktaş, bir futbol takımı kurmaya karar vermişlerdir. Adının da Buca İdman Yurdu olmasını kararlaştırmışlardır.⁶¹³

Bir araya gelen bu gençlerin hemen hemen hepsi, Fenerbahçe hayranıydı. Madem takım kuracaklardı, onların bir rengi olması gerekirdi. Bu da kaçınılmaz; sarı lacivert olacaktı.

Aklı eren birileri, '*Fenerbahçe'den izin almadan bu renkleri kullanamazsınız*' demiştir.

Gençler, dönemin Buca Belediye Reisi Muzaffer Bey (Ersezgin)'e gitmişlerdir. Muzaffer Bey, 21 yıllık bir takım olan Fenerbahçe'nin adresini bulacak olanaklara sahip değildi. Buca'nın ileri gelenlerine sormuş, adres konusunda bilgi alamamıştır. Belediye binası, o zamanlar, şimdiki Kız Yetiştirme Yurdu'nun hemen gerisindeydi. Muzaffer Bey

⁶¹² Şamlı F., a.g.e., ss.362.

⁶¹³ Soysal, M., Tok, A., a.g.e., ss.46.

bir mektup yazmış, zarfın üzerine de şu ifadeyi kullanmıştır: *‘‘Fenerbahçe Kulübü’nün Muhterem İdarecilerine; Bila adres: İstanbul (Anadolu Ciheti)’’*

Mektup gitmiş, bir süre sonra yine kendi adresine bir cevap gelmiştir. Çünkü, Bucaspor’un o günlerde bir kulüp merkezi yoktur. Gelen mektupta, ‘‘ Bucalı gençlerin kurduğu futbol takımının formalarının sarı-lacivert olmasından Fenerbahçe Kulübü olarak büyük mutluluk duyulduğu’’ belirtilmiş, Bucaspor’a başarılar dileğinde bulunulmuştur. Bir de o yıllarda Hikmet Mocuk’un çalıştırdığı ve Amatör Ligde top koşturan Genç Fenerbahçe ile kardeş takım ilan edilmiştir. Mektubun altında da Fenerbahçe’nin başkanı olarak Muvaffak Menemencioglu, Profesyonel Lig takımının çalıştırıcısı Necmettin Çakar ve Amatör Lig Takımı çalıştırıcısı Hikmet Mocuk’un imzaları vardır.

Bucalı gençler, gelen bu mektup karşısında çok sevinmişlerdir. Hemen derme çatma birer sarı-lacivert forma yapmışlardır. Belediye Başkanı Muzaffer Bey, belediyenin maddi olanaklarının kısıtlı olması nedeniyle daha fazla yardımcı olamamanın sıkıntısını yaşıyordu. Cahit Yengin, o günlerde henüz 15 yaşında idi. O da futbol oynamak istiyordu ama babası Sami Bey, buna pek sıcak bakmıyordu. Muzaffer Bey, Buca İstasyonu’nun karşısında, Atatürk’ün bile ağırlandığı Sami Bey’in evine gelerek, *‘‘ Senin büyük oğlunu (Cahit) Bucaspor’a alalım. Sen de biraz yardımda bulun’’* demiştir. Sami Bey *‘‘ Cahit’in okumasını istiyorum. Futbola girerse okumayı unuttur. Ama atletizm yapsın’’* demiştir.⁶¹⁴

Cahit Yengin, buna rağmen babasını dinlememiş, gizliden gizliye top oynamıştır. Anlattığına göre, futbol o yıllarda Buca’da çok benimsenmiş, sonraki yıllarda ise en büyük ilgi alanı haline gelmiştir. Yengin’e göre, Bucaspor, 1928 ve takip eden yıllarda Altınordu’ya futbolcu yetiştiren bir okul konumundadır. Bucaspor’un ilk takımında oynayanları da yine kendisinden öğreniriz:

Kalede Hasan (Yalçınkaya), savunmada Ziya (Alalp) ve Abdürrahim (Polat), orta saha ve ileri sahada değişken olarak Büyük Hasan (Eriltutmuş), Şükrü (Norkent), Süleyman (Atakan), Bekir (Eromat), Niyazi (Gökgönül), Küçük Niyazi (Aktaş), Zeynel (Çağatay) ve Esat.

---

⁶¹⁴ Göçmenoğlu, Tayfur (2009), 1928’den Günümüze Fırtına Bucaspor, (1. Baskı), İzmir, ss.11-12.

Cahit Yengin, o yıllarda federe bir takım olan Bucaspor'da santrfor olarak oynayan Esat'ın müthiş olduğunu anlatmıştır. Kaleci Hasan Yalçinkaya'nın ise pis goller yediğini hiç unutmamıştır. Birkaç yıl sonra Esat'ın mevkiinde Cahit Yengin oynamıştır. Esat'ta Altınordu'ya transfer olmuştur. Amerikan Koleji'nde okuyan Abdürrahim Polat ve Hasan Eriltutmuş'un bu kolejin takımı yerine Bucaspor'da oynamaları, okul idaresini biraz kızdırmış olsa da onlar bunu göze almışlardır.

Asıl adı Buca İdman Yurdu olan Bucaspor'un o yıl, başkanlığını Belediye Başkanı Muzaffer Bey üstlenmiş, çünkü bir İzmir takımı olan Altay İdman Yurdu'nun başkanlığını da dönemin İzmir Belediye Reisi Sezai Bey yapmıştır. Takımın doğal olarak iki rakibi de Altınordu ve Amerikan Koleji takımlarıdır. Cahit Yengin, *"Bucaspor, bu takımlarla maç yaptığında Bucalılar, saha kenarına toplanır, bir futbol maçından çok, bir cambazhane gösterisi izler edasıyla gözlerini oyunculardan ayırmazdı. Eski adıyla İstasyon Caddesi olan saha kenarındaki cadde, bazen öyle kalabalık olurdu ki, insanlar ve arabalar, Ömer Tırpancı'nın kahvehanesinin arkasından dolanmak zorunda kalırdı."* diye anlatmıştır.

Futbola olan ilginin artması, gençleri de heveslendirmiştir. 1929'da takıma Cahit Yengin ile Hakkı Büyükdemirel de girmişlerdir. Aynı yılın ikinci yarısında, o günlerde 18 yaşında olan Ahmet Rıfat Us da takımda yer almıştır. Annesi Sıdika Hanım Mısır Hıdivi Abbas Hilmi Paşa'nın halası olan Ahmet Rıfat Us, Tıbbiye'ye girdiği yıla kadar bu takımda oynamıştır. Üstelik, ailesinin varlıklı olması nedeniyle de Bucaspor'a destek olmuşlardır.

Cahit Yengin, *"Mustafa Kocaoğlu'nu da takıma almak istiyorduk ama olmadı. Mustafa iyi bir futbolcu olabilirdi."* diye eklemiştir.⁶¹⁵

1930 yılına gelindiğinde takıma yeni isimler katılmıştır. Gospodin Mehmet (Asparuk) bunlardan sadece biridir. Kulübün başkanını da Hafız Uyar Bey üstlenmiştir. Atatürk'ün ve Yörük Ali Efe'nin yakın dostu olan Hafız Uyar Bey, İstasyon Caddesi'nin en yukarısında, solda yer alan iki katlı bir evde oturuyordu. Mübadelede Yunanistan'a göç etmeyerek burada kalan Bayan Yuanna ile evlenen Hafız Uyar, son derece modern, açık görüşlü, sosyal bir insandı. Hafız Uyar döneminde Bucaspor, biraz daha güçlenmiştir. Onun en büyük destekçisi de Buca'ya ilk yerleşen Türk ailesi Kaleli'lerin büyük oğlu Şit Kaleli Bey'di.

---

⁶¹⁵ Göçmenoğlu, T., a.g.e., ss.12-13.

Bucaspor, 1929 yılında, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'na katılmıştır. Yani İzmir'deki resmi lig maçlarında oynama hakkını elde etmiştir. O yıl resmi lig maçlarına şu takımlar katılıyordu: Altay, Altınordu, Altınay, Bucaspor, Karşıyaka, Anadoluspor, Bayraklıspor, Göztepe, Sakaryaspor, Sebatspor, Yıldızspor, Gaziemirspor.

Ne yazık ki, Bucaspor, maçlarda beklenen başarıyı gösteremiyordu. Örneğin 19 Kasım 1930 yılında Bucaspor, Sebatspor ile yaptığı maçı 5-1 kaybetmiştir.⁶¹⁶ Maçlar, genelde halk sahası olarak bilinen, şimdiki Altınordu takımına ait Alsancak Hastanesi'nin bulunduğu alanda oynanıyordu. Tepecik'te askeri garnizonun bulunduğu alanda da özel maçların yapıldığı bir saha vardı. Aynı gün Altay, Altınordu'yu 2-1, İzmirspor, Anadoluspor'u 4-3, Karşıyaka, Göztepe'yi 3-1, Bayraklıspor'da Yıldızspor'u 7-5 yenmişlerdir.⁶¹⁷

O günlerde İzmir ve Aydın çevresinde görülen sel felaketi, dönemin İzmir Valisi Kazım Dirik Paşa'yı harekete geçirmiştir. Paşa, spora, özellikle futbola büyük önem veren bir yöneticiydi. *“Seylâpzedeler (sel felaketzedeleri) menfaatine”* bir turnuva düzenlenmesini istemiştir. Turnuva, bir taraftan resmi lig maçları oynanırken başlamıştır. *“Şefkat Kupası”* adıyla başlatılan turnuvaya Buca İdman Yurdu da katılmıştır. Dönemin Bucaspor Başkanı Hafız Uyar Bey'le Kazım Paşa çok iyi dostlardır. 3 hafta sürecek bu maçta fikstür belli olmuştur. Buca İdman Yurdu, turnuvaya katılan Güzelizmirspor ile Yıldızspor karşılaşmasının galibi ile 28 Kasım 1930 günü maç yapacaktır. Hakemliği Hasan Bey üstlenecektir. Maçtan önce Karşıyaka Sebat İdman Yurdu Takımı, Bucaspor'a bir dostluk maçı teklif etmiştir. Maçın, 22 Kasım 1930 günü Buca sahasında yapılması kararlaştırılmıştır.

Haber, iki gün sonraki Anadolu Gazetesi'nde Baha Konuralp imzasıyla şöyle yayınlanmıştır:

“Aynı günde Buca'da Yeni Buca Takımı ile KSK takımı arasında yapılan müsabaka, 2-5 sayı ile KSK lehine tecelli etmiştir. KSK'lılar, Buca'da samimiyetle karşılanarak izaz edilmişler ve kırlarda gezdirilmişlerdir. Akşam KSK şerefine Buca Kulübü tarafından bir çay ziyafeti verilmiştir. Ziyafet esnasında kulübün saz heyeti güzel Alaturka parçalarla hazırlanmış inşirah bahşetmiştir.

---

⁶¹⁶ Anadolu, 20 Kasım 1930.

⁶¹⁷ Yeni Asır, 20 Kasım 1930.

KSK'lılar, saat 21.00' de Bucalıların "Yaşa" sedaları arasında yürümüşler ve bu küçük seyahatten mahzuz ve mütehassis kalmışlardır.'⁶¹⁸

Seylapzedeler yararına düzenlenen ve Bucaspor'un, Güzelizmir-Yıldızspor karşılaşmasının galibiyle yapacağı maç günü geldiğinde, Bucaspor, bu karşılaşmayı kazanan Güzelizmir spor ile karşı karşıya gelmiştir. 28 Kasım 1930 günü Alsancak Stadı'nda yapılan karşılaşmayı Güzelizmirspor 4-0 kazanarak finale kalmayı başarmıştır. Maçı Kazım Paşa ile Fahrettin Altay Paşa birlikte izlemişlerdir. Maçtan sonra Vali Kazım Paşa, Hakem Altaylı Hasan Bey'i yanına davet ederek oyundaki güzel idaresinden dolayı tebrik etmiştir.⁶¹⁹

Son üç yıl, Bucaspor'un aleyhine olmuştur. Centilmen birtakım olarak anılıyor olmasına rağmen, güçlü rakipleri karşısında zorlanan takım, aslında statik bir kadroda ısrar edilmesi dolayısıyla başarılı olamamıştır. Oysa aynı yıl KSK, bazı maçlarında oynatmak üzere Göztepe'den Muzaffer ve Hakkı'yı almıştır. Ama Altınay, en iyi takımlardan biri olarak anılmaya başlanmıştır. Bucaspor, daha çok karşılaşma yaparak kondisyonunu arttırmaya karar vermiştir. İzmir'de yaşayan Musevilerin kurduğu Makabi Takımı ile sık sık dostluk maçları düzenlenmiştir. Bu maçlar hem idman yerine geçiyor hem de Bucasporlu oyuncular, yeni kuralları tanımış oluyordu.

19 Aralık 1930'da liglerin yeniden başlaması kararlaştırılmıştır⁶²⁰. 11 Aralık 1930'da Resmi Futbol Maçları Futbol Heyeti, maçların fikstürünü tanzim etmiştir. Fikstür, diğer takımlar gibi Bucaspor'a da gönderilmiştir. Heyet, bu münasebetle şöyle bir bildiri yayınlamıştır:

"Resmi futbol maçlarına bir hafta sonra yani 19 Kanunuevvel'de başlanacaktır. Futbol Heyeti; 1931 senesine ait futbol şampiyonluk fikstürünü hazırlamış, kulüplere tebliğ etmiştir. Birinci Kümeden Sakarya ve Altınay kulüplerinin İzmirspor namı altında birleşmesi nazarı dikkate alınmış ve Birinci Küme'de inhilal eden altıncılığa geçen, geçen sene İkinci Küme birincisi olan Karşıyaka Semt Kulübü çıkarılmış, fikstür buna göre tanzim edilmiştir.

---

⁶¹⁸ Anadolu, 30 Kasım 1930.

⁶¹⁹ Göçmenoglu, T., a.g.e., ss.13-14.

⁶²⁰ Yeni Asır, 20 Aralık 1930.

Futbol nizamnamesinin 70. Maddesi mucibince Altınordu ve İzmirspor kulüpleri İkinci Kümede birer takım bulundurmaya teklif etmişler ve Futbol Heyeti, bu teklifi kabul etmiştir. Birinci Küme maçları Alsancak, İkinci takım maçları da Belediye Halk sahasında oynanacaktır...’’

Buna göre, Bucaspor 3. Hafta maçlarında Altınordu ile, 5. Hafta maçlarında İzmirsporla, 7. Hafta maçlarında Anadolu ile, 8. Hafta maçlarında Yıldızspor’la, 9. Hafta maçlarında Güzelizmir ile, 12. Hafta maçlarında Menemen ile ve 14. Hafta maçlarında Bayraklıspor ile karşılaşmıştır. Lig maçlarına 1931 yılında Menemen, Bayraklı, Altınordu, Göztepe, Altay, Yıldızspor, İzmirspor, Güzelizmir, Bucaspor, Anadolu ve Karşıyaka Sebat takımları katılmışlardır.

Yeni yıla ait fikstür açıklanırken bir gelişme daha yaşanmıştır. 14 Kasım 1930 günü Karşıyaka Sebat Gençlik ile Bayraklıspor birleşme kararı almışlardır. Yeni takımın adı yine KSK olmuştur.⁶²¹

Spor yönetmeliği, o yıllarda kurulacak kulüplerin yalnızca futbol alanında değil, sporun pek çok alanında faaliyet göstermesini emrediyordu. Buca, Cumhuriyet yıllarında Selanik’ten de büyük göç aldığı için Yaylacık, Esenli ve Karamar köylerinden gelen gençler, doğup büyüdükları bu yerlerde sadece güreş sporunu tanıdıklarından, bu geleneklerini ister istemez sürdürmek zorunda kalmışlardır. Güreş, böylece Bucaspor’un ikinci faaliyet alanı olmuştur. Ama atletizm de giderek ilgi gördüğünden Bucaspor, bünyesinde bu sporcuları da barındırmıştır. Mıntıka Atletizm Birincilikleri ‘ne katılan Bucasporlu atletlerden Bilal, en ünlüsüdür. Cahit Yengin de Buca’nın ilk atletleri arasında yer almıştır. Sonraki yıllarda (2 Temmuz 1933), Mıntıka Atletizm Birincilikleri sırasında Buca’lı Bilal’e haksız yere faul cezası verilince Bucaspor, müsabakalardan çekilmiştir. Uzun süre de katılmamıştır.⁶²²

3.7.1. Bucaspor’un Yenilgilerden Kurtulamaması

Kuruluş yıllarındaki acemiliğini bir türlü üzerinden atamayan Bucaspor’un, her biri giderek kurumlaşmaya başlayan İzmir takımları karşısında varlık göstermesi pek kolay

---

⁶²¹ Anadolu, 15 Kasım 1930.

⁶²² Göçmenoğlu, T., a.g.e., ss.14-15.

olmamıştır. Ama Bucaspor, sık yenilgilere rağmen liglere, turnuvalara, hazırlık maçlarına katılmıştır.

19.11.1930'da oynanan lig maçlarında Bucaspor'un Sebat takımı ile karşılaştığını bilmekteyiz. Ama bu maç, Başkan Hafız Uyar Bey'in çok ciddiye aldığı bir karşılaşma olmasına rağmen 5-2 mağlubiyetle bitmiştir.

O tarihlerde bir fikstür oluşturulsa da ihtiyaç halinde turnuvalar düzenlenmiştir. 26 Şubat 1931 Cuma günü yine böyle bir turnuvada Bucaspor, Şarkspor'la karşılaşmıştır. Altay'dan Hamdi Bey'in yönettiği maç saat 11.00'de Alsancak Stadi'nda oynanmış ve maçı Şarkspor 1-0 kazanmıştır.

Gazetelerde bu maçla ilgili şöyle bir yorum yayınlanmıştır:

*'Bu iki takım (Buca ve Şarkspor), ekserisinin henüz topa vurmasını bilmeyen acemi oyuncuların mürekkep olduğu dikkat nazarından kaçmamakta idi...'*⁶²³

Turnuvalar devam ederken; 7 Mart 1931'de İzmirspor-Buca maçını Buca 2-1 kazanmıştır. ⁶²⁴13 Mart 1931'de KSK ile Bucaspor arasında oynanan maçın galibi de 3-2 KSK olmuştur.

12 Nisan 1931'de İzmirspor'la Bucaspor yeniden karşılaşmıştır. Anadolu Gazetesi Spor Yazarı Baha Konuralp, bu maçı da pürdikkat izlemiş ve yorum yapmıştır:

'Bu maçın tafsilatına girişmeden evvel hakemin idaresine biraz teması münasip gördüm. Oyunun idaresini deruhte eden Muhlis Bey, her ne kadar mühim ve gayrimühim maçlar seyri temaşa etmişlerse de oyun idare etmenin kolay bir şey olmayacağını şüphe yok ki kendileri de takdir ederler. EVELA bir hakemin koşabilecek bir vaziyette olması lazım. Saniyen isabetli görüşlerle haklı kararlar vermesi şarttır. Hentbol yapan bir oyuncunun takımı lehine ceza vermek görülmüş şey değildir. Hakem intihap ederken Futbol Heyeti'nin o hakemde idare, kabiliyet ve evsafını araması şayanı temennidir.

---

⁶²³ Son Posta, 27 Şubat 1931.

⁶²⁴ Anadolu, 8 Mart 1931

Sahaya çıkan her iki takımdan Buca, ikinci takımlar maçına çıkardığı İzmirspor'da kaleci Sami, Sağaçık Ahmet, Mustafa, Fehmi gibi futbolcuların kulüpten istifasına binaen zayıf ve noksan olarak çıkıyordu. Futbol Heyeti'nin bu lütfu mahsususu ile birinci kümeye dahil olan Buca takımı, o kümedeki ilk imtihanını icra ediyordu.

Birinci devreyi ekseriyetle hâkim oynayan İzmirsporlular, Namık'ın ayağından ve Korkut'un kafasından iki gol kazanarak bitirdiler. İkinci haftayı da İzmirspor mütemadi sıkıştırmalardan sonra dört gol daha çıkararak oyunu 6-0 bitirmiş oldular. Oynadığı oyundan da anlaşıldığı üzere Buca, henüz birinci kümeye ithal ve mal edilebilecek bir takım değildir.⁶²⁵

Mamafih birinci kümede muvaffak olabilmesi için bir tarzı kabul ve muntazam çalışması lazımdır. Yaşlı bir müdafa (muhtemelen Abdürrahim Bey) yerine daha genç bir oyuncu bulup ikame ederse daha muvafık ve daha müfit olur...'⁶²⁶

Futbol Heyeti, disiplini sağlamak için birtakım kurallar uygulamayı uygun görmüştür. Maça zamanında gelmeyenler, eksik kadro ile gelenler, hiç gelmeyenler sorun yaratmıştır. Heyet bununla ilgili bir bildiri yayınlamıştır:

‘İHTAR: Zamanında sahada ispatı vücut etmeyen takımlar, seremoni suretiyle hükmen mağlup adledileceklerdir.’

Takımlar, bu ihtarları dikkate almayı tercih ederdi, çünkü bir dahaki turnuvaya çağrılmama riskini doğurabilirdi.

Bucaspor, 10.04.1931 tarihinde başlayan lig maçlarına da katılmıştır. İzmirspor'a 6-2, Altay'a 6-0, Altınordu'ya 7-0 yenilmiştir. 24 Nisan Cuma günü oynanan bu maçı Hikmet Bey yönetmiştir. İlk devre Altınordu'nun attığı 1 golle sonuçlanmıştır. İkinci devre Altınordu 6 gol daha atarak, maçı farklı skorla kazanmıştır.⁶²⁷

Maçlar bir süre ertelendikten sonra 11 Haziran 1931 Perşembe günü yeniden başlaması yönünde bir karar alınmıştır. Fikstür gereğince; 12 Haziran saat 9.00'da KSK ile

---

⁶²⁵ Göçmenoğlu, T., a.g.e., ss.16.

⁶²⁶ Anadolu 13 Nisan 1931.

⁶²⁷ Yeni Asır, 25 Nisan 1931.

Bucaspor karşılaşmıştır. Bu maçta 6-0 bir mağlubiyetle sona ermiştir.⁶²⁸

Bundan da anlaşılacağı gibi Bucaspor, bir türlü taraftarının yüzünü güldürememiştir. 16 Haziran 1931 Cuma günü saat 9.00'da Göztepe Bucaspor'la karşı karşıya gelmiştir. Maç sonrası, gazetelerde şu haber çıkmıştır:

*“Sabah saat 9.00'da Göztepe-Buca takımları arasında yapılan müsabakada yaptığımız tahmin üzerine Göztepe takımı galip gelerek Buca'nın gol rekorunu kırmış ve 8-1 galip gelmiştir. Bu vaziyet karşısında Buca takımının birinci kümeye girmemesi hakkında yazdığımız yazılarda hakkımız var mı imiş, yok mu imiş diye sormak hakkımızdır; çünkü bu takımın 6'dan aşağı gol yediği yok. Bilakis rekor 6'dan 7'ye, 7'den 8'e çıktı. Bakalım ondan yukarısını atmak hangi takıma nasip olacak?”*⁶²⁹

26 Haziran 1931 Cuma günü oynanan Şarkspor-Buca maçını da Şarkspor 4-2 galip bitirince gazetelerde *“Hele şükür, Buca gol rekorunu azaltmaya başlamıştır”* şeklinde haberler çıkmıştır.⁶³⁰

Ama bu da taraftarlar için bir teselli olmamıştır. 3 Temmuz 1931 günü öğleden sonra oynanan maçta Türkspor, Bucaspor'u 4-1 mağlup etmiştir. Bu turnuvada birinciliği Altay garantilemiştir. Nitekim Altay, bir sonraki maçı mağlup bitirse de birinci ilan edilmiştir.

O yıllarda bu liglerde Buca'nın yanı sıra Altay, Göztepe, Altınordu, Türkspor ve Şarkspor gibi takımlar oynamıştır. Buca'nın hep yeniliyor olmasına rağmen Hafız Bey'in kişisel gayretleriyle takım, liglerde kalmaya devam etmiştir.⁶³¹

Bu turnuvalar için Alsancak Stadı'nın yetersizliği ortaya çıkınca Vali Kazım Bey'in isteğiyle ve başkanlığında 19 Nisan Pazar günü İzmir Spor Heyeti toplanmıştır. Bazı maçların yapıldığı ve sonraları Halk Sahası olarak da anılacak olan Belediye Sahası'nın tanzimi kararlaştırılmıştır. Sahaya yeni direkler dikilmiştir. Bucaspor dahil, bu sahada maç yapan her takımdan 50'şer lira toplanmıştır.

---

⁶²⁸ Anadolu, 13 Haziran 1931.

⁶²⁹ Anadolu, 17 Haziran 1931.

⁶³⁰ Anadolu, 27 Haziran 1931.

⁶³¹ Göçmenoğlu, T., a.g.e., ss.16-17.

Bunlar Vali Kazım Bey'in spora verdiği önemi ortaya koyar. Yeni sahalara duyulan ihtiyaç, bir şekilde giderilmeye çalışılırken; Buca'da top sahası gün boyunca boş kalmamıştır. Tüm mesele, takımın bir başarı haberiyle Buca'ya dönememesidir.

4 Eylül 1931 Cuma günü öğleden sonra Altay'la Bucaspor karşı karşıya gelmiştir. Ancak hakem gelmediğinden maçı Futbol Heyeti'nden Hamdi Bey yönetmiştir. Ertesi gün gazetelerde bu maçın haberi şöyle yayınlanmıştır:

'Bu müsabaka, ikinciler şampiyonluğunu meydana çıkaracağı için Altay, gençlerden müteşekkil tam kadrosu ile, Buca da birinci devre lig maçlarında birinci takımda oynayan birkaç oyuncu ile cezalı bir oyuncu tarafından takviye edilmiş bulunuyordu. Saat 17.20'de Altay'ın hücumu ile oyuna başlandı. Top derhal Buca kalesine ve bir müddet sonra da Altay kalesine gitti. Fakat Buca muhacimleri fırsattan istifade edemeyerek bir gol kaçırdılar. Tehlikeyi atlatan Altay, bu sefer hücumu geçerek hâkim bir oyunla Buca müdafasını tazyika başladı. Fakat evvela bir gol fırsatı kaçırdıkları gibi sonra da hazır olmak üzere bulunan bir gole de kaleci mâni olduğu için Altay iki gol kaybetmiş oldu.

15. dakikalarda iyi hücumlar yapan Altay, geçirdikleri büyük bir talihsizlikle muhakkak bir gol daha kaçırdılar. Top iki vuruşta da direğe çarparak kurtuluyor. Nihayet 20. dakika da orta taraftan bir hücum yapan Altay muhacimleri, güzel bir iki paslaşma neticesinde Nevzad'ın ayağı ile ilk sayıyı temine muvaffak oldular.

Bu golden sonra Altay muhacimlerinin tazyiki altında devam eden oyunda ele geçen fırsatta gol yapamayan Altaylılar, devreyi 1-0 ile bitirdiler.

İkinci devre de oyuna daha başlanırken Nevzad, aldığı bir pası sürerek müdafileri geçip diğer golü attı. Fakat hakem bunu ofsayt diye saymadı. Müteakiben akınlar yekdiğerini takip ederek birisinde müdafilerin müdahalesi, diğerinde de topun direğe çarpması ile Altay goller kaçırmış oluyor ve kısa bir müddet için hakimiyet Buca takımına geçmiş bulunuyordu. Altay'ın kuvvetli müdafası karşısında istifade imkanını bulamayan Buca, Altay muhacimlerinin akınlarını durduramayarak 10. dakikada Faruk'un topla beraber kaleye girerek yaptığı ikinci ve son dakikalarda da Vedat'ın ayağı ile üçüncü gollerini temin eden Altay küçükleri bu sene hiçbir mağlubiyet yüzü görmeden galip ve

1931-1932 İkinciler Şampiyonluğu'nu kazanmış oldular.'⁶³²

1933 yılına gelindiğinde; Buca'nın durumunda bir farklılık gözlenmemiştir. Oynana hemen hemen bütün maçlarda Buca, farklı mağlubiyetler elde etmiş, puan cetvelinde de en son sırada yer almıştır.

1934 yılında Bucaspor, İzmir liglerine daha fazla katılabilme şansını yakalayabilmiştir. Ancak maçların sonuçları yine hep aleyhine olmuştur.

Bu yılın İzmir liginde top oynayan güçlü ekipleri Altay, Göztepe, İzmirspor Kayaspor, Altınordu, KSK, Türkspor, Şarkspor ve Bucaspor'dur. Ancak lig maçları ile ilgili fikstür bir türlü sağlıklı uygulanamamıştır. Çünkü Alsancak Stadı yetersiz kalıyor, üstelik 19 Mayıs provaları ve gösterileri nedeniyle de maçlara kapalı olmuştur. Halk Saha'sında da seyircileri oturtacak yer olmadığı için takımlar burada maça çıkmak istememiştir. Halk Saha'sı, sadece B takımlarının maçlarıyla idare etmiştir. O yüzden sürekli ertelenen maçlar, arzu edildiği gibi oynanamamıştır.

Alsancak Stadı, yetersizliğine rağmen, protokolü ağırlayabilecek bir tribünü olduğu için tercih edilmiş ama zemini kömür tozu olduğu için de rüzgârlı havalarda çekilmez hale gelmiştir. Bu statta protokolü her zaman maç izlerken görmek mümkün olmuştur. Protokolün, maçtan sonra hakemi yanına çağırıp kutlaması da adet haline gelmiştir.

1935 yılında; ligde oynayan Kayaspor, Karagücü adıyla bir asker takımına dönüşmüştür. Ancak askere alınan bütün iyi futbolcuları barındıran bu takım, rekabette eşitsizlik yarattığı için tepki almıştır. Bunu bahane eden Altay, Türkspor, İzmirspor, Şarkspor ve KSK maçları boykot etmiştir. Bu nedenle de uzun süre karşılaşma yapılamamıştır. Ancak takımlar, kendi aralarında (Karagücü hariç) özel maçlar düzenleyerek çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Bucaspor da kendi sahasında maçlar yaparak bu durumu geçiştirmeye çalışmıştır. Boykota katılmamasına rağmen Bucaspor, alınan ortak karar gereği, Karagücü ile maç yapmaktan çekinmiştir.

1935'te lig maçları ancak aralık ayında başlayabilmiştir. İlk hafta maçları şöyle sonuçlanmıştır:

---

⁶³² Yeni Asır, 5 Eylül 1931.

Altay: 4, Şarkspor: 1, Kayaspor: 2, KSK:1

İzmirspor maçına Bucaspor, şu kadro ile çıkmıştır:

Kalede Necdet, müdafada Hazım ve Niyazi, orta sahada İbrahim, Ali ve Hakkı, ileri beşlide Şükrü, Nevzat, Hasan, İsmail ve Mehmet.

İzmir takımlarının İstanbul takımları ile bire bir maç yapması kolay değildir. Bu yüzden İzmir Muhtelit'i yani İzmir karması oluşturulmuştur. 1936 yılında Bucaspor, bu karmaya, 4 oyuncusunu vermiştir. Bunlar: Kaleci Necdet, İsmail, Şükrü ve Hasan'dır. Sonraki birkaç yılda bu 4 oyuncudan sadece İsmail kadrolara çağırılmıştır. Ancak o da ikinci devrede oyuna girebilmiştir.⁶³³

1936'ya gelindiğinde, futbol kulüplerinin nasıl bir yönetim baskısı altında oldukları ortaya çıkmıştır. Mülki yönetimler, kulüpler üzerinde etki yaparak, birtakım karışıklıklara sebebiyet vermişlerdir. Bu durumda güç kullanılarak, bazı takımlar hak etmedikleri halde lig ve küme maçlarına dahil edilmiş, bu yüzden de futbolda kalite tartışması yaratılmıştır.

O yıl Aydın Demirspor, bir İzmir takımı olan Türkspor ile birleşerek İzmir Demirspor adını almış ve kümeye katılmıştır. Bornovaspor da yine aynı güçlerin etkisiyle liglere katılma hakkını elde etmiştir. Böylece takım sayısı artmış, çekişme daha iddialı hale gelmiştir. Liglere katılan takımlar İzmirspor, Altınordu, KSK, Altay, Göztepe, Bucaspor, Bornovaspor, İzmir Demirspor ve Şarkspor'dur.

17 Aralık 1935'te sezonun ilk maçında Altınordu'nun Bucaspor'u 7-1 yenmesinden sonra⁶³⁴ 1936'nın ilk haftalarında A takımlarında şu sonuçlar elde edilmiştir:

Demirspor 3 – 0 Bucaspor (4 Şubat 1936)

Bucaspor 2 – 2 Bornovaspor (15 Şubat 1936)

Altay 5 – 0 Bucaspor (28 Şubat 1936)

B takımlarında ise:

---

⁶³³ Göçmenoğlu, T., a.g.e., ss.18.

⁶³⁴ Yeni Asır, 18 Aralık 1935.

Altay 2 – 1 Bucaspor

İzmirspor 3 – 0 Bucaspor (21 Mart 1936)

Altınordu 8 – 0 Bucaspor (28 Mart 1936)

Karşıyaka 4 – 1 Bucaspor

O yıl olimpiyat hazırlıkları başladığı için maçlar yine ertelenmiştir.

1937'ye gelindiğinde önemli bir gelişme yaşanmıştır. İzmir'de bir Milli Küme heyecanı oluşmuştur. Kulüpler, sadece İzmir takımlarının kendi aralarında değil, İstanbul ve Ankara takımları ile de maç yapmasını istemişlerdir. Siyasiler bu isteğe kulak vermişlerdir. Çünkü özellikle Fenerbahçe ve Beşiktaş gibi takımlarla karşı karşıya gelmek hem heyecan verici olacak hem de o sayede İzmir takımlarının yeni şeyler öğrenmesinin önü açılacaktır.

Bunun tek yolu güçlü bir İzmir takımı oluşturmaktan geçmiştir. Kulüpler birleşmeliydi. İlk adımı Altay, Altınordu ve Bucaspor atmış, birleşip Üçok adını almışlardır. Öte yandan Göztepe, İzmirspor ve Egespor da birleşerek Doğanspor adıyla maçlara çıkmaya karar vermiştir. Bu iki güçlü takım dışında kalan diğer takımlar da İzmir liglerinde oynamayı sürdürmüşlerdir.

3 büyük il arasında Milli Küme maçları 6 Nisan 1937 Salı günü başlamıştır. Ankaragücü Doğansporu 5 – 1, Beşiktaş Üçok'u 4 – 1 yenmiştir.

13 Nisan 1937 Salı günü oynanan maçta da Gençlerbirliği – Üçok maçı 2 – 1 sonuçlanmıştır. 18 Nisan 1937'de de Üçok Güneşspor'a 4 – 1 mağlup olmuştur. 27 Nisan'da da Üçok Galatasaray ile karşılaşmış 4 – 2 yenilmiştir. 21 Mayıs'ta ise Ankaragücü ile Üçok 2 – 2 berabere kalmıştır. 16 Mayıs'ta Doğanspor, Fenerbahçe'yi 4 – 3 yenmeyi başarmıştır. 27 Mayıs'taki karşılaşmada Üçok Güneşspor karşısında 3 – 1 mağlup olmuştur. Aynı takım 1 Haziran'da Doğanspor'u 6 – 3 yenmiştir. Bu maçların hepsi İzmir'de oynanmıştır.⁶³⁵

13 Temmuz'dan sonra Milli Küme maçları İstanbul'da oynanmıştır. Fenerbahçe'nin Milli Küme Şampiyonluğunu belirleyen ve 3 – 1 sarı lacivertli takım lehine sonuçlanan Güneşspor maçı çok sert geçmişti. Maçta kavgalar çıkınca Milli Küme'ye ara verilmiştir.

⁶³⁵ Anadolu, 14 Nisan 1937; Yeni Asır, 14 Nisan 1937; Son Posta 14 Nisan 1937.

11 Ağustos 1937 Çarşamba günü İzmir takımları yöneticileri kendi aralarında toplanarak “ Yeni Spor Nizamı” adı altında kulüplerin tekrar özlerine dönmeleri için karar almışlardır.

Kulüplerin yine özlerine dönmesi, yeni birleşmeleri de beraberinde getirmiştir. Altınordu Buca ile birleşmiş forma renkleri lacivert kırmızı olmuştur. Aynı çerçevede Egespor ile İzmirspor birleşmiş ve ismi yine İzmirspor olarak kalmıştır. Altay Bornovaspor ile birleşmiş ve adı Alsancakspor olarak değiştirilmiştir. KSK’de Yamanlarspor ile birleşip Yamanlarspor adında karar kılınmıştır. Bu birleşme de uzun sürmemiştir. Bütün takımlar asıllarına dönmüş, kendi öz isimleriyle maçlara çıkmaya karar vermişlerdir. ⁶³⁶

3.7.2 Buca’lı Voleybolcular

Bucaspor, yalnızca futbol faaliyetinde bulunacak bir kulüp olarak kurulmamıştır. Güreş ve voleybol gibi alanlarda da faaliyet gösterecekti. Nitekim 1931 yılı Eylül ayında İzmir’in Tilkilik semtinde Altınordu kulübünün mevcut bulunduğu bölgede voleybol maçları da oynanmaya başlamıştır. 4 Eylül 1931 Cuma günü Türkspor – Bucaspor arasında oynanan voleybol maçını Türkspor 11-15 ve 11-15 setlerle mağlup etmiştir. ⁶³⁷

---

⁶³⁶ Göçmenoğlu, T., a.g.e., ss.20.

⁶³⁷ Anadolu 5 Eylül 1931.

4. BÖLÜM

4. 1923 – 1938 YILLARI ARASI İZMİR'DE KURUMLARIN VE OKULLARIN SPOR FAALİYETLERİ

4.1. Kurumlarda Yapılan Sportif Faaliyetler

4.1.1. İzmir Türk Ocakları Kuruluş Tarihçesi

Türk ocakları II. Meşrutiyet Dönemi'nden (1908-1918) kalma kuruluşlardır. Esasen Halkevlerine devrettikleri miras bakımından da önemli olan bu kuruluşlar, yapıları, çalışmaları ve yayınları ile Halkevlerinin temelini oluşturmuşlardır. İlk kez dokuz aylık fiili bir dönemden geçtikten sonra, resmi olarak 22 Mart 1912'de kurulmuşlardır. 1913 yılında İstanbul'da basılmış olan tüzüğüne göre, derneğin kuruluş amacı "*Türklerin milli terbiye ve ilmi, içtimai, iktisadi seviyelerinin terakki ve itilası ile Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmak*" tır. Asla politikaya karışmayacağı ve siyasi partilere hizmet etmeyeceği de belirtilen dernek, amacına ulaşabilmek için okullar yaptıracak, kendi adını taşıyan kulüpler açacak, buralarda dersler, konferanslar, halka açık toplantılar düzenleyecek, kitaplar ve dergiler yayımlayacak, milli serveti korumak ve çoğaltmak maksadı ile değişik mesleklerdeki uzmanlara danışarak milli iktisada ve ziraata yol gösterecek ve bu alanlardaki kuruluşların doğup yaşamalarına yardımcı olacaktır.

Gerek Türk Ocakları gerekse Halkevleri bir zorunluluğun sonucunda oluşmuş, yaşadıkları sürece ülke kültürüne azımsanmayacak etkilerde bulunmuş kuruluşlardır. Halkevlerinin kuruluş tarihi 19 Şubat 1932 olmasına rağmen, düşünceye uygulama olarak kökeni 1910'lara, yani Türk Ocaklarına kadar uzanır. Bu anlamda Halkevleri, Meşrutiyet döneminde kurulan Türk Ocaklarının yerini almıştır.⁶³⁸

4.1.2. Cumhuriyetin İlk Yıllarında İzmir Türk Ocağı

İzmir Türk Ocağı II. Meşrutiyet döneminde 1912 yılında kurulmuş, dönemin güçlü siyasi organı İttihat ve Terakki ile birlikte bölgenin kültürel gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Mütareke döneminde faaliyetlerine ara veren İzmir Türk Ocağı 15 Mayıs 1919 tarihinde de Yunan işgali ile kapatılmıştır. Büyük zaferden sonra ise İzmir'de ilk sivil

⁶³⁸ Çavdar, Tefik, "*Halkevleri*", CDTA, C.4 İletişim Yayınları, İstanbul, 1983, ss.878.

örgütlenme Türk Ocağı'nın açılmasıyla oluşmuştur. İzmir Türk Ocağı Anadolu'da bağımsız açılan diğer Türk Ocakları arasında da faaliyete başlayan ilk Türk Ocağı olmuştur. Savaş Sonrası İzmir'in görünümü Anadolu'nun genel görünümünden farklı değildir. Zengin Frenk mahallesi yanında ayakta kalan yoksul Türk mahalleleri ister istemez İzmir'i güçsüz ve geri bir kent haline getirmiştir. Türk Ocağı faaliyete geçer geçmez İzmir basını kent bu korkunç tablodan kurtulabilmesi için öncelikle Ocağın çaba göstermesini isteyen yazıları yayınlamışlardır.

1923 yılında yapılan 2. TBMM, seçimlerinde İzmir Türk Ocağı'nın dokuz üyesi meclise milletvekili olarak katılmışlardır. Bu durum Ocak tarafından "*milli mefkurenin bir zaferi*" olarak değerlendirilmiştir. 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'in ilanının ardından yeni yönetimle daha sıkı bir ilişkinin sergilenmeye başlanacağıın işareti olarak İzmir Türk Ocağı idare heyeti Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya tebrik telgrafı çekerken, kutlama için İzmir'den Ankara'ya gönderilen heyette İzmir Türk Ocağı temsilcisi de bulunmuştur.

1925 yılı Yeni Türkiye Cumhuriyeti için olduğu kadar Türk Ocakları için de önemli kararların alındığı bir dönem olmuştur. Şeyh Said İsyanı'ndan sonra Türk Ocakları ile devletin ilişkilerinin giderek yoğunlaştığı ve maddi yardımların da arttığı görülmektedir.⁶³⁹

4.1.3. İzmir Türk Ocağı'nın Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Spor Faaliyetleri

Spor etkinlikleri arasında Türk Ocağı'nın desteğiyle Altay kulübü, futbolda İzmir şampiyonluklarını peş peşe elde ederken, geçmişte bağımsızlık nedeniyle bedenlen çevik bir halde bulunan İzmir gençliği Türk Ocağı vasıtasıyla izcilik, atıcılık, jimnastik, güreş, atletizm, boks, voleybol branşlarına yönlendirilmiştir. Bu şekliyle İzmir Türk Ocağı okullarla da etkileşime girerek İzmir'de spor hareketlerinin merkezi durumuna gelmiştir.

1927 yılında CHF ile bütünleşmesine paralel olarak önemli çalışmaları, bütçesi ve 1927 yılında tamamlanan binasıyla Türk Ocakları içinde en büyük şubelerden biri olarak değerlendirilen İzmir Türk Ocağı'nın 1928 yılında üye sayısı da ciddi bir şekilde artarak kadın ve erkek olarak 600'e ulaşmıştır. Türk Ocağı'nın 1928 yılında İzmir'de civar ilçe ve köylerde halk dansları konusunda da geniş araştırmalar yaptığı Ankara'daki merkez Türk Ocağına bildirilmiştir.⁶⁴⁰

---

⁶³⁹ Güneş, G. (1998) "Türk Devrimi ve İzmir Türk Ocağı", Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi, S., 3(8), ss.116.

⁶⁴⁰ Güneş, G., a.g.m., ss.120-121.

4.1.4. Halkevleri Kuruluş Tarihçesi

1930'lu yıllardan başlayarak, üç ayrı zaman diliminde Türkiye'nin gündemine giren ve hala sınırlı planda gündemde bulunan Halkevleri, değişik açılardan toplumun bünyesini etkileyen sosyo-kültürel nitelikli kuruluşlar olma özelliğini gösterirler.

İlk kez 19 Şubat 1932'de 14 merkezde birden resmi açılışları yapılmıştır. Bu merkezler alfabetik sıraya göre Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Malatya ve Samsun'dur. Daha sonra giderek artan sayılarıyla, 19 yılı aşkın bir süre devlet destekli olarak CHP'nin tasarrufunda ve denetiminde çalışmışlardır. Toplumsal yaşamda görülen olumlu etkilerinin küçük birimlere kadar yayılması amacıyla 1940 yılında yeni bir düzenlemeye gidilmiş; '*Halkodası*' adı altında bunların küçük birer örneği köylerde, kasabalarda, semtlerde ve hatta mahallelerde açılmaya başlanmıştır.⁶⁴¹

Halkevlerinin spor alanında üzerlerine düşen ödevi yerine getirme noktasında 1940'lı yıllarda yapılan bir araştırmada, elli halkevinde, içinde jimnastik, eskrim ve güreş yapılmaya müsait salon, altmış halkevinde de jimnastik tesisleri yapılacak alanın olduğu belirtilmiştir. Bu alanların on sekizinde bazı jimnastik aletleri konulmuştur. On beş halkevinde güreş minderi, ellisinde voleybol, yedisinde basketbol potası vardır. On iki halkevi dağ sporlarıyla 14'ü su sporlarıyla meşgul olup otuz halkevi de atlı ciridi himaye ve teşvik etmektedir. Bu bilgiler ışığında spor alanındaki çalışmaların seviyesi görülebilir.⁶⁴²

Unutmamak gerekir ki Halkevleri hem terim olarak hem de kurum olarak Cumhuriyet döneminin bir ürünüdürler. Üstelik 1930'lu yılların ulusal ve uluslararası boyuttaki tüm izlerini de üzerinde taşırlar. Bu yüzden tekdirlere ve bir benzerleri de yoktur. Sonradan aynı adla açılanlar bile içerik, işlev ve yapı bakımından önemli değişiklikler gösterirler. Bir ihtiyaç olarak gündeme gelmişlerdir. Fakat, Halkevleri düşüncesinin ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı, ne şekilde geliştiği üzerine elimizde kesin aydınlatıcı belgeler yoktur.

---

⁶⁴¹ Akyol, Yaşar., a.g.e., ss.11; Kılıç, Metin, '*Tek Partili Dönemde Türkiye'de Modern Sporun Teşekkülü*', Tarih Okulu, S., 14, ss.40-41.

⁶⁴² Kılıç, M., a.g.m., ss.40-41.

4.1.5. Halkevlerinin Örgütsel Özellikleri ve Çalışma Alanları

1932 tarihli Halkevleri Talimatnamesi'nde belirtildiğine göre, Halkevleri 9 şube halinde örgütlenmiştir. Reşit Galip Bey bunu, Ankara Halkevi'nin açılışı sırasında *“Türklerde eski zamanlardan beri 9 sayısı kutlu bilinir. Bizim şubelerimizin sayısı da bir tesadüfi 9 oldu”* şeklinde açıklar. Bu şubeler şöyledir:

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Güzel Sanatlar Şubesi, Temsil Şubesi, İçtimai Yardım ve Muavenet Şubesi, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, Köycülük Şubesi, Müze ve Sergi Şubesi ve Spor Şubesi'dir.

Spor şubesinin amacı sporu, milli karakteri kökleştirmeye, milli bünyeyi sağlamlaştırmaya, memlekete sıhhatli, ahlaklı ve mert insanlar yetiştirmeye yarar bir araç telakki eden Halkevleri, çalışmalarını bu ana prensiplere uydurmaktır. Milli sporlarımızın canlanmasına çalışmak, mahalli şartlar ve imkanlardan faydalanarak sporun her çeşidini gençler arasında yaymak, müsabakalar tertip etmek bu kolun çalışma programını oluşturur. Bulunduğu şehir ve kasabadaki spor kurumlarını korumak ve onlara yardım etme ödevi de bu kola verilmiştir.⁶⁴³

4.1.6. Halkevlerinin Spor ile Olan Münasebeti

Osmanlı Devleti'nde saltanatın son dönemlerinde zihinlerin çalışmadığı gibi vücutlar da ihmal edilmiştir. Zihninin çalışması engellenen milletin bedeni de spordan uzakta tutulmuştur. *“Sağlam kafa salam vücutta bulunur”* saltanatın anlayışına ters gelen bir düşünce yapısı olmuştur. Alman spor yöntemleriyle gerçekleştirilen faaliyetlerin de elle tutulur bir faydası görülmemiştir. Meşrutiyet ile yeni bir spor anlayışına bilinçsizce geçilmiş ve İsveç spor anlayışı kabul edilmiştir. Sporun bu dönemlerinde Türk genci, beceriksiz, umutsuz ve kendi başına bir şey yapmaktan aciz bir hale sokulmuştur.⁶⁴⁴

Geçmişte spor bir gösteri aracı olarak görülürken, Cumhuriyetle beraber teknik ve ciddi bir durum halini almıştır. Geleneksel sporlar ile modern sporların bir arada yürütülmesine özen gösterilmiş ve güre, koşu, futbol, voleybol, basketbol gibi sporlar,

⁶⁴³ Kılıç, M., a.g.m., ss.50-51.

⁶⁴⁴ Hamit, (1933), ‘‘Spor Nedir?’’ Kaynak Dergisi, S.2, ss.58.

eğitimciler sayesinde gelişme kaydetmiştir.⁶⁴⁵

Yeni kurulan Cumhuriyet'in genç nesilden beklentileri büyük olmuş fakat bu beklentiyi karşılayacak verimliliğe ulamaları için Türk gençlerinin güçlü bireyler olmaları gerektiği üzerinde durulmuştur.⁶⁴⁶ Cumhuriyet, ülkenin dört bir tarafında kurulan spor evleri ve bu evlere vatandaşların ilgisini arttırmak için elinden gelen yardımda bulunduğunu aktarırken, bu yardımlarla beraber genç nüfusun ne yapması gerektiği konusunda paylaşımlarda bulunmuştur. Spor kuruluşlarının yurt genelindeki gelişimi desteklemeyi ise halkevleri üstlenmiş bazı illerde kurulan spor kuruluşları halkevleri çatısı altında birleşerek beraber hareket etmiş, bu girişimlerle devletle bağlarını güçlendiren gençliğin artık onun en büyük koruyucusu ve halefi olduğuna dikkat çekmiştir.

Ülke genelinde, spor faaliyetlerinin düzenli bir şekilde devam ettirilmesi için 29 Haziran 1936 tarihinde Türk Spor Kurumu adıyla bir kurum kurulmuştur. Hali hazırda böyle bir kurum varken neden Halkevleri, spor ile alakadar olmaya devam etmektedir? Sorusuna cevap verebilecek yegâne kaynak Halkevleri Talimnamesidir. Bu talimatnamenin 47. maddesinde halkevlerinin vazifeleri arasında sporun ve beden eğitiminin vatandaşlara sevdirmesi görevinin Halkevlerine verildiği aktarılmaktadır. 48. maddede ise anlatılanlar, Halkevlerine, buldukları yerleşim yerlerinde kulüplerin kurulmasına yardımcı olmak, profesyonelleşmemiş kulüplere destek olarak federasyona dahil olmasını sağlamak, kulüpleri olmayan yerlerde kulüpler kurulmasını sağlamak ve gençleri kulüplere yönlendirmek olarak özetlenebilir. 48. maddede açıkça görüldüğü üzere Halkevlerine bağlı spor şubeleri, buldukları yerlerde birer spor kulübü olarak hareket ederek bizzat spor faaliyetlerini yönlendirecek bir kurum olmadığını aktarmıştır.⁶⁴⁷

Ülkenin her yerinde kurulan Halkevlerinin görevi, vatandaşların sanat, kültür, okuma gibi ihtiyaçlarını gidermektir. Sporun da bu görevler arasında yer aldığı ve vatandaşların sporu yapılabilmelerini ve sevmelerini sağlamak için birçok adım attığı da bilinmektedir. Spor adına yapılan en önemli hizmetlerin başında tesislerinin inşa edilmesi gelmektedir. Bunu bilinciyle açık hava spor tesisleri ve kapalı spor salonlarının inşalarına başladığı da

---

⁶⁴⁵ 'Cumhuriyet Devrinde Türk Sporu' (1933), Altıok Dergisi, S.1, ss.241-242.

⁶⁴⁶ Din, M. Canberk (2018), '*Halkevlerinin Türk Sporunun Gelişimindeki Yeri ve Önemi*' Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ss.28-35.

⁶⁴⁷ 'Cumhuriyet Devrinde Türk Sporu' Altıok Dergisi, S.1, ss.241-242.

belirtilmiştir. Kurulan bu tesislerin maliyeti de halkevleri için düşünülmesi gereken bir diğer unsurdur. Basketbol ve voleybol gibi sporlar için inşa edilecek olan sahaların maliyetinin az olması, her halkevinin bu sahaları inşa etmeleri açısından kolaylık sağlamıştır. Basketbol ve voleyboldan sonra akla gelen üçüncü açık hava sporu tenistir. Vücudun bütün kaslarının hareket ettirilmesinde büyük faydaları olan sporlardan biridir. Diğer iki spora göre daha az tercih edilmesinin sebebi, daha masraflı olmasıdır. Tesisin inşasının yanı sıra bakım masrafları da basketbol ve voleybola nazaran daha yüksektir.⁶⁴⁸

2 Şubat 1935 tarihinde Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Sekreterliği tarafından bir rapor hazırlanmıştır. 1934 yılında il ve ilçe halkevlerinin belediyelerden aldıkları maddi destekleri içeren bu raporda, yardımların ne kadarının spor faaliyetlerine aktarıldığı veya aktarılmadığı bildirilmiştir.

16 Temmuz 1938 tarihinde çıkarılan Beden Terbiye Kanunu ile halkevlerindeki spor faaliyetlerinin kurulacak olan Beden Terbiye Kurulunun denetimine bırakılacağı da Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Halkevi Bakanlığına 08.05.1939 tarihli bir yazı ile bildirilmiştir.⁶⁴⁹

Beden Terbiye Kurulu'nun faaliyete geçmesinden önce ülke genelinde sporun yaygınlaşması için çalışan Halkevleri, Beden Terbiye Kurulu'nun kurulmasından sonra faaliyetlerine devam etmiş ve adı geçen kurul ile ortak işlere imza atmıştır. Beden Terbiye Kanunu'nun 14. maddesinde "*Halkevleri kendi mensuplarına ve arzu edenlere kapalı veya açık salonlarda Beden Terbiye Direktörlüğü ile müşterek olarak tertip edilecek programlara göre jimnastik, eskrim, güreş, yürüyüş, salon oyunları ve milli rakslar gibi beden terbiyesi hareketleri yaptırabilir*".⁶⁵⁰

Halkevlerinin, jimnastik, eskrim, güreş ve yürüyüş gibi sporlara yapmış olduğu katkılar bilinmektedir. Özellikle güreşin, Türkler için önemi yukarıda adı geçen diğer sporlara kıyasla çok daha fazladır. Türklerin ata sporu olarak bilinen güreş, Halkevleri tarafından da büyük ilgi ve alaka görmüştür. Öte yandan yürüyüş sporu ile şehirli ile köylü vatandaşlar arasındaki bağları kuvvetlendirmek amaçlanmıştır. Köylerde gerçekleştirilen

---

⁶⁴⁸ "Türk Spor" (1936), Altın Yaprak Dergisi, S.12, ss.1-2.

⁶⁴⁹ Din, M.C., a.g.m., ss.28-35.

⁶⁵⁰ Yüksel, C., (1936), "Gençlik Spora Layık Olduğu Önemi Vermeli", Dranz Dergisi, 1936, S.12, ss.5.

faaliyetlerde şehirli sporcuların, köyde yaşayan vatandaşlara hediyeler götürmek, geleceklerini haber vermeyerek köylülerin hazırlık yapmalarına engel olmak ve köylerden herhangi bir maddi eşya ile dönmek gibi kurallar ile samimiyetin güçlendirilmesi istenmiştir. Halkevlerinin kuruluş amacı, memleketin en önemli gereksinimlerinden biri olan gençliğin eğitimidir ve bu kurumun başarabileceği en büyük işlerin başında gelmektedir.⁶⁵¹

Kültürel bir kurum olan Halkevleri, Beden Terbiye Genel Direktörlüğü'nün talimatnamesi uyarınca spor konusunda girişimlerde bulunmuştur. Özellikle uzun yıllar spordan uzak kalan genç kızların, tekrar spora geri dönmesi hususunda adımlar atılmıştır. Gençlerin, zor hayat şartlarına karşı dik ve güçlü olmaları için spor ile meşgul olmaları şarttır. Spor, aynı zamanda gençler için bir eğlence kaynağı olmalıdır. Bu eğitimin yuvası ise Halkevleridir.⁶⁵²

4.1.7. İzmir Halkevi Spor Şubesinin Çalışmaları

İzmir Halkevi Spor Şubesi atletizmden futbola, güreşten dağcılığa hemen hemen sporun her dalıyla ilgilenmiştir. Şube 6 Mart 1932'de komite üyeleri arasında görev dağılımı yaparak çalışmaya başlamıştır. Bu yıl içinde şube İzmir'deki gayri federe kulüpleri birleştirmiş ve belediyenin Halkevine verdiği sahayı bir halk stadı haline getirmiştir. Değişik tarihlerde federe ve gayri federe kulüplere kupa koymak suretiyle müsabakalar yaptırmış ve atletizmin gelişmesi için çalışmalar yapmıştır. Ayrıca bu yılda Türkiye Eskrim Birincilikleri İzmir Halkevi'nde yapılmıştır.⁶⁵³

1933 yılında halk stadında her hafta düzenli olarak spor egzersizlerine devam edilmiş, güreş, denizcilik ve atletizm sporlarının bölgede gelişmesine çalışılmıştır. Bunun için örneğin bir şehir koşusu düzenlenmiş ve kazananlara madalyalar verileceği duyurulmuştur. Bu yıl içinde ayrıca İzmir Avcılar Cemiyeti'nin spor şubesine katılacağı haberleri çıkmıştır.

Bu yıllarda İzmir Halkevi Spor Şubesi de İzmir'de yüzme yarışları düzenleyip bu alanda desteklerini esirgememiştir. Bu yarışlardan biri 21 Temmuz 1933 Cuma günü

---

⁶⁵¹ "Cumhuriyet Devrinde Türk Sporları" (1933), *Altınok Dergisi*, S.1, ss.241-242.

⁶⁵² Din, M.C., a.g.m., ss.28-35.

⁶⁵³ Argun, M., (1940), "Halkevlerinin Spordaki Rolü" *Yeni Türk Dergisi*, S.87, ss.130-131.

düzenlenmiştir. Yarış saat 08.12'de, Güzelyalı vapur iskelesinden başlamış ve KSK'den Rasim, Fenerbahçe'den Melih ve Altay'dan Tacettin katılmıştır. Rasim 2.54 ile birinci gelmiştir.⁶⁵⁴ 28 Temmuz 1933 Cuma günü yapılan bir diğer yarışta, bu dönemin önemli ismi Denizcilik Heyeti Reisi Rıfat Bey'in vefatı tüm yüzücüleri derinden etkilemiş ve yarışlar 2 dakikalık saygı duruşunun ardından başlatılmıştır. Yarışlar sonucunda 100 m serbest de birinci KSK'den Alparslan gelmiş ve 1.24 ile rekor kırmıştır. İkinci Türkspor'dan Hasan Ali ve üçüncü Altay'dan Ali Yusuf gelmiştir. 200 m serbest de birinci KSK Rasim Ahmet gelmiş ve 8.6 ile rekor kırmıştır. İkinci Hasan Ali Türkspor ve üçüncü KSK Hüsnü Hasan olmuştur. 100 m sırtüstü Altay'dan Vasıl Kâmil 1.53 rekoruyla birinci, KSK'den Salahattin Ömer ikinci ve Altay'dan Ali Yusuf üçüncü gelmiştir. 200 m kurbağalamada dereceye giren yüzücülerin hepsi KSK'den olmuştur. Alparslan birinci, Sadi Agah ikinci, İdris Muhtar üçüncü gelmiştir. Dalmalarda KSK'den Muhittin Sabri 47 m dalarak 0.50 ile birinci, Türkspor'dan Faruk Hayri ve Hasan Abdullah ikinci ve üçüncü gelmişlerdir. 400 m serbest yarışında KSK'den Alparslan 7.17 ile birinci, Türkspor'dan Hasan Ali ikinci ve KSK'den Hüsnü Hasan üçüncü gelmiştir. 100 m sırtüstü, 200 m kurbağalama, 100 m serbest bayrak yarışını ise KSK takımı kazanmıştır. 1.500 dayanıklılık yarışında KSK'den Rasim Ahmet 20.32 rekorla birinci, KSK'den Fethi A. Kemal ikinci ve Asım Göztepe'den üçüncü gelmiştir. Atlamalarda KSK'den Rasim Ahmet birinci, Rıza ikinci ve Hasan Lütfü üçüncü gelmişlerdir.⁶⁵⁵

1934 yılında şube on iki kulübün çalışmalarında düzensizlik rolünü yapmış, güreş, deniz sporları, avcılık gibi sporların yayılması ve kuvvetlenmesi için çalışmıştır. 250 avcı Halkevine kaydedilmiş ve Halkevi Talimatnamesi çerçevesi içinde çalışmışlardır. Bir spor bayramı yapılmış, birincilere madalya verilmiştir.

1935 yılında şube, okullar arasında bir atletizm bayramı ve sekiz ortaokul takımı arasında lig maçları, bir futbol maçı, 30'ar kişiden oluşan iki bisiklet yarışı düzenlemiş, bir hakem kursu açarak sekiz genç hazırlamıştır. Bu arada avcılar yaptıkları süre avlarında ürüne zarar verici 176 hayvan öldürmüştür. Avcılar bayramı ve atış yarışmaları yapılmış, halk stadı tamir ettirilmiştir.⁶⁵⁶

---

⁶⁵⁴ Yeni Asır Gazetesi, 23 Temmuz 1933, ss.1.

⁶⁵⁵ Hizmet Gazetesi, 30 Temmuz 1933, ss.4.

⁶⁵⁶ Apak, Rahmi, (1938), "Halkevleri Spor Şubeleri Nasıl Çalışmalıdır?" Ülkü Dergisi, S.64, ss.351-353.

1936 ve 37 yıllarında avcılar kolu sayılmazsa şubenin pek bir faaliyeti yoktur. 1936 yılı Nisan'ında Halkevi ligi tamamlanmış ve avcılar süreklilik avları düzenlemişlerdir.

1937'de İzmir kulüplerinin birleştirilmesi formalitesi tamamlanmıştır. Avcılar kolunun bulunduğu binada oturma, fişenk doldurma ve köpek besleme yerleri yeniden tamir edilmiştir. Avcılar kolu üyeleri her hafta pazar günleri değişik yönlere hareket ederek av ve süreklilik avları düzenlemişlerdir. Avcılık sporunun özendirilmesi ve avcılar arasında yakınlaşmaların sağlanması amacıyla avcı üyeler Balıkesir, Ankara, Isparta, Elvanlar, Eşme, Alaşehir ve Söke gibi uzak yerlerde avlanmışlar, oradaki avcılarla tanışmışlardır. Avcılar kulübünün salonu vahşi hayvan ve kuşlar tahnit müzesi haline konulmuş ve bunun zenginleştirilmesi için bütçenin izin verdiği ölçüde bazı yeni eserler eklenmiştir. Bunlar avcıların vurduğu ayı ve kaplandır. Bunlardan başka avcı üyeler arasında bulunan doktorlar köylere gittikçe hastaları muayene ve tedavi etmişlerdir.

Bu kol, Haziran 1937 ile Aralık 1937 arasında 20 seferde 50 kamyonla av ve süreklilik avı gezisi düzenlemiş, bunlara 1.150 sporcu katılmıştır. Avlar domuz, kurt, tilki, çakal, keklik ve tavşandır. Bu geziler Eşme, Çeşme, Urla, Değirmendere, Kemalpaşa, Menemen köy ve yörelerine yapılmıştır.⁶⁵⁷

1938 yılında şube bir atletizm müsabakası ile bir spor bayramı düzenlemiştir. Ayrıca bir de Halkevi salonlarında balo vererek, burada '*gürbüz çocuk müsabakası*' yapmıştır.⁶⁵⁸

1939 yılında güreş ve boks maçları düzenlenmiştir. Açılan boks derslerine gençler ilgi göstermişlerdir. Bir önceki yıl olduğu gibi bu yıl da bir spor bayramı gerçekleştirilmiş ve bayramda hentbol, basketbol, kız ve erkek okulları öğrenci maçları yapılmış, kazananlara birer yağlı boya tablo armağan edilmiştir. Ayrıca Halkevi bilardosu ile üyeler arasında bir bilardo yarışması düzenlenmiştir. Avcılar kolu ise, süreklilik avı için 6 Haziran'da Torbalı'nın Doğancılar Köyü tarafından davet edilmiş, üç süreklilik avında dört büyük domuz öldürülmüştür.⁶⁵⁹

1940 yılında 65 güreşçi arasında yapılan güreş müsabakalarına 2.950, 9 boks maçına

---

⁶⁵⁷ Abbas, Nüzhet (1939), '*Halkevleri ve Memleket Sporü*', Ülkü Dergisi, S.74, ss.126-131.

⁶⁵⁸ Kılıç, M., a.g.m., ss.106-108.

⁶⁵⁹ Cıvci, Sultan (2013), '*Halkevleri ve İzmir Halkevi'nin Faaliyetleri*', Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, ss.103-105.

ise 3.075 kişi gelmiştir. Halk tipi kürek, yelken, şarpi yelken, bir çift kota kürek ve yüzme yarışmalarına katılan denizcilerin toplamı 120'dir. 1 Temmuz'da yapılan deniz bayramına gelenler 7.000 kişidir. Avcılar kulübünün 450 üyesi tarafından düzenlenen 35 av gezisine 1.150 kişi katılmıştır. CHP Genel Sekreterliği'nden gönderilen atış tüfeği ile 50 keskin nişancı yetiştirilmiştir. Parti genel merkezinden gönderilen pek çok jimnastik aleti olmasına rağmen, Halkevi binasının darlığından dolayı, beden terbiyesi hareketleri yaptırılmamıştır. Buna göre yeni bütçeye konan tahsisatla bina yanındaki boş arsada yaptırılacak kum havuzu ve buna benzer çalışma yerlerinin hazırlanmasına çalışılmıştır. Spor kolunun denizcilik bölümüne kayıtlı gençler ise, her gün akşam yüzme ve kürek çekme idmanlarına devam etmişlerdir.⁶⁶⁰

İzmir Halkevi Kütüphane ve Yayın Komitesi Başkanı olan Kemal Özertem'in, Halkevlerinin onuncu yıldönümü nedeniyle 1942 yılında İzmir Halkevi çalışmalarına değinen yazısındaki sayılara bakıldığında yazıda aynen, *"topladığımız malumat, kuruluşun ilk yıllarına ait çalışmalardan bazılarını tamamıyla tespit etmemize maalesef imkân vermemişse de son beş yıla ait çalışmaları tam olarak tespit edebildik."* denmekte ve şubelere göre sayısal veriler sıralanmaktadır.⁶⁶¹

Buna göre Spor Şubesi tarafından 5 deniz sporları müsabakası, 99 av gezisi, 2 atış müsabakası, 2 güreş, 5 atletizm müsabakası düzenlenmiş; bu gezi ve müsabakalara 13.336 sporcu katılmış ve bunları 58.500 kişi izlemiştir.⁶⁶²

4.1.8. İzmir Halkevi'nde Mıntık Spor Kongresinin Toplanması

İzmir mıntıkası senelik spor kongresi 10 Eylül 1933 tarihinde Halkevinde toplanmıştır. Hararetli münakaşa ve müzakerelerden sonra merkez futbol ve diğer heyetler raporları okunarak kabul edilmiştir.

İzmir Mıntıkası Reisi Kazım Paşa işlerinin çokluğu nedeniyle başkanlığa seçilmemesini kongre azalarından rica etmesi üzerine kongre azaları çok üzüntü duymuş ve herhalde İzmir sporculuğunun biricik hamisi Paşalarının tekrar başlarında bulunmasını yalvararak istemişlerdir. Kazım Paşa bunun üzerine tekrar başkanlığı kabul etmiş ve kongre

---

⁶⁶⁰ Apak, R., (1938), *"Halkevlerinde Basit Spor Tesisleri"* Ülkü Dergisi, S.65, ss.459-464.

⁶⁶¹ Cıvci, S., a.g.t., ss.103-105.

⁶⁶²Kılıç, M., a.g.m., ss.133.

üyeleri bu durumdan oldukça mutluluk ve sevinç duymuşlardır.

Bu seçimde gerek merkez heyetinde olsun gerek futbol atletizm heyetlerinde oyuncular kendi kendilerini yönetmek üzere görevli seçilmişlerdir. Denizcilik Heyeti reisliğine Muhlis, KSK Güreş ve Boks Heyeti reisliğine Nuri Sıtkı, Altay Bisiklet Heyeti reisliğine Alaattin Göztepe beyler seçilmişlerdir.⁶⁶³

⁶⁶⁴ Resim 4.1. Bazı Milli Günlerin Kutlanması

4.1.9. İzmir Halkevi'nde Resmi ve Özel Bayramlarla, Bazı Milli Günlerin Kutlanması

Talimatname gereğince Halkevleri, Cumhuriyet Bayramı'ndan Toprak Bayramı'na ve bazı milli günlerin anılmasına kadar çok değişik nitelikte kutlamalar düzenleyip gerçekleştirmekle yükümlü sayılmışlardır.

Her yıl düzenli olarak kutlanan bu bayramlar için bir kutlamanın elverdiği ölçüde programlar yapılmaya çalışılmıştır. Örneğin 1934 yılında 19 Mayıs gece toplantısıyla geçmiştir. Toplantı saat 21.00'de İstiklal Marşı ile başlamış, Halkevi Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi Reisi Mitat Bey bir konuşma yapmış, ardından lise tarih muallimi Halit Bey Atatürk'ün nutkundan 19 Mayıs'a ait kısmı okumuştur. Benal Nevzat Hanım'ın '19

⁶⁶³ Işık Gazetesi, 16 Eylül 1938, S., 40, ss.2.

⁶⁶⁴ Işık Gazetesi, 16 Eylül 1938, S., 40, ss.2.

Mayıs'' isimli bir manzumesi de okunanlar arasındadır. Son olarak Halkevi spor bayramında derece alan sporculara Vali Kazım Dirik Paşa tarafından madalyaları verilmiş ve Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi'nin senfonik orkestrası bir konser vermiştir.⁶⁶⁵

4.1.10. İzmir Halkevi'nin Başka Kuruluşlarla Yaptığı Çalışmalar

Halkevlerinin kurulduğu yılda İzmir'de faaliyet gösteren önemli kuruluşlar arasında İzmir ve Havalisi Asarı Atika Cemiyeti, Türkiye Turing Kulübü İzmir Komitesi, Öksüzlere Yardım Cemiyeti, Veremle Mücadele Cemiyeti, Hilaliahmer Cemiyeti, Zührevi Hastalıklarla Mücadele Cemiyeti, Kanserle Mücadele Cemiyeti, İzmir Arı ve Kümes Hayvanları Yetiştirme Cemiyeti, Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti, Himayei Etfal Cemiyeti gibi kuruluşlar vardır. Bunlara ek olarak değişik spor kulüpleri ile, CHF'nin himayesinde kurulmuş 45 ayrı işçi birliği ve kuruluşu vardır. Sayılan kuruluşların hemen hepsi denilebilir ki İzmir Halkevi ile gerek ortak çalışma ve gerekse binasından yararlanma şeklinde ilişkide bulunmuşlardır.

Spor kulüplerinden özellikle federe edilmemiş olanlar, şube çalışmaları çerçevesinde de değinildiği üzere, Halkevi spor şubesi himayesi altında etkinlik göstermişlerdir. Bunlar Karantina, Kurultay, Yıldırım, Park, Şehit Tayyareciler, Eşrefpaşa, Hilal, Dokuz Eylül, Turan Dernekli, Tepecik, Kahramanlar, Bornova, Bayraklı, Hacı Hüseyinler, Matbaa İşçiler Birliği, Yükselme Gençler ve Aydın Demiryolu spor kulüpleri olmak üzere tamamı 16 tanedir.

İzmir Halkevi'nin iş birliği içerisine girmiş olduğu bir diğer kurum da Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü'dür. Önceleri adı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, sonraları Türk Spor Kurumu olarak anılan bu kurum 1942'de Maarif Vekaleti'ne bağlanmıştır. İşte Halkevleri, daha öncesi de olmakla birlikte bu noktada yoğun olarak işe karışmıştır. Konuya ilişkin olarak çıkan bir yazıda gelişmenin İzmir boyutu konusunda şunlar söylenmektedir:

'' İzmir Halkevi de bugünden itibaren derhal faaliyete geçerek üzerine düşen ödevleri yapmaya canla başla çalışmaktadır. Bu meyanda okul dışı ve mükellefiyet çağı haricindeki bütün vatandaşları çatısı altına çağırarak binasına bitişik bahçesinde yaptırmakta olduğu açık jimnastik salonundaki aletlere vatandaşı davet etmektedir.

---

⁶⁶⁵ Akyol, Y., a.g.e., ss.84-86.

Vatandaşların Beden Terbiyesi hizmetine amade olan İzmir Beden Terbiyesi öğretmenleri her gün nöbetle vazife alarak faydalanacaklardır. Yaşlarına göre hareket programlarını çizen ve 6 Temmuz'da İzmir'deki vatandaşları Halkevi çatısına davet eden bu vefâkar ve idealist öğretmenler kutsi maksat için icap eden fedakarlığı seve seve yapmaya koşmaktadırlar.'⁶⁶⁶

4.2. Okullarda Yapılan Sportif Faaliyetler

4.2.1. Amerikan Koleji Tarihçesi

Levant'ın parlayan yıldızı İzmir, 19. yüzyılda farklı milletlere ve inançlara mensup, aynı zamanda farklı dilleri konuşan insanların bir arada yaşadığı önemli bir metropoldür. Elbette kentin bu kozmopolit yapısı çeşitli misyoner örgütlerinin dikkatini çekmiştir. Esasen dünya üzerindeki misyoner teşkilatlarının ve faaliyetlerinin, kapsam ve etkilerinin yaygınlığı açısından 19. yüzyıl da bir nevi altın çağ niteliği taşımaktadır. Kentte faaliyet gösteren misyoner teşkilatlarından birisi ise temelleri 1810'da Boston/ABD'de atılan ve kimi kaynaklarda kısaca Amerikan Board olarak ifade edilen Amerika Yabancı Misyon Temsilcileri Birliği (The American Board of Commissioners for Foreign Missions, ABCFM) idi. Aslında Anadolu, misyoner faaliyetleri açısından Asya'nın anahtarı benzetmesi yapılmakta beis görülmeyecek kadar önemli bir coğrafyaydı. İzmir de bu coğrafyanın kilidini açacak olan anahtarın çevrildiği yer ya da başka bir ifade ile Amerikalı misyonerlerin Osmanlı mülküne ayak bastığı ilk şehir olma özelliğine sahiptir.

15 Ocak 1820'de Pliny Fisk ve Levi Parsons adlı iki Amerikalı misyonerin kente gelmesi ile birlikte İzmir'deki faaliyetlerine başlayan ABCFM, uzun yıllar bölgedeki faaliyetlerini sürdürmüştür. Protestan bir misyoner teşkilatı olan Amerikan Board ve bu örgüte bağlı misyonerler, bölgede cemaat oluşturmak adına ilk önce sondaj çalışması olarak nitelendirilebilecek saha araştırmaları yapıp, raporlar hazırlamıştır. Örgüt, tesis edilen kiliseler aracılığı ile dinî faaliyetlerde bulunurken 19. yüzyılın son çeyreğine girildiğinde ise eğitim kurumları ile etkinliğini arttırmıştır. 1878'de karma eğitim veren bir okul tesis eden Amerikan Board, daha sonra bu okulu sadece kız öğrencilere tahsis etmiştir. Okul, 1882'de Amerikan Kız Okulu (The American Girls School), 1898'de Amerikan Kız Kolej Enstitüsü (The American Collegiate Institute for Girls, ACI) ismini almıştır. Diğer taraftan 1879'da

---

⁶⁶⁶ Akyol, Y., a.g.e., ss.125-126.

erkek öğrenciler için bir okul açan ABCFM, okulun ismini 1891’de Amerikan Erkek Lisesi (The American High School for Boys), 1903’de ise İzmir Uluslararası Kolej (International College for Smyrna, IC) olarak değiştirmiştir.⁶⁶⁷

Bu iki okul, çağdaş eğitimin gereklerini yerine getirerek kısa zamanda İzmir’deki önemli eğitim kurumları arasına isimlerini yazdırmayı başarmıştır. Söz konusu okullarda, müspet ilimlerin yanı sıra öğrencilerin fiziksel, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlayacak derslerin verilmesi kentteki diğer okullar arasında gerek Amerikan Kız Kolej Enstitüsü’nü gerek Uluslararası Kolej’i farklı bir noktaya taşımıştır. Dolayısıyla 1900’lerin başında Amerikan Kız Kolej Enstitüsü, İzmir ve çevresindeki kız öğrencilere yönelik eğitim veren bölgenin önde gelen eğitim kurumlarından birisi haline gelmiştir. Uluslararası Kolej ise Anadolu’nun dışında, Ege Adaları ve Balkanlardan erkek öğrenciler kabul eden, tesis ve sosyal imkanları ile benzersiz bir eğitim kurumuna dönüşmüştür. Böylece okullardaki çağdaş eğitim öğretim programları ile öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmelerine fırsat verilmiştir.⁶⁶⁸ Öte yandan gerek ders müfredatlarında yer alan beden eğitimi dersleri sayesinde gerek öğrenci kulüpleri aracılığı ile kentin, klasik eğitim kurumlarındaki beden eğitimi derslerinde uygulanan spor anlayışının ve geleneksel spor algısının değişimine öncülük edilmiştir. Özellikle Uluslararası Kolej bünyesinde yürütülen futbol, atletizm ve izcilik faaliyetleri İzmir’de spor kültürünün gelişmesinde birçok ilklere sahne olmuştur.

4.2.1.1. Cumhuriyet Döneminde Amerikan Koleji’ndeki Sportif Faaliyetler

a. Amerikan Koleji’nde Atletizm Faaliyetleri

Uzun yıllar bünyesinde başarılı sporcular yetiştiren Uluslararası Kolej’de, takım oyunları kadar bireysel atletizm faaliyetleri de yapılmıştır. Öğrencilerin atletizm sporlarına ilgisi Osmanlı döneminde olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de yoğun olarak devam etmiştir. Kolej içerisindeki atletizm faaliyetlerine dair ulaşılabilen derli, toplu bilgilerden birisi ise Işık Dergisi’nde yer almaktadır. Bu dergiden elde edilen bilgiye göre 1931 yılında kolejin atletizm antrenörlüğünü Prof. A. H. MacFarlane ve Leon T. Loofborow yapmaktaydı. Özellikle Atletizm Bayramı adı altında Robert Koleji öğrencileri ile

---

⁶⁶⁷ Demir, Cenk (2019) “1890’lardan 1930’lara İzmir’deki Amerikan Okullarında Yürütülen Spor Faaliyetleri ve Kent Sporuna Katkıları” Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı: İzmir’in İşgali, ss.292.294.

⁶⁶⁸ Demir, C., a.g.e., ss.292-294.

Uluslararası Kolej öğrencileri arasında gerçekleştirilen atletizm müsabakaları ise çekişmeli yarışlara sahne oluyordu. Uluslararası Kolej atletleri, hava şartlarının elverişsizliği nedeniyle Şubat 1931'deki müsabakalara yeteri kadar hazırlanamamaktan dert yanmıştır. Konya vapuru ile İzmir'e gelen Robert Koleji atletleri, iki gün dinlendikten sonra çıktığı müsabakalarda Uluslararası Kolej öğrencileri karşısında ezici bir üstünlük kazanmıştır. 1931'deki bu müsabakalarda Uluslararası Kolej'in genç atletlerinin aldığı sonuçlar ise aşağıda yer almaktadır.⁶⁶⁹ Buna göre:

100 metre: Ali Bahadır 11 2/5s. (İkinci)

Mesut Fehmi 11 4/5s. (Üçüncü)

200 metre: Mesut Fehmi 24 2/5s. (İkinci)

400 metre: Falih Nazmi 57 1/5s. (Üçüncü)

800 metre: Salih Murat 2,18 4/5s. (Üçüncü)

1500 metre: Ali Ahmet 4,42 2/5s. (İkinci)

4x100 metre: Mahmut, İhsan, Bahadır, Mesut 49s. (İkinci)

Sırıkla atlama: Cihat Ömer 3 metre (İkinci)

110 metre engelli: Hamdi Vala 19 4/5s. (Üçüncü)

Uzun atlama: Muhittin 5.56m. (Üçüncü)

Üç adım atlama: Muhittin 12.35m. (Birinci)

Hamdi Vala 12.34m. (İkinci)

Yüksek atlama: Cihat Ömer 1.71m. (İkinci)

Disk: Sabehettin Nazım 29.02m. (İkinci)

Gülle: Niyazi Şevket 10.06m. (Üçüncü)

---

⁶⁶⁹ Demir, C., a.g.m. ss.305; Işık Dergisi, a.g.s., ss.76-78.

Cirit: Tevfik Ahmet 42.20m. (İkinci)

b. Amerikan Koleji'nde Futbol Faaliyetleri

1893'te futbolla tanışan Uluslararası Kolej, bu sporun İzmir halkı tarafından ve İzmir'deki eğitim kurumlarında ilgi görmesinde öncülük etmiştir. Kolej, Osmanlı döneminde olduğu gibi futboldaki başarısını Cumhuriyet döneminde de sürdürmüştür. Futbol takımının, aldığı başarılarla İzmir'deki okul takımları arasında ön plana çıkmasında uzun yıllar takımın teknik direktörlüğünü yapan Prof. William Fowler'ın büyük katkısı olmuştur. Çok iyi bir futbolcu olan Prof. Fowler, futbola ilgi duyan kolej öğrencilerine idmanlar yaptırıp, oyuncuların futbol tecrübelerini artırmak adına onlarla teorik ve pratik bilgilerini paylaşıyor, analizleri sonucu rakibe göre oyun sistemleri ve taktikler oluşturmuştur. Prof. Fowler, yaş gruplarına ve yeteneklerine göre öğrencileri gruplara ayırarak oluşturduğu takımlar arasında müsabakalar yaptırmış, galip gelen takıma kupa vererek öğrencilerin motivasyonunu yüksek tutmaya çalışmıştır.⁶⁷⁰

Diğer taraftan 1924'ten 1930'a kadar futbol takımının kaptanlığını Vefik Niyazi yapmıştır. Kendisi mezun olduktan sonra ise takımın kaptanlığını Hasan İhsan üstlenmiştir. Futboldaki başarı noktasında parlak bir maziye sahip olan kolej, aynı başarıyı 1929-1930 eğitim öğretim döneminde de sürdürmüştür. Futbol takımının bu dönem içerisinde yaptığı müsabakaların sonuçları ise şöyledir:

Garibaldi: 2 Uluslararası Kolej: 4

Sebat: 1 Uluslararası Kolej: 4

Ticaret Mektebi: 3 Uluslararası Kolej: 7

Anadolu: 0 Uluslararası Kolej: 4

Altay: 3 Uluslararası Kolej: 3

Robert Koleji: 1 Uluslararası Kolej: 1

Robert Koleji: 0 Uluslararası Kolej: 5

---

⁶⁷⁰Apikam Arşivi, Işık Dergisi, ss.68.

1930-1931 eğitim öğretim dönemi ise kolej futbol takımı için sönük geçmiştir. Yeteri düzeyde idman yapılamaması, kimi öğrencilerin takım çalışmalarını ihmal etmesi ve futbol açısından yetenekli bazı öğrencilerin mezun olup, takımdan ayrılması beraberinde arzulanan takım oyununun sergilenmesine mâni olmuştur. Bu sönük futbol Robert Koleji ile yapılan turnuva maçında da devam edecektir. Kolej yerleşkesindeki futbol sahası yerine Alsancak Stadyumu'nda oynanan maçta Robert Koleji ile Uluslararası Kolej golsüz berabere kalmıştır. Ancak yıl içerisinde İzmir Lisesi ve İzmir Ticaret Okulu ile yapılan maçlarda kolej takımı tam kadro ile sahaya çıkamasa da iki okula karşı üstün gelmeyi başarmıştır. Aynı şekilde 1932 yılında İzmir'deki okullara karşı yapılan bütün müsabakalarda da kolej futbol takımı galip gelmiştir.⁶⁷¹

c. Amerikan Koleji'nde Basketbol Faaliyetleri

Kolejde oynanan takım oyunlarından bir diğeri ise basketboldur ve bu spor Türkiye'de ilk defa İzmir'de oynanmıştır. 1880'lerde Alley adında bir kuru meyve tacirinin İzmir Limanı'nda bulunan Amerikan kulübündeki arkadaşlarına basketbol oyunu öğretmesine rağmen bu tarihlerde basketbol sporu yeterli ilgiyi görmemiştir. 1910'lara gelindiğinde ise basketbol İzmir'de ilgi duyulan takım sporlarından birisi haline gelmiştir. Diğer taraftan Uluslararası Kolej'de görevli Amerikalı, İskoç ve İrlandalı öğretmenlerin kendi aralarında basketbol oynadığı da bilinmektedir. Daha sonra bu öğretmenler kolejde okuyan Türk, Ermeni ve Rum öğrencilere basketbol sporunu öğretmişlerdir. Hatta Uluslararası Kolej öğrencisi olmayan birçok Türk genci de haftanın bazı günlerinde kolej yerleşkesine giderek yabancı öğretmenlerden oluşan takım ile müsabakalar yapmışlardır. Ayrıca Uluslararası Kolej öğretmenlerinden Amerikalı John Kingsley Birge, Altay ve İdmanyurdu oyuncularına basketbol oynatıp, bu spor hakkında bilgiler vermiştir⁶⁷².

İlerleyen yıllarda da öğrencilerin basketbola olan ilgisi devam etmiştir. Kolej öğrencileri kendi aralarında maçlar yapmış, aynı zamanda İzmir'deki diğer okul takımlarıyla da müsabakalar düzenlemişlerdir. Bu müsabakalarda Uluslararası Kolej çok iyi neticeler almıştır. Robert Koleji ile oynanan maçlarda ise aynı başarıdan söz etmek mümkün değildir. Havalının müsait olmadığı dönemlerde öğrenciler futbol ve atletizm yerine basketbol gibi

---

⁶⁷¹ Demir, C., a.g.m., ss.295-312.

⁶⁷² Güneş, Günver (2012), Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Modern Sporların İzmir'e Girişi (1850-1922), İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı Yayınları, ss.129.

salon sporları ile meşgul olmuşlardır. 1930'larda takımın antrenörlüğünü kolej öğretmenlerinden J. Leland Mills yapmıştır. Basketbol takımı forma olarak ise koyu renk askılı tişörtün altına, üzerinde I.C. (International College) harflerinin yer aldığı beyaz şort ve enine çizgili konç giymiştir.

d. Amerikan Koleji'nde Voleybol Faaliyetleri

Uluslararası Kolej bünyesinde yapılan bir başka spor dalı ise voleyboldur. Kolejin takım oyunlarına yönelik futbol ve basketbol gibi bir de voleybol takımı vardır. Ancak kolejdeki diğer öğrenci spor kulüplerine göre voleybol öğrenci kulübü daha geç kurulmuştur. Öğrencilerin isteği üzerine 1930 yılının başında teşekkül eden kulüp, ilk senesinden itibaren düzenlediği turnuvalarla voleybol sporunun öğrenciler arasında yaygınlık kazanmasını amaç edinmiştir. Voleybol kulübünün ilk idare heyeti ise şu kişilerden oluşmuştur: Muhittin (reis), Sabahettin Nazım (kâtip ve kasadar), Hüseyin Avni (üye), Reşat Turhan (üye), Ahmet Celal (üye). 1930'larda takımın antrenörlüğünü Necmettin Bey yaparken takım kaptanlığını Muhittin Abdurrahman üstlenmiştir. Kolej'de mazisi eski olan voleybol sporu, diğer takım oyunlarına göre başarı açısından daha düşüktür. Öğrenciler gerek İzmir'deki okullarla gerek Robert Koleji ile müsabakalar yapmışlardır. 1929 ve 1930 yıllarında üç kez Robert Koleji ile karşılaşan ve bu üç müsabakadan da mağlubiyetle ayrılan Uluslararası Kolej, 1931 yılında yapılan maçta Robert Koleji karşısında galip gelmeyi başarmıştır.⁶⁷³

e. Amerikan Koleji'nde Tenis Faaliyetleri

Tenis de ilgi duyulan sporlardan birisi olup, tesisleşme açısından kolej içerisinde dört tenis kortu ve öğrenciler tarafından kurulmuş bir tenis kulübü bulunmaktaydı. Her ne kadar voleybol gibi tenis sporu da önceden beri kolejde oynanan sporlardan birisi olsa da kulüpleşmesi ve öğrenciler arasında yaygınlaşması 1930'ların başından itibaren olmuştur. Öğrenciler tarafından kurulan tenis kulübünün 1930 yılındaki idare heyeti şu kişilerden oluşmuştur: Nebil Sadi (kaptan), Hamdi Vala (üye), Fıdao Jozef (üye) ve Fadıl Hakkı (üye). Futbol ya da basketbol gibi yaralanma, sakatlanma riskinin görece daha az olduğu bu spor, öğrencinin fiziksel gelişmesine olumlu katkılar sağlamıştır. Önceleri kolej içerisinde tenis oynayanların sayısı parmakla gösterilirken 1931'de yirmi ila otuz öğrencinin ilgi duyduğu

⁶⁷³ Demir, C., a.g.m., ss.308; Işık Dergisi, a.g.s., ss.72-73.

bir spor haline gelmiştir. Hatta bu öğrenciler arasında yabancı tenisçiler ile rekabet edecek düzeyde istikbali parlak Türk tenisçiler olduğuna inanılmıştır.⁶⁷⁴

f. Amerikan Koleji'nde Bisiklet Sporuna

Kolej öğrencileri tüm bu sporların yanı sıra bisiklet sporuna da ilgi duymuştur. Her ne kadar Amerikan Board arşivlerinde tespit edilemese de yerel basın haberlerinden bu bilgiye ulaşmak mümkündür. Haziran 1902 tarihli Ahenk Gazetesi'nin haberine göre, 1902 Haziran'ında Bornova'da İzmir'deki tüm mektep talebelerine yönelik spor oyunları düzenlenmiştir. Spor oyunları kapsamında gerçekleştirilen yarışlardan birisi ise bisiklet dalında olmuştur. On dört okulun iştirak ettiği bisiklet yarışlarında Uluslararası Kolej de temsil edilmiştir. Ancak incelenen belgelerde, kolej öğrencilerinin bisiklet sporuna olan ilgilerinin daha sonra da devam edip, etmediğine dair herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.⁶⁷⁵

g. Amerikan Koleji'nde İzcilik Faaliyetleri

Öğrencilerin önemli faaliyet kollarından bir diğeri ise izciliktir. Dünyada ilk defa izcilik teşkilatı, 1908 yılında Lord Robert Baden-Powell tarafından İngiltere'de kurulmuştur. İzcilik, 1911 yılında Osmanlı Devleti'nde yankı uyandırırken Robinson kardeşler sayesinde ise ilk kez İstanbul'da oymakların oluşturulması sağlanmıştır. İlk zamanlarda Osmanlı'da keşşaflık olarak isimlendirilen izcilik ile ilgili ilk risale 1913 yılında yayınlanmış ve bu risalede keşşaf rütbeleri belirtilmiştir. 1914 yılında keşşaflık kelimesi yerini izci kelimesine bırakmıştır. Mütareke döneminde işgal edilen İstanbul'da izcilik, ulusal kimliğin bir parçası olarak algılanıyordu. Bu dönemde işgal kuvvetleri de dahil olmak üzere her türlü topluluğun veya cemaatin bir izci örgütü bulunmuştur. İstanbul'da kurulan izci örgütlerinden birisi ise Robert Koleji çatısı altında teşkilatlanmıştır. Amerikan İzci Örgütü (American Boy Scouts) ismi ile örgütlenen ve Amerikalıdan çok farklı uluslardan kişileri içinde bulunduran örgüt, Robert Kolej İzcileri (Robert College Boy Scouts) diye biliniyordu.⁶⁷⁶

---

⁶⁷⁴ Işık Dergisi, a.g.s., ss.74.

⁶⁷⁵ Güneş, G., a.g.e., ss.126.

⁶⁷⁶ Toprak, Zafer (1998), 'Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye'de İzcilik', Toplumsal Tarih Dergisi, S.52, ss.13.

Yaklaşık aynı dönemlerde İzmir’de de izcilik örgütlenmeleri başlamıştır. Kentteki Türk mekteplerinin yanı sıra 1913-1914 eğitim öğretim yılı itibariyle bir başka Amerikan okulu olan İzmir Uluslararası Kolej çatısı altında ilk izci teşkilatlanması yapılmıştır. Kolej müdürü Alexander MacLachlan’ın girişimleri sonucunda faaliyete geçen izcilik kulübü ile birlikte kulüp üyelerinin ruhsal gelişimlerinin, özgüvenlerinin ve becerilerinin açığa çıkması ve gelişmesi amaçlanmıştır. İlk yıl kırk öğrencinin üye olduğu izcilik kulübünde öğrenciler konuştukları dillere göre üç obaya ayrılmış ve her biri farklı isimlerle gruplandırılmıştır. Buna göre Türkçe konuşan öğrencilerden oluşan izci obasının ismi yıldız keşifkolu (star patrol), Rumca konuşanlarınki yay keşifkolu (bow patrol), İngilizcenin konuşulduğu izci obasına ise ok keşifkolu (arrow patrol) ismi verilmiştir. Bu öğrenciler aynı zamanda ikinci sınıf düzeyde izcilerdir ve sayıları her geçen yıl artmıştır. 12 yaşın altında ve 15 yaşın üzerindeki öğrencilerin kabul edilmediği izcilik kulübüne, hazırlık kısmında okuyan yatılı öğrenciler başvurabiliyordu. Üyelik için başvuran öğrenciler sıkı bir elemeyden geçtikten sonra kulüp üyeliğine kabul edilmekteydiler. İzcilik faaliyetleri kapsamında izciler, kolej yerleşkesi çevresinde gözetleme devriyesi yapmış, çeşitli izci oyunları oynamışlardır. İzciler arasında en sevilen oyun ise haydut takibi oyunudur. Bu oyun gereği öğrenciler gruplara ayrılıp, bir grup haydut olurken diğer grup onları takip etmekle görevli olmuştur. Ayrıca ilk yardım eğitimleri alan izciler, kendi aralarından futbol ve hokey turnuvaları düzenlemişlerdir. Bu açıdan izci kulübünün, obaları arasında çekişmeli rekabetlerin yaşandığı faal bir kulüp olduğu söylenebilir.

Kolej ikinci müdürü Prof. Lee Vrooman’ın ifadesi ile kolej öğrencileri artık fizyolojik gelişimleri için atletizmin dışında izcilik gibi faaliyetlere de ilgi duymuşlardır. Bununla birlikte 1923 yılından sonra Uluslararası Kolej’in öğrenci profilinin değişmesi, kolejdeki izci oymaklarının isimlerinde ve yapısında da değişikliğe neden olmuştur. Buna göre, izci oymaklarının yeni isimleri şöyledir; aslan, kuş, yıldırım, bozkurt ve ustalar. Uluslararası Kolej öğretmenlerinden Ahmet Şevket Bey idaresindeki Aslanlar, iyi bir spor grubudur. Öğretmen Perry D. Avery sorumluluğundaki kuş oymağı çoğunluğu küçük yaşta olan öğrencilerden oluşmaktadır. Büyük yaşta öğrencilerden meydana gelen yıldırım oymağına üye öğrenciler, izcilik faaliyetlerinde aktif olmamakla birlikte, genellikle sporla yakından ilgilenmekteydiler. John Mac Cutcheon danışmanlığındaki bozkurt oymağı, üyelerinin hem küçük yaşta olması hem de sayılarının az olması nedeni ile etkili bir izci oymağı değildir. Öğretmen Frank W. Cheney idaresindeki ustalar oymağı ise kolejin en eski

ve çalışkan izcilerinden oluşan en iyi izci oymağıdır.⁶⁷⁷

h. Amerikan Koleji'nde Diğer Spor Faaliyetleri

1920'lerin sonları ile 1930'lardaki dönemin siyasi havasının da etkisi ile Türk öğrenciler tarafından açılan ve ocak adı verilen öğrenci kulüpleri de kolej içerisinde aktif rol oynamışlardır. Milli ülkü ve düşünceye haiz bu ocaklar öğrencilerin sınıflarına göre büyük, orta ve küçük ocak şeklinde ayrılmışlardır. Ocak faaliyetleri kapsamında ise başta atletizm ve futbol gibi spor faaliyetleri yapılmış hatta tenefüs aralarında bile çocukların ping-pong, domino, dama gibi oyunlar oynamalarına imkân sağlanmıştır. Ayrıca İzmir çevresinde düzenlenen gezilerde ise gidilen bölgede bulunan sporcu gençler ile birlikte çeşitli spor faaliyetleri icra edilmiştir.⁶⁷⁸

Ulusal ve uluslararası düzeyde spor federasyonlarının bulunmasına rağmen bugün bile spor olup, olmadığı tartışılan satranç da Uluslararası Kolej bünyesinde oynanan oyunlardan birisi olmuştur. Bu bağlamda Ekim 1930'da kolej içerisinde bir satranç kulübü kurulmuştur. İlk başlarda az sayıda üyesi bulunan kulüp, ilerleyen zamanlarda öğrencilerin ilgisi ile karşılaşmıştır. Kulüp faaliyetleri kapsamında satranç oyununu bilenler ile bu oyunu yeni öğrenenler iki gruba ayrılıp, kendi aralarında turnuvalar düzenlemişlerdir. Yılsonuna kadar devam eden satranç müsabakaları sonunda ise dereceye giren öğrenciler ödüllendirilmişlerdir. Özellikle kışın ve kötü havalarda öğrencilerin boş vakitlerini değerlendirmeleri açısından zevkli bir oyun olan satranç, aynı zamanda genç beyinlerin gelişimine de katkı sağlamıştır.⁶⁷⁹

4.2.2. İzmir Atatürk Lisesi Tarihçesi

1869 tarihli ‘‘Marif'i Umumiye Nizamnamesi’’ Müslüman ve Hristiyan Osmanlı tebasını birbirine kaynaştırmak ve ortak bir kültürle geliştirmek düşüncesiyle dört yıllık rüştiyelerin üstünde, öğrenim süresi üç yıl olacak ve sancak merkezlerinde açılacak idadilerin kurulmasını öngördüyse de bu gerçekleştirilememiştir. Aynı nizamnameye göre orta öğretimin üst basamağını teşkil etmek üzere Sultani adı veriler okulların açılması da

---

⁶⁷⁷ Demir, C., a.g.m., ss.310.

⁶⁷⁸ Işık Dergisi, ss.60-63.

⁶⁷⁹ Demir, C., a.g.m., ss.311.

öngörölmüştür⁶⁸⁰. Osmanlı Devleti'nde ilk Mekteb-i Sultani 1 Eylül 1868 yılında açılmıştır. Marif'i Umumiye Nizamnamesi'nden sonra Sultani düzeyinde bir başka okul olan Darüş-şafaka da 1873'te öğretime başlamıştır. İzmir Mekteb-i Sultani'si ise karantina semtinde 18 bin liraya mal olan ve günümüzde Mithat Paşa Endüstri Meslek Lisesi adıyla eğitim faaliyetlerini sürdüren binada 1876 yılında açılacaktı. Ancak yeterli öğrenci bulunamaması bu girişimin gerçekleşmesini önlemiştir. Bina 1891 yılında Mekteb-i Sanayi'ye devredilmiştir. İzmir halkı ortaöğretim hizmetini gerekleriyle yerine getirebilecek bir okula 1886 yılında İzmir Mekteb-i İdadisi'nin açılışına kadar kavuşamamıştır. 1884'te idadilerin yapımında ve öğretime açılmasında kullanılmak üzere yine bir vergi toplanmaya başlamıştır. Bu gelişme sonrasında aralarında İzmir'inde bulunduğu birçok şehirde Mekteb-i İdadiler kurulmuştur. İzmir Mekteb-i İdadisi 1886 yılı temmuz ayında, Konak Meydanı'ndaki vilayet konağına bitişik olan bir binada öğretime başlamıştır. Rumi 1303 yılı Aydın Vilayet-i Salnamesi'nde okulla ilgili şu açıklama yapılmıştır:

“Saye-i Marifvaye-i Hazreti Padişahide, işbu Mekteb-i İdadi üç yüz iki senesi şehr-i Temmuz'unda küşat olunmuş ve alınan şakirdanın iktidarlari birinci ve ikinci ve üçüncü sınıflarin teşkiline yeterli görünmekle dördünü ve beşinci sene sınıflari henüz teşkil edilememiş ve birinci sene şakirdanın adedi ziyade olmak mülabesesiyle iki şubeye taksim olunmuştur.

Mekteb'in programı usul-i cedide üzere gayetle mükemmel ve muntazam olup mevcut şakirdanın tahsilleri dahi şayan-ı tahsin derecededir. ‘‘

Beş yıllık olarak açılan İzmir Mekteb-i İdadisi 1890 yılında yedi yıla çıkarılmıştır.⁶⁸¹

4.2.2.1. İzmir Atatürk Lisesi Spor Karşılaşmaları

İzmir Mekteb-i İdadisi'nce eğitim-öğretim yılı sonlarında okul gezilerine çıkılır ve bu gezilerde çeşitli sportif faaliyetler gerçekleştirilirdi. 1902 senesinde Buca'ya yapılan geziye Mekteb-i İdadi öğrenci ve yöneticileri ile birlikte Sanayi Mektebi Müdürü Mehmet Bey, Sarya Vapuru Süvarisi İsmet Bey ve Hamidiye Sanayi mektebi mızıka takımı katılmıştır. Grubu Buca'da Rum Mektebi öğretmenleri ve öğrencileri karşılamıştır. Bu tip

⁶⁸⁰ Unat, F. Reşit, (1964), Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış, Ankara, ss.47.

⁶⁸¹ Tınal, Melih (1999), İzmir Atatürk Lisesi Tarihçesi, (1. Baskı), İzmir, İzmir Atatürk Lisesi Eğitim Vakfı Yayınları, ss.13-14.

karşılamlar Osmanlı vatandaşlığı düşüncesini pekiştirmek için düzenleniyordu. Gezinin sonunda jinastik ve koşu müsabakaları gerçekleştirildi. 1908 yılında Profitilya mevkiine yapılan gezide gerçekleştirilen sportif faaliyetlerde şu sonuçlar alınmıştır:⁶⁸²

- 200 metre mesafeli şube koşusu; 512 numaralı Rüstem Efendi birinci, 1054 numaralı Arif Efendi ikinci,

- 200 metre mesafeli mektep koşusu; 893 numaralı Namık Efendi Birinci, 1053 numaralı Aziz Efendi ikinci,

- 200 metre mesafeli sürat koşusu; 1108 numaralı Hüsnü Efendi birinci, 898 numaralı Hasan Efendi ikinci,

- 100 metre mesafeli çuval koşusu; 226 numaralı Salih Efendi Birinci, 862 numaralı İhsan Efendi ikinci,

- 400 metre mesafeli kahraman koşusu; 983 numaralı Ziya Efendi birinci, 1108 numaralı Hüsnü Efendi ikinci

- 100 metre mesafeli yumurta koşusu; 862 numaralı İhsan Efendi birinci, 647 numaralı Mehmet Efendi ikinci gelmişlerdir.

İzmir Mekteb-i İdadi'si öğrencileri okul gezilerinde gerçekleştirilen sportif faaliyetler dışında Pani Onios Kulübü tarafından Bornova'da düzenlenen ve sadece okullara açık olan spor müsabakalarına da katılmışlardır.

1902 yılındaki müsabakalara İzmir Mekteb-i İdadi'si öğrencileriyle İzmir ve çevresinde bulunan Rum ve İngiliz okullarından 135 öğrenci iştirak etmiştir. Katılan okullar ve formalarının rengi Ahenk Gazetesi'nin 5 Haziran 1902 tarihli sayısında okuyucuya şöyle duyurulmuştur:⁶⁸³

- Mekteb-i İdadi: Siyah ve kırmızı çizgili fanila,
- Karşıyaka Rum Mektebi: Beyaz fanila ve kayısı rengi kurdele,

---

⁶⁸² Ahenk, 15 Mayıs 1908.

⁶⁸³ Ahenk, 5 Haziran 1902.

- Aya Dimitri Sübyan Mektebi: Beyaz Fanila,
- İngiliz Hastanesi Mektebi: Koyu mavi ve beyaz çizgili fanila,
- Buca İngiliz Mektebi: Beyaz fanila, kol yakalarında kırmızı ve mavi şerit,
- Bornova İngiliz Mektebi: Beyaz fanila,
- Reziyen Mektebi: Siyah fanila ve beyaz kurdele,
- Aruni Rum İdadisi: Beyaz fanila ve mavi kurdele,
- Valesar İngiliz Mektebi: Beyaz fanila,
- Amaika Mektebi: Beyaz fanila,
- Rum Evangeliki Mektebi: Beyaz fanila ve siyah kurdele,
- Kula Mektebi: Beyaz fanila ve yeşil kurdele.

1903 senesinde lise müsabakaları ilk önce yağmur nedeniyle ertelenmiş,⁶⁸⁴ daha sonra da gerçekleştirilememiştir. 1904 yılı yarışmalarında ise şu sonuçlar alınmıştır:⁶⁸⁵

- Demir top atışı: Mekteb-i İdadi öğrencilerinden Emanuel Hektar Efendi topu 11 metre 20 santimetre mesafeye atarak birinciliği kazanmıştır.
- 100 metre mesafeli koşu: Mekteb-i İdadi öğrencilerinden Ali Rıza Efendi birinciliği kazanmıştır.
- 300 metre mesafeli koşu: Buca İngiliz Mektebi talebesi birinciliği kazanmıştır.
- Paralel üzerinde jimnastik: Mekteb-i İdadi'den Hilmi Efendi birinciliği ve yine aynı okulda Bahayeddin Efendi ikinciliği kazanmıştır.
- Uzun atlama: Karşıyaka Tum Mektebi öğrencilerinden Endra Adaki 5 metre 18 santimetre ile birinciliği kazanmıştır.

---

⁶⁸⁴ Ahenk, 9 Nisan 1903.

⁶⁸⁵ Ahenk, 2 Haziran 1904.

• İp çekme: Bu yarışmaya Mekteb-i İdadi, Saint Joseph İngiliz Mektebi, Bakser İngiliz Ticaret Mektebi Öğrencileri katılmıştır. Saint Joseph birinciliği kazanmıştır.

4.2.2.2. Meşrutiyet Yıllarında İzmir Mekteb-i İdadi'sinin Spor Etkinlikleri

Türkiye'de modern sporların tanınıp yayılmasında 19. Yüzyılın sonlarında İzmir ve İstanbul'a ticaret amacıyla gelip yerleşen İngiliz ailelerinin etkisi önemlidir. Örneğin, futbol, Türkiye'de ilk kez İzmir'de ve 1890'lı yıllarda İzmir'e yerleşmiş olan İngiliz aileler arasında oynanmıştır. Büyük kentlerde yabancıların başlattığı ve daha sonra aralarına gayrimüslimlerin de katıldıkları spor faaliyetlerine Müslüman Türk gençleri katılamıyordu. Bunda dönemin aileler arasında egemen olan koyu taassubunun yanı sıra 2. Abdülhamid'in son derece evhamlı kişiliğinin de önemli etkisi olmuştur. Padişahın gençlerin bir araya gelmeleri karşısında titizlik göstermesi ve gençlerin toplu olarak girişecekleri her hareketin şahsına ve saltanatına karşı bir saldırı anlamı sağlayacağı kuşkusu içinde olması, gençlerin spor yapmalarını da kulüp kurmalarını da engellemiştir. 1908'de meşrutiyetin ilanı ile gelen özgürlük spor alanında da kendini göstermiştir. Spor kulüplerinin sayısı hızla artmıştır. Türk gençleri rahatça spor yapabilecekleri bir ortama kavuşmuştur.⁶⁸⁶

İzmir Mekteb-i İdadi'sinin adı İzmir Mekteb-i Sultanisi olarak değiştirilirken ders programında da önemli düzeltmeler yapılmış, bu arada Türkiye'de ilk defa olarak İzmir Mekteb-i Sultanisi'nin öğretim programında terbiye-i bedeniye dersi içinde bazı spor dallarına yer verilmiştir. Anadolu Gazetesi 27 Kanun-u Evvel 1327 tarihli sayısında bu gelişmeleri okuyucusuna şöyle yansıtmıştır:⁶⁸⁷

“Mekteb-i Sultaniye ve İdadiye ile numune rüştiyelerinde ve mekatibi sairede eski jimnastik talimlerinin terbiye-i bedeniye dersleri haline ifrağıyla terbiye-i bedeniye dersinin mecburi tutulması hususu geçenlerde Marif Nezaretinden, marif Müdüriyetine bildirilmiştir. Bu defa Marif Nezaretinden bazı mekteplerde eskilerden kalma ‘‘barfiks, paralel, trapez’’lerin bazı kazalara sebebiyet vermekte olduğu anlaşıldığından bunların katiyyen istimaline müsaade olunmayarak muallimlerin yeni terbiye-i bedeniye kitabı mucibince harekât-ı bedeniye talimleriyle iktifa eylemleri yazılmıştır.”

⁶⁸⁶ Atabeyoğlu, Cem ‘‘Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Spor’’, Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi, C.6, ss.1477.

⁶⁸⁷ Anadolu Gazetesi, 27 Aralık 1909.

İzmir Mekteb-i Sultanisi'nde terbiye-i bedeniye dersine bir öğretmen bulabilmek büyük problem teşkil etmiş. Sonunda bu dersin öğretmenliğine “Yakın Şarkın Bilardo Şampiyonu” olarak tanınan Ermeni Melikyan Efendi atanmıştır. Melikyan Efendi dersin programında bulunan eskrim, boks ve jimnastik derslerinin yanı sıra öğrencilere futbolu da öğreten kişi olmuştur. Okulun yatılı ve gündüzlü öğrencilerinden oluşan iki takım oluşturmuştur. Melikyan Efendi'nin girişimiyle kurulan İzmir Sultanisi futbol takımı ilk maçını 22 Ekim 1910'da Pelops isimli Rum futbol takımıyla yapmıştır. Bu tarihe kadar İzmir'de Türk Futbol takımı diye bir ekip ne görülmüş ne de duyulmuştur. ⁶⁸⁸

Cem Atabeyoğlu'nun Türk Futbol Tarihi isimli kitabındaki bilgilere göre İzmir'in bu ilk futbol takımında şu öğrenciler bulunuyordu:

Emin, Fikret Tahsin (Dr. Soydan), kardeşi Kemal Tahsin Gabriyel, Baha Esat, Mehmet Emin, Giritli Şefik, Şahap (veteriner), Rüstem (mühendis), Hüseyin Hulki, Hüsni (Uğurel; beden terbiyesi İstanbul eski müdürü).

1914 yılında İzmir Mekteb-i Sultanisi takımı, İzmir'de tüm okul ve kulüp takımlarını yenmek gibi üstün bir başarı göstermiştir. Bu takımda şu oyuncular bulunmaktadır:

Faik, Sudi, Ömer, Sakızlı, Muammer, Cafer, Muhacir Mehmet, Ödemişli Hamdi, Tatar Hasan, Nihat, Hasan Çakır İsmail. ⁶⁸⁹

Bu tarihlerde Scotch School, Packers, Amerikan Koleji ve Evangelidiz Rum Mektebi'nde de güçlü takımlar bulunuyordu. 1915 yılında Punta Çayırı'nda Mekteb-i Sultani ile ittihat ve terakki mektepleri arasında oynanan maçı Mekteb-i Sultani 6-0 kazanmıştır. İlgili dönemde Mekteb-i Sultani'de öğrenci olan Rıfat Bey Demokrat İzmir Gazetesi'nin 15 Ocak 1968 tarihli sayısında yer alan ve “Uzun Donlular” başlığını taşıyan yazıda İzmir'de Futbol'un doğuşunu şöyle belirtmektedir:

“Hürriyet'in ilanından evvel İzmir'de futbol yabancı unsurlar arasında oynanıyordu. Türklere yasaktı. Hem öyle kısa don ve bir fanila ile meydana çıkıp oynamak

---

⁶⁸⁸ Demokrat İzmir, 15 Ocak 1968.

⁶⁸⁹ Yeni Asır, 9 Nisan 1965; Demokrat İzmir, 15 Ocak 1968.

biraz da ayıp sayılıyordu. Biz küçükler bu oyuna rastladıkça seyretmekten kendimizi alamıyorduk. Bornova ve Buca'da İngilizlerin kuvvetli birer takımları vardı. Talebe Çayırı'nda oynayan Pelops takımı, Alsancak'ta Panionios, Apollon Rum Kulüpleri, Ermeni Kulübü, mekteplerden İskoç Okulu, Amerikan Koleji, Rum Evongelidis Okulu kuvvetli futbol takımlarına sahiptirler.

Amerikan Koleji'nde öğrenci olan İzmir'li Talat'ın futbol oynadığını biliyorum. Çünkü biz futbola başlayınca gerek Talat ve gerek Nejat bize futbol kaidelerini öğretmek ve oyunun nizamlarını tercüme etmekte hayli yardım ettiler. Hürriyet ilan edildiği zaman İzmir'de futbol bu durumdaydı. Hiç unutmam bir gün, benim de aralarında bulunduğu Sultani Mektebi talebeleri 300-400 kişi hepimiz topun arkasından koşuyorduk. Futbolun böyle oynanmadığını belli kaideleri olduğunu Rum futbolculardan öğrendik. Celal Bayar Bey İttihat ve Terakki Kâtip-i Mesulü sıfatıyla İzmir'e gelince beni çağırdı, görüştük ve gençleri himaye altına alacağını söyledi. Tahsisat da ayırdı. '690

1919 yılı ocak ayında, Altay Kulübü sahasında yapılan ve okul takımlarıyla spor kulüplerinin katıldığı yarışmalarda Mekteb-i Sultani öğrencileri önemli başarılar elde etmiştir. Ahenk Gazetesi bu başarıyı 18 Kanun-u Sani 1335 tarihli sayısında şöyle duyurmuştur:⁶⁹¹

'Altay İdman Kulübü'ne mahsus talim meydanının evvelki gün icra kılınan resmi küşadında muhtelif spor kulüpleriyle mektepliler arasında müsabakalar icra kılınmıştır. Mektepliler arasında sürat koşusunda Şark Mektebi'nden Sabit Efendi ile Sultaniden Celal Efendi berabere kalmışlardır. Mektepliler arasında irtifa atlama Sultanide Faik Efendi 1.40 santimetre atlayarak birinci çıkmıştır. Halat çekmede Sultani ile Darül Muallimin berabere kalmışlardır.'

İzmir'in işgali İzmir sporuna ve öncelikle futbola büyük bir darbe vurmuştur. Karşıyaka ve Altay kulüpleri dağılmıştır. Yunan işgal kuvvetlerinin Türklere karşı olumsuz davranışları ve bundan cesaret alan İzmir'li Rumların aşırı davranışları ve aşırı şımarıklıkları, İzmir futbolunda Rumları bir anda egemen kılmıştır. Panionios, Apollon, Pelops sahaları ile Talebe Çayırı tamamen Rum takımlarına kalmıştır. Bu hal Türk

---

⁶⁹⁰ Demokrat İzmir, 15 Ocak 1968.

⁶⁹¹ Ahenk, 18 Ocak 1917.

gençlerini yeni bir örgütlenmeye itmiştir. Altay kulübünün bazı futbolcularıyla, İzmir Sultanisi'nin bazı futbolcu öğrencileri bir araya gelerek İttihat ve Terakki Mektebi'nin karşısındaki bir binada "İdman Yurdu" adıyla bir kulüp kurmuşlardır. Bu takım Rum takımlarına karşı başarılı sonuçlar almıştır. İdman Yurdu önce yeşil-beyaz renkleri altında kurulmuş, sonra formasının kırmızı üzerine beyaz kuşak şekline dönüştürmüştür. Bu nedenle Rum gazeteleri Rum takımlarıyla İdman Yurdu'nun yapacağı maçlar öncesinde "kırmızı-beyaz ile mavi-beyaz çarpışıyor" şeklinde haberler yayınlamıştır.⁶⁹²

4.2.2.3. Cumhuriyet Dönemi'nde İzmir Atatürk Lisesi'nin Spor Faaliyetleri

Cumhuriyet'in ilanından birkaç ay önce eğitim ve kültür sorunlarını görüşmek üzere toplanan "Birinci Heyet-i Milliye" de Sultanilerin liseye çevrilmesi ile liselerin bir ve iki devreli olmak üzere iki kademeye ayrılmasına karar verilmiştir. "Birinci Heyet-i Milliye"nin aldığı karar sonrası İzmir Mektebi Sultanisi'nin adı İzmir Erkek Lisesi olarak değiştirilmiştir.

İzmir (Erkek) Atatürk Lisesi kuruluşundan itibaren sportif faaliyetlere önem veren bir okul olmuştur. 1890'lı yıllarda okul idaresi tarafından düzenlenen geziler öğrenciler arasında gerçekleştirilen atletizm türündeki oyunlara sahne olduğu gibi İkinci Meşrutiyet sonrası İzmir'in Türk kesimi arasında futbolu ilk kez oynayanlar da o dönemdeki ismiyle Mekteb-i Sultani öğrencileri olmuştur. Cumhuriyet döneminde ise okulun İzmir sporuna yaptığı en büyük katkı, ilki 1936 yılında gerçekleştirilen Atletizm Bayramları düzenlemesidir. Bununla birlikte, İzmir Erkek Lisesi 1936 yılından önce de gerek İzmir'de bulunan okullar arasında organize edilen jimnastik bayramları gerekse voleybol ve futbol maçları dolayısıyla sportif faaliyetler de yer almaktaydı. İşgal yıllarında okulun kapatılmasıyla sona eren faaliyetler, İzmir'in kurtuluşu ile birlikte yeniden başlamıştır. Her dönem olduğu gibi o dönemde de toplumun önemli bir kısmında ilgi odağı olan futbolla işe başlanmış ve bir futbol takımı oluşturulmuştur. Futbolla birlikte voleybola da ilgi duyulmuştur. 1925 yılında erkek lisesi öğrencilerinin kurduğu takımlar arasında voleybol karşılaşmaları da düzenlenmiştir. Birinci gelen takıma bir kupanın verileceği turnuvada 67 numaralı Tefik ve 436 numaralı (?) Efendilerin Mercan ve Arslan isimli takımlarının karşılaştığı final maçını Mercan takımı kazanarak kupayı almayı hak etmiştir. İzmir'deki

---

⁶⁹² Yeni Asır, 9 Nisan 1965; Atabeyoğlu, Cem (1992), Türk Futbol Tarihi 1904-1991, İstanbul, ss.72.

okulların katıldığı bir başka organizasyon da jimnastik bayramlarıydı. Buca Koşu Meydanı'nda yapılan müsabakalara İzmir Erkek Lisesi Sanat Okulu, Erkek Öğretmen Okulu, Ticaret Lisesi gibi İzmir'in lise seviyesindeki okulları katılmaktaydı.⁶⁹³

Cumhuriyet'in ilk yıllarında öğrencilerin spor etkinliklerine katılamaması dikkat çekicidir. Bu konuyla ilgili olarak Hizmet Gazetesi 8 Ağustos 1930 tarihli sayısında okuyucusuna şu haberleri duyurmuştur:⁶⁹⁴

“Maarif Vekili merhum Necati Bey zamanında mekteplilerin spor kulüplerine intisabları hakkında verilmiş bir karar vardı. Mekteplerde 18 yaşını ikmal etmeyen talebeler sporla iştigal edemezlerdi. Mektep talebelerinden hariç kulüplerde intisabı ve müsabakalara iştirakleri yasaktı. Bu kararın uygulanamaz oluşu yüzünden karar kendi kendini feshetmişti. İzmir'den maada her vilayette mektepliler müsabakalara iştirak etmişti.

Bundan 1 ay önce Maarif Vekaleti mektepliler meselesi hakkında yeniden bazı mühim mukarreratta bulunmuştur.

1. Mektepliler hiçbir kayıt ve şarta tabi olmayarak spor kulüplerine intisab edemezler.

2. Kulüplerden hariç kalacak olan mektepli sporcuların spor zevklerini tatmin için mekteplerde spor teşkilatları yapılacaktır.

Bu kararlar zaten çok fena bir vaziyette olan memleket sporunu baltalamak için hazırlanmış başlı başına bir şaheserdir.”

Bu karara rağmen spor kulüplerinin futbol takımlarında oynayan iki öğrenci üçer gün okuldan uzaklaştırma cezası almışlardır. Sporcuların kulüplerde becerilerini geliştirebilecekleri daha iyi imkanlara sahip oldukları bir gerçektir. Bu karar sonrası okullarda kesintiye uğrayan sportif faaliyetler 1937 yılında öğrencilerin spor kulüplerine girmelerine izin verilmesiyle yeniden hız almıştır. İzmir Erkek Lisesi'nde sporla ilgili çalışmalar eski bir futbolcu olan Tarih öğretmeni Kemal Özerdim ve 1924 olimpiyatlarında Türkiye'yi, 100 metre yarışmalarına katılarak temsil eden İngilizce öğretmeni Sadi

---

⁶⁹³ Hizmet, 3 Mayıs 1929.

⁶⁹⁴ Hizmet, 8 Ağustos, 1930.

Odyak'ın girişimleri sonucu hız almıştır. 1936 yılından itibaren düzenlenen Atletizm bayramlarında öğrenciler sarılar ve morlar olmak üzere iki takım oluşturmak suretiyle ve Said Odyak (Sarılardan) ve Kemal Özerdim (Morlardan) yönetiminde yarışmalara katılmışlardır.⁶⁹⁵ Alsancak Stadı'nda gerçekleştirilen atletizm bayramları Amerikan Koleji'nin "Field Day" olarak adlandırılan organizasyonunu hatırlatıyordu. Türk sporunun gelişebilmesi için 1930'lu yıllarda spor denilince akla gelen futbol dışındaki spor dallarının da toplum tarafından tanınması gerekiyordu. Gerçekten de İzmir Erkek Lisesi tarafından düzenlenen atletizm bayramına ilginin büyük olması bu amaca ulaşıldığını göstermektedir. Bu ilgi Yeni Asır Gazetesi'nde şöyle dile getirilmektedir:⁶⁹⁶

"Çoktan beri sinek avlayan Alsancak Stadyumu pazar günü 500'den noksan olmayan güzide ve yepyeni bir seyirci kitlelerini sinesine çekebildi. Futbol sahası üzerinde tokadın, tekmenin, adam dövmenin, hoşça gitmeyen tezahürlerinden incinen seyirci zevkleri çoktan beri Alsancak Stadyumu'nun yolunu unutmuştu. Lise atletizm bayramına gelenler orada tekme, tokat sahnelerini görmeyeceklerinden emindiler. Bu emniyettedir ki lise bayramı son yılın belki de en zevkli bir spor günü yaşanmasına sebebiyet verdi. Geçit resmi ve İstiklal Marşı'nı müteakip Kâmil Sargül isimli bir öğrenci bir nutuk kıraat etti."

Atletizmi ve ferdi sporları halka sevdirmek amacıyla gerçekleştirilen ilk atletizm bayramında şu sonuçlar alınmıştır:⁶⁹⁷

- **100 Metre Mesafeli Büyükler:** Mor takımdan Cemil 12 saniye ile birinci,
- **800 Metre Serbest:** Mor takımdan Şefik 2.24 dakika ile birinci,
- **50 Metre Mesafeli Küçükler:** Mor takımdan Ziya 8 saniye ile birinci,
- **100 Metre Küçükler:** Mor takımdan Saim 14 saniye ile birinci,
- **Uzun Atlama:** Sarı takımdan Nuri 5.53 m. ile birinci,
- **110 Metre Engelli:** Mor takımdan Süreyya 21 saniye ile birinci,
- **Cirit Atma:** Mor takımdan Cahit 36.18 m. ile birinci,

⁶⁹⁵ Tinal, M., a.g.e., ss.86-87.

⁶⁹⁶ Yeni Asır, 21 Nisan 1936.

⁶⁹⁷ Anadolu, 21 Nisan 1936.

- **Yüksek Atlama:** Mor takımdan Süreyya 1.70 m. ile birinci,
- **Disk Atma:** Sarı takımdan Faruk 28.54 m. ile birinci,
- **400 metre Sürat:** Sarı takımdan Fahrettin 54 saniye ile birinci,
- **3 Adım Atlama:** Mor takımdan Süreyya 12.19 m. ile birinci gelmişlerdir.

İzmir halkının 1937 yılında yapılan İzmir Erkek Lisesi ikinci atletizm bayramına bir önceki yıla göre daha fazla ilgi göstermesi sonucunda yarışmalar başlamadan çok önce Alsancak Stadı dolmuş ve kapıları kapatılmıştır. İzleyicileri stat girişinde okulun renkleri olan sarı ya da mor rozetlerin takılmasıyla, atletizm yarışmalarının heyecanını arttırabilmek ve sporcuları teşvik edebilmek için gerekli olan taraftar topluluğu oluşturulmuştur. Yaklaşık 8000 kişinin izlediği 1937 yılı atletizm yarışmalarına 80 atlet katılmıştır.

Resmi geçit ve İstiklal Marşı'nın okunmasının ardından başlayan yarışmalarda şu sonuçlar alınmıştır: ⁶⁹⁸

- **100 Metre:** Sarı ve Mor takımlardan altı atletin katıldığı koşuda Mor takımdan Cemil'in eski bir atlet olduğu için kazanacağı tahmin edilmiştir. Ancak Sarı takımdan Vahit 11.3 saniye ile birinci olmuştur.

- **400 Metre:** Mor takımdan Süreyya 57 saniye ile birinciliği kazanmıştır.

- **1500 Metre:** Mor takımdan Necati birinciliği kazanmıştır.

- **Gülle Atma:** Sarı takımdan Tarık 10.81 metre ile birinciliği kazanmıştır.

- **110 Metre Engelli:** Mor takımdan Süreyya, Sarı takımdan Fahri ve Suat'ın önünde birinciliği kazanmıştır.

- **4*400 Bayrak:** Fahri, Kemal, Aydın ve Ziya'dan oluşan Sarı takım birinci olmuştur.

- **Cirit Atma:** Mor takımdan Cahit 39.46 metre ile birinci olmuştur.

---

⁶⁹⁸ Yeni Asır, 11 Mayıs 1937.

- **200 metre:** 200 metre yarışı 100 metre yarışının rövanşı niteliğinde olmuştur. Mor takımdan Cemil'in kazanacağı tahmin edilen 100 metre yarışını Sarı takımdan Vahit kazanmıştı. 200 metre yarışında ise Cemil 124 saniye ile birinci, Vahit ikinci olmuştur.

- **Üç Adım Atlama:** Mor takımdan Süreyya 12.81 metre ile birinciliği kazanmıştır.

Alınan derecelere göre yapılan değerlendirme sonucunda Mor takım 72 puanla birinciliği, Sarı takım 67 puanla ikinciliği kazanmıştır.

Atletizmin futboldan daha çok ilgi gördüğü, yarışmaları izleyen seyirci sayısından anlaşılmaktadır. Yarışmalarda alınan dereceler Türk sporu için ümit vericiydi. Bu bağlamda İzmir Erkek Lisesi yönetimi de okuldaki atletizm çalışmalarını geliştirmek amacıyla çalışmalara başlamıştır. Okul bahçesine 100 metrelik bir koşu pisti yapılmak istendiyse de maddi imkansızlıklar yüzünden 25 metrelik bir pist yapılabilmektedir. Erkek Lisesi öğrencileri antrenmanlarını Müdür Yardımcısı Nuri Tozkoparan, Tarih Öğretmeni Kemal Özerdim ve İngilizce Öğretmeni Said Odyak yönetiminde gerçekleştirmiştir. Bu öğretmenlerin dışında, 1937 yılı aralık ayında İzmir'e gelen atletizm antrenörü Rael Kay İzmir'de kaldığı süre içerisinde Erkek Lisesi öğrencilerine her gün bir saat antrenman yaptırmıştır.⁶⁹⁹

10 Mayıs 1938 tarihli Yeni Asır Gazetesi'nde Erkek Lisesi Atletizm Bayramı ile ilgili şu satırlar yer almıştır:⁷⁰⁰

“İzmir’de atletizm faaliyetini bir inhisar gibi kendi kadrosu içinde muhafaza kudretini gösteren Erkek Lisesi, pazar günü spor severlere güzel anlar yaşattı. Meşin topun yeknesak tezahürlerinden adeta usanan seyirciler en güzel spor hareketlerini; sporu en amatörce, sırf zevk için tatbik eden amatörlerin lisanından dinlediler. Kolej kapandıktan sonra kolejin spor ruhunu kendi müessesinin çatısı içinde toplamaya muaffak olan İzmir Erkek Lisesi öğrencileri pazar günü kendi çocuklarına ve seçkin seyircilerine adeta ‘Field Day’ zevki yaşattı. Lisenin davetlileri stadyum kapısında karşılanıyorlar, sarı ve mor rozetleri takarak daha kapıdan girerken birer taraftar durumuna geliyorlar. Tören, dolu tribünler ve localar önünde saat 14.00 de başladı. Her iki kola ayrılan sporcu ve atlet grupları tertemiz kıyafetleri ile resmi geçitte bulundular. Atletizm müsabakalarında elde

⁶⁹⁹ Anadolu, 21 Aralık 1937.

⁷⁰⁰ Yeni Asır, 10 Mayıs 1938.

edilen dereceler pek parlak değildi; fakat ümit veriyordu. Memleketimizde sönen atletizm zevkinin yarınki beşeret habercileri ‘biz çalışıyoruz, bugün böyle bir netice aldık, yarınımızdan ümitvar olun’’ demek istiyorlardı.’

1938 yılında gerçekleştirilen yarışmalarda ise şu sonuçlar alınmıştır.⁷⁰¹

- **4*100 Bayrak:** R. Kayıhan, D. Aytav, N. Tuslar ve V. Sivri'den oluşan mor takım 48.2 saniye ile birinciliği kazanmıştır.

- **Uzun Atlama:** Mor takımdan Vedat, 6.32 metre atlayarak birinci olmuştur.

- **400 Metre:** Sarı takımdan Fahri 56 saniye ile yeni bir rekor kırarak birinciliği kazanmıştır.

- **Disk Atma:** Mor takımda yer alan S. Aksoy 30.97 metre atarak birinci olmuştur.

- **100 Metre:** 11.4 saniye ile Sarı takımdan Süleyman birinci olmuştur.

- **Yüksek Atlama:** 1.50 metre ile İ. Möcekler birinci olmuştur.

- **4*400 Bayrak:** Sarı takım 4.1 dakika ile birinci olmuştur.

- **Üç Adım Atlama:** Uzun atlamada olduğu gibi bu yarışmada da Mor takımdan Vedat 12.58 metre ile birinci olmuştur.

Alınan sonuçlar sonrasında yapılan değerlendirmeye göre Sarı takım 69, Mor takım 68 puan elde etmiştir.

1939 yılında gerçekleştirilen atletizm bayramında bazı yenilikler göze çarpmaktadır. Bunlardan biri yarışmalarda derece alan öğrencilere ödül verilmesidir. Ödüllendirme sistemiyle öğrencinin spora ve özellikle atletizme ilgisi arttırılmak istenmiştir. Göze çarpan bir diğer yenilik ise İsveç bayrak yarışı ve Balkan bayrak yarışı adıyla iki yeni branşın yarışmalara dahil edilmesidir. 400, 300, 200 ve 100 metrelik bölümlere ayrılan İsveç bayrak yarışında koşulacak mesafe 1000 metreydi. Yarışı Nihat, Fahri, Behiç ve Kemal'den oluşan Sarı takım 2 dakika 26 saniye ile birinci bitirmiştir. Diğer yarışlardan alınan sonuçlar ise şöyledir.⁷⁰²

---

⁷⁰¹ Yeni Asır, 10 Mayıs 1938.

⁷⁰² Akşam, 25 Mayıs 1939.

- **4*100 Bayrak Yarışı:** Cihad, Yavuz, Kemal ve Fahri'den oluşan Sarı takım 49.2 dakika ile **birinci**,

- **Disk Atma:** Sarı takımdan Hamdi 25.90 metre ile birinci,

- **200 Metre:** Sarı takımdan Fahri 26 saniye ile birinci,

- **800 Metre:** Sarı takımdan Nuri 2.17 ile birinci,

- **400 Metre:** Sarı takımdan Fahri 58.4 ile birinci,

- **Yüksek Atlama:** Mor takımdan Alaaddin 1.65 metre ile birinci,

- **1500 Metre:** sarı takımdan Nihat 4.59 dakika ile birinci gelmiştir.

Yarışmalar sonucunda Sarı takım 82 puanla birinci olurken, Mor takım ancak 69 puan toplayabilmiştir. 1939 yılında İzmir Erkek Lisesi'nin bir şubesi niteliği taşıyan günümüzde de Namık Kemal Lisesi adıyla İzmir'in eğitim hayatında önemli yeri olan 2. Erkek Lisesi açılmıştır. Birinci lise olarak isimlendirebileceğimiz okuldan birçok öğrenci yeni oluşturulan şubeye nakil edilmiştir. Bu öğrenciler arasında başarılı sporcuların da bulunması kaçınılmazdı. Sözü geçen öğrencilerin de içinde bulunduğu İkinci Erkek Lisesi Voleybol takımı 1939 yılında okullar arasında düzenlenen karşılaşmalarda şampiyonluğu kazanmıştır.

Birinci Erkek Lisesi futbol takımı 1939-1940 eğitim-öğretim yılında İzmir Okulları Şampiyonu olurken, voleybol takımı da İzmir ikinciliğini kazanmıştır. Bu başarılarla ilgili kupa ve ödüller 1940 yılı atletizm bayramı sırasında verilmiştir.

1940 yılı atletizm bayramında Birinci Erkek Lisesi öğrencileri şu dereceleri elde etmiştir:⁷⁰³

- **200 Metre:** Sarı takımdan Yavuz 25 saniye ile birinci,

- **800 Metre:** Mor takımdan Hikmet 2 dakika 14 saniye ile birinci,

- **Gülle Atma:** Sarı takımdan Haşim 10.26 metre ile birinci,

---

⁷⁰³ Yeni Asır, 21 Mayıs 1940.

- **400 Metre:** Mor takımdan Adil 58.2 saniye ile birinci,
- **Cirit Atma:** Mor takımdan Hikmet 38.91 metre ile birinci,
- **Yüksek Atlama:** Mor takımdan Hikmet 1.57 metre ile birinci,
- **100 Metre:** Sarı takımdan Yavuz 11.5 saniye ile birinci,
- **110 Metre Engelli:** Sarı takımdan Yavuz 19.2 saniye ile birinci,
- **Disk Atma:** Mor takımdan Orhan 26.31 saniye ile birinci olmuştur.⁷⁰⁴

4.2.3. İzmir Karşıyaka Lisesi Tarihçesi

Karşıyaka Lisesi, İzmir'in ilk karma lisesi olup tarihi, İzmir Darülmuallimatı (Kız Muallim Mektebi) ve Karşıyaka Ortaokulu'na kadar uzanmaktadır.

Karşıyaka Kız Muallim Mektebi, Bayraklı Yahya Paşa Köşkü'nde, 1914 Aralık ayında eğitim ve öğretime başlamış, bir yıl sonra da Karşıyaka'da, bugün okulun bulunduğu alanın bir bölümü üzerine inşa edilen kendi binalarına geçmiştir. Kurucu müdür, Sabiha Hasan Hanım'dır. Mustafa Kemal Atatürk ise bu kuruma üç defa ziyarette bulunmuştur.

1932 yılına gelinceye kadar Karşıyakalılar, ortaokul için İzmir'e gitmek zorunda kalıyorlardı. 1932-1933 öğretim yılı başlarında, 31 Ağustos 1932 tarihinde, Bostanlı'da Osmanzade civarında kiralanan tek katlı bir evde Talat Sürenkök'ün müdürlüğü döneminde açılan Karşıyaka Orta Mektebi yalnız erkek öğrenciler için Karşıyaka'nın ilk ortaokulu olarak faaliyete geçmiştir. Daha sonra ise Kurtuluş sokak 22 numaralı evde eğitimini sürdürmüştür. 1938 yılında ise Fransız Okulu Damdesion binası ortaokula katılmıştır.

O yıllarda Karşıyaka'da henüz bir lise yoktu. Ortaokulu mezunu öğrencilerin sayısının giderek artması, Karşıyaka'da bir lisenin ne kadar da gerekliliği olduğu gerçeğini gözler önüne sermiştir. Lise gereksinimi üzerine, Ortaokul Müdürü Halim Ziya Apak'ın çalışmaları ile Hasan Ali Yücel'in Millî Eğitim Bakanlığı döneminde 1945 yılında Karşıyaka Ortaokulu bünyesinde lise eğitim ve öğretimi faaliyete geçmiştir. Okul bir süre

---

⁷⁰⁴ Tinal, M., a.g.e., ss.92-93.

kız ve erkek karışık olarak öğretimini sürdürmüştür.⁷⁰⁵

4.2.3.1. Atatürk Karşıyaka Lisesi'nde

13/14 Ekim 1925 tarihi, Karşıyaka ve Karşıyaka Lisesi'nin tarihi açısından önemlidir. Mustafa Kemal'in Karşıyaka'ya üçüncü, o zamanki adıyla Kız Muallim Mektebi'ne ise ilk gelişidir.

Gazi Mustafa Kemal, onuruna verilen müsamerenin sona ermesinden sonra, getirilen şeref defterine duygu ve düşüncelerini yazarak okuldan çok mutlu bir şekilde ayrılır. Yazı ise şu şekildedir:⁷⁰⁶

14.10.1925

İzmir Dar'ül Muallimat'ında geçirdiğim bu gecenin saatleri,

Halde değil, istikbalde bütün milletin yaşayacağı hayattan numune oldu.

Gazi Mustafa Kemal

---

⁷⁰⁵ (2013, Nisan), Tarihçemiz, 25 Kasım 2020 tarihinde http://ikl.meb.k12.tr/icerikler/tarihcemiz_496759.html/ adresinden alınmıştır.

⁷⁰⁶ (2013, Nisan), Atatürk Bizimle, 25 Kasım 2020 tarihinde http://ikl.meb.k12.tr/icerikler/tarihcemiz_496759.html/ adresinden alınmıştır.

⁷⁰⁷ Resim 4.2. Gazi Mustafa Kemal

01.02.1931

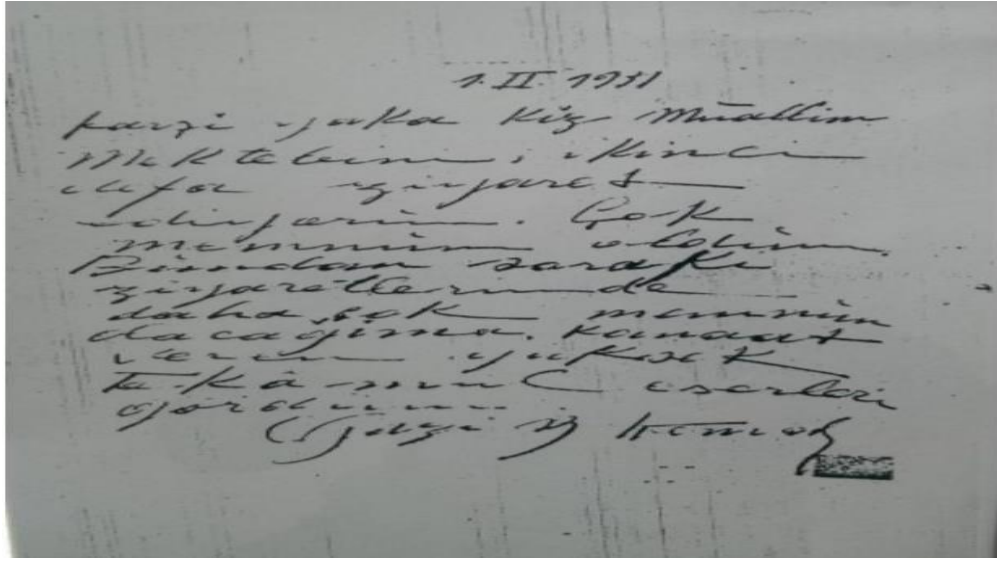
Karşıyaka Kız Muallim Mektebini, ikinci defa ziyaret ediyorum. Çok memnun oldum.

Bundan sonraki ziyaretlerimde daha çok memnun olacağıma kanaat veren

Yüksek tekâmül eserleri gördüm.

Gazi Mustafa Kemal

⁷⁰⁷ Işık Gazetesi, 16 Eylül 1938, S., 40, ss.2.

⁷⁰⁸ Resim 4.3. Gazi Mustafa Kemal

Gazi Paşa'nın Karşıyaka'ya ve Karşıyaka Lisesi'ne son gezisi 22-23-24 Haziran 1934 tarihlerinde, İzmir'e yapmış olduğu bir ziyaret esnasında olmuştur. Yanında İran Şahı Rıza Pehlevi vardır. Birlikte Kız Muallim Mektebi'ne giderler. Büyük kurtarıcı, geleceğin öğretmen adaylarının nasıl yetiştirildiğini büyük bir gururla misafirine gösterir.⁷⁰⁹

4.2.3.2. Karşıyaka Lisesi'ne Ait Gerçekleştirilen Spor Müسابakalarına Dair Görseller

Gerçekleştirmiş olduğum Karşıyaka Lisesi ziyaretimde okul müdürü sayın Fikret Arıkan araştırmış olduğum 1923-1938 yılları arasında İzmir'deki spor yaşamı nedeniyle bana okulun müzesinin kapılarını açmıştır. Konuyla ilgili hiçbir yazılı dokümana ulaşamamıştır. Fakat okulun gerçekleştirmiş olduğu birçok spor etkinliğine dair görseller okulun müzesinde bulunmaktadır. Yapılmış olan spor etkinliklerine ait bazı görseller şunlardır:

⁷⁰⁸ Işık Gazetesi, 16 Eylül 1938, S., 40, ss.2.

⁷⁰⁹ (2013, Nisan), Atatürk Bizimle, 25 Kasım 2020 tarihinde http://ikl.meb.k12.tr/icerikler/tarihcemiz_496759.html/ adresinden alınmıştır.

Resim 4.6. İzmir Karşıyaka Lisesi Futbol Takımı'nın Kazandığı Kupa (1938)

Resim 4.7. İzmir Karşıyaka Lisesi Atletleri⁷¹²

⁷¹² İzmir Karşıyaka Lisesi Müzesi.

Resim 4.8. İzmir Karşıyaka Lisesi Atletleri⁷¹³

---

⁷¹³ İzmir Karşıyaka Lisesi Müzesi.

Resim 4.9. Karşıyakalı Türk Tenis Sporcuları (1923)⁷¹⁴

---

⁷¹⁴ İzmir Karşıyaka Lisesi Müzesi.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

İzmir, XIX. yy ortalarından itibaren tüm Osmanlı şehirlerinin en batılısı, en modernini olarak yükselirken birçok siyasi, sosyal, kültürel etkinliğe de öncülük etmiştir. O yüzden modern sporların İmparatorluk içerisinde ilk kez bu şehirde görülmesi tesadüf değildir ve yadırganmamalıdır.

Akdeniz'in İncisi İzmir XIX. yüzyıl sonlarında yalnızca göz kamaştırıcı güzelliği ve ticari zenginliği ile değil, modern spor dallarının imparatorluk sınırları içinde doğup geliştiği bir şehir olarak da çekim merkezi olmuştur.

İzmir'de geleneksel sporlardan güreş, atıcılık ve cirit'in çok eskilerden beri oynandığı pek çok araştırmacı tarafından dile getirilmiştir. Modern spor oyunları da XIX. yy'ın ikinci yarısından itibaren İzmir'de görülmeye başlamıştır. Bunlardan at yarışları 1861, futbol 1877, atletizm yarışları 1892 ve kayık-yüzme yarışları 1890'ların ilk yıllarında İzmir'de gerçekleştirilmiştir. İzmir bu süreçte Levanten aileler eliyle kuralları ilk kez batı'da ortaya çıkan spor oyunlarını Osmanlı İmparatorluğu'na taşıyan şehir olmuştur. Futbol, basketbol, tenis, bisiklet, eskrim, yüzme, kürek, atletizm, kriket, jimnastik, boks Levanten aile üyeleri eliyle şehirde yaygınlaşan spor branşları olmuştur. Levanten ailelerin öncülük ettiği bu yeni eğlenceli yaşam tarzına daha sonra İzmir'in yabancıları, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler ve her türlü baskı ve yasaklamalara karşın XX yy. başlarından itibaren Türkler de katılmışlardır. 1894 yılında kurulan "*Bornova Rugby Ve Futbol Kulübü*" Türkiye'de resmi nizamnamesi ve tüzüğü olan ilk futbol takımı olurken, Bornova'yı Rumların Panionios, Pelops ve Apollon takımları ile Ermenilerin Apetyan ile Vartanyan takımları izlemiştir. Bunlar arasında İzmir Rumlarının 1890 yılında oluşturduğu Panionios Jimnastik Kulübü, Anadolu'da kurulan ilk spor kulübü olması dolayısıyla öncü bir rol üstlenmiştir. Ancak Panionios'u diğer spor kulüplerinden ayıran belki de en önemli özelliği, Anadolu'da sporun geliştirilmesine yönelik giriştiği faaliyetler olmuştur. Türk spor kulüplerinden Karşıyaka'nın kuruluş tarihi ise ancak Balkan Savaşları sırasında 1912 yılında gerçekleşmiştir. Altay ise 1914 yılında faaliyete başlamıştır. İzmir'deki çeşitli ülkelere ait okullarında spor kulüpleri bulunuyor ve müsabakalara iştirak ediyorlardı. İzmir'de 1922 yılına kadar Panionios ve Apollon kulüplerinin düzenlediği programlı yarışmalar dışı ülkelere de katılımı adeta uluslararası bir kimlik kazanmıştır. Punta, Paradiso ve Bornova sahaları İzmir'de spor

kulüplerinin müsabakalarını oynadıkları yegane alanlar olarak dikkat çekmişlerdir.

Mütareke dönemi ve Yunan işgal dönemi boyunca Türk kulüpleri ve Türk sporcuları büyük sıkıntı ve sorunlar yaşamışlardır. Çektikleri sıkıntıların, yaşadıkları zorlukların, spor sahalarındaki dışlanmışlıklarının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Mütarekeye kadar parlak bir seyir takip eden ve oldukça renkli olan İzmir spor hayatında Yunan işgal dönemi boyunca özellikle Türklerin spor sahalarından dışlanması sonucu sadece Yunan kulüplerinin ve sporcularının varlığı hissedilmiştir. İzmir ve çevresinin “*Helenleştirilmesi*” projesinin veya başka bir deyişle Yunanistan’a bağlanması için harcanan siyasi ve ekonomik çabaların sosyo-kültürel ayağında sporun bir araç olarak kullanıldığını bu dönemde görmek mümkündür. İşgalin gücünü kullanan Rum kulüpleri askeri, siyasi ve dini otoritelerin maddi ve manevi desteğini sağlayarak İzmir ligi şampiyonluğunu Türklerin yokluğunda tekrar elde etmişlerdir. İşgalden önce kulüplerin birlikte kullandıkları spor sahalarının kontrolü tamamen Rum kulüplerinin eline geçmiş ve Türkler spor sahası bulmakta zorluk yaşamışlardır. Mütareke döneminde pek çok zorluklarla faaliyetini sürdüren tek Türk kulübü İzmir İdman Yurdu olmuştur.

Yunan işgali sona erdiğinde İzmir’de çıkan yangın kentin dörtte üçünü yok etmiştir. 2 bin 600 dönümlük bir alan yok olmuştur. Yangın sonunda İzmir de ne büyük bir bina ne göze çarpacak güzel bir mağaza ve ne de altı metreden geniş bir cadde kalmıştı. Bütün binalar taş ve tuğladan olduğu için yangın yerlerinde taş ve moloz yığınları, mahzen çukurları ve yarı yıkılmış duvarlar meydana gelmiştir. 1922 yangını İzmir’in kültürel yaşamını da olumsuz yönde etkilemiştir. Daha önce canlı bir tiyatro ve basın yaşamına sahip olan kentte oyun oynanacak sahne kalmamıştır. Kentte yol, su ve elektrik de yoktu. Eğitim ise neredeyse tamamen durmuştur. Zengin güzel İzmir’den eser kalmamıştı. Kent yeniden imar edilmeyi bekliyordu. Kentin Rum ve Ermeni nüfusu İzmir’den ayrılmış, İzmir Batı Anadolu’nun harap olmuş bölgelerinden ve mübadele ile Rumeli’den gelen on binlerce muhacirle dolmuştu. Şehrin öncelikli meselesi İzmir’in yeniden imarı idi. Doğal olarak sanat, kültür ve spor aktiviteleri geri planda kalmıştır. Cumhuriyet dönemi İzmir’in spor yaşamını değerlendirirken bu tarihi gerçekler üzerine yorum yapmak doğru bir yaklaşımdır.

9 Eylül 1922 günü İzmir'in kurtulmasından sonra kentteki Rumlar güvenlikleri nedeniyle adalara ve Yunanistan'a göç etmişlerdir. Panionios, Apollon, Pelops gibi takımlar oyuncularını dağıldığı için faaliyetlerini sona erdirip kulüplerini Yunanistan'a taşımışlardır. Ermeni Vartanyan takımının ise akıbeti konusunda bir bilgiye sahip değiliz. Dağılmaya yüz tutmuş Türk kulüpleri Altay, Karşıyaka ve İdmanyurdu temsilcileri bir araya gelmişlerdir. Karşıyaka ve Altay faaliyetlerine ara verdikleri yerden yeniden devam ederlerken, İdmanyurdu Altay ile birleşmeyi reddetmiştir.

Cumhuriyet ilan edildiğinde bile şehirde hala doğru dürüst bir spor sahası bulunmadığı gibi spor salonu da yoktu. Modern sporların gerektirdiği spor malzemeleri ise sadece birkaç zengin ailede ve onların çocuklarında mevcuttu. Bu şartlarda sağlıklı spor yapabilmek ise kolay görünmüyordu. Yunan işgal yıllarında sekteye uğrayan spor faaliyetleri Cumhuriyet idaresinin gençliğe yönelik izlediği sağlıklı politikalar, dönemin tek partisi olan CHP'nin yöneticileri eliyle spora ve sporculara yönelik sergilediği pozitif tutum ile birlikte 1920'li yılların ortalarından itibaren yavaş yavaş yeniden canlanmaya başlamıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yabancı unsurların İzmir'den ayrılmasının ardından kentteki kulüpler ile spor faaliyetleri yalnızca Türklerin elinde kalmıştır. Cumhuriyet idaresinin atıl bir halde bulunan gençliği, Valilik, Belediye ve Türk Ocaklarının desteği ve CHF'nin himayesinde futbol, voleybol, atletizm, güreş, atıcılık, bisiklet, boks, kürek ve yüzme branşlarına yönlendirilmiştir. Özellikle 1926 yılında Valiliğe Kazım (Dirik) Paşa'nın gelmesiyle spor faaliyetlerinde hareketlilik gözlenen İzmir'de okullarda da önemli faaliyetler gözlenmiştir.

1923 yılında İzmir'de Karşıyaka'da Yeşilyuva, Karşıyaka İdmanocağı, Eşrefpaşa'da Altınay, Namazgâhta Hilal Terbiye-i Bedeniye Kulübü, Alsancak'ta Garibaldi, İkiçeşmelik'te Yıldız, Yapıcıoğlu'nda Güzel İzmir, Mısırlı Caddesinde Sakarya, Bayraklı'da İttihatspor, Bornova'da İdmanocağı Yıldırımspor'un yanı sıra Karataş'ta Musevilerin Maccabi ile İzmir'deki İngilizlerin İngiliz Kulübü ve okul takımları içinde de Erkek Muallim Mektebi, Sanatlar Mektebi, Sultani Mektebi ve Tayyareciler Kulübünün futbol takımları bulunuyordu.

İzmir 1924 yılında Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakına katılmış, bu tarihten sonra futbol karşılaşmaları resmi bir düzene bağlanarak programlı hale gelmiştir. Köklü bir geçmişi bulunan bunun yanı sıra hükümet, yerel yöneticiler ve geniş sporcu kadrosu ile Altay Spor Kulübü İzmir’de sporu canlı tutan önemli bir merkez olmuştur. Cumhuriyet’in ilk yıllarında 1923’te Altınordu’nun, 1925’te de Göztepe’nin oluşumunda bu kulüpten kopan sporcuların rolü göz ardı edilemez.

Geleneksel sporların yanı sıra modern sporlar İzmir’de önce Valilik, ardından belediye sonra spor kulüpleri, okullar 1920’li yıllarda Türk Ocağı, 1930’lu yıllarda da Halkevi’nin desteği ile önemli bir gelişme kaydetmiştir. Yakalanan bu ivmeye rağmen İzmir’de spor yaşamı hiçbir zaman 19. Yy sonu, 20. Yy başlarındaki zenginliğine ulaşamamıştır.

Buna karşın İzmir’de Futbol ligleri 1924 yılından itibaren düzenli bir şekilde gerçekleştirilmiştir. C.H.F. İzmir Reisi Fazıl Güleç İzmir kulüplerinin Milli Küme müsabakalarına kuvvetli bir surette katılmaları için güç birliği yapmaları gerektiği fikrini savunmuştur. Altay, Altınordu ve gayri federe kulüplerin birleşmesiyle Üçok, Göztepe, İzmirspor ve Egespor’un birleşmesiyle Doğanspor ve Karşıyaka ile Bornova’nın birleşmesiyle Yamanlarspor tesis edilmiştir. Fakat bu birleşme İzmir takımlarını güçlü bir hale getirmediği gibi tartışmaları ve sorunları daha da alevlendirmiştir. Daha sonra bu projeden vazgeçilmiş ve İzmir’in köklü kulüpleri tarihi ve renkleriyle yeniden faaliyete başlamışlardır.

İzmir cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Türkiye’nin köklü kulüplerinden Fenerbahçe’yi 1925, Galatasaray’ı 1925, Beşiktaş’ı 1932 yılında ağırlamıştır. Yabancı takımlarında İzmir Kulüpleri ile teması dikkat çekicidir. Bunlar arasında Bulgar Levski, Romen Temeşvar, Mısır El İttihad takımları 1920’li yılların ortalarında hem dostluğu hem de sportif rekabeti güçlü kılmak adına İzmir’de kulüp takımları ve karma takımlar halinde müsabakalara katılmışlardır. 1932’de Türk Sovyet yakınlaşmasına paralel olarak Sovyet sporcular İzmir’e geldiği gibi İzmir’in sporcuları da Sovyetler Birliğine gitmişlerdir. 1930’lu yılların başlarında Türk Bulgar, Türk Suriye, Türk Avusturya, Türk Yunan, Türk Macar, Türk Çek ilişkileri çerçevesinde Karşıyaka, Altay, Göztepe, Panatinaikos, Olimpiakos, Enosis, Apollon, Botev, FC Wien, Summering, Midilli, Enosis, Namzeti, Çeki

Karlin ile karşılaşmalar yapılmıştır. Türkiye'nin ilk profesyonel futbolcusu İzmir'den Altay kulübünden çıkan Vahap (Özaltay) olmuştur. İzmir Vahap dışında bugün bile isimleri kulüpleri ile özdeşleşmiş Sait (Altınordu), Fuat (Göztepe) Sait Odyak, Hamit Aslan gibi iz bırakmış değerli sporcuların yetiştiği şehir olmuştur.

İzmir Dünya güzeli Keriman Halis adına futbol turnuvası düzenleyen bir şehir olmuştur. 1932 yılı Kasım ayında gerçekleşen müsabakanın başlama vuruşunu, Keriman Halis'in yaptığı kraliçe kupasını İzmirspor kazanmıştır. Cumhuriyet döneminde ilk uluslararası organizasyon güreş branşında 1937 yılında gerçekleştirilmiştir. Beşinci Balkan Güreş Şampiyonası 17-18-19 Eylül 1937 tarihlerinde İzmir Alsancak Stadı'nda yapılmıştır. 1930'lu yıllarda Balkan devletleri arasında tesis edilen dostluk ilişkilerinin devamlılığını sağlamada faydalı olacağı düşünüldüğünden hem resmi makamlar hem de İzmir halkı büyük ilgi göstermiştir.

İzmir cumhuriyetin ilk yıllarında fuar kupası maçları, gençliği zinde kılmak amacıyla düzenlenen idman bayramları ile oldukça renkli ve geçmişteki gösterişli sportif zenginliğini arayan bir çabanın içerisinde olmuştur.

6. KAYNAKLAR

‘‘Açık Muhaberemiz’’ (1921), Spor Alemi Dergisi.

‘‘Altay Kaf Sin Kaf Dostluğu’’ (2020), Knk, S.45.

‘‘Cumhuriyet Devrinde Türk Spor’’ (1933), Altıok Dergisi, S.1.

‘‘İzmir Havadisleri’’ (1922), Spor Alemi, S.53-15.

‘‘İzmir’de Spor’’ (1920), Spor Alemi.

‘‘İzmir’in 59 Yaşında Tenis Üstadı M.C. Jiro Ege Spor’a Anlatıyor’’ (1941), Ege Spor, S.11-8.

‘‘İzmir-Temeşvar Müsabakasında’’ Gol Dergisi.

‘‘Sevgili İzmir’imizden Spor Haberleri’’ (1922), Spor Alemi, S.51-13.

‘‘Spor Mütahassısı Ankara’da’’ (1933), Türk Spor, S.207.

‘‘Türk Spor’’ (1936), Altın Yaprak Dergisi, S.12.

2013, Nisan, Atatürk Bizimle, 25 Kasım 2020 tarihinde http://ikl.meb.k12.tr/icerikler/tarihcemiz_496759.html/ adresinden alınmıştır.

Abbas, Nüzhet (1939), ‘‘Halkevleri ve Memleket Spor’’’, Ülkü Halkevleri Dergisi.

Ahenk Gazetesi.

Akbayram, Devran (2019), ‘‘Cumhuriyet’in İlk Yıllarında İzmir’de Yüzme Spor’’’, İzmir Spor Tarihi, (Edit. Güneş G. ve Okumuş B.), (1.Baskı), Ankara, Ütopya Yayınevi.

Akın, Yiğit (2004), Gürbüz ve Yavuz Evlatlar Erken Cumhuriyet’te Beden Terbiyesi ve Spor, (1. Baskı), İstanbul, İletişim Yayıncılık.

Akseki, Kenan (2020), Kişisel görüşme. Altınordu Spor Kulübü, İzmir. E-posta: kenanakseki@hotmail.com.

Aksoy, Yaşar (1988), Karşıyaka Kaf Sin Kaf Tarihi, İzmir, Hisdaş Yayıncılık.

Akşam Gazetesi.

Akşam Postası.

Akyol, Yaşar (2008), İzmir Halkevi (1932-1951), (1. Basım), İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını.

Anadolu Gazetesi.

Apak, Rahmi (1938), *“Halkevleri Spor Şubeleri Nasıl Çalışmalıdır?”* Ülkü Dergisi, S.64.

Apak, Rahmi (1938), *“Halkevleri Spor Şubeleri Nasıl Çalışmalıdır?”* Ülkü Dergisi, S.64.

Apak, Rahmi (1938), *“Halkevlerinde Basit Spor Tesisleri”* Ülkü Dergisi, S.65.

Apak, Rahmi (1938), *“Halkevlerinde Basit Spor Tesisleri”* Ülkü Dergisi, S.65.

Apak, Rahmi (1938), *“Yeni Beden Terbiyesi Kanunu 2”* Ülkü Halkevleri Dergisi, S.67.

Apıkam Arşivi, Işık Dergisi.

Argun, M. (1940), *“Halkevlerinin Spordaki Rolü”* Yeni Türk Dergisi, S.87.

Arıpınar, Erdoğan (1967), *“Türk Futbolunda İlkler”* Hayat Tarih Mecmuası” C.1, S.2.

As, Efdal (2016), *“İmparatorluktan Cumhuriyet’e Geçiş Sürecinde Bir Uluslararası Entegrasyon Örneği Olarak Modern Olimpiyatlara Katılım”* Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S.59.

Aşır, Vildan (1935), *“Dağın ve Kışın Spor”* Ülkü Halkevleri Dergisi S.24.

Atabeyoğlu, Cem (1985), Cumhuriyet Döneminde Spor Politikası Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul, İletişim Yayınları.

Atabeyoğlu, Cem (1985), Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Spor, Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul, İletişim Yayınları.

Atabeyoğlu, Cem (1992), *Türk Futbol Tarihi 1904-1991*, İstanbul.

Atabeyoğlu, Cem (2001), *Sporda Devlet mi? Devlette Spor mu?*, İstanbul, Milli Olimpiyat Komitesi Yayınları.

Atabeyoğlu, Cem (2006), *Atatürk ve spor*, İstanbul, Kelebek Yayınları.

Atilla, A. Nedim (2003), *Gelişen İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını*, İzmir.

Baba, Nüzhet (1939), *'Beden Terbiyesi ve Gençlik Meselesi: İzcilik'*, Ülkü Halkevleri Dergisi.

Berber, Engin (1997), *Yeni On Binlerin Gölgesinde Bir Sancak İzmir (30 Ekim 1918-15 Mayıs 1919)*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Berent, Orhan (2014), *Alsancak'ın Sakini Altay*, (1. Baskı), İstanbul, İletişim Yayınları.

Canşen, Efkan (2015), *"Türkiye Cumhuriyeti'nin Spor Politikaları"*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:17, S.1.

Civci, Sultan, *'Halkevleri ve İzmir Halkevi'nin Faaliyetleri (1932-1951)'*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2013.

Cumhuriyet Gazetesi.

Çağlar, B. Kemal (1936), *'En Büyük Bayram'* Türk Spor Kurumu Dergisi, S.19.

Çakır, Hamza (2008), *'Türk Basınında İlk Spor Gazetesi Futbol'*, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, S.26.

Çavdar, Tevfik (1983), *'Halkevleri'*, CDTA, C.4 İletişim Yayınları, İstanbul.

Dağlaroğlu, Rüştü (1957), *Fenerbahçe Spor Kulübü Tarihi (1907-1957)*.

Demir, Cenk (2019), *'1890'lardan 1930'lara İzmir'deki Amerikan Okullarında Yürütülen Spor Faaliyetleri ve Kent Sporuna Katkıları'* Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı: İzmir'in İşgali.

Demokrat İzmir.

Dever, Ayhan; İslam Ahmet (2015), '*Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kültüründe Spor Algısı*', Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.4, S.5.

Diker, Ahmet (2014), *Direnışten Diriliş Kafsinkaf Destanı'nı Yazanlar*, (1. Baskı), İzmir, Duvar Yayınları.

Din, M. Canberk, '*Halkevlerinin Türk Sporunun Gelişimindeki Yeri ve Önemi*' Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Dinçer, Celal (1939), '*Beden Terbiyesi Direktörlüğü Niçin Teşekkül Etti, Maksadı ve Gayesi Nedir?*', *Beden Terbiyesi ve Spor*, S.11.

Ertuğ, A. Rıza (1977), *Türkiye Futbol Tarihi 1890-1923*, Ankara, BTGM Yayınları.

Evcin, Erol (2014), '*Atatürk'ün Spora ve Sporculara Bakışı*' Ankara Üniversitesi Dergisi, C.33, S.55.

Fetgeri, Ahmet (1929), '*Memleket Sportu Neden Terakki Etmiyor?*', *Türk Spor*, S.1.

Fişek, Kurthan (1980), *Spor Yönetimi*, Ankara, Yayın Yüksek Okulu Basımevi.

Fişek, Kurthan (1985), *100 Soruda Türkiye Spor Tarihi*, İstanbul, Gerçek Yayınevi.

Galatasaray Lisesi Mektebi Sultani (1868-1968), İstanbul, Galatasaray Lisesi 100. Yıl Kutlama Derneği.

Genç, H. Hüseyin, '*1929 İzmir'in Sosyoekonomik ve Kültürel Yapısı*' Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011.

Göçmenoğlu, Tayfur (2009), *1928'den Günümüze Fırtına Bucaspor*, (1. Baskı), İzmir.

Gökaçtı, M. Ali (2008), *Bizim İçin Oyna*, İstanbul, İletişim Yayınları.

Gündem, Naci (2002), *Günler Boyunca*, İzmir, İzmir B. B. Kent Kitaplığı.

- Güneş, Günver (1998), ‘*Türk Devrimi ve İzmir Türk Ocağı*’, Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi, S., 3(8).
- Güneş, Günver (2002), XIX. yy. ‘dan XX. yy. ’a İzmir’de Deniz Sporları ve Atletizm, İzmir Kent Kitaplığı.
- Güneş, Günver (2002), XIX. yy.’dan XX. yy.’a İzmir’de Deniz Sporları ve Atletizm, İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayıncılık ve Tanıtım Hizmetleri.
- Güneş, Günver (2005), ‘*Osmanlı İmparatorluğu’nda XIX. Yüzyıldan XX. Yüzyıla İzmir’de Futbol*’, Toplumsal Tarih Dergisi, S.142.
- Güneş, Günver (2007), ‘*19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Şeytan Arabalarının İzmir’e Girişi; İzmir’de İlk Bisiklet Yarışları*’, Toplumsal Tarih Dergisi, İstanbul, S.164.
- Güneş, Günver (2011), ‘*İzmir Türk Ocağı Faaliyetleri (1923-1931)*’, Türk Yurdu Dergisi.
- Güneş, Günver (2012), (1850-1922) Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Modern Sporların Girişi, İzmir, (1. Baskı), İzmir Büyükşehir Belediyesi.
- Gürer, Turgut (2008), Atatürk’ün Yaveri Cevat Abbas Gürer, Cepheden Meclise Büyük Önder ile 24 Yıl, İstanbul, Gürer Yayınları.
- Güven, Özbay; Hergüner, Gülten (1999), ‘*Türk Kültüründe Avcılığın Temel Dayanakları*’, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S.5.
- Haber Gazetesi.
- Hamit, (1933), ‘*Spor Nedir?*’ Kaynak Dergisi.
- Hizmet Gazetesi.
- Işık Gazetesi.
- İmamoğlu, Osman; Taşmektepligil, M. Yalçın (1997), ‘*Türk Kültüründe Spor*’, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Dergisi, C.10, S.1.
- İzar İzmir Araştırmaları Merkezi (1992), Guide To İzmir Rehberi, İzmir.

İzmir Enternasyonal Fuarı ve İzmir Rehberi, (1937), İzmir.

İzmir Karşıyaka Lisesi Müzesi.

İzmir Rehberi (1934), İzmir Havalisi Asar-ı Atika Muhipler Cemiyeti Resimli Ay Matbaası, İstanbul, S.11.

Kaftan, Ç. Esen (1975), Altay Spor Tarihi, Altay Spor Kulübü, İzmir.

Kahraman, Atif (1995), Osmanlı Devleti'nde Spor, Ankara, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları.

Karahüseyinoğlu, M. Fatih, '*Küreselleşme ve Geleneksel Türk Sporları*' Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2007.

Karakaya, Y. Emre; Devecioğlu, Sebahattin (2020), '*Erken Dönem Türk Tarihinden II. Meşrutiyet'e Kadar Spor Kulüplerinin Modernleşme Süreci*', Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, S, 18 (Özel Sayı).

Kaynak Gazetesi.

Kılıç, Metin (2013), '*Tek Partili Dönemde Türkiye'de Modern Sporun Teşekkülü*', Tarih Okulu Dergisi, S.14.

Kırşan, Nizamettin (1938), '*Halkevleri Beden Terbiyesi*', Ülkü Halkevleri Dergisi.

Knk Dergisi

Köylü Gazetesi.

Kuruloğlu, Fehim (2014), Altay Spor Kulübü Tarihi, İzmir, Ecem Basın Yayın.

Kuruloğlu, Fehim (2018), '*Mütareke Dönemi'nde İzmir Spor Hayatı*' Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, S. Özel Sayı.

Kuruloğlu, Fehim (2019), '*İzmir Futbolunda Birlik Beraberlik Günleri: Muhtelit Takımlar*', İzmir Spor Tarihi, (Edit. Güneş G. ve Okumuş B.), (1. Baskı), Ankara, Ütopya Yayınevi.

Lanfranchi, Pierre (2009), 1920-1938 Döneminde Avrupa'da Futbol, İstanbul, İletişim Yayınları.

Mallon, Bill; Widlund, Ture (1998), The 1896 Olympic Games Result For All Competitors In All Events With Commentary, North Carolina, Mcfarland Company.

Mergen, H. (1973), Cumhuriyet'imizin 50. Yılında İzmir 1973 İl Yıllığı.

Mert, Hasan (2008), "*Geçmişten Günümüze Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yönleriyle Bornova*", İzmir, Tarih Okulu Dergisi, S.2.

Milliyet.

Oral, M. Ali (1954), Türkiye Futbol Tarihi (1913-1922), İstanbul, C.1, Fasikül.2.

Özer, Fuat (2005), "*Mustafa Necati Bey (1894-1929)*", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.13.

Özmaden, Harun, "*Cumhuriyet Dönemi İlk Spor Teşkilatı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın (1922-1936) Yapılanma Sürecinde Beden Eğitimi ve Spor Fonksiyonları, Fonksiyonlardaki Değişimler ve Toplumsal Hayata Etkileri*", Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 1999.

Özok Sami (1987), 1923-1987 64 Yıl İzmirspor.

Sabah Gazetesi.

Sada-yı Hak Gazetesi.

San, Haluk (1988), Olimpiyatlarda Türk Sporcuları, İstanbul, Hürriyet Gazetesi Yayını.

San, Haluk (1999), Türk Spor Tarihinde Atatürk, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Sarıoğlu, Metin; Gönenç, Turgay (1969), 1967 İzmir İl Yıllığı, İzmir.

Sevim, Yaşar (1997), Basketbol, Ankara.

- Smyrnelis, M. Carmen (2008), İzmir 1830-1930 Unutulmuş Bir Kent mi? Bir Osmanlı Limanı'ndan Hatıralar, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Somalı, Vala (1978), Türk Sporunda 75 Yıl-Beşiktaş Spor Tarihi (1903-1978), İstanbul, Be-ka Basımevi.
- Son Posta Gazetesi.
- Soysal, Mehmet; Tok, Abdullah (2019), İzmir'de Türk Spor Kulüplerinin Kısa Kuruluş Tarihçeleri, İzmir Spor Tarihi, (1. Baskı), Ankara, Ütopya Yayınevi.
- Spor Alemi Dergisi.
- Spor Ansiklopedisi, (1991), Milliyet Yayınları.
- Spor Life.
- Sungur, Erdoğan (2002), İzmir Spor Tarihi, İzmir, İzmir İl Özel İdare Müdürlüğü Yayınları.
- Süme, Mahmet; Özsoy Selami (2010), *''Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de Bisiklet Sporuna''*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.
- Şamlı Faruk (2018), 92 Yıllık Çınar, (1. Baskı), İzmir.
- Şenocak, Bülent (2004), Levant'ın Yıldızı İzmir, Yakın Kitabevi, İzmir.
- Tan Gazetesi.
- Taner, Cemil (1939), *''Beden Terbiyesi Teşkilatının Çalışma Esasları''*, Beden Terbiyesi ve Spor, S.2.
- Taner, Cemil (1939), *''Halkevleri ve Spor Kulüpleri''*, Ülkü Halkevleri Dergisi.
- Tarcan, S. Sırrı (1912), *''Stockholm'de Olimpiyad Oyunları''*, Terbiye ve Oyun Dergisi.
- Tekeşin, Hüsnü (2017), Nerelisiniz? Karşıyakalı !, (1. Baskı), İzmir.
- Tercüman Spor Ansiklopedisi (1981), *''Ege Maddesi''*, İstanbul, C.2.

Tercüman-ı Hakikat.

The Times.

Tinal, Melih (1999), İzmir Atatürk Lisesi Tarihçesi, (1. Baskı), İzmir, İzmir Atatürk Lisesi Eğitim Vakfı Yayınları.

Toprak, Zafer (1996), ‘*Masonluk ve Tek Parti: Sütunların Yıkılması-Masonluk Uykuya Giriyor, (1935)*’, Toplumsal Tarih Dergisi, S.33.

Toprak, Zafer (1998), ‘*Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye’de İzcilik*’, Toplumsal Tarih Dergisi, S.52.

Tüfek, Sami, ‘*Cumhuriyet Döneminde Spor*’ Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Türk Futbol Tarihi 1904-1991, (1992), İstanbul, Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları.

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi’nin 100 Yılı 1908-2008 (2008), (Der. İstanbulluoğlu, A.), Ankara, Hacettepe Üniversitesi Basımevi.

Türkmen, Mehmet; Ceylan, Alparslan, ‘*Osmanlı Saray Hayatında Güreş*’, 12 Kasım 2019 tarihinde

https://www.academia.edu/38573527/OSMANLI_SARAY_HAYATINDA_G%C3%9C%9E_WRESTLING_IN_OTTOMAN_PALACE adresinden alınmıştır.

Türkspor Dergisi.

Uluslararası Amerikan Araştırma Komitesi (2000), İzmir’deki Bazı Sosyal Koşullar Hakkında Bir Araştırma İzmir 1921, (Çev. Candemir, A.), İzmir, İzmir B. B. Kent Kitaplığı.

Ulus, M. Kemal (2011), Atatürk’ün Yanı Başında, İstanbul, Doğan Kitap.

Umar, Bilge (1974), İzmir’de Yunanlıların Son Günleri, İstanbul, Bilge Yayınevi.

Unat, F. Reşit (1964), Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış, Ankara.

Uzun, Hasan ‘‘Cumhuriyet’in İlk On Yılında Türkiye’de Spor’’ Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012.

Ülker, Necmi; Günay, Vehbi; Daşdemir, Latif (2009), İzmir’in Sevinç Günleri Atatürk’ün İzmir Ziyaretleri, Ege Üniversitesi, İzmir.

Ünal, Kemal (1940), ‘‘Milli Şef ve Halkevleri’’ Ülkü Halkevleri Dergisi.

Vakit Gazetesi.

Yarar, Betül (2014), ‘‘Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Geçiş Süreci ve Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Modern Sporun Kuruluşu’’, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S., 21.

Yeni Asır Gazetesi.

Yurtoğlu, Nadir (2020) ‘‘Atatürk Dönemi’nde Türkiye’de Spor Politikası’’ Sporda Finansal, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar, (1. Baskı), Ankara, Nobel Yayın.

Yüce, Mehmet (2015), İdmancı Ruhlar Futbol Tarihimizin Klasik Devreleri: 1923-1952, İstanbul, İletişim Yayınları.

Yüksel, C. (1936), ‘‘Gençlik Spora Layık Olduğu Önemi Vermeli’’, Dranaz Dergisi, 1936, S.12.

7. EKLER

EK 1. 1925 Altay Basketbol Takımı – Fehim Kuruloğlu - Altay Spor Kulübü Tarihi – Syf

141

EK 2. 1928-1929 Göztepe Takımı – Faruk Şamlı – 92 Yıllık ınar – Syf 101

EK 3. 1930-1931 Sezonu Göztepe Takımı – Faruk Şamlı – 92 Yıllık ınar – Syf 105

EK 6. Altay'ın Beşiktaş Zaferi Sonrası – Fehim Kuruloğlu – Altay Spor Kulübü Tarihi –
Syf 91

EK 8. Buca'lı Futbolcular – Tayfur Göçmenoğlu - 1928'den Günümüze Fırtına Bucaspor –
Syf 13

Bucaspor'un 1930'lu yıllarda idareciliğini bir süre; Atatürk'ün de yakın arkadaşı olan Hafız (Uyar) Bey (ayakta sağdan üçüncü) üstlendi. Bucaspor bu yıllarda İzmir'de düzenlenen çeşitli turnuvalara katıldı. Ama ne yazık ki sevindirici sonuçlar alamadı. Fotoğrafta da görüldüğü gibi Bucaspor, Hafız Bey zamanında derli toplu, iyi giyimli bir takıma kavuşmuştu. Ama bu sahalara yansıyamadı.

EK 9. Buca'lı Futbolcular (1930) – Tayfur Göçmenoğlu – 1928'den Günümüze Fırtına
Bucaspor Syf 20

EK 10. Doğanspor Amblemi – Faruk Şamlı – 92 Yıllık ınar – Syf 45

EK 11. Doğanspor Kulübü – 1938-1939 Doğanspor Şampiyonluğu – Faruk Şamlı – 92
Yıllık Çınar – Syf 119

EK 12. El İttihat – Hüsni Tekeşin – Nerelisin? Karşiyakalı! Syf 76

EK 13. Göztepe–Altay Karşılaşması – Faruk Şamlı – 92 Yıllık Çınar – Syf 22

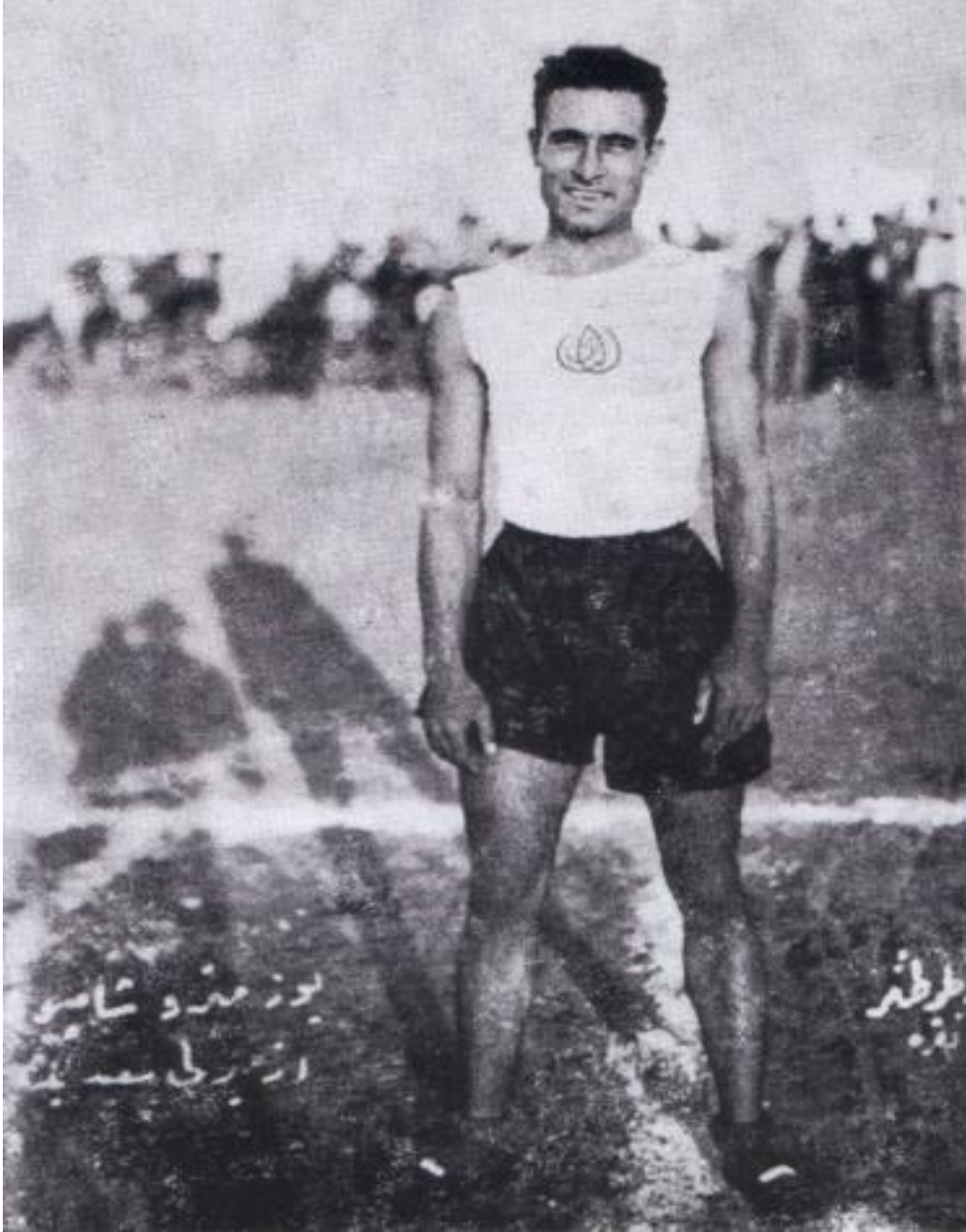

Göztepe, ilk özel maçını 28 Ağustos 1925 tarihinde Altay ile yapar ve karşılaşmayı 1-0 kazanır.

EK 14. İzmir’de Düzenlenen Bisiklet Yarışı – Fehim Kuruloğlu – Altay Spor Kulübü Tarihi
– Syf 132

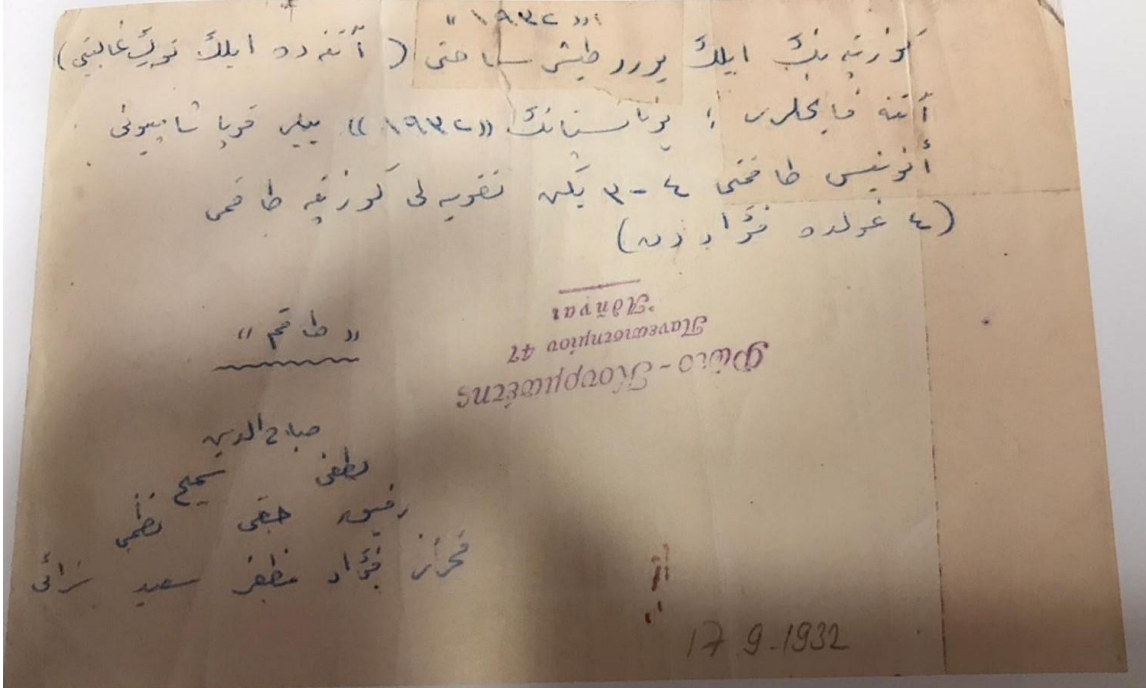
EK 15. Said Odyak – Fehim Kuruloğlu – Altay Spor Kulübü Tarihi – Syf 129

EK 16. Levskili Oyuncular Altay- Karşıyaka Muhteliti İle – Fehim Kuruloğlu – Altay Spor Kulübü Tarihi – Syf 103

Göztepe'nin ilk yurtdışı seyahati (Atina'da ilk Türk galibiyeti - Soldaki fotoğrafın arkası)

Atina fatihleri Yunanistan'ın 1932 yılı kupa şampiyonu Enosis takımını 3-4 yenen takviyeli Göztepe takımı. (4 gol de Fuat'tan)

Takım: Sabahaddin, Lutfi, Semih, Refik, Hakkı, Nazmi, Fahri, Fuat, Muzaffer, Said, Sezai

Tarih: 17 Eylül 1932

EK 19. İzmir Valisi Kazım Dirik, Ksk Başkanı Sadi İplikçi Ve Ksk – Yaşar Aksoy –
Karşıyaka Ve Kaf Sin Kaf Tarihi - Syf 120

